

Sametingets plenum Møtebok 01/15

Ávjuvárgæidnu 50, N-9730 Kárášjohka

Telefon +47 78 47 40 00

Telefaks +47 78 47 40 90

samediggi@samediggi.no

www.samediggi.no

Tid: 04.03.2015

Sted: Karasjok

Saksliste

001/15	Konstituering
002/15	Kunngjøring av nye saker
003/15	Sametingsrådets beretning
004/15	Spørsmål til Sametingsrådet
005/15	Redegjørelse- Sametingsmelding om høyere utdanning og forskning
006/15	Sametingsrådets redegjørelse om kjønnslikestilling 2015
007/15	Sametingets årsmelding 2014
008/15	Tolking i offentlig sektor - Sametingets strategier
009/15	Sametingets handlingsplan for samisk barnehagetilbud 2015-2018
010/15	Sametingets fangst- og forvaltningsprinsipper innen marine næringer
011/15	Sametingets innspill til jordbruksforhandlingene 2015
012/15	420 kv kraftlinje Balsfjord - Skaidi

Konstituering

Saken påbegynt 04.03.15 kl. 09.00

Representanter

Følgende representanter var til stede ved konstitueringen:

1. Mariann W. Magga	21. Ingen vara for Lisa-Katrine Mo
2. Beaska Niillas	22. Sandra Márjá West
3. Hartvik Hansen	23. Aud Marthinsen
4. Knut Inge Store	24. Per Mathis Oskal
5. Christina Henriksen	25. Lars Oddmund Sandvik
6. Hans Hatle (<i>vara for Ellen Kristina Saba</i>)	26. Nanna Thomassen
7. Áile Javo (<i>vara for Laila Nystad</i>)	27. Viktor Inge Paulsen
8. Laila Susanne Vars	28. Vibeke Larsen
9. Marit Kirsten A. Gaup	29. Nils Ante O. Eira (<i>vara for Lars Filip Paulsen</i>)
10. Per A. Bæhr	30. Ingen vara for Ellinor Marita Jåma
11. Mathis Nilsen Eira	31. Nora Marie Bransfjell
12. Ingen vara for Isak Mathis O. Hætta 4.03.15	32. John Kappfjell
13. Inger Eline Eriksen	33. Jovna Zakarias Dunfjell
14. Johan Vasara	34. Kirsti Guvsám
15. Åse Dahl (<i>vara for Toril Bakken Kåven</i>)	35. Jørn Are Gaski
16. Ronny Wilhelmsen	36. Anita Persdatter Ravna
17. Arthur Johan Tørfoss	37. Marie Therese N. Aslaksen
18. Inger Elin Kristina Utsi	38. Kjellrun Wilhelmsen
19. Kjetil Romsdal	39. Tor Gunnar Nystad
20. Piera Heaika Muotka	

Innvilgende permisjoner

Permisjoner for hele plenumsmøtet

Representant nr. 6 Ellen Kristina Saba

Representant nr. 7 Laila Nystad

Representant nr. 15 Toril Bakken Kåven

Representant nr. 21 Lisa-Katrine Mo

Representant nr 29 Lars Filip Paulsen
Representant nr 30 Ellinor Marita Jåma
Representant nr 12 Isak Mathis O. Hætta

Permisjoner for deler av plenumsmøtet

Representant nr. 24 Per Mathis Oskal 5. – 6.03.15
Representant nr. 18 Inger Elin Utsi 5. – 6.03.15
Representant Marie Therese. N. Aslaksen 5. - 6.03.15
Representant Jørn Are Gaski 6.03.15 fra kl. 10.30 - 12.00
Representant Piera Heaika Muotka Piera Heaika Muotka 5.03.15 kl. 15.00 - 06.03.15

Vararepresentanter

Vararepresentant Hans Hatle møtte for representant nr. 6 Ellen Kristina Saba
Vararepresentant Åse Dahl møtte for representant nr. 15 Toril Bakken Kåven
Vararepresentant Áile Javo møtte for representant nr. 7 Laila Nystad
Vararepresentant Nils Ante O. Eira møtte for representant nr. 29 Lars Filip Paulsen
Vararepresentant Tor Johnny Josefsen møtte for representant nr. 18 Inger Elin Utsi 5. – 6.03.15
Vararepresentant Nils Anders Rasmus møtte for representant nr 12 Isak Mathis O Hætta 5. – 6.03.15
Ingen vara møtte for representant nr. 21 Lisa-Katrine Mo
Ingen vara møtte for representant nr. 37 Marie Therese N. Aslaksen
Ingen vara møtte for representant nr. 30 Ellinor Marita Jåma
Ingen vara møtte for representant nr. 24 Per Mathis Oskal

Plenumsledelsens innstilling

Innkalling av 06.02.15 med forslag til saksliste, program og taletid godkjennes med følgende endringer:

Sak 009/15 *Sametingets handlingsplan for samiske barnehage tilbud 2015 - 2018* utsettes

Ny sak *Kv kraftlinje Balsfjord - Skaidi* legges til sakslisten og behandles 05.03.15 som siste sak.

Sametingets plenum - 001/15

III Votering

Av 39 representanter var 37 til stede. Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

- Plenumsledelsens innstilling ble enstemmig vedtatt

IV Protokolltilførsler

Det ble ikke fremmet noen protokolltilførsel i saken.

V Taleliste og replikkordskifte

Innlegg	Replikk
---------	---------

1	Jørn Are Gaski, plenumsleder	

SP - vedtak:

VI Sametingets vedtak

Innkalling av 06.02.15 med forslag til saksliste, program og taletid godkjennes med følgende endringer:

Sak 009/15 *Sametingets handlingsplan for samiske barnehagetilbud 2015 - 2018* utsettes

Ny sak *Kv kraftlinje Balsfjord - Skaidi* legges til sakslisten og behandles 05.03.15 som siste sak

Kunngjøring av nye sakerArkivsaknr.
15/1000Sametingets plenum - 002/15

Saken påbegynt 04.03.15 kl. 09.10

- Forslag 1: Representant Sandra Márjá West, NSR – NSR/Sáb
- Forslag 2: Representant Nora Bransfjell, NSR
- Forslag 3: Representantene Mariann W. Magga og Knut Store, Ap
- Forslag 4: Representant Per Mathis Oskal, Ap
- Forslag 5: Representant Mariann W. Magga, Ap
- Forslag 6: Representant Vibeke Larsen, Ap
- Forslag 7: Representant Per Mathis Oskal, Ap
- Forslag 8: Representant Johan Vasara, Ap

Forslag 1: Representant Sandra Márjá West, NSR – NSR/Sáb

Tilgjengeliggjøre arven etter Áillohaš

NSR-NSR/Sáb ønsker at Áillohaš` kunst blir bedre tilgjengelig for publikum. i dag har ikke publikum non fast og åpen utstillingsplass hvor vi kan bli kjent med multikunstneren og personen Áillohaš. NSR ber Sametinget og Samtingsrådet om å prioritere at arven etter en av Sápmis største kunstnere blir mer tilgjengelig.

Stiftelsen Lásságámmi har i dag ansvaret for å fremme den kulturelle og åndelige arven etter Nils-Aslak Valkeapää gjennom kunstnere- og forskerboligen Lásságámmi har påpekt behovet for et permanent formidlingslokale der man kan oppleve og bli inspirert av Áillohaš sin kunst. Lásságámmi har innledet samarbeid med Senter for nordlige folkfor å utvikle et fast Áillohašrom og oppbevaring/magasinerer av hans kunst og gjenstander på senteret.

Med et ordentlig arkiv på Senter for nordlige folk, vil kunsten bli mer tilgjengelig enn dagens situasjon. Det vil også bli lettere for Stiftelsen Lásságámmi å låne ut kunst til muséer, utstillinger, mm. Et arkiv vil også komme Samtidsmuseet for nordlige folk til gode, og vil være viktig for gjennomføring av Bååstede.

Senter for nordlige folk har solid samisk fagkompetanse og rommer i dag Samisk bibliotekjeneste, folkebibliotek, samtidsmuseum, Riddu Riđđu og samisk språksenter. Nærhet til disse institusjonene vil styrke formidlingen rundt Áillohaš. Både Lásságámmi og Senter for nordlige folk er godt besøkt og ligger i nærheten av hverandre.

NSR ber om at Sametinget arbeider med å etablere et fast Áillohašrom.

Svar på sak 002/15 Kunngjøring av nye saker - Tilgjengeliggjøre arven etter Áillohaš

Tilgjengeliggjøre arven etter Áillohaš

Sametingsrådet er kjent med at Lásságámmi og Senter for nordlige folk har inngått et samarbeid for å tilgjengeliggjøre arven etter Áillohaš. Videreføring og tilgjengeliggjøring av samisk kulturarv er en viktig sak for Sametingsrådet, som det jobbes med blant annet gjennom tilbakeføringsprosjektet Bååstede. De samiske museene har i dag for lite ressurser til å forvalte egen kulturarv. Senter for nordlige folk er ett av museene som ikke har magasiner. Det er derfor behov for dels personelle ressurser, men også godkjent magasin og utstillingslokaler. Det er kostbart å konservere, magasinere og formidle kulturhistoriske gjenstander, og finansieringen av en slik tilbakeføring er ikke løst.

Samtidsmuseet ved Senter for nordlige folk og Lásságámmi er de institusjonene som har bredest faglig kompetanse om kulturarven etter Áillohaš. Et eget Áillohašrom, med tilhørende arkiv/magasin, vil være et viktig bidrag til tilgjengeliggjøring av hans kunst. Et eget Áillohašrom vil være et godt bidrag til formidling av den samiske kulturarven, og dette må ses i sammenheng med en opprettelse og oppgradering av de samiske magasinene. Sametingsrådet har store forventninger om at sentrale myndigheter vil være med på å finne en løsning om finansiering til de samiske museene når det gjelder godkjente magasiner.

Forslag 2: Representant Nora Bransfjell, NSR

Finansiering av språksamlinger for sørsamiske elever

Fjernundervisning i sørsamisk har i flere år vært undervisningstilbud til sørsamiske elever som ikke har samisklærer ved egen skole i sine bostedskommuner.

Sørsamene bor spredt og det er få samiske språklærere. Fjernundervisning kombinert med språksamlinger er et tilbud som er godt mottatt for både elever og deres foresatte. Mange foreldre kan ikke selv samiske, men vil at deres barn skal ha mulighet til å lære det.

For å skape et større språkmiljø, mulighet for å praktisere språket og ikke minst få kontakt med jevnaldringer, er det arrangert språksamlinger for ulike alderstrinn nettopp for å kompensere dette.

Fra sørsamiske skoler gis sørsamisk som fjernundervisningstilbud til flere elever som ikke har tilbud på egen skole. Og interessen er stor.

Eksempelvis har Gaske-Nørjén Saemienskovle i Hattfjelldal ca 50 elever som har

fjernundervisning derfra. Det gis tilbud til språksamlinger 2-4 ganger pr år pr alderstrinn. Språksamlingene kan vare inntil 1 uke av gangen.

Dessverre opplever man at flere kommuner av økonomiske årsaker velger bort dette tilbudet. Det gjelder også kommuner som tidligere hadde elever på språksamlinger. For elever som rammes av dette er det uheldig og føles veldig urettferdig i forhold til de elever som kan benytte dette tilbudet.

Ansvar for undervisning i sørsamisk er et kommunalt ansvar. Det kan oppfattes som om språksamlinger sees som et unødvendig ekstratilbud som kan velges bort, all den tid elevene får det minimum antall samisktimer via fjernundervisning.

NSR mener språksamlinger må sees som et helhetlig tilbud sammen med fjernundervisning. Når elever har fjernundervisning, bør språksamlinger sees som et tilbud integrert i dette og dermed ikke kunne velges bort.

Det burde kunne avsettes øremerkede midler til dette formålet. En egen finansiering for språksamlinger for alle elever som har samiskundervisning er aktuell å vurdere. Om sørsamer igjen skal få sitt morsmål som et språk som høres og brukes, må en se på alle muligheter for å få dette til.

Svar på sak 002/15 - Kunngjøring av nye saker: Finansiering av språksamlinger for sørsamiske elever

Sametinget er opptatt av at samiske elever skal få oppfylt sine rettigheter når det gjelder samisk opplæring og at de får en kvalitativt god opplæring. Svært mange elever, spesielt i sørsamisk område får opplæring i samisk ved fjernundervisning. I opplæringsloven er fjernundervisning nevnt som en alternativ måte å tilby opplæring i samisk på for elever som ikke kan få den opplæringen av stedlig lærer. Hva fjernundervisningen skal bestå av sies det ingen ting om i loven, men det har vært vanlig å tilby lyd-bilde undervisning med lærer og i tillegg ulike språkbadtimer, for eksempel hospitering.

Utgifter til fjernundervisningen skal i sin helhet dekkes av hjemkommunene til elevene. De ulike tilbydere av samisk fjernundervisning har ulike timepriser for sine tjenester, og tilbudene er ulike både når det gjelder innhold og organisering. Departementet satte derfor i gang et arbeid for å få en overordnet plan for samisk fjernundervisning i 2012. En arbeidsgruppe hvor også Sametinget var med, har levert et forslag som ble sendt til departementet. Etter at forslaget ble sendt har Fylkesmannen i Finnmark og Fylkesmannen i Nordland fått i oppdrag fra departementet om å utarbeide et rammeverk for fjernundervisning. Det arbeidet blir gjort i samarbeid med Utdanningsdirektoratet. Forslag til rammeverk for samisk fjernundervisning leveres til Kunnskapsdepartementet innen 1. mars. Sametinget skal være med i drøftinger om oppfølging av saken. Målet er å få likeverdige tilbud for alle elever som får fjernundervisning. Før planen for fjernundervisning blir godkjent, skal Sametinget konsulteres i saken.

Tilskuddet kommunene får til samisk dekker ikke de reelle utgiftene. I tillegg til timepriser for fjernundervisning kommer reise- og oppholdsutgifter til hospitering. Hvis avstanden mellom hjemskolen og tilbyder er stor, vil utgiftene bli store. Dermed blir det ofte økonomiske hensyn som avgjør hvorvidt elever får hospitering eller får delta på språksamlinger.

I og med at utgifter til fjernundervisning kan variere svært mye, avhengig av hvor eleven bor og hvor tilbudet gis, må det lages ordninger som gjør kommunene i stand til å ivareta sitt ansvar overfor samiske elever på best mulig måte. Sametinget mener at det må bli

forskriftsfestet at opplæringen i samisk gjennom fjernundervisning også omfatter hospitering og språksamlinger, og at refusjonsordningen omfatter dette. Da vil det forplikte skoleeiere.

Faget samisk er ikke nevnt i opplæringslovens § 2-3 som et av fagene som grunnopplæringen skal omfatte. En konsekvens av det er at privatskoler ikke er forpliktet til å tilby opplæring i samisk. Sametinget har krevd en helhetlig gjennomgang av opplæringsloven og endringer i privatskoleloven slik at samiske elevers rett til samisk opplæring ivaretas.

Sametinget skal følge opp arbeidet med fjernundervisningsplanen og vil arbeide for at hospitering og språksamlinger skal være en del av tilbudet om fjernundervisning. Slike opplegg har stor betydning for språkopplæring og språkutvikling. Elever som får fjernundervisning har liten språkstøtte og få muligheter til å praktisere samisk språk i nærmiljøet. Derfor er det viktig å legge til rette for å få ulike språkarenaer der de får mulighet til å praktisere samisk språk sammen med andre elever og i et samisk miljø.

Forslag 3: Representantene Mariann W. Magga og Knut Store, Ap

Nei til fiskekort for finnmarkinger

Etter at hele Finnmark ble åpnet for utlendingers fritidsfiske, oppleves det et sterkt press på de mest attraktive områdene, hvor den lokale og regionale befolkning har fisket gjennom generasjoner.

Vi ser at det kan oppleves som en byrde dersom finnmarkinger pålegges å kjøpe fiskekort og innføre rapporteringsplikt for å dokumentere sitt fiske. Tana kommune er i gang med en forsøkskartlegging, og det vil være riktig å fullføre dette prosjektet for å utvikle en metode for slik kartlegging.

Spørsmålet som må stilles og vurderes samlet, er om et ubegrenset innlandsfiske for utlendinger kan forsvares i forhold til målsettingen med Finnmarksloven og formålsparagrafen i denne. Arbeiderpartiets sametingsgruppe stiller spørsmål om den praksisen vi nå opplever vil være riktig i forhold til Finnmarkskommisjonen arbeid med anerkjennelse og identifisering av finnmarkingenenes gamle rettigheter, og bestemmelsen i lakse- og innlandslovens paragraf 24, om "...de særlige regler som gjelder for den lokale befolknings rett til fiske i Finnmark etter kgl. res. av 27. mai 1775...".

Folke- og urfolksretten fortjener også en nærmere vurdering. Det gjelder også forholdet til ESA som er overvåkingsorganet for at EØS-bestemmelsene overholdes.

Arbeiderpartiets sametingsgruppe ber Sametingsrådet om å arbeide for en fullstendig gjennomgang av alle sider ved utlendingenes innlandsfiske i Finnmark, gjennom bruk av de rettsmidler som er tilgjengelige.

Svar på sak 02/15 Kunngjøring av nye saker - Nei til fiskekort for finnmarkinger

Sametingsrådet arbeider daglig med oppfølginger knyttet til finnmarksloven (fml). Sametingets plenumsvedtak fra juni 2014 danner rammene for vår tilnærming. Det gjelder både for Finnmarkseiendommens (FEFO) virksomhet og for Finnmarkskommisjonens arbeid. Finnmarksloven ble vedtatt av et bredt flertall i Stortinget og med Sametingets enstemmige samtykke. Vi er opptatt av at FEFO skal forvalte grunn og fornybare ressurser i samsvar med lovens formål, og da særlig som grunnlag for særlig som grunnlag for samisk kultur, reindrift, utmarksbruk, næringsutøvelse og samfunnsliv. Sametingsrådet følger opp de momenter og spørsmålsstillinger som fremkommer i forslaget fra

Arbeiderpartiets sametingsgruppe ved å gjennomføre innholdet i sak 019/14 *Oppfølging av finnmarksloven*.

Bakgrunnen er at Finnmarksloven legger til grunn at bygdefolk har rett til jakt, fiske, fangst og høsting av de fornybare naturgodene i Finnmark. Videre utreder Finnmarkskommisjonen bruks- og eierrettigheter, og Utmarksdomstolen for Finnmark skal behandle tvister om rettigheter. Finnmarkseiendommen (FEFO) forvalter grunn og naturressurser som den eier i samsvar med finnmarksloven og innenfor de rammer som er gitt av offentlig myndighet gjennom andre lover og forskrifter. Herunder naturmangfoldloven og lakse- og innlandsfiskekloven som vektlegger samiske interesser. For de fornybare ressurser på FEFOs grunn slår finnmarksloven blant annet fast at personer som er bosatt i Finnmark har rett til fiske både med garn og med stang etter innlandsfisk. Finnmarkslovens § 25 gir tilreisende personer adgang til fiske i vassdrag med stang og håndsnøre. Denne adgangen kan reguleres, men eventuelle innskrenkninger i adgangen må begrunnes i hensynet til ressursen, jf. fml § 27.

Styret i FEFO har igangsatt et arbeid for bedre regulering av innlandsfiske. Sametingsrådet ble orientert om dette på kontaktmøtet med FEFO i Karasjok den 20.1.2015. Det har som kjent vært gjennomført folkemøter om saken. Høringsdokumentene viser at dagens praksis er at alle personer som er bosatt i Finnmark fisker gratis etter innlandsfiske uten fiskekort. Det samme gjør tilreisende under 16 og over 67 år. Alle tilreisende i alderen 16 til 67 år må kjøpe fiskekort for å fiske på Finnmarkseiendommen. De er ført statistikker på antall solgte fiskekort fordelt på norske og utenlandske tilreisende fiskere. I 2014 ble det solgt ca 5000 kort til utlendinger, og ca 1000 kort til norske tilreisende. Sametingsrådet vil følge adgangsreguleringer for tilreisende til innlandsfiske når saken sendes på en formell høringsrunde av FEFO.

Da EØS-avtalen ble gjeldende i Norge i 1994 ble det innført et ikke-diskrimineringsprinsipp som gjelder for alle EØS-borgere. Forskjellsbehandling av offentlige myndigheter på grunnlag av nasjonalitet er forbudt. Dagens praksis er at FEFO behandler alle tilreisende likt. Det spiller ingen rolle om du bor i Tromsø eller Rovaniemi, begge får de samme vilkår som tilreisende ved kortkjøp. De klagesakene overvåkingsorganet ESA har behandlet når det gjelder retten til fiske i statsallmenninger og på annen statsgrunn, har vært knyttet til kravet om fast bosetting i Norge. Andre spørsmål har etter det Sametingsrådet kjenner til, ikke vært gjenstand for konkrete klagesaker. Sametingsrådet ser at det kan være nyttig å avklare EØS-rettslige spørsmål når det gjelder reguleringer av andres adgang til fiske i Finnmark, og om nødvendig kan FEFO eller andre forelegge saker for ESA.

Sametingsrådet er opptatt av at reguleringer eller disponeringer av de fornybare ressursene må skje slik at lokalbefolkningens rett til bruk blir videreført og ikke fortrent av andre. Vårt utgangspunkt er at forvaltningen må skje i tett samarbeid med og respekt for bygdefolkets rettsforståelse. Bygdefolks bruksrettigheter medfører likevel ikke at andre skal stenges ute, men bygdefolks bruk kan heller ikke innskrenkes av hensynet til andre. En innskrenking av bruken krever i tillegg en konkret vurdering av om ressurs situasjonen tilsier det. Fornybare ressurser kan reguleres sterkere og på andre måter for andres adgang enn for lokalbefolkningens bruk. Det å legge til rette for en fortsatt lokal bruk ut fra erkjennelsen av at det foreligger et særlig rettsgrunnlag for dette er viktig.

Fml tildeler ikke nye rettigheter, men i hovedsak regulerer den eksisterende rettigheter der lovreguleringen har røtter tilbake til 1775-resolusjonen om jordutvisning i Finnmark. Gjennom langvarig bruk av land og vann har samene har opparbeidet rettigheter, og fml § 5 understreker dette. Sametingsrådet er opptatt av praktiseringen av fml må skje i lys av folkeretten og da særlig ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og med respekt for at det ikke skal gjøres inngrep i opparbeidede kollektive og individuelle rettigheter. Sametingsrådet viser i denne sammenhengen til den nye ordningen i 2015 budsjettet der organisasjoner og

institusjoner kan søke om tilskudd til at land- og ressursrettigheter ivaretas i bruken av arealer i samiske områder. Søknadsfristen er 15. mars.

Når det gjelder jakt, fangst og fiske så sier Finnmarksloven at den som får tillatelse skal motta et kort eller liknende som viser at vedkommende har tillatelse. Det har ikke vært praktisert av FEFO for dem som fisker gratis. FeFo har nå søkt departementet om unntak fra dette kravet. Sametingsrådet tar det for gitt at finnmarkinger fremdeles skal fiske gratis etter innlandsfisk på FeFos grunn. Vi registrerer at FeFo er i høringsfasen for å vurdere det å innføre et rapporteringssystem som registrerer omfanget av fisket fra de ulike brukergruppene fordelt på geografiske områder som kommunenivå eller vassdrag og vann. Herunder også for personer som er bosatt i Finnmark. Det kan henge sammen med behovet for å ha kunnskap om ressursgrunnlaget i forhold til en bærekraftig bestandsforvaltning. Dette vil jo også være sentrale opplysninger for å kunne sikre bygdefolkets prioriterte tilgang til fiske i de områder der ressurs situasjonen kan tilsi at adgangen for tilreisende bør begrenses. Sametingsrådet mener likevel at det er helt sentralt at eventuelle rapporteringer bør gjøres enklest mulig av hensyn til brukerne og fordi det er ett nytt grep som bygdefolket kan reagere negativt på av ulike grunner. Det er viktig at tiltaket fremstilles slik at det tydelig fremgår at dette er ett ledd i ressursforvaltningen, og at hensyn til de bosatte ved ressursknapphet skal prioriteres med henvisning til Finnmarksloven. Sametingsrådet mener at forsøkskartleggingen i Tana kommune bør fullføres før et slikt forvaltningstiltak eventuelt iverksettes, blant annet fordi dette forsøket gir mer kunnskap som vil være nyttig i vurderingen av saken som helhet.

Forslag 4: Representant Per Mathis Oskal, Ap

Forvaltning av rovvilt

Dagens forvaltning bygger på føringer lagt i Rovviltmeldingen fra 2004 og fra Rovviltforliket i Stortinget 2011. Rovviltforliket har fastsatt at det innen 5 år (2016) skal foretas en evaluering av forvaltningen av rovvilt.

Etter 11 år med dagens forvaltningsmodell og fastsatte rovviltnivå, kan vi konstatere at problemene med rovvilt har vært økende, mange sauebruk har måttet legge ned og mange reinbeitedistrikt sliter med store tap og liten lønnsomhet.

Det to-delte målet som en har, både rovvilt og beitenæringer, lar seg ikke oppfylle med dagens forvaltningsmodell og rovviltnivå.

Dagens fastsatte rovviltnivå innenfor samisk tamreinsområde må halveres.

Videre må det gjøres forandringer på soneinndelingen, der A sonene er forbeholdt rovvilt og B sonene beitedyr.

A sonene må reduseres, da disse er for store, og umuliggjør oppgaven å holde B sonene fri for rovvilt.

Det må innføres jakt på ørn.

Vi ber om at sametingsrådet i sterkere grad engasjerer seg i dette arbeidet, da dette har stor betydning for de berørte dyre eierne og deres fremtid.

Svar på Sak 002/15 - Kunngjøring av nye saker: Forvaltning av rovvilt

Sametingsrådet mener at uttak av rovvilt er ikke tilfredsstillende. Et eksempel er i region 8 (Troms og Finnmark). Selv om bestandene av jerv er langt over det fastsatte

bestandsmålet i region 8 så blir ikke tilstrekkelig jerv tatt ut.

Tapsutviklingen innen reindrift og jordbruk er urovekkende. I enkelte reinbeitedistrikter (sørsamisk område) utgjør rovvilterstatningene mer enn produksjonsinntektene fra kjøtt. Flere sauebruk er også lagt ned p.g.a. store tap forårsaket av rovvilt (blant annet i Pasvik og i Indre-Troms). En slik rovviltpolitikk kan ikke den norske stat være tjent med.

Prioriterte rovdyrområder (A-områder/soner) er i enkelte regioner lagt til kjerneområdene for reindrift og sauedrift. I Nord-Trøndelag er mesteparten av fylket prioritert som yngleområde for gaupe, jerv og bjørn. I tillegg er det kongeørn i de samme områdene. Reindriftnæringen har kalvingsområder i de samme områdene. Det å ha rovvilt i kalvingsområde lar seg ganske enkelt ikke kombinere. Et annet eksempel er indre-Troms hvor det er vanskelig å ta ut skadedyr i A-soner. Nemndene må i større grad kunne ta ut skadedyr selv om disse skulle være i rovviltsoner (A-soner) - det gjelder spesielt der det er kalvingsområder for rein.

Når det gjelder ulv er Sametingets utgangspunkt at dagens forvaltningsområde ikke må utvides. Sametinget har deltatt på det forberedende møte i november om endring av ulvesonen. Prinsippet om at ulv ikke skal forekomme i det samiske tamreinområde må videreføres.

Sametinget vil ha sterkere fokus på folkeretten i forhold til rovviltpolitikken. Det er flere internasjonale konvensjoner som regulerer statens politikk overfor samene. I Norge går menneskeske rettigheter foran annen lovgiving som miljørett. Samenes rett til kultur går foran for eksempel bestemmelser i naturmangfoldloven. (Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettsloven) fra 1999 understreker det. Her sier § 3 at Bestemmelsene i konvensjoner og protokoller som er nevnt i § 2 skal ved motstrid gå foran bestemmelser i annen lovgiving.

Sametingsrådet har tatt opp disse momentene i møte med Klima- og miljødepartementet 16.12.2014, og mener at departementet og Miljødirektoratet må følge opp konsultasjonsavtalen også i rovviltsaker.

Sametinget vil fortsette å engasjere seg i dette arbeidet fremover, og jobbe for at evaluering igangsettes.

Forslag 5: Representant Mariann W. Magga, Ap

Finnmarkingens rett til å drive fiske i havet

Regjeringen ved næringsministeren vil nå fjerne lovparagrafen fra 1775, Jordutvisningsresolusjonens paragraf 6, som slår fast finnmarkingenes rett til å drive fiske i havet. Arbeiderpartiet krever at paragrafen beholdes, og at det settes i gang et arbeid med sikte på stadfeste finnmarkingene den rett som paragrafen gir.

Det vil være et rettslig overgrep å fjerne denne paragrafen, nå når Finnmarkskommisjonen skal igang med avklaring av retten til gamle fiskeplasser, ref. §29 i Finnmarksloven.

Arbeiderpartiets sametingsgruppe ber Sametingetsrådet igangsette et arbeid straks for å hindre at denne lovparagrafen fjernes.

Svar på sak 02/15 Kunngjøring av nye saker - Finnmarkingens rett til å drive fiske i havet

Nærings- og fiskeridepartementet har kunngjort på sine nettsider at de ønsker å oppheve og forenkle flere lover innenfor sitt ansvarsområde. Departementet mener blant annet at tiden har løpt fra Lov av 27.mai 1775. [Kongelig Resolusjon ang. Jorddelingen i Finnmarken samt Bopladses Udvisning og Skyldlægning sammasteds.](#) (Jordutvisningsresolusjonen)

Sametingsrådet stiller seg ikke bak departementets vurdering om at tiden har løpt fra jordutvisningsresolusjonen og vil kreve konsultasjoner med sikte på å komme til enighet om denne saken. Sametingsrådet imøteser i denne forbindelse en nærmere utredning fra departementet om hvilke konsekvenser en fjerning av loven vil medføre.

Det er en kjent sak at man ved oppfølgingen av Kystfiskeutvalgets forslag ikke kom til enighet når det gjaldt fortolkningen av folkeretten og historiske rettigheter til fiske. Sametingsrådet viser til at gjeldende urfolksrett bygger på en forutsetning om anerkjennelse av urfolks historiske rettigheter til blant annet kyst og fjordfiske i tradisjonelle urfolksområder. Når det gjelder historiske rettigheter mener Sametingsrådet at disse eksisterer og alltid har eksistert på bakgrunn av bosetning og bruk ved kysten. Samene har slike rettigheter på grunnlag av alders tids bruk og lokale sedvanerettigheter.

Sametinget har flere ganger understreket at regjeringen også må ta hensyn til eldre lovverk på dette området. Eksempelvis lappekodisillen fra 1751 og Jordutvisningsresolusjonen fra 1775 som fastslår finnmarkingenenes førsterett til fiske. Sametingsrådet viser til at disse lovbestemmelsene gir klare uttrykk for de underliggende rettforhold, nemlig at samer og andre har lokale sedvanerettigheter til fiske i de omkringliggende kyst og fjordområdene.

Sametinget registrerer at norske myndigheter tilsynelatende og uten nærmere begrunnelse har fraveket sitt tidligere standpunkt i fiskerigrensesaken mot Storbritannia. I denne saken søkte Norge å godtgjøre at læren om «fritt fiske» aldri hadde fått fotfeste langs Norges kyst. Dommen viser at påvisningene av den historiske bruken langs kysten med lokale sedvaneregler, var sentral for avgjørelsen.

Sametingsrådet minner om Kåfjorddommen som også beveger seg langt i retning av å uttrykke at det er snakk om sedvanerettigheter. I denne saken fikk de lokale fiskerne erstatning fordi fiskefeltene deres ble mindre tilgjengelig på grunn av kraftutbyggingen som førte til mere is på fjorden.

Sametingsrådet viser i denne forbindelse også til at Samerettsutvalget 2 i sin omtale av Kåfjorddommen åpner for liknende sedvanerettigheter andre steder.

International Court of Justice, Reports 1951, page 116 ff
NOU:2007:13 kapittel 22.4.1.2

Hvorvidt det foreligger en lokal sedvanerett, vil uansett måtte vurderes konkret i det enkelte tilfelle basert på historisk bruk. Finnmarkskommisjonen skal etter finnmarkslovens § 29 sette i gang dette arbeidet ettersom saker fremmes. Sametingsrådet vurderer det derfor som svært uheldig om jordutvisningsresolusjonen, som gir uttrykk for de underliggende rettighetsforhold, vurderes fjernet mens dette arbeidet pågår, uten at nye bestemmelser som styrker samer og andres rett til fiske samtidig kommer på plass.

6 "Selv om dommen tar utgangspunkt i den tradisjonelle allemannsretten, beveger imidlertid rettens flertall seg gjennom sin beskrivelse av bruksforholdene i fjorden som ledd i begrunnelsen for domsresultatet seg ut av dette begrepet. Den bruken som beskrives ligger relativt langt fra de typiske allemannsrettighetene, og har de fleste karakteristika som kjennetegner en tinglig rettighet. Videre har det i de drøyt 20 årene som har gått siden dommen ble avsagt vært en betydelig utvikling i rettspraksis når det gjelder synet på

samiske rettigheter og mulighetene for samisk rettserverv gjennom lang tids bruk, jf. særlig Selbu-saken (Rt. 2001 side 769) og Svartskog-saken (Rt. 2001 side 1229).

Det er derfor ikke utenkelig at domstolene i en framtidig sak hvor tvistetemaet er om det er ervervet en privatrettslig rettighet til kyst- og fjordfiske for fiskere hjemmehørende i et sjøsamisk bygdesamfunn, kan gi de lokale fiskerne medhold dersom deres bruksutøvelse er av noenlunde samme omfang, intensitet og eksklusivitet som i Kåfjord-dommen.”

Forslag 6: Representant Vibeke Larsen, Ap

Samisk eksportråd

Disneyfilmen "Frost" er et eksempel på at verden ønsker mer samisk kultur. Det er en trend vi samer må bli flinkere til å utnytte til vår fordel.

I dette internasjonale markedet der natur og samisk kultur blir mer og mer aktuelle både som reisemål og kulturelaterte produkter bør vi opprette et samisk eksportråd.

Dersom vi skjeler mot eksportrådet for fisk ser vi at dette organet har hatt og har betydning for den norske markedsandelen og ikke minst for kompetansen om fisk og norsk sjømat i utlandet.

Samiske produkter og opplevelser har et stort potensiale som levevei jo mer fremtredende den globale økonomien og samhandlingen blir. Det vil derfor være viktig å være til stede på markeder og i tillegg ha et overordnet organ som kan koordinere i større grad enn det som gjøres i dag.

I dag blir de samiske enkeltaktørene for små til å hevde seg alene på et internasjonalt marked i konkurranse med større aktører med tilhørende større kapitaltilgang. Vi har behov for et organ som kan forene krefter, inngå partnerskap, spre kunnskap om vår kultur og ikke minst ta eierskap til produkter og tjenester i større grad enn i dag.

Verdensøkonomien er mer sammenvevd enn tidligere, trendene er mer global enn tidligere, folk reiser stadig mer, gjerne på jakt etter det genuine, og vi bør ruste oss til å utnytte mulighetene.

Arbeiderpartiet ber sametingsrådet vurdere mulighetene for opprettelse av et samisk eksportråd som kan bidra til bedre utnyttelse av de globale mulighetene.

Svar på sak 002/15 - Kunngjøring av nye saker - Samisk eksportråd

Eksport av samiske produkter og markedsføring av samisk opplevelsesbasert reiseliv er på agendaen som aldri før. Vi har fått enkeltprodusenter som er klare for å ta steget internasjonalt, og enkeltaktører som gjør suksess innen reiselivsnæringen, med ekte og autentiske produkter. Sametingsrådet ønsker denne utviklingen velkommen.

Sametingsrådet vurderer det slik at man nå bør jobbe langs to akser for å få denne utviklingen til å vedvare. For det første er det viktig å jobbe med produsenter som kan levere til et internasjonalt marked. Per i dag ser vi enkeltprodusenter som er i en slik fase, men før det igangsettes et større markedsarbeid, så bør det være enda flere produsenter som har gode og stabile produkter. Dette gjelder både for eksport og innen reiselivsnæringen. Sametingsrådet er derfor svært fornøyd med arbeidet som gjennomføres i prosjektet *samisk reiseliv*, der man nå undersøker sertifiseringsordning for samiske reiselivsbedrifter i samarbeid med VisitSápmi på svensk side. Å jobbe med

kvalitetsmerking innen duodjinæringen er også viktig.

For det andre må det jobbes med markedsføring. Innovasjon Norge har siden 2004 drevet virksomheten til Norges eksportråd. Gjennom samarbeidsavtalen med IN, ønsker Sametingsrådet å drøfte med IN hvordan man kan jobbe strukturert for å fremme samiske produkter i utlandet. I handlingsplan for kulturnæring er internasjonalisering av aktører med særlig stort potensial en del av satsingen, og IN er positiv til å være samarbeidspartner. Sametingets direktør skal den 12. mars i år ha møte med divisjonsdirektør Per Niederbach i Innovasjon Norge. Sametingsrådet har bedt direktøren spesielt om å følge opp dette, som en del av oppfølgingen av samarbeidsavtalen. Ved å bedre kunne benytte mulighetene som ligger i Innovasjon Norges utenlandskontorer, vil Sametinget kunne bruke dette veletablerte systemet til å komme i gang med en internasjonal satsing. Sametingsrådet vil vurdere mulighetene for opprettelse av et felles samisk eksportråd i fremtiden.

Forslag 7: Representant Per Mathis Oskal, Ap

Fastsetting av beitegrenser på vinterområdene i Finnmark.

Prosesen med reintallsreduksjon i deler av Finnmark er i gang. Sametinget har ved flere anledninger kommet med innspill i forhold til dette.

I dette arbeidet er viktigheten av klare grenser for hvert distrikt inne på vinterbeitene av avgjørende betydning, for å skape forutsigbarhet for de berørte.

Vi ber om at Sametinget bidrar til å få satt igang arbeid med dette i de områdene i Finnmark der det i dag virker å være uklarheter om beitegrensene.

Svar på sak 002/15 - Kunngjøring av nye saker: Fastsetting av beitegrenser på vinterområdene i Finnmark

Sametingsrådet mener at for å få stabile rammebetingelser for reindrifta i Finnmark er det av avgjørende betydning å få avklart beitegrensene mellom siidaene på vinterbeiteområdene. Dette arbeidet må prioriteres høyt. Dette vil være et viktig tiltak for å få til en bedre prosess for reintallstilpasninga.

Sametinget deltar derfor i en arbeidsgruppe som skal utrede og foreslå endringer i jordskifteloven og reindriftsloven vedrørende jordskifterettens kompetanse til å behandle interne forhold i reindriften. Dette arbeidet er en følge av konsultasjonene om Prop 3 L (2012-2013) Endring av jordskifteloven. Her var det enighet mellom Landbruks- og matdepartementet, NRL og Sametinget om en egen prosess for reindriftras tilgang til jordskifteretten. Gjennom dette arbeidet tas det sikte på å få etablert et regelverk som bl.a. gjør det mulig også å få fastsatt rettslig grensene mellom siidaer på vinterbeitene.

Arbeidsgruppen skal avgi sitt forslag i løpet av våren 2015, og Sametingsrådet vil da følge dette opp.

Forslag 8: Representant Johan Vasara, Ap

Framtiden for Rettshjelpskontoret Indre Finnmark

Arbeiderpartiet ser det som viktig at enhver som bor i Norge skal føle seg trygg og sikker, spesielt når man er i en vanskelig eller utsatt situasjon. Rettsikkerheten for samene har helt siden den norske staten ble etablert blitt viet liten interesse fra de som vanligvis skal

verne folks rettsikkerhet. Språkkunnskap og kulturforståelse, eller rettere sagt det å ta hensyn til og å ha respekt for kulturen, har langt fra vært selvsagt i samenes møte med myndighetene i rettssystemet. Likeledes vet vi at urfolkrettigheter blir ikke tatt hensyn til i det norske rettssystemet, ikke enda i dag, selv om vi vet at folkeretten er implementert i lovtekstene gjennom egen menneskerettslov. Vi har mange nylige eksempler på det at samer har måttet streve tungt for å få forståelse for blant annet tradisjonell utmarksvirksomhet.

Dessverre har Justisdepartementet 22. september 2014 bestemt at det eneste rettshjelpkontoret som daglig jobber spesielt med private samers rettsspørsmål, skal nedlegges. Arbeiderpartiet ser det som et stort tilbakeskritt for samisk rettsikkerhet.

Arbeiderpartiet understreker at fremtiden for rettshjelpkontoret er viktig for samene rettsikkerhet og ber derfor sametingsrådet undersøke nye løsninger for hvordan man kan sikre finansiering og dermed også fremtiden for Rettshjelpkontoret Indre Finnmark.

Svar på sak 02/15 – Samisk rettshjelpskontors framtid

For Sametinget er det grunnleggende viktig at rettshjelpsbehovet i Indre Finnmark ivaretas like godt som for befolkningen for øvrig. Det er også viktig at det ikke iverksettes tiltak som bidrar til redusert bistand for samene i forhold til den øvrige befolkningen.

Sametinget legger til grunn at Stortinget tidligere har fastsatt at rettshjelpskontoret skal være en permanent ordning, vi er derfor av den oppfatning at saken må utredes grundigere med sikte på at Stortinget kan uttale seg på nytt om det er slik at man vurderer å legge ned Rettshjelpskontoret i Indre-Finnmark.

Sametingsrådet konstaterer at Sametingets forslag om å gjennomføre en rettshjelpsundersøkelse for å så på rettshjelpsbehovet og språkbarrierer i samiske områder så langt ikke er tatt til følge. Sametingsrådet minner i denne forbindelse om at den rettshjelpsforskning som foreligger tyder på et økt rettshjelpsbehov til tross for større advokattetthet.

Sametinget viser også til at man under tildelingen av midler til spesielle rettshjelpstiltak tar hensyn til rettshjelpskontorets som et offentlig rettshjelpskontor, der de ansatte er statstjenestemenn og at man således ikke kan pålegge ulønnet arbeid eller alternativ finansiering, når man vurderes i samme gruppe som ideelle organisasjoner.

III Votering

Av 39 representanter var 30 til stede. Det ble ikke votert over saken.

IV Protokolltilførsler

Det ble ikke fremmet noen protokolltilførsler i saken.

V Taleliste og replikkordskifte

	Innlegg	Replikk
1	Jørn Are Gaski	
2	Sandra Márjá West	Henrik Olsen
	Sandra Márjá West	
3	Nora Marie Bransfjell	Silje Katrine Muotka
		Lars Oddmund Sandvik

		Silje Katrine Muotka
4	Knut Inge Store	Silje Katrine Muotka
		Mariann Wollmann Magga
		Laila Susanne Vars
		Kjetil Romsdal
		Silje Katrine Muotka
5	John Kappfjell	Thomas Åhren
	John Kappfjell	Mariann Wollmann Magga
		Nora Marie Bransfjell
	Thomas Åhren	
6	Mariann Wollmann Magga	Silje Katrine Muotka
7	Vibeke Larsen	Silje Katrine Muotka
	Vibeke Larsen	Laila Susanne Vars
		Hans Hatle
		Silje Katrine Muotka
8	Johan Vasara	Thomas Åhren
	Johan Vasara	
		Mathis Nilsen Eira
		Per A. Bæhr
		John Kappfjell
		Thomas Åhren
9	Johan Vasara	Beaska Niillas
		Marit Kirsten A. Gaup
		Laila Susanne Vars
		Henrik Olsen

SP - vedtak:

VI Sametingets vedtak

Kunngjøring av nye saker 1 - 8 sendes Sametingsrådet for behandling.

Saken ble avsluttet 06.03.15 kl. 10.15

Sametingsrádets beretning

I Dokumentliste

Miiddus/Vedlegg

Vedlegg 1 Innvilgede tilskudd

Vedlegg 2 Spørsmål til sametingsrådet

II Forslag og merknader

Sametingsrádets innstilling overfor Sametinget :

Sametinget tar Sametingsrádets beretning om virksomheten i perioden til orientering.

1 Innledning

Denne beretningen omhandler perioden fra 08.11.14 til 02.02.15 og er knyttet opp til Sametingets budsjett for 2014 og 2015. I beretningen rapporteres det på mål og strategier omtalt i budsjettene, samt andre arbeidsoppgaver.

Sametingsrådet har i denne perioden avholdt to fysiske møter og flere telefonmøter og har behandlet 226 saker.

Som det framgår av oversikten på www.sametinget.no/kalender har rådet i tillegg deltatt på flere møter og representasjoner.

2 Språk

Hovedmål

- Flere språkbrukere og økt bruk av språket.

2. 1 Ansvar og rammebetingelser for samisk språk

Forvaltningsområdet for samisk språk og samiske språksentra

Sametingsrådet har i perioden fordelt utviklingstilskuddet for 2015 til kommuner og

fylkeskommuner i forvaltningsområdet for samisk språk, og til de samiske språksentrene. Utviklingstilskuddet er fordelt etter institusjonenes aktivitetsplaner, samarbeidsavtaler med kommune og fylkeskommuner og med bakgrunn i rapportene fra 2013. Aktiviteter og prosjekter som bidrar til bevaring, styrking, utvikling av samisk språk er prioritert.

Retningslinjene for tilskuddene er revidert og tildelingsbrevene for 2015 er sendt til samtlige kommuner og fylkeskommuner i forvaltningsområdet for samisk språk, og til de samiske språksentrene.

Samarbeidsavtalene mellom Sametinget de enkelte kommunene i forvaltningsområdet for samisk språk har vært gjeldende fra 12.02.12 og skulle i henhold til inngått avtale gjelde ut 2014.

I begynnelsen av november sendte Sametinget brev til alle kommuner og fylkeskommuner med forslag om å forlenge avtalen med 1 år med mulighet å prolongere avtalen med ytterlige 1 år. Årsaken til dette forslaget er at ordningen skal evalueres i løpet av 2015 og man ser det som lite hensiktsmessig å gjøre større endringer før evalueringen er gjennomført. Parallelt med denne prosessen vil det nedsatte språkutvalget vurdere spørsmål som er relevante for denne ordningen.

Kautokeino og Karasjok kommune var de eneste kommunene som ikke ønsket å forlenge samarbeidsavtalen med Sametinget slik den er i dag. De mente at avtalen ikke var tilpasset deres kommuner, da den hovedsaklig hadde som mål å få flere språkbrukere. Disse kommunene har mange språkbrukere, så her er det mer sentralt å styrke og utvikle språket.

Sametingspresidenten hadde møte med ordføreren i Kautokeino i januar 2015, hvor det ble enighet om å gjøre små endringer i avtalen. Det er endringer i artikkel 5, utviklingsdel og i tillegg er det tatt med ny artikkel 6, som beskriver hvilket ansvar Sametinget har i forhold til samarbeidsavtalen. Sametingsrådet og Kautokeino formannskap har vedtatt revidert samarbeidsavtale mellom Sametinget og kommunen.

Sametinget har også hatt møte med Karasjok kommune om endringer i samarbeidsavtalen. Det pågår en prosess mellom partene nå, men i store trekk er det snakk om å gjøre de samme endringene som Kautokeino kommune har gjort. Eventuell ny avtale vil bli behandlet i de respektive organer i slutten av februar.

Sametingspresidenten besøkte Várdobáiki samisk språksenter i januar. Dette var en fortsettelse av presidentens runde der hun besøker alle de samiske språksentrene for å bli kjent med deres virksomhet.

Samisk språkutvalg

Sametingsrådet hadde møte med det offentlig oppnevnte språkutvalget i januar 2015. Rådet ga innspill til utvalget i saker som berører utvalgets mandat. Si noe mer?

Samiske stedsnavn

Sametinget har gitt råd til de som jobber med saker som omhandler samiske stedsnavn angående skrivemåten av samiske stedsnavn og hvilken betydning de har. Sametinget har blant annet kommet med endelige tilrådinger i forbindelse med naturnavn i Narvik og Kåfjord. Det er også blitt startet opp nye navnesaker i Skånland,

Harstad, Lyngen og Tromsø.

Nordsamisk språkseksjon i Sámi Giellagáldu har normert navn på 56 stater. Dette ble gjort for å sikre at alle de nordiske landene staver navn på samme måte. Prosessen med å normere navn på statene, ble påbegynt våren 2014, denne prosessen er nå avsluttet og nå er 193 stater normert på nordsamisk.

Terminologi

Sámi Giellagáldus sørsamisk språkseksjon har avholdt møte i Østersund i november. Under møtet ble termer innen historie og samfunnsfag godkjent. Arbeidet med å normere sørsamiske navn på måneder ble startet opp.

Sámi Giellagáldus lulesamiske språkseksjon avholdt møte i Kiruna i november og et oppfølgingsmøte i desember. Det er igangsatt et utredningsarbeid om tilpasning av lånord til lulesamisk, da det ikke fins noen prinsipper som er normert. Det er foreslått to måter å tilpasse lånord på til lulesamisk.

Sametinget har deltatt på Nordisk seminar om organisering av terminologikurser som ble avholdt i Oslo november 2014. Det er veldig viktig for Sametinget å bli kjent med språkmiljøet i Norden samt å se hvordan de arbeider med terminologi og hvilke løsninger de bruker på nettet.

Sametinget har deltatt på Språkdagen, Språkrådets årlige konferanse, som ble avholdt i Oslo 18.11.14. Språkdagen 2014 handlet om status og framtid for norsk terminologi og fagspråk. Fra Sametingets side var det veldig interessant å se på spørsmålene som språkrådet er opptatt av og å sammenligne dette med saker som Sametinget anser er viktig i forhold til samiske språk.

Sametinget jobber med å oppdatere www.sátni.org. I denne perioden er det satt inn ny fagterminologi innen datafaget.

Sametinget oversetter for det meste dokumenter i forbindelse med råds- og plenums møter. Pressemeldinger og Sametingets internett side er på samisk og på norsk. Brev som blir sendt til Sametinget på samisk blir svart på samisk. Alle brev innenfor samisk forvaltningsområdet blir skrevet både på norsk og samisk. Oversettingsarbeidet har utfordringer i forhold til korte frister, og at det er et utfordrende arbeid. I denne perioden er blant annet retningslinjer for tilskudd og søknadsskjemaer blitt oversatt.

Ministermøte og utdeling av språkprisen Gollegiella

Sametingspresidenten deltok på president- og ministermøte i Helsinki i november 2014. Her ble Gollegiellaprisen delt ut til de tre vinnerne Mikael Svonni, Kerttu Vuolab og Seija Sivertsen. På møtet ble blant annet det nordiske språksamarbeidet diskutert, og det ble bestemt at embetsverket skal møtes for å diskutere fram løsninger for det videre samarbeidet.

2. 2 Språkbrukere

Stipend til elever med samisk i fagkretsen i videregående skole

Stipend til elever med samisk i fagkretsen i videregående skole er endret slik at også deltids elever med samisk opplæring kan søke om stipend. Stipendstørrelse er kr 7 500

for de som har samisk som første språk, kr 5 500,- til de som har samisk som andrespråk og kr 3 000,- til de som har samisk som fremmedspråk . Det er anledning til å søke på stipendet fra 15.01 til 31.03.

2. 3. Bruken av samiske språk

Samiske språkprosjekter

Fra 2015 er tilskuddsordningen for samiske språkprosjekter endret slik at den nå har åpen søknadsfrist. Søknadene kan dermed sendes inn hele året og de blir behandlet fortløpende. Sametinget har også tatt bort de årlige prioriteringene som har vært styrende for søknadene hittil. Nå vurderes søknadene ut i fra kvalitet og lokale behov.

Språkkampanjen

I forbindelse med kulturmarknaden i Karasjok i november arrangerte språkambassadørene i samarbeid med Karasjok kommune språkkafé for samisk ungdom. Målet med språkkafeen var å møte samisk ungdom på naturlige arenaer og lage et ungdomstreff for og av ungdom. Språkkafeen ble en suksess, og det møtte opp omkring 80 ungdom til lek og læring. Ambassadørene hadde ulike stasjoner med forskjellige språk-leker og konkurranser hvor samisk språk var i fokus.

Språkkampanjen oppdaterer jevnlig sin facebookside. Filmene som ambassadørene har laget har hatt rundt 10 000 visninger og er svært populære. Kampanjens blogg oppdateres jevnlig, og det skrives på alle samiske språk.

3 Kultur

Hovedmål

- Et levende og mangfoldig samisk kunst- og kulturliv av god kvalitet som er tilgjengelig for alle.

Sametinget deltok 18.11.14 på miniseminar hos Norsk Kulturråd om implementering av Unesco-konvensjonen om vern av immateriell kulturarv, og på Norsk Kulturråds konferanse om immateriell kulturarv 19.11.14 i Oslo.

Sametingspresidenten holdt foredrag 26.11.14 på Samerådets seminar om kulturpolitikk i Karasjok. Foredraget omhandlet bl.a. om hvordan vi kan jobbe over grensene i Sápmi, om visjoner for kultursektoren og om utfordringer for samarbeid.

Sametingspresidenten var til stede på seminar om joik 01.02.15 i regi av Tromsø museum, hvor forvaltningen av museets joikesamling var et av temaene som ble berørt. Sametingsrådet er igjen invitert til debatt om dette i Tromsø. Rådet har som utgangspunkt at samisk kulturarv generelt skal være under samisk styring.

Det halvårige administrative kontaktmøtet med Kulturdepartementet fant sted 16.12.14 i Oslo. Tema på møtet var gjensidig informasjonsdeling og drøfting av aktuelle saker, bl.a. byggesaker - Saemien Sijte og Beaivváš Sámi Našunalteaher, budsjett 2015 og budsjettbehov 2016, generelle rammer for samiske museer og tilbakeføringsprosjektet Bååstede, media og film, samiskspråklig skuespiller-utdanning og 2017-jubileet.

Trondheim 2017 jubileet

Sametinget har sendt en søknad til KMD om økonomisk bistand på kr. 3 000 000 til administrasjon og planlegging av Samejubileet i Trondheim i 2017.

Målet for prosjektet er formulert som *"Prosjekt målet er å markere, formidle kunnskap om samene, samisk kultur og historie i et 100-års perspektiv. Den skal bidra til deltakelse og engasjement for demokratiet og legge til rette for en markering også utenfor Trøndelagsfylkene"*.

Prosjektet er foreløpig organisert ved at en styringsgruppe er etablert med administrativ deltakelse fra Sametinget, Trondheim kommune og Sør-Trøndelag fylkeskommune. Trondheim kommune stiller kontorplass til disposisjon og vil være arbeidsgiver for prosjektleder og medarbeidere. Kostnadsbehovet er anslått til kr. 1,2 mill. i 2015, 1,93 mill. i 2016 og 1,87 mill. i 2017. Sametingets andel er foreslått til kr. 300 000 pr. år i denne perioden.

3. 1 Gode rammevilkår for samiske kunstnere

Litteratur

Sametingsrådet bevilget 6,8 millioner kroner til samisk fag- og skjønnlitteratur. Utvikling av ny samisk originallitteratur ble prioritert, men bevilgningen inneholdt også tilskudd til oversettelser av populære og kjente titler til alle de tre samiske språkene.

Musikk

Sametingsrådet har bevilget 2,3 mill kroner til musikkutgivelser i 2014. I bevilgning til musikk er det gitt støtte til både på moderne og tradisjonell samisk musikk. Målet med musikkutgivelser er å fremme kvalitativt god samisk musikk som er tilgjengelig for alle. Årets søknader og tildelinger viser at det skjer mye spennende innen samisk musikkliv, med involvering av mange sjangere, og mange unge artister som holder et høyt nivå. Til sammen har 18 utgivelser fått støtte i år. Av disse er det mange unge artister. Det er også gitt støtte til syv utgivelser med joik, to utgivelser med religiøse toner og to utgivelser med musikk for barn. Søkermasse 2014 var på overkant av 5 mill kroner.

3. 2 Samiske kulturinstitusjoner som arena for formidling og opplevelse av samisk kultur

Sametinget arrangerte medio november i Tromsø et innspillsmøte til ny melding om samiske kulturinstitusjoner. Med bakgrunn i Sametingsrådets redegjørelse om samiske kulturinstitusjoner ønsket Sametinget å få innspill til arbeidet framover. På programmet var innledning ved Sametingsrådet, forelesere og gruppearbeid. Deltakere på møtet var et utvalg av kulturinstitusjoner som får direkte tilskudd over sametingsbudsjettet.

Innkjøpt kunst

Sametingets samling av innkjøpt billedkunst og dáiddaduodji består nå av over 1000 kunstgjenstander. Lagerplassen i kjelleren på RiddoDuottarMuseat (RDM) i Karasjok er ikke tilfredsstillende, verken når det gjelder plass eller kvalitet på lagerrommene. Sametinget tok på bakgrunn av bl.a. henvendelse fra RDM og Sámi Dáiddačehpiid Searvi (SDS) til et møte med RDM 30.01.15 der situasjonen for kunsten var hovedtema. Partene ble på møtet enige om en prosess for å flytte kunstgjenstandene til en større og mer hensiktsmessig lagringsplass i Karasjok, og la også en plan for hvordan dette kan finansieres.

I forbindelse med konferansen Rethinking Sami Culture in Museum i Oslo 26. – 28.11.14 hvor sametingsrådet holdt innlegg deltok også sametingsrådet på årsmøtet i Samisk Museumslag. Det ble godt mottatt at sametingsrådet i sitt budsjettforslag for 2015 har foreslått fast driftstilskudd til museumslaget på kr 200 000,-. Dette vil gjøre museumslagets arbeid mer forutsigbart. Årsmøtet i Samisk museumslag uttrykte likevel stor frustrasjon for den økonomiske situasjonen som de samiske museene befinner seg i. De mener at staten ved Kulturdepartementet og de regionale nivåene som fylkeskommunen ikke tar sitt ansvar for de utfordringer som de samiske museene står overfor. Ikke minst gjelder dette oppfølging av Baastede-prosjektet.

3. 3 Samisk idrett

Sametingsrådet hadde den 30.01.15 møte med representanter for Sámi Heargevuodjin-lihttu (SHL) der organisering og anleggsutbygging innenfor reinkappkjøringsidretten var hovedtema. Sametingsrådet vil følge opp situasjonen for organisering av reinkappkjøring ved å innkalle SHL og SVL-N til et felles møte i mars 2015 der rådet ønsker å drøfte felles utfordringer med begge forbundene.

3. 4 Samiske medier

Sametingsrådet har 12.01.15 deltatt på Åpningskonferansen under Tromsø Internasjonale Filmfestival 2015. Sametingsrådet har også deltatt på premieren av 7 Sámi Stories 16.01.15.

Sametingsrådet deltok i januar på eiermøte i Internasjonalt samisk filminstitutt (ISF) der tema var tilpassing av ISF til en grenseoverskridende organisasjon for det samiske filmarbeidet.

4 Kunnskap

Hovedmål

- Den samiske befolkningen har kunnskap, kompetanse og ferdigheter som kreves for å verne om og utvikle samiske samfunn, og for å delta aktivt i det samiske, nasjonale og internasjonale samfunnet.

4. 1 Barnehage

Sametinget har arrangert det andre barnehageseminalet for 2014 i Alta 12.-13.11. Tema var språk, kulturforståelse i et flerkulturelt samfunn og digitale læringsressurser. Seminalet samlet ca 100 deltakere. Det har aldri tidligere vært så stor oppslutning. Dette viser at barnehageansatte som arbeider med samisk barnehagetilbud har et behov for å ha en felles arena å møtes på. Vi får tilbakemeldinger på at seminarene har et bra innhold og at det samtidig er en konstruktiv møteplass for å diskutere om samiske språk og kultur.

Sametinget har i samarbeid med fylkesmennene i Troms og Finnmark og senter for samisk i opplæringen arrangert språkmotiveringsseminar for barnehageansatte i Tromsø fredag 21.11.14. Tilbudet gikk denne gangen til ansatte i barnehager med samiske barn i Troms og Finnmark. Tema var språkarbeid i barnehagen og innblikk i noen barnehagers språkarbeid.

Seminaret samlet over 40 deltakere.

26.11.14 hadde Sametingsrådet møte med Porsanger kommune. Bakgrunnen for møte var at Porsanger kommune ønsker å flytte den samiske barnehagen Ajanas barnehage, til samme lokaler som den norske barnehagen. Dette har skapt medieoppslag og misnøye blant foreldre og ansatte i Ajanas barnehage. Det har imidlertid blitt bestemt i etterkant at Ajanas barnehage ikke skal flyttes.

Den 20.11.14 hadde sametingsrådet møte med Målselv kommune og den samiske barnehagen i Målselv. På møtet informerte Sametinget om Sametingets ulike støtteordninger, det ble diskutert både kapasiteten i barnehagen og utviklingsmuligheter. Videre ble hele barnehagetilbudet i kommunen drøftet og sametingsrådet tok opp behovet for å jobbe med språkbadsmodeller og sikre samisktilbudet til barn som ikke får plass i den private samiske barnehagen i Målselv.

Den 26.11.14 gjennomførte sametingsrådet et møte med de samiske barnehagene i Tana, Diddi mánáidgárdi og Giellavealgu mánáidgárdi. Tema var knyttet til utfordringer med finansiering av private samiske barnehager. Videre gjennomførte sametingsrådet ett møte med Tana kommune om situasjonen for samiske barnehager i Tana den 27.11.14. Hovedfokus for møtet var finansiering av de to private barnehagene i Tana, og utfordringer med at beregningsgrunnlaget for støtte til private barnehager har vært endret ved flere anledninger de seneste to årene. Ordføreren i Tana tok opp at de også ser behovet for å styrke det kommunale samiske barnehagetilbudet. Videre var utfordringer knyttet til rekruttering av barnehagelærere med samisk språkkompetanse ett tema for møtet med kommunen.

Den 04.01.14 ble det, etter initiativ fra sametingsrådet, gjennomført ett fellesmøte med initiativtakere til ett arbeid for å få etablert en privat samisk barnehage på Røros og Røros kommune. På møtet ble det signalisert at sametingsrådet er positive til en slik etablering, men at det er ett krav at en slik virksomhet som skal motta støtte fra Sametinget må være registrert i Brønnøysundregisteret. Videre må uklarheter hva angår mulig lokalisering av barnehagen klargjøres på grunn av kostnadsbildet. Sametingsrådet vil vurdere å støtte ett forarbeid for etablering etter en søknad til ordninger med prosjekter og utviklingsarbeid for barnehager med søknadsfrist 01.04.15. Initiativtakere ble videre sterkt oppfordret til å styrke dialogen med kommunen som er lokal barnehagemyndighet for å klargjøre forutsetningene for å kunne få godkjenning for barnehagevirksomhet. Sametingsrådet oppfordret også til at initiativtakere og kommunen inngikk en avtale om at når formell godkjenning foreligger, så vil barnehagen få driftsstøtte fra kommunen, og at initiativtakere setter opp ett budsjett med klarere bilde av hvordan økonomisk drift vil kunne gjennomføres med utgangspunkt i foreldrebetaling, kommunalt driftstilskudd og Sametingets tilskudd til samiske barnehager. Røros kommune beskrev situasjonen i øvrige barnehager i Røros hvor det i dag er samiske barn i Brekken og i Kvitsanden barnehager. Kommunen har en 60% stillingsressurs som er delt mellom disse to øvrige barnehagene. Kommunen er på Robek-lista, og bakgrunnen er blant annet at kommunen har begrenset med økonomiske

ressurser. Det ble avtalt at det gjennomføres ett oppfølgingsmøte i mars på Røros.

11.12.14 deltok Sametinget på samarbeidsmøte med Kunnskapsdepartementet i Oslo. En sak som ble tatt opp var Sametingets tilskuddsordninger for samisk barnehagetilbud. Tilskuddsordningen er under evaluering. Ordningen har bestått slik siden den ble opprettet uten at det har blitt gjennomført større endringer. Nordlandsforskning i samarbeid med NORUT Alta evaluerer Sametingets tilskuddsordning. På grunn av forsinkelser i prosessen er det satt en ny frist for ferdigstillelse av rapporten til 05.03.14. 20.01.15 var Sametinget i møte med Nordlandsforskning i Bodø om evalueringen. Dette er noe Sametinget vil drøfte videre med Kunnskapsdepartementet etter at evalueringen er ferdig. Sametingets læremiddelsentral og pedagogisk materiell og leker var en annen sak som ble tatt opp på møtet. Her ble det diskutert hvordan Sametinget og departementet kan samarbeide for at utviklingen av pedagogisk materiell og leker blir mer effektiv..

Sametingets handlingsplan for samisk barnehagetilbud 2015-2018 har vært oppe som sak på rådsmøte 28.01.15 og 02.02.15 Handlingsplanen skal opp som sak på plenum i mars.

Sametinget har hatt besøk av tre representanter fra Høgskolen i Bergen 29.01.15. Alle tre arbeider på barnehagelærerutdanningen og er på reise for å få kunnskaper om samene. Dette er noe de skal bruke i undervisningen til studentene. Sametinget holdt foredrag om det samiske barnehagetilbudet og Sametingets rolle i dette arbeidet.

Sametinget har i perioden arbeidet med forberedelser til tilskudsbehandling for barnehagetilbud, oppdatert diverse skjemaer og maler til websak og publisering på nett. Videre er det arbeidet med oppfølging av gamle tilskudd, gjennomgang av rapporter og utbetalinger.

Sametinget har fått mange henvendelser fra barnehageansatte om feiring av samefolkets dag. I den forbindelse er det laget informasjon og linker på Sametingets hjemmeside om dette. <http://www.sametinget.no/Om-Sametinget/Bakgrunn/Nasjonaldag-og-nasjonale-symboler>

4. 2 Grunnopplæring

Revisjon av privatskoleloven

Kunnskapsdepartementet har sendt forslag til ny privatskolelov (ny friskolelov) på høring. Sametinget har sendt inn høringsuttalelse og har bedt om konsultasjoner. Sametinget mener at loven ikke i tilstrekkelig grad sikrer samiske elevers rett til opplæring i faget samisk på friskole. Blant annet kreves det ikke i godkjenningskriteriene at friskoler skal gi opplæring i samisk.

Læreplan – revisjon av generell del

Ved innføringen av Kunnskapsløftet og Kunnskapsløftet – Samisk, ble generell del fra L97 og L97S beholdt som en felles del, blant annet fordi skolens formålsparagraf i opplæringsloven ikke var endret. I 2008 ble skolens formål endret, og forskning har

påvist at det ikke er godt nok samsvar mellom generell del, prinsipper for opplæringen og læreplanene for fag i Kunnskapsløftet.

I Meld. St. 20 (2012–2013) På rett vei, foreslo derfor Kunnskapsdepartementet å fornye generell del av læreplanverket. Ved behandling av meldingen skrev Kirke-, utdannings- og forskningskomiteen i sin innstilling at ”Komiteen støtter departementets forslag om fornyet Generell del av læreplanverket som bedre reflekterer samfunnsutviklingen og formuleringene i formålsparagrafen fra 2008.”

Kunnskapsdepartementet har på grunnlag av Stortingets behandling satt i gang arbeidet med å fornye generell del av læreplanverket. Sametinget var invitert til møte hos Kunnskapsdepartementet 12.12.14 for å få en introduksjon om arbeidet.

Departementet skrev i sin invitasjon at Sametinget står i en særstilling når det gjelder innholdet i opplæringen, jf. § 6-4 i opplæringsloven, og det er viktig å få drøftet ulike sider av arbeidet med generell del tidlig i prosessen. Det er etablert en intern gruppe i Kunnskapsdepartementet som arbeider med generell del. På møtet ble Sametinget og Kunnskapsdepartementet enig om at Sametinget og denne gruppa har møter og utveksling av erfaringer og synspunkter, under hele prosessen.

Samiske døve barns rett til opplæring i og på samisk

Det finnes per i dag ikke et offisielt samisk tegnspråk. På enkelte skoler har det vært brukt en samisk variant av norsk tegnspråk til bruk i opplæringen for samiske døve elever. Utdanningsdirektoratet har utarbeidet læreplaner i norsk og norsk tegnspråk, disse to språkene legger det nødvendige grunnlaget for en opplæring som skal gjøre elevene funksjonelt tospråklige.

Sametinget har vært på møte med Utdanningsdirektoratet om tegnspråkopplæring for samiske elever. Direktoratet mener at samiske hørselshemmede elever har ikke rett til å ha to førstespråk. De kan velge å ha norsk tegnspråk som førstespråk og samisk som andrespråk. Hvis de derimot velger samisk som førstespråk kan det søkes om ha tegnspråk som spesialundervisning.

Sametinget vil følge opp denne saken videre, både med videre dialog med direktoratet og for å sikre at det utvikles en læreplan for samiske for elever med tegnspråk som førstespråk..

Samarbeid med Kunnskapsdepartementet

Sametinget har tre årlige samarbeidsmøter med Kunnskapsdepartementet. På samarbeidsmøtet med departementet i desember ga Sametinget informasjon om handlingsplanen for læremiddelutvikling, som ble vedtatt i Sametinget i oktober. Øvrige grunnopplæringsaker som ble drøftet var blant annet; senter for samisk i opplæringa – der Sametinget ba om å bedre rammevilkårene for senteret, og Samisk fjernundervisning – der Sametinget ble oppdatert på status. Kunnskapsdepartementet tar til etterretning Sametingets behov for økte bevilgninger til læremiddelutvikling. Når det gjelder senter for samisk i opplæringen, informerte departementet om at det pågår en gjennomgang av alle de nasjonale sentrene. Utfallet av denne gjennomgangen vil danne grunnlag for hvordan departementet følger opp Senter for samisk i opplæringa.

Sametinget informerer

Fylkesmannen i Nordland inviterte til et informasjonsmøte i Bodø 15.01.15 om samisk i

barnehage og skole. Målgruppa var rådmenn, barnehage- og skolefaglig ansvarlige, styrere og rektorer. Sametinget informerte om rettigheter til opplæring i og på samisk, samiske læreplaner, fag- og timefordeling og om læremidler.

Sametinget deltok på **NetSam seminaret** 05.12.14 hvor temaet var "Hvordan kan vi gjennom samarbeid fremme samisk opplæring?" Sametinget informerte om Sametingets arbeid når det gjelder opplæring og om hvordan man kan arbeide videre for å fremme samisk opplæring.

Fjernundervisning

Elever som ikke kan få opplæring i samisk på sin skole, får opplæringen gjennom fjernundervisning. Det er skoleeier som skal dekke utgiftene til fjernundervisning. Staten refunderer utgifter til samiskopplæring.

Sámi allaskuvlla, Lohkanguovddáš, Guovdageainnu suohkan og Sámi joatkkaskuvla og boazodoalloskuvla har overfor Utdanningsdirektoratet og Kunnskapsdepartementet initiert forslaget om å etablere Samisk Nettskole på Samisk høgskole.

Sametingsrådet var på informasjonsmøte hvor rektor Jelena Porsanger redegjorde arbeidsprosessen og hvilke planer de hadde for fremtidig samisk nettskole.

Sametingsrådet er glad for at mange aktører ønsker å tilby samisk fjernundervisning for det betyr at dette engasjerer mange. Våren 2015 kommer forslag til nytt rammeverk som fylkesmennene i Finnmark og Nordland utarbeidet. Sametinget har bedt om konsultasjon når rammeverket er ferdig.

Tilskuddsforvaltning

I desember behandlet Sametingsrådet fem klagesaker hvor søkerne i første behandling hadde fått avslag på sine søknader om tilskudd til læremidler. Rådet gjorde om vedtaket i fire av sakene og ga i overkant av 1 mill. i tilsagn til spesialpedagogiske læremidler og kartleggingsmateriale som Samisk lesesenter og Statped skal utvikle.

I 2014 ble oversettelsen av matematikkverket Sirkel for ungdomstrinnet og Multi for barnetrinnet til nordsamisk. Oversettelsen av Multi for barnetrinnet til lule- og sørsamisk er under arbeid.

Ny skolestruktur for samisk klassene i Tromsø

Tromsø kommune vurderer å endre skolestrukturen for barneskolene på Tromsøya. I den forbindelse har de sendt saken ut på høring. Et av forslagene er å flytte de samiske skoleklassene fra Prestvannet skole til en annen skole.

Gjennom media og ved direkte kontakt med Sametinget, har det kommet sterke reaksjoner fra foreldre som er imot denne flyttingen. På bakgrunn av dette ba Sametingsrådet om et møte med Tromsø kommune, og om å få tilsendt høringsdokumentene i saken. Sametinget var opprinnelig ikke høringsinstans, til tross for at det er samarbeidsavtale mellom Tromsø kommune og Sametinget. Rådet ønsket å levere en høringsuttalelse til saken.

Det ble gjennomført et møte med Tromsø kommune ved ansvarlig byrådsmedlem

Anna Amdahl Fyhn 19.01.15 i Tromsø. Samme dag holdt Sametingsrådet også et folkemøte i Tromsø, der lærere og samiske foreldre til barn ved Prestvannet skole og den samiske barnehagen på Prestvannet var spesielt invitert. Sametinget ville høre deres mening angående flytting av skoleklassene fra Prestvannet skole. Det kom fram at et stort flertall er imot flytting av de samiske barna og mener at det er uheldig å flytte de fra et trygt og inkluderende skolemiljø.

Sametingsrådet har sendt høringsuttalelse til Tromsø kommune om flytting av den samiske skolen fra lokalene på Prestvannet skole. Sametingsrådet mener at de samiske klassene, det vil si den samiske skolen, skal få beholde sine undervisningslokaler på Prestvannet skole. Sametingsrådet anmoder Tromsø kommune om å vurdere følgende områder for samisk opplæring i tillegg til de fysiske forholdene:

- det psykososiale miljøet for samiske elever
- helhetlig tilbud med samisk opplæring, opplæring i og på samisk for hele grunnskolen
- tiltak for å beskytte og utvikle samisk språk og samiske språkarenaer

Sametinget er opptatt av at elever skal ha et trygt og godt fysisk og psykososialt læringsmiljø som stimulerer til god læring, og et miljø som er fri for mobbing og diskriminering

Foreldreutvalget for grunnopplæringen (FUG)

Sametinget har oppnevnt en representant til foreldreutvalget for grunnopplæringen (FUG) for perioden 2012-2015, og tiden for å foreslå representant til utvalget ved nyoppnevning nærmer seg. Laila Aleksandersen Nutti, som i dag sitter i utvalget etter forslag fra Sametinget har signalisert at hun ikke har mulighet til å fortsette i utvalget ved oppnevningsperiodens slutt. Sametingsrådet hadde møte med FUG 15.01.15 i Karasjok. Tema for møtet var hvordan Sametinget kan samarbeide med FUG, blant annet ble man enige om at Sametinget og FUG skal ha årlige møter. Det ble også diskutert at det er viktig å sikre betingelsene for økt foreldreorganisering for samiske foreldre med barn i grunnopplæringen, og på denne bakgrunn ønsket FUG å gjennomføre ett seminar for samiske foreldrerepresentanter i Tromsø i løpet av våren. Sametingsrådet var positive til denne tanken.

Manifest mot mobbing

Sametinget har deltatt i møte med arbeidsgruppen for Manifest mot mobbing 09.01.15 i Oslo. Agenda for møtet var valg av tema til årets kampanje. I tillegg planlegger arbeidsgruppen møte i april, der fokuset er rettet mot samiske forhold. Møtet legges til Karasjok og Sametinget.

I forbindelse med Sametingets konkurranse beste plakat om mobbearbeid på skolen ble vinnerkolene kåret i desember 2014. Vinneren av premien på 10.000 kroner for 2014 ble klasse 2A ved Karasjok barneskole og klasse 6B ved Gyllenberg skole i Tromsø kommune. Disse skoleklassene hadde laget den mest inspirerende plakaten om emnet, og som inneholdt både tekst og inspirerende bilde/kunst. Vinnerplakaten vil bli brukt i Sametingets arbeid mot mobbing nasjonalt og lokalt.

Klasse 2A fra Karasjok barneskole ble invitert til Sametinget i forbindelse med plenumsuken i desember og fikk 5000 kroner til miljøbedrende tiltak etter eget ønske og diplom. Sametingsråd ved rådsmedlem Silje Karine Muotka besøkte Gyllenberg

skole 19.01.15 i Tromsø og klassen fikk også 5000 kroner til miljøbedrende tiltak etter eget ønske og blomster til klassen.

Sametingsrådet har sendt takkekort til alle skolene som deltok i konkurransen, og alle får tilsendt boka Sametinget gjennom 25 år.

Sametinget er tilfreds med responsen på tiltaket, og at skolene viste stor interesse for konkurransen, og vil derfor igangsette flere lignende tiltak hvor mobbeforebygging i skolene er i fokus.

4. 3 Høyere utdanning og forskning

Fagstrategisk enhet for samisk høyere utdanning og forskning

Oppstartsmøte for fagstrategisk enhet for samisk høyere utdanning og forskning knyttet til Universitets- og høgskolerådet (UHR), ble avholdt 09.12.14. Deltakerne på møtet var Sámi allaskuvla, UiT Norges arktiske universitet, Universitetet i Nordland og Høgskolen i Nord-Trøndelag. I forkant av oppstartsmøtet ble det avholdt 2 møter med Sámi allaskuvla, både på administrativt og politisk nivå. Oppstartsmøtet drøftet mandatet for fagstrategisk enhet, og mandatet blir fastsatt av UHRs styre i styremøte 30.02.15.

Árbediehtu

Pilotprosjektet senter for samisk tradisjonskunnskap ved Sámi allaskuvla, er inne i sitt siste år. I forbindelse med dette ble det 20.01.15 avholdt et videomøte med Sametinget og Kommunal- og moderniseringsdepartementet. Temaet for møtet var en eventuell videreføring av arbeidet med árbediehtu.

Kvalifiserings- og rekrutteringsprogram i samisk språk for høyere utdanning

Sámi allaskuvla, som har gjennomført det 5-årige Kvalifiserings- og rekrutteringsprogrammet i samisk språk for høyere utdanning, leverte sin sluttrapport 11.12.14. Sametingsrådet er svært fornøyd med gjennomføringen av programmet som ble initiert av Sametinget gjennom budsjettet for 2008. I rapporten kommer det fram at totalt 360 studenter har gjennomført og bestått eksamen i løpet av programperioden 2009 - 2014. Eksamen er avlagt for minst 15 studiepoeng i sør-, lule- eller nordsamisk språk.

UiT Norges arktiske universitet - strategiseminar

Sametingsrådet deltok 15.12.14 på UiT Norges arktiske universitets strategiseminar på Institutt for barnevern og sosialt arbeid, Campus Alta.

Stipend for høyere utdanning

Søknadsfristen for stipend for høyere utdanning vårsemester 2015, var 01.02.. Pr. 02.02.15 var det journalført 63 søknader.

5 Helse og Sosial

Hovedmål

- Likeverdige helse- og sosialtjenester til det samiske folk, som tar utgangspunkt i samisk språk og kultur. Tjenestene skal være tilpasset det samiske folks rettigheter og behov.

5. 1 En likeverdig helse- og sosialtjeneste

Pasientreiser

Helse – og omsorgsdepartementet har sendt ut på høring nytt forslag til endringer i Lov om pasient- og brukerrettigheter, og forslag til ny pasientreiseforskrift.

Noe av begrunnelsen for endringer er behovet for forenkling av regelverket og prosedyrene for dekning av reiser til helsetjenester, samt et mer tydelig og lettere forståelse av regelverket.

Sametinget har gitt høringsuttalelse til dette, hvor vi påpeker at likeverdig helsetjeneste også handler om lik tilgang til tjenesten. Lange avstander gjør at mange må bruke flere dager på reise til spesialisthelsetjenester, noe som kan medføre at terskelen til å benytte seg av helsetjenesten blir større. Pasienter som i utgangspunkt har lang vei til sykehus, utsettes også for en reisepolicy som er uakseptabel. Sametinget har også påpekt alle samiske pasienter har rett til samisktalende helsetjeneste, uansett hvor i landet du bor og at denne retten ikke kan begrenses til de kommunene som hører til forvaltningsområdet for samelovens språkregler. Departementet har lagt til grunn at pasienter som ikke snakker norsk kan ha rett til ledsager. Sametinget vil gjøre departementet oppmerksom på at for mange samisktalende pasienter er ikke det å snakke norsk det samme som å forstå norsk. Så lenge ikke den som gir helsetjenester behersker det språket pasienten har som sitt språk, er det snakk om dårlig kvalitet på tjenesten, og også stor risiko for feilbehandling. Dette må være utgangspunkt for rett til ledsager. Sametinget har også omtalt behovet for en velfungerende tolketjeneste på sykehusene, og viktigheten av at informasjon som gis av helsevesenet, er slik at den er tilgjengelig og forståelig for samisktalende pasienter.

Demensplan 2020

Sametinget har hatt møte med Helse – og omsorgsdepartementet angående Demens 2020. Dette er en melding som skal legges frem i løpet av 2015. Sametinget er opptatt av at samiske demente og deres pårørende blir ivaretatt i planen. Vi har tidligere etterlyst oppfølging og status for samiske demente etter den forrige planen, som hadde virkeperiode til 2015. Sametinget har mottatt informasjon fra departementet om at Senter for Omsorgsforskning Nord har fått i oppdrag å utarbeide et samisk temahefte som oppfølging etter utarbeidelse av rapport om «Treårige satsinger innen samiske helse- og omsorgstjenester». Temaheftet skal bidra til at tjenesteutøverne skal kunne gi et best mulig tjenestetilbud til eldre personer med samisk bakgrunn – uavhengig av hvor de bor i landet.

Samarbeid med kreftforeningen

Sametingsrådet har hatt møte med Kreftforeningen hvor utfordringer innen kreftforeningens arbeid ble diskutert, deriblant opprettelse av kreftkoordinatorstilling for kommunene i Finnmark som hører til forvaltningsområdet. Også fremtidig samarbeid mellom Sametinget og kreftforeningen ble diskutert.

Omorganisering av SANKS

Sametingsrådet er bekymret for at det stadig stilles spørsmål om behovet for tilrettelagte tjenester til samiske pasienters når omorganisering og spareprosesser settes i gang. SANKS er gjentatte ganger vært foreslått nedprioritering i en omorganiseringsprosess, sist i november 2014. Det skaper usikkerhet hos samiske pasienter. Sametingsrådet har i denne perioden løftet dette opp ovenfor sentrale, regionale og lokale myndigheter innenfor spesialisthelsetjenesten. Sametingsrådet har vist til at språklig og kulturelt tilrettelagt tjenestetilbud til samiske pasienter er et nasjonalt ansvar, og kan ikke være avhengig av den enkelte lokale foretaks økonomiske situasjon og prioriteringer. Sametingsrådet har vektlagt behovet for å tenke helhetlig og overordnet om organisering og utvikling av tjenestetilbudet til samiske pasienter.

Oppdragsdokumenter til regionale helseforetak.

Sametingsrådet har konsultert om oppdragsdokumenter til regionale helseforetak for 2015. I konsultasjoner har Sametinget påpekt at språklige og kulturelle tilrettelagte helsetjenester til samiske pasienter innenfor psykisk helse og rus er i en god utvikling, men at somatiske spesialisttilbud til samiske pasienter må vies større oppmerksomhet. Sametingsrådet har pekt på områder som geriatri og utredning/oppfølging av demens, pasienter utsatt for hjerneslag eller andre sykdommer som gir kognitive konsekvenser, rehabilitering og mestring av kroniske sykdommer, og tilbud til samiske barn og utviklingshemmede. Sametingsrådet er fornøyd med at Helse Nord får i oppdrag i 2015 å *etablere et tilbud innen geriatri og rehabilitering som ivaretar samisk språk og kulturforståelse*. I konsultasjonsprosessen fulgte Sametinget også opp manglende oppfølging av oppdrag gitt i 2014 vedrørende videreføring av tolkeprosjektet. Sametingsrådet er fornøyd med at oppfølging av tolkeprosjektet gjentas oppdragsdokumenter for 2015.

Seminar om fremtidens helse og omsorgstilbud for samiske pasienter.

Sametingsrådet har deltatt på seminar arrangert av samisk legeforening, der behov og utfordringer i fremtidens helse og omsorgstjenester til samiske pasienter var hovedtema. Fra Sametingsrådets side ble det satt fokus på behov for tilrettelagte tilbud innen geriatri og demensomsorg, samordning av spesialisthelsetjenester innenfor psykiatri, rus og somatisk helse, og et økt behov for fokus på pleie og omsorgstjenesten til samiske pasienter. Det ble også lagt vekt på behovet for dokumentert kunnskap om tjenestetilbudet til samiske pasienter i kommunene og behovet for rekruttering av samiske fagfolk.

Primærhelsetjenesten

Sametingets plenum behandlet sak om primærhelsetjenesten på plenum i desember. Sametinget har sendt innspill til departementet med bakgrunn i plenumssaken hvor vi bl.a. peker på behovet for en ny konkret handlingsplan om helse og omsorgstjenester til den samiske befolkningen. Sametinget mener også at det er behov for en dokumentasjon over hvordan tjenestetilbudet til samiske pasienters ivaretas i de enkelte kommunene med samisk befolkning.

Videre viser sametinget til at fagmiljøer som skal utvikle kunnskap til bruk i helse og omsorgstjenesten til samiske pasienter må ha en grunnleggende kjennskap til samisk språk, kultur og samfunnsliv. Sametinget har også påpekt at samiske pasienters rettigheter må komme klart til uttrykk i nasjonale føringer og lovverk i forbindelse med

fremtidig kommuneorganisering.

Departementet vil avgi en melding om primærhelsetjenester i løpet av våren 2015. Sametinget vil følge opp dette arbeidet overfor departementet for å sikre samiske pasienters og brukeres interesser og behov.

6 Arealer og miljø

Hovedmål

- Bærekraftig forvaltning av natur og ressursgrunnlaget for slik å sikre og utvikle samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsliv.

6.1 Forvaltning av arealer

Fornytt samarbeidsavtale med Statskog

Sametingsrådet har fattet vedtak om å gi samtykke til fornytt samarbeidsavtale med Statskog for tre år framover. Fornytt samarbeidsavtale er en oppfølging av Sametingets Plenum sitt vedtak i Sak SP SP 006/12. Fornytt samarbeidsavtale har et nytt andre ledd i punkt 4 som lyder: "*Partene skal legge til rette for at utbyggingsaktører og samiske rettighetshavere kan utarbeide omforent notat om utredninger og beslutninger knyttet til planer om endret arealbruk.*" Dette punktet er også gitt egen omtale i kommentardelen til avtalen som er utarbeidet i fellesskap mellom Sametinget og Statskog, og gir grunnlag for en styrket ivaretagelse av samiske rettighetshaveres land- og ressursrettigheter ved planer om inngrep. Dette nye punktet i avtalen er en direkte oppfølging av Plenums vedtak i Sak SP 006/12.

Sametingsrådet understreker at samarbeidsavtalens punkt 1 gjør det klart at den ikke innebærer noen avklaring av samenes land- og ressursrettigheter for den grunnen Statskog SF disponerer i det tradisjonelle samiske området. Avtalen medfører derfor ingen avklaring eller anerkjennelse av samenes land- og ressursrettigheter som følger av ILO 169 artikkel 14, FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter artikkel 1, samt FNs erklæring om urfolks rettigheter artikkel 3, 26 og 27. Samarbeidsavtalen medfører heller ingen begrensninger eller svekkelser av bestående rettigheter, og legger dermed heller ingen rammer eller føringer på arbeidet med oppfølgingen av NOU 2007:13 Den nye sameretten.

E.ON sine vindkraftplaner i Trøndelag

Sametingsrådet hadde møte med energiselskapet E.ON på Værnes 26.11.14. E.ON planlegger vindkraftutbygging i Trøndelag. Bakgrunnen for at sametingsrådet tok initiativ til møte var at E.ON ensidig hadde valgt å si opp en samarbeidsavtale med Skæhkere sijte uten å ha fulgt opp sine forpliktelser etter avtalen, og samtidig sendt konsesjonssøknad til NVE. Avtalen kom i stand på bakgrunn av Sametinget og Statskogs samarbeidsavtale fra 2012 og med bistand fra Protect Sápmi til reinbeitedistriktets. Møte resulterte i at E.ON skulle ta kontakt med Skæhkere sijte med sikte på å gjenetablere samarbeidet, samtidig som de skulle undersøke muligheten for å utvikle sine etiske og menneskerettslige forpliktelser (CSR - Corporate Social Responsibility) i møte med urfolk. Sametingsrådet er kjent med at det nå pågår diskusjoner mellom E.ON og Skæhkere sijte om forutsetningene for å gjenoppta et samarbeid. E.ON er interessert i å utvikle sine CSR med støtte fra samiske organisasjoner. Sametinget avventer et felles møte for et CSR-arbeid til samarbeidet

med Skæhkere sijte er avklart.

Minerallovgiving

Sametingsrådet tok på møte med næringsministeren 08.12.14 opp spørsmålet om endring av mineralloven. Det ble særlig vist til at Norge overfor FNs menneskerettsråd 20.08.14 aksepterte oppfordringen om å styrke dialogen med samene om gruvevirksomhet i nord med sikte på å nå enighet som er akseptable for alle. Næringsministeren ga ingen signaler om en prosess for å se på mineralloven, og ville undersøke nærmere med Utenriksdepartementet om hva som ligger i aksepteringen av oppfordringen fra menneskerettsrådet.

Sametingsrådet har også hatt møte med styreleder og Generalsekretær i Norsk bergindustri 08.12.14. På møtet ble utfordringene knyttet til mineralvirksomhet i samiske områder uten en minerallov Sametinget kan gi samtykke til drøftet. Sametingsrådet har merket seg at Norsk bergindustri etter møtet har sendt brev til regjeringen der de bes om å iverksette nødvendige tiltak for å avklare forholdene rundt mineralloven i nært samarbeid med Norsk Bergindustri og Sametinget.

Finnmarkskommisjonen - kartlegging av retten til fiskeplasser

Sametinget sendte en henvendelse til Finnmarkskommisjonen 28.10.14 med oppfordring om at det ble foretatt en målrettet informasjon om hvordan krav om kartlegging av fiskeplasser i sjø- og fjordområder fremmes, og at avgrensningen av utlyste felt tar nødvendig hensyn til den historiske bruken. Finnmarkskommisjonen svarte i brev av 07.11.14 at de er inneforstått med informasjonsbehovet og at dette blir fulgt opp med egne informasjons-/folkemøter. Videre viste de til at førsteamanuensis Susann F. Skogvang på oppdrag fra kommisjonen har utarbeidet utredningen "Fiskerettigheter i sjø- og fjordområder utenfor Finnmark" (<http://www.domstol.no/upload/FINN/Sakkyndige%20utredninger/Fiskerettigheter%20i%20sj%C3%B8-%20og%20fjordomr%C3%A5der%20utenfor%20Finnmark%20-%20PDF.pdf>).

Sametingsrådet vurderer utredningen fra Skogvang som et viktig grunnlag for utarbeiding av krav, og viser til at retningslinjene for tilskuddsordningen under kapittel 11.2 post 30500 'Annen oppfølging av samiske rettigheter til arealer og ressurser' er fastsatt av sametingsrådet. Av retningslinjen framgår det at det blant annet gis tilskudd til *"Veiledning og forundersøkelser for rettighetshavere for å kunne fremme krav om kollektive eller individuelle rettigheter til fiskeplasser i sjø- og fjordområder overfor Finnmarkskommisjonen"*.

Politisk kontaktmøte med Finnmarkseiendommen (FeFo)

Sametingsrådet, Finnmark Fylkeskommune og FeFo avholdt sitt halvårslige politiske kontaktmøte i Karasjøk 20.01.15. Møtet var en gjensidig orientering om aktuelle saker og relevante vedtak. Finnmark Fylkeskommune orienterte om vedtak på fylkestingets styringsdokument og Sametingstrådet om Sametingets vedtak i SP 19/14. FeFo orienterte om aktuelle saker og utfordringer og viste blant annet til at i 2015 vil strategisk plan revideres.

420 kV linje fra mellom Balsfjord og Hammerfest

Sametingsrådet hadde møte med Olje- og energiminister Tord Lien i desember som en innledning til konsultasjonsprosessen om utbygging av sentralnettet mellom Balsfjord og Hammerfest. Statsråden orienterte om departementets klagesaksbehandling og med vekt på konsultasjonene med reinbeitedistriktene. Han opplyste at behovet for linja mellom Skaidi og Hammerfest vil bli vurdert i forbindelse med konseptvalgutredning (KVU) for kraftnettet i Nord-Norge. Klagebehandlingen for denne strekningen vil derfor avventes til KVU-arbeidet er slutført. På møtet ble den videre prosessen for konsultasjon drøftet og det var enighet om at Sametingets plenum skal gis anledning til å behandle saken. OED vil i etterkant av Sametingets behandling fatte vedtak i klagesaken.

Møtet omhandlet også de generelle linjene for energipolitikken i nord, herunder vindkraftsaker som er til klagebehandling i departementet. Sametingspresidenten presiserte viktigheten av å ivareta samiske interesser ved disse store utbyggingene og at vurderingen de samlede virkningene av inngrepene må være sentrale i behandlingen av klagen.

Det er gjennomført konsultasjoner i slutten av januar mellom Sametinget og OED om 420 kV linja mellom Balsfjord og Skaidi. Protokollen og konsultasjonsgrunnlaget vil bli tilgjengelig når saken fremmes for Sametingets plenum. Konsultasjonsgrunnlaget vil, sammen med plenums behandling av saken, danne grunnlaget for departementets vedtak i klagesaken.

Konsultasjoner om småkraftverk

Sametinget har i løpet av 2014 fremmet innsigelser mot søknader om småkraftverk i Fauske, Bodø, Balsfjord kommuner og i Vest-Finnmark. Sametinget er av den oppfatning at samlet belastning av tiltakene for reindrift ikke har vært vurdert og at konsekvensene av småkraftutbygging kan få vesentlige negative konsekvenser for reindrift. NVE har sendt disse søknadene på høring i pakker der flere småkraftverk i samme område er behandlet samtidig. I desember ble det konsultert med NVE om småkraftpakkene, men uten at NVE gav uttrykk for hvilket utfall sakene vil få. Sametinget anser dermed at konsultasjonene ikke er fullført med hensikten om å oppnå enighet.

6.2 Naturressurser

Forskrift om beskyttelse av tradisjonell kunnskap knyttet til genetiske ressurser

Sametinget deltar i ressursgruppen for arbeidet med en forskrift om beskyttelse av tradisjonell kunnskap som er knyttet til genetiske ressurser. Forskriften skal ha hjemmel i naturmangfoldloven, og vil være en oppfølging av Norges forpliktelser etter Nagoya-protokollen under FNs konvensjon om biologisk mangfold. Det første møtet ble avholdt den 15.01.15. Fremdriftsplanen legger opp til at et utkast av forskriften sendes på høring før sommerferien. Formålet med forskriften er at urfolks og lokalsamfunns rettigheter og interesser ivaretas og respekteres ved andres tilgang til og utnyttelse av tradisjonell kunnskap. Et hovedprinsipp er kravet om et forhåndsinformert samtykke fra kunnskapshaver før tilgang og bruk av tradisjonell kunnskap gis ved vilkår om at urfolket eller lokalsamfunnet skal ha en andel av fordelene som oppnås ved utnyttelsen av kunnskapen. Samt forbud mot krenkende bruk, og vederlag og oppreisning ved overtredelser. Det legges opp til fornuftige avgrensninger og unntak, særlig når kunnskapen benyttes utenfor kommersiell næringsvirksomhet.

7 Kulturminnevern

Hovedmål

- Dokumentere, formidle og forvalte kunnskapen om fortida og for framtida, som samiske kulturminner og kulturmiljøer representerer.

7.1 Forvaltning

Tilskudd til samiske kulturminneverntiltak

Tilskuddsmidlene til samiske kulturminnevern ble lyst ut i desember 2014 med søknadsfrist 01.02.15. I budsjettet for 2015 ble det avsatt 2,4 millioner kr til dette formålet. Brukere av samisk kulturminner og – miljø har her mulighet å søke om midler til prosjekter som bidrar til å oppfylle de målene for samisk kulturminnevern som presisert i Sametingets budsjett for 2015. Dette innebærer prosjekter som dokumenterer, formidler og forvalter den kunnskapen om fortida og for framtida som samiske kulturminner og kulturmiljøer representerer. Som del av kulturmiljøet og forvaltningsgrunnlaget inngår både materielle og immaterielle kulturminner.

Verdensarv i Varanger

KLD ønsker en internasjonal vurdering av Sametingets forslag, og har gitt Riksantikvaren i oppdrag å bestille ICOMOS (rådgivende fagorgan for UNESCO) til å gjøre denne jobbe i 2015. Riksantikvaren har bedt Sametinget om å utarbeide budsjett- og programforslag for ICOMOS sitt besøk i Varanger. Initiativet til et samisk verdensarvsted er dermed kommet ett skritt videre.

Ny forvaltningsplan for verdensarven/bergkunsten i Alta

Sametinget har deltatt i arbeidet med utformingen av en ny forvaltningsplan for verdensarven/bergkunsten i Alta. Dette gjennom både deltakelse på ulike workshops og gjennom skriftlige innspill til planutkast. Den gamle planen var fra 2002 og dermed utdatert. Den nye planen er tenkt å synliggjøre de nye behovene som har oppstått og nye visjoner for verdensarvverket samt ivareta nye signaler innen fagfeltet gjennom bl.a. opprettelse av et verdensarvråd for verdensarven i Alta (tilråding fra sentrale kulturminnemyndigheter sier at hvert verdensarvsted skal ha et eget verdensarvråd med definerte oppgaver, jf. verdensarvrådet for Røros). Finnmark fylkeskommune har fortsatt hovedansvaret for forvaltningen av verdensarvområdene i Alta. Dette er i tråd med tidligere forvaltningspraksis som Sametinget og fylkeskommunen har oppnådd enighet om. Men forvaltningen av verdensarven må samtidig gjøres i samforståelse med Sametinget. Dette innebærer at fylkeskommunen og Verdensarvsenteret for bergkunst – Alta museum plikter å informere Sametinget om tiltak, og at det oppnås enighet om gjennomføringen. Det er dermed også naturlig at Sametinget deltar i verdensarvrådet samt i den administrative forvaltningsgruppen for bergkunsten i Alta.

Kommunedelplan for E 8 Ramfjorden

Det ble gjennomført meklingsmøte om den ovennevnte kommunedelplanen hos Fylkesmannen i Troms den 18.12.14. Sametinget redegjorde der for resultatene av de undersøkelser de har fått gjennomført av den foreslåtte korridoren for E8 gjennom

Ramfjorden, sommeren og høsten 2014. Undersøkelsene ble gjennomført i samarbeid med kulturetaten i Troms Fylkeskommune og har bestått i visuelle overflatebefaringer, litteraturstudier, kildegranskinger og intervjuer av informanter med tilknytning til undersøkelsesområdet. De undersøkelser som har blitt foretatt i henhold til kulturminnelovens bestemmelser viser at det tidligere registrerte fangstanlegget med 16 fangstgroper på Ramfjordmoen består av minst 31 groper over en strekning på ca 2,5 km. Det ble også registrert 8 lokaliteter med automatisk fredete samiske kulturminner på strekningen Sørbotn til Fagernes. Innsigelsen ble dermed utvidet til også å gjelde for disse kulturminnene. Etter Sametingets syn er det ikke gjennom meklingsene og øvrig kommunikasjon med forslagsstiller Tromsø kommune fremkommet forslag til avbøtende tiltak eller andre momenter som tilsier at innsigelsen kan frafalles. Sametinget holdt derfor fast ved innsigelsen til den aktuelle kommunedelplanen.

Statens vegvesen samt Fylkesmannen i Troms ved miljøvern og reindrift fastholdt også sine innsigelser til planen. Troms fylkeskommune fant ingen faglige argumenter for å trekke innsigelsen, men fylkesråden ønsket likevel å tillegge det kommunale selvstyret avgjørende vekt, og fylkeskommunen valgte derfor å oversende saken til Riksantikvaren som nå vil tre inn i fylkeskommunens rolle og overta saken. Tromsø kommune viste til mandatet byrådet har fått fra kommunestyret, som har avgjort at veggen skal legges etter den østre traseen, slik denne ble beskrevet i forarbeidene til kommunedelplan for E8 Sørbotn-Laukslett fra 2008. Det ble også vist til at kommunens standpunkt er begrunnet i en helhetlig vurdering, hvor blant annet tilknytningen til Ullsfjordforbindelsen har blitt tillagt vekt. Kommunen viste videre til at de utredninger som innsigelsesmyndigheten mente var nødvendige for å ivareta de hensyn som lå til grunn for innsigelsene, nå har blitt gjennomført. På bakgrunn av at partene i meklingsen ikke kunne bli enige om et planforslag som alle kunne godta, blir saken nå oversendt Kommunal- og moderniseringsdepartementet for avgjørelse i henhold til plan- og bygningslovens bestemmelser.

7.2 Synliggjøring

Registrering av samiske bygninger

Sametingsrådet deltok på informasjonsmøte om registrering av samiske bygninger i Nord-Troms onsdag 28.01.15. Møtet ble avholdt på Senter for nordlige folk og det var fire innbyggere fra Kåfjord til stede på møtet. Sametinget informerte om prosjektet og flere hadde informasjon om eldre bygninger i Kåfjord. Møtet ble avholdt for å informere om, og å forberede for, befaringer i Storfjord og Kåfjord kommuner sommeren 2015. Sametinget har samtidig i den forbindelse også oppsøkt en del informanter i det aktuelle området. Dette resulterte i mye ny informasjon som nå skal bearbeides, og dette vil resultere i en oversikt over mulige samiske bygninger som skal befares under 2015.

I og med informasjonsmøtet og kontakten med informantene har Sametinget forhåpentligvis oppnådd at fler innbyggere i Kåfjord og Storfjord har blitt kjent med registreringsprosjektet. Vi håper at disse vil kunne formidle dette videre til eiere av mulige samiske bygninger, når eierne får varselbrev om de planlagte befaringsene. Det vil i tillegg bli organisert et nytt møte med eierne i mai/juni 2015.

8 Næring

Hovedmål

- Et sterkt og allsidig næringsliv som bygger på og tar hensyn til samisk kultur, natur og miljø, og danner grunnlaget for livskraftige lokalsamfunn der mennesker ønsker å bo.

8.1 Rammebetingelser i primærnæringer

Fiskeri

Nærings- og Fiskeridepartementet vil i løpet av våren 2015 fremlegge en stortingsmelding om kongekrabbe. Sametinget har i perioden deltatt i konsultasjon med departementet, før meldingen ferdigstilles og sendes ut på høring. Fra Sametingets side ble det understreket viktigheten av at aktørene i kystfisket fortsatt må kunne drive kombinasjonsnæring, og at alle fartøy under 15 meter som er utstyrt og rigget for kongekrabbefisket må kunne få delta i dette fiske etter kongekrabbe.

I konsultasjonen var det også enighet om at en av nøklene for å opprettholde fjordfisket, er å få til et velfungerende mottakerapparat for fisk og kongekrabbe. I tillegg vil et mottakerapparat bidra til større ringvirkninger enn bare det konkrete fiskeriet.

Det ble også gjennomført ett halvårsmøte i tilknytning til oppstarten av konsultasjonen om kongekrabbefiske fredag 12.12.14. Statsråden orienterte om at det vil igangsettes ett arbeide med ny stortingsmelding i oppfølging av Tveterås-utvalget (NOU 2014:16) som ble lagt frem den 16.12.14 i Tromsø. I denne forbindelse etterlyste Sametinget en utredning hvor som også kunne synliggjorde konsekvensene for sjøsamisk næring og kultur, slik regjeringen er forpliktet til å utrede. Sametingsrådet har tatt opp den samme saken med ministeren ved en tidligere anledning, på møte i Kirkenes 25.08.14. Sametingsrådet sa seg også villig til å stille seg til rådighet for dialog om hva en slik konsekvensutredning skal omfatte.

Partene ble videre enige om fortsatt dialog på temaer som vil være viktige både for kongekrabbemeldingen og arbeidet med oppfølgingen av Tveterås-utvalget. Særlig mottaksstruktur i fjordene, økt rekruttering og flåtekapasitet ble diskutert.

Sametingsrådet understreket videre sitt synspunkt på viktigheten av at trålernes leveringsplikt måtte overholdes og sanksjoneres, hvis ikke må kvotene refordes til de båtene og fiskerne som bor i de områdene hvor leveringsforpliktelsene er gjeldende. Statsråden viste til at brudd på leveringsplikten blir sanksjonert, og at det har vært gjort et stort arbeid i å rydde opp i disse sakene.

I konsultasjonen i desember varslet Sametinget et ønske om konsultasjoner vs. endringer i deltakerloven, og viste til sine innspill om at endringene frakobler fisketillatelse fra det å eie fartøy. Sametinget er videre bekymret for at endringene skal gjøre det mulig for private aktører å inngå privatrettslige avtaler om omsetning av kvoter. Statsråden understreket at de foreslåtte endringene er et forenklingstiltak, og at man i et praktisk tilfelle går fra 3 (tre) til 1 (en) søknad. Disse prosessene har vært mest aktuelle i sørnorske områder i den større kystflåten, og ikke i like stor grad i den mindre kystflåten som er mest til stede i sjøsamiske områder. Høringsfristen gikk ut 23. desember, og høringsuttalelsene vil bli behandlet og vurdert. Statsråden presiserte at ingenting er bestemt i denne saken, men at de som har vært direkte berørt av disse prosessene er fornøyd med endringsforslaget. Videre understreket statsråden at de

foreslåtte endringene ikke har spesielle konsekvenser for sjøsamiske områder, og at endringene derfor ikke er vurdert som konsultasjonspliktige. Sametinget sendte inn høringsuttalelse i saken i januar 2015, etter avtale med departementet, og fikk i skriftlig svar at departementet vil gå gjennom og vurdere Sametingets høringsuttalelse på samme måte som øvrige høringsuttalelser, og at departementet ikke vurderer høringsforslaget som konsultasjonspliktig.

Sametingsrådet fremmet også i denne sammenhengen et ønske om at forvaltningen av villaks må ligge inn under NFD. Dette tok Statsråden til etterretning.

Forhandlingen med Finland om fisk og fisket i tanavassdraget

Det ble gjennomført et forhandlingsmøte 17. -18.11.14 i Karasjok mellom den norske og den finske delegasjonen. Sametingsrådet har mottatt den norske forhandlingsdelegasjonens vurderinger og anbefalinger, fått utarbeidet en juridisk betenkning angående fiskerettighetene på grensestrekket og behandlet saken i sametingsrådet, sak 002/15.

Sjølaksefisket

Miljødirektoratet har på oppdrag fra Klima- og miljødepartementet utredet hvordan fangst av laks med opprinnelse i russiske elver kan reduseres i sjølaksefisket i Varangerfjorden fra og med 2015. Miljødirektoratet hadde et møte med Sametinget og sjølaksefiskernes organisasjoner 02.10.14 og 10.12.14. Sametinget deltok på et eget formøte med alle sjølaksefiskeorganisasjonene i Finnmark (på det siste møtet var også Nord-Troms representert). Sametinget og organisasjonene kom i tillegg med skriftlige innspill med frist 10.01.15. Rapporten blir gjenstand for høring.

Sametingsrådet deltok og holdt innlegg på Tana- og omegns/Høyskolen i Kautokeino ved prosjektet Árbodiehtu sitt seminar om tradisjonell kunnskap og sjølaksefisket i Varangerbotn 27.11.14.

Sametingsrådet tok opp sjølaksefiskernes situasjon og spesielt saken i Varanger angående Russlands krav om reduksjon i sjølaksefisket i Varanger på et møte med Klima- og miljøverndepartementet 16.12.14.

Sametinget har 18.12.14 gitt innspill til retningslinjene som skal gjelde for regulering av laksefisket. Det nye forslaget til retningslinjer bygger i stor grad på de foregående. Det som er nytt er at organiseringsplikt for vassdrag er tatt inn som følge av endringer i laks- og innlandsfiskeloven, det vises til at det er utarbeidet forhåndsavtalte tiltak ved ekstraordinære situasjoner, og at et forslag om pliktig fortløpende fangstregistrering er under utarbeidelse, samt at det åpnes for å se på endringer i regioninndelingen. Vitenskapsrådet har fått i oppdrag å se på hvordan tradisjonell kunnskap kan benyttes i reguleringen. Sametinget er positiv til at direktoratet skal se på regioninndelingen. Sametinget mener det er viktig å komme tidlig inn i prosessene og allerede når kunnskapsgrunnlag utarbeides, før saker sendes på høring. Sametinget avventer resultatet av Vitenskapsrådets vurdering av hvordan tradisjonell kunnskap (TK) kan benyttes i reguleringene, og vektlegger at TK skal inngå som en del av kunnskapsgrunnlaget. Sametinget ønsker at SP 27 tas inn i kapittel 1.1. siden næring og kultur er så tett knyttet sammen. Sametinget etterspør om beredskap ved rømning fra oppdrettsmærer bør synliggjøres i retningslinjene, og at sjølaksefiskerne kan ha en rolle med oppfisking av rømt oppdrettslaks på kort varsel.

Havbruk

Sametinget har gitt høringsinnspill til regjeringens melding om vekst i norsk laks- og ørretoppdrett. Sametinget registrerer regjeringens mål om vekst i havbruksnæringen, men påpekte at vekst i næringen ikke er et mål i seg selv. Verdiskaping, sysselsetting og velferd som kommer lokalbefolkningen til gode og miljømessig bærekraft bør være overordnet regjeringens ønske om vekst. Konsekvensutredning i forhold til natur og samisk kultur, samisk nærings- og samfunnsliv må gjennomføres før man åpner opp for volumøkning av oppdrett. Sametinget ba om å bli konsultert i saken, da tiltak i meldingen vil ha innvirkning på samisk kultur, næring, språk og levesett.

Jordbruk

Sametingsrådet hadde møte med landbruks- og matminister Sylvi Listhaug den 09.12.14. Sametingspresidenten uttrykte skuffelse over at Regjeringen hadde kuttet støtten til Sametinget både til tilleggsnæringer til reindrift og jordbruk i 2015. Konsekvensen av bortfallet vil være at mange utbyggingsplaner i jordbruket vil bli lagt på is. Ministeren argumenterte med at Regjeringen vil prioritere midler til stimulering av produksjon framfor midler til investeringer.

Sametingsrådet har hatt møter med bondeorganisasjonene om prioriterte områder i 2015 og innspill til jordbruksforhandlingene. Bondeorganisasjonene har i etterkant av møtene kommet med innspill til avtalen. De fleste uttrykker bekymring for de endringer som Regjeringen har satt i verk i jordbruksnæringen der det legges opp til enda større bruk og virksomheter. Organisasjonene er også bekymret over de store tapene som rovvilt påfører sauenæringen.

Sametinget deltok på et møte den 22.01.15 med Innovasjon Norge om lokal mat og nordnorsk samarbeid om en felles matvarestrategi og matopplevelser. På møtet ble det etablert en styringsgruppe som skal utforme en framtidig satsning på lokalmat. Gruppen består blant annet av bondeorganisasjonene, Innovasjon Norge, Råfisklaget, Nordnorsk Reiseliv og Sametinget. Både mat fra marine næringer, landbruk og reindrift skal inkluderes i denne satsningen. Møtet var i forbindelse med Grüne Woche i Berlin.

Reindrift

Sametingsrådet hadde et møte med Landbruks- og matminister Sylvi Listhaug i Karasjok 09.12.14. Det ble tatt ulike tema under møtet, både om reindrift og landbruk. Blant annet ble Sametingets innspill til reindriftsavtalen presentert, samt plenumsvedtaket om reintallstilpasning. Sametingspresidenten tok også opp fremdriften i arbeidet med norsk-svensk reinbeitekonvensjon.

Regionale fora for samisk og reindriftsfaglig medvirkning er nå opprettet i de fleste fylker, og Sametinget deltar i møtene med sin administrasjon. Det har i perioden vært møter i to av foraene. I Nordland 19.11.14 og i Finnmark 30.1.15.

Sametinget har deltatt i referansegruppa for prosjektet "Ut på vidda", som ble ledet av Fylkesmannen i Finnmark. Sluttrapport med tilrådninger ble oversendt avtalepartene i reindriftsforhandlingene i desember.

Sametinget har hatt et administrativt kontaktmøte med Landsbruksdirektoratet i Alta 13.01.15. Utdeling av informasjon om pågående arbeid i reindriftssaker som

Landbruksdirektoratet og Sametinget jobber med var tema på møtet.

Sametingsrådet har bevilget midler til Gáldu for arrangering av seminar om reindriftsloven og folkeretten, som ble arrangert 16.01.15. Rådet deltok på seminaret. Det var stor oppslutning fra reindriftnæringa om seminaret.

8.2 Attraktive lokalsamfunn

Sametinget har tidligere gitt tilskudd til indre Finnmark utviklingselskap (IFU) for å utrede fremtidig organisering av arbeidet med bedriftsretta støttefunksjoner i indre Finnmark. IFU har satt i gang en møteserie i de ulike eierkommunene for å ta opp ulike tema. IFU ønsker nå å utrede mulighetene for etablering av næringshage under SIVAs næringshageprogram. Dette forutsetter at lokale bedrifter vil gå inn på eiersiden. Sametinget har deltatt i to av møtene og mener at IFU gjør et positivt arbeid. Sametinget følger opp saken videre, og IFU har varslet en større samling i Tana i april.

Sametinget deltok i møte i Tana om opprettelse av Norsk laksesenter. Status i forprosjekt Norsk Laksesenter, og prosessen fram til bevilgning i 2015 ble gjennomgått. Det er i statsbudsjettet for 2015 bevilget 4,0 mill til etablering av Norsk Laksesenter. Miljødirektoratet har ikke mottatt tildelingsbrev ennå. Forslag til framdriftsplan for 2015-2018 for etablering av Norsk Laksesenter (Tana, Namsos, Lærdal og Sørlandet) ble gjennomgått og diskutert. En samlet styringsgruppe går inn for at det prioriteres å få Tana på plass i første omgang, og ønsker å bruke mye av årets bevilgning til dette.

Innovasjon Norge (IN) spiller en viktig rolle både i Sametingets geografiske virkeområde for tilskudd til næringsutvikling (STN-området), og i utvikling av kulturspesifikk samisk næring i hele landet. Nærings- og fiskeridepartementet har igangsatt en omorganiseringsprosess overfor selskapet. Sametingsrådet drøftet INs rolle i samiske områder i møte med næringsministeren 8. desember 2014. Sametinget har i etterkant av møtet gitt høringsuttalelse om *endringer i lov om Innovasjon Norge*. Sametinget uttrykte i høringssvaret blant annet bekymring for regional tilstedeværelse, utvikling av regionale midler og samisk næringslivskompetanse. Sametinget har, med henvisning til konsultasjonsavtalen, bedt departementet om møte for dialog om INs rolle og prioriteringer, sett i sammenheng med departementets årlige oppdragsbrev til selskapet.

Sametingets direktør har invitert IN til Sametinget for å diskutere oppfølgingen av samarbeidsavtalen. I den forbindelse har Sametinget hatt møte med IN Finnmark, da finnmarkskontoret har ansvaret for å koordinere avtalen på vegne av IN. Sametinget og IN jobber nå for en felles saksbehandlerveiledning, som skal angi felles rutiner for saksbehandling av saker der man samfinansierer eller på annen måte samarbeider. Videre vil utviklingen av Samisk reiseliv og INs rolle være et aktuelt tema. Det er viktig for Sametinget at en nasjonal satsing på Samisk reiseliv må være i samforståelse med Sametinget.

8.3 Kultur næringer

Duodji

Sametingsrådet deltok på et møte med Sámiid duodji den 19.11.14. Bakgrunnen var Regjeringens forslag om å øke grensen for registrering i merverdiavgiftsmantallet fra kr 50 000 til kr 150 000. Landsorganisasjonen fryktet for at de minste utøverne ville miste

driftsstøtten fra Sametinget. Rådet presiserte at dette er et forslag. Forslaget ble ikke realisert.

Sametingsrådet deltok på et seminar om duodji som Samerådet holdt 25.11.14. Tema for seminaret var merkevarebygging i duodji. Seminardeltakerne var enige om at næringen hadde behov for en fellesstrategi for merkevarebygging. Sametingsrådet presiserte at et felles duodjimerke er veien å gå både for at kundene skal vite at det er kvalitet de kjøper og at det er samer som har produsert duodjien. Samerådet ville følge opp arbeidet med merkevarebyggingen.

Dáhttu

Sametingets første bedriftsutviklingsprogram for kulturnæring, Dáhttu-Finnmark, hadde siste og avsluttende samling i Lakselv 20.-21.01.15. 11 samiske kulturnæringsaktører fra Finnmark har fått utvikle sin bedrift gjennom dette programmet i ett år. Sametingsrådet besøkte den siste samlingen og overrakte diplom og lovord til deltagerne som har vært med. Daglig leder Bjørn-Eirik Olsen i Kulturnæringsstiftelsen til Sparebanken Nord-Norge, holdt innlegg og stiftet nærmere bekjentskap med samisk kulturnæring og deltagerne i programmet.

Dáhttu har vist seg å være en svært vellykket modell for bedriftsutvikling innenfor denne næringen. Spesielt med tanke på forretnings samarbeidende som har oppstått mellom aktørene i gruppa. Det lages en evalueringsrapport etter dette programmet som vil si noe om konkrete resultater og behovet på veien videre.

Dáhttu Duodji hadde sin første samling i Karasjok 08.-09.12.14. Sametingsrådet besøkte første samling for å ønske deltagerne lykke til med arbeidet. Dáhttu Duodji arrangeres som er et ledd i næringsavtalen for duodji. 12 duodjiutøvere fra Finnmark, Troms og Nordland har fått plass i programmet som går over ett år.

I tillegg til Dáhttu rommer Sametingets kulturnæringsprosjekt et arbeid med å utvikle kulturnæringen generelt i det samiske samfunnet. Kulturnæringsprosjektet inneholder blant annet et fokus på kompetanseheving, nettverksbygging og lønnsomhet i samisk kulturnæring.

8.4 Verdiskapning og nyetableringer

Sametingsrådet vil prioritere opp satsningen på bruken av utmark som næring. I denne sammenheng dreier det seg om bedre utnyttelse av blant annet bær, urter, sopp, innlandsfisk inkludert laks, småvilt. Det kan dreie seg om salg av uforedlet vare eller videreforedlete utmarksprodukter, og utmarksbasert turisme der lokalhøstet mat er en vesentlig del av forretningsideen.

Sametingsrådet har besluttet å sette i gang et arbeid som skal foregå i flere faser. Det første som må gjøres er å få samlet utmarksutøvere og potensielle utøvere. Det neste er å få vite hva må til for å flere til å bruke utmarka i næringsøyemed. Sametingsrådet mener det er viktig at deltakerne/utøverne sjøl driver fram prosessen.

Hva resultatet av dette arbeidet vil være vanskelig å forutsi. Det er i gang et arbeid i Tana om å etablere et kompetansesenter for laks - Joddu. Erfaringer fra dette arbeidet vil kunne være nyttig i satsningen på utmarksnæringer.

Reiseliv

Sametingsrådet har i møte med Næringsministeren 08.12.14 lagt frem Sametingets visjoner for kultur- og reiselivsnæring som en av de viktigste næringsveier for samer i fremtiden. Sametingsrådet inviterte med dette Næringsdepartementet om å samarbeide om reiselivssatsingen. Reiselivsnæring i Nord-Norge har hatt sterk vekst de siste årene og samisk kultur og historie er en viktig del av dette bildet. Sametingsrådet påpekte at det samiske samfunnet må ha innflytelse på den historien som skal fortelles om Sápmi som reiselivsdestinasjon og forventer at Regjeringen bidrar å utvikle en reiselivsnæring basert på ekthet og troverdighet. Næringsministeren tok dette til orientering.

Prosjektet samisk reiseliv i regi av Origo nord er inne i sitt tredje og siste år. Det jobbes med hvordan det gode arbeidet fra dette kan videreføres. Sametinget har avholdt møte med finansieringspartene i prosjektet samisk reiseliv og vært i møte med Nordnorsk Reiseliv for å vurdere et tettere samarbeid om prosjektet og satsingen på samisk reiseliv.

Sametingsrådet har igangsatt et arbeid med å utvikle en strategi for samisk reiseliv som skal fremlegges som enkeltsak for plenum i september.

Spørsmål til sametingsrådet

I beretningsperioden er det kommet inn ett spørsmål til sametingsrådet. Se vedlegg 3.

9 Regionalutvikling

Hovedmål

- Et aktivt og målrettet samarbeid med regionale og lokale myndigheter for å styrke og utvikle samisk kultur, språk og samfunnsliv.

Interreg V-A Nord (2014-2020).

Interreg V-A Nord-programmet som omfatter to geografiske delområder, Nord og Sapmi, ble endelig godkjent av Europakommisjonen i desember 2014. Det nye programmet gir økonomisk støtte til samarbeidsprosjekter innen 4 innsatsområder: 1) Forskning og innovasjon 2) Entreprenørskap 3) Kultur og miljø og 4) Felles arbeidsmarked. Nord-programmet, som omfatter de 2 delprogrammene Nord og Sapmi, har et totalbudsjett på 76 mill.euro inklusive svensk, finsk og norsk medfinansiering. Av totalbudsjettet mottar programmet i underkant av 40 mill.euro fra EU's regionale utviklingsfond. Den nasjonale medfinansieringen fra norsk side utgjør rundt 17 mill.euro.

Etter at programmet ble godkjent har Kommunal- og moderniseringsdepartementet 12.01.15, etter forslag fra samisk parlamentarisk råd, norsk seksjon, oppnevnt representanter til både overvåkningskomiteen og styringskomiteen for delprogrammet Sapmi.

Overvåkningskomiteen:

Tor Gunnar Nystad, personlig vararepresentant: Inger Elin Utsi
John Kappfjell, personlig vararepresentant: Ann Jorid Henriksen

Disse representantene inngår i komiteen fra norsk side som samlet består av 8 representanter (begge delprogram) i tillegg til en representant fra departementet. Deres oppgave blir å forvise seg om at programmet blir gjennomført på en effektiv og tilfredsstillende måte. Nærmere retningslinjer for arbeidet blir vedtatt i første møte i komiteen.

Styringskomiteen:

Jørn Are Gaski, vararepresentant: Lars Filip Paulsen

Laila Nystad; vararepresentant: Beaska Niillas

Mariann Wollmann Magga, vararepresentant: Piera Heaika Muotka.

Disse representantene inngår i delprogram Sápmi, sammen med 6 andre representanter oppnevnt fra svensk og finsk side. Styringskomiteen har følgende oppgaver: Innstille på prosjekter og vurdere disse opp mot programmets mål og prioriteringer. Delta aktivt i gjennomføringen og oppfølging av programmet, samt rapportere til overvåkningskomiteen.

Etter godkjenning av programmet ble første utlysningrunde for prosjektsøknader åpnet 15.januar 2015 fram til 28.02.15. Nord-programmet er åpent både for privat og offentlig virksomhet. Prosjektsøknadene må inneholde partnere fra minst 2 av de 3 landene som hører til programgeografien.

Kommunereformen

Sametingsrådet har deltatt på ressursgruppemøtene som Fylkesmannen i Nord-Trøndelag, Nordland, Troms og Finnmark har etablert. Ressursgruppene hadde de først møtene i november. På disse møtene har Sametingsrådet understreket viktigheten av å ta hensyn til samiske forhold i kommunereformarbeidet og at samiske rettigheter ikke må bli svekket i de nye kommunene. Sametingstrådet har også i møtene orientert om Sametingets arbeid med kommunereformen. Sametingets administrasjon har hatt møte med flere fagdepartement om stortingsmeldingen som regjeringen holder på å skrive i forhold til oppgaveløsninger i de nye kommunene. Møtet ble organisert av Kommunal- og moderniseringsdepartementet. Her fikk Sametinget informasjon om arbeidet med stortingsmeldingen som skal legges fram for Stortinget i mars 2015. Det ble fra Sametinget uttrykt ønske om å få tilsendt tekst underveis, iht konsultasjonsavtalen.

Sak om kommunereformen var opp til behandling i plenum i desember. Plenum vedtok Sametingets prinsipper i arbeidet med kommunereformen. Plenum vedtok også at Sametinget skal gjøre en utredning knyttet til samisk perspektiv i lys av kommunereformen. Arbeidet med utredningen er igangsatt internt. Med bakgrunn i utredningen planlegger sametingsrådet å fremme en sak til plenum i løpet av høsten.

På det halvårlige politiske møtet i desember mellom sametingspresident Aili Keskitalo og sameminister Jan Tore Sanner tok presidenten opp utfordringene de samiske kommunene ser i kommunereformprosessen. Ministeren lovte at det skal lages midlertidige ordninger som skal gjelde fram til språkutvalget er ferdige med sin rapport, dersom kommuner utenfor forvaltningsområdet for samisk språk slår seg sammen med kommuner innenfor forvaltningsområdet for samisk språk.

Sametingsrådet plana og inviterte til en stor kommunekonferanse som skulle avholdes 10.-11. februar 2015. På grunn av dårlig vær på kysten måtte konferansen avlyses da foredragsholdere og mange av deltakerne ikke nådde frem. Ett av temaene på

konferansen var kommunereformen. I og med at konferansen ble avlyst vil sametingsrådet invitere til et seminar like over påske der kommunereformen, og spesielt utredningen som Sametinget jobber med vil være tema.

Oppfølging samarbeidsavtaler

Sametinget og fylkeskommunene har i perioden hatt en oppfølging av samarbeidsavtalene ved finansiering av ulike samarbeidsprosjekter. I 2014 var det mange gode prosjekter som ble samfinansiert over de regionale samarbeidsavtalene, totalt kr 4 268 900

Oppfølging av den regionale samarbeidsavtalen med Troms fylkeskommune ble drøftet på politisk nivå 25.11.14. Det ble enighet om å rullere avtalen i 2015. I den forbindelse ønsker partene å arrangere en innspillskonferanse med aktuelle aktører i Troms

Duoddara Ráfe

Sametingsrådet deltok på møtet med styret i Duoddara Ráfe 28.11.14. Sametinget orienterte blant annet om at det vil bli et møte på politisk nivå i løpet av 2015 om samarbeidsavtalen mellom Sametinget og Nordland fylkeskommune. Videre ble det orientert om Sametings melding om samiske kulturinstitusjoner og om virkemiddelordninger i Sametinget. Duoddara Ráfe var på sin side blandt annet opptatt av språksituasjonen for pitesamisk, få ressurserpersoner i språkutvikling, samarbeid over grensen, spesielt i bevaring av pitesamisk språk og om strategiplan arbeidet.

10 Samisk samarbeid og internasjonalt arbeid

Hovedmål

- Urfolk bestemmer over egen utvikling og har mulighet til å ivareta egne interesser internasjonalt.

Forum for urfolksspørsmål i bistanden

Sametingsrådet deltok den 14.1.15 på et dialogmøte om samisk internasjonal solidaritet. Møtet foregikk i Manddalen i regi av Universitetet i Tromsø, Gáldu, Samisk kirkeråd og Senter for nordlige folk. Det ble vist til at det er viktig å påvirke Norge til å prioriterer urfolk i bistand og ta hensyn til urfolks rettigheter når bistandstiltak gjennomføres. For eksempel i regjeringens regnskogsatsning, når vi vet at det bor over 60 millioner urfolk i regnskogene. Eller når vi ser at Statens pensjonsfond utlandet investerer i urfolksområder. For Sametinget er det et spørsmål om å prioritere egne ressurser bedre slik at vi blir i bedre stand til utføre en slik påvirkning og overvåking av hva norske bistandsmidler og oljefondets investering går til.

Nordområdene

Sametinget mottok Nordkloden, statusrapport for nordområdene den 10.11.14. I presidentens svarbrev den 14.11.14 til utenriksministeren understrekes det at det må konsultasjoner om tiltakene som skisseres i rapporten. Det ble videre uttrykt tilfredshet med at regjeringen viderefører arbeidet med samisk tradisjonell kunnskap. Árbediehtu er et sentralt element i kunnskapsdimensjonen, særlig om klimaendringer og naturgrunnlag, og er relevant for både Internasjonalt reindriftssenter og Sámi Giellagáldu, som nevnes i rapporten. Samtidig foreslås det at det vil være en viktig og

konstruktivt oppfølging av nordområderapporten at regjeringen, på linje med Sametinget, bidrar til økonomisk grunnfinansiering av Stiftelsen Protect Sápmi. De er en uavhengig profesjonell organisasjon for å ivareta samiske rettighetshaveres arealinteresser, land- og ressursrettigheter og utviklingsmuligheter. I henhold til Protect Sápmi sine vedtekter skal de og være en sentral premisleverandør og samhandlingspartner overfor myndigheter og nye næringsaktører i deres arbeid med og virksomhet i samiske områder. Og de er opprettet for å legge til rette for at samiske lokalsamfunn og rettighetshavere kan møte selskaper med nødvendig kapasitet og kompetanse, og slik bidra for løsningsorienterte prosesser i møte med selskaper.

Sametingspresidenten holdt den 12.11.14 innlegg i Tromsø under åpningen av Det nordiske forumet for sikkerhetspolitikk i regi av Den finske komiteen for europeisk sikkerhet (STETE), det svenske OSSE-nettverket og Den norske Helsingforskomité. I innlegget ble det fokusert på at Arktis heldigvis kjennetegnes som en fredelig region hvor samarbeid råder, og der folkeretten respekteres. Den sikkerhetspolitiske utfordringen ligger først og fremst i å sikre at eventuelle konflikter tas hånd om innenfor de etablerte folkerettslige og politiske ordningene som finnes. Både FNs havrettskonvensjon, Arktisk Råd og Barentssamarbeidet spiller sentrale roller. Samt FN, som har som sitt fremste mål å bevare internasjonal fred og sikkerhet. Et annet hovedprinsipp for FN er å verne om alle menneskerettighetene, herunder urfolks rettigheter. Det ble vist til at det er nære bånd mellom fred, sikkerhet, samarbeid og menneskerettigheter. Og at Sametinget ser det som avgjørende at statene sikrer en lovgiving som er i samsvar med menneskerettighetene. De nordiske landene har et relativt godt utviklet rettssystem for dette, men det gjenstår like fullt store og tunge rettsutviklingsprosesser for samenes land- og ressursrettigheter.

Sametingspresidenten holdt åpningsinnlegget på Arctic Frontiers i Tromsø den 19.01.15. Årets tema var klima og energi. Her ble det gjort et poeng om at naturinngrep til energitiltak i urfolks områder ikke må oppleves som grønn kolonialisme. Det ble tatt til ordet for at de arktiske statene må konsultere med berørte urfolkene for å få deres frie og informerte samtykke før godkjenning av ethvert prosjekt som berører deres landområder og naturressurser i samsvar med prinsippene av FNs erklæring om urfolks rettigheter. Som en eksemplifisering ble det vist til at samisk ungdom fra Gearretnjárga var alvorlig bekymret for sin framtid dersom det planlagte vindkraftverk midt i reinbeitedistriktet blir realisert. Det ble også nevnt at mye tyder på at gruveprosjektet Nussir kommer til å ende opp i rettsvesenet, som en prøving av disse rettighetene, om det ikke er mulig å komme til enighet.

Oppfølging av Verdenskonferansen om urfolk (WCIP2014)

Sluttdokumentet fra WCIP2014 inneholder ni operative paragrafer om tiltak på FN-nivå for sikring av bedre gjennomføring av urfolks rettigheter: §§ 19, 28, 29, 31, 32, 33, 38, 39 og 40.

Hovedmålsettingen for disse tiltakene er at de skal føre til bedre gjennomføring av urfolks rettigheter på nasjonalt nivå.

I forhandlingsprosessen prioriterte den arktiske regionen (1) arbeidet med å få enighet om etablering av et overvåkningsorgan for FNs urfolkserklæring (§28), (2) arbeidet med å oppnå aksept for ar urfolks selvstyre organer tilkjennes en egen status i FN-systemet (§33), og (3) oppnevning av en høynivå person med særskilt ansvar for urfolkssaker i FN (§31). De øvrige tiltakene er også viktige, men disse tre ble ansett å

være tiltak som ville ha størst betydning for det videre arbeidet med å søke bedre gjennomføring av urfolks rettigheter.

Finland invitert til et nordisk møte i Helsinki den 16.12.14, hvor man blant annet ønsket å drøfte oppfølgingsprosessen. I tillegg til Finland, Danmark, Norge og Sverige, var også Grønlands selvstyre, sametingene, Samerådet og ICC invitert til møtet.

Arktisk region vektla behov for et uformelt møte vedrørende OP28 i Genève så raskt som mulig på nyåret. I Helsinki ble det ikke enighet om en felles prosess med de nordiske statene om dette. Det planlegges derfor et uformelt urfolksmøte i Genève først uke i mars med fokus på OP28. Denne saken er ikke bare svært viktig, men det er også en hastesak, fordi menneskerettsrådet i følge sluttdokumentet må fatte en beslutning innen utløpet av innneværende generalforsamlings sesjon (september 2015). Sametinget har sagt seg villig til å bistå til urfolksmøtet i Genève. Møtet er finansiert av midler som den globale koordineringsgruppen (GCG) hadde igjen til oppfølging, og IWGIA.

Sametingets internasjonale representant, John Bernhard Henriksen, har fått mandat fra Samisk Parlamentarisk Råd (SPR) til å ha en allsamisk rolle i oppfølgingsprosessen.

Singapors minister ved statsministerens kontor besøkte Sametinget

Singapors minister ved statsministerens kontor, Sam Tan Chin Siong, besøkte Sametinget og møtte sametingspresidenten i Karasjok 20.01.15. Presidenten orienterte ministeren om Sametinget og Sametingets internasjonale engasjement.

Australias ambassadør besøkte Sametinget

Australias ambassadør for Danmark, Norge og Island besøkte Sametinget i desember. Ambassadøren hadde urfolksbakgrunn. Sametinget tok opp planlagte tvangsflytting av 100-150 urfolkssamfunn i Australia og ambassadøren vil informere oss om saken når han har undersøkt den nærmere.

11 Andre saker

Sametingets ungdomspolitiske utvalg - SUPU

SUPU deltok og hold innlegg under temabolken "Access to traditional lifestyles" på Europarådets og Sametinget i Finlands seminar om samisk kultur og språk i Enare i slutten av november.

Medio januar deltok SUPU på møte i Samisk Parlamentarisk Råds ungdomsråd i Kiruna. Tema var bl.a. SPRs ungdomskonferanse 2015 og Ungdomspolitisk program. SUPU deltok i juryen som kåret vinnerne av konkurransen "Plakatkunst mot mobbing".

Bispevigling

Sametingsrådet var til stede da Olav Øygard ble vigslet til biskop i Nord-Hålogaland bispedømme i Tromsø domkirke søndag 09.11.14. Den nye biskopen besøkte også Sametinget den 29.01.15, og hadde da et møte der sametingspresidenten og plenumsleder deltok, og der aktuelle saker knyttet til samisk kirkeliv ble drøftet.

Stortingsmelding om likestilling

Sametinget har hatt møte med Barne- og likestillingsdepartementet 19.11.14 om ny stortingsmelding om likestilling. På møtet presenterte Sametinget saker som vi mener bør innarbeides i stortingsmeldingen. Blant disse sakene var flerdimensjonal diskriminering, muligheten for deltakelse i primærnæringene, muligheten for støtte til samiske likestillingsorganisasjoner og urfolksfokus i regjeringens internasjonale likestillingspolitikk. Sametinget har varslet at vi ønsker konsultasjoner i saken.

Organisasjonen Queering sámit

Organisasjonen Queering sámit ble etablert i slutten av 2014. Dette er en organisasjon som skal arbeide for rettighetene til lesbiske, homofile, bifile og transpersoner (LHBT) i samiske samfunn. Medlemmene kommer fra Sverige, Finland og Norge. Sametingsrådet har hatt møte med organisasjonen 15.01.15, både for å bli kjent med organisasjonen og for å høre organisasjonens forventninger til Sametinget. I møtet tok organisasjonen blant annet opp problemstillinger som behovet for forskning om LHBT i samiske samfunn, psykisk helse, lovgivning i primærnæringene som har et heteroseksuelt perspektiv, terminologiutvikling og finansiering. Sametingsrådet ønsker å bidra til at organisasjonen kan være en aktiv aktør i kjønnsdiskusjoner og diskusjoner om seksuell legning i Sápmi.

Vold i nære relasjoner i samiske samfunn

Sametinget og Justis- og beredskapsdepartementets (JD) samarbeidsprosjekt "Vold i nære relasjoner i samiske samfunn" har nå startet opp. Prosjektet skal utføres av Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS). Første møte i referansegruppa var 08.01.15. I referansegruppa sitter Sametinget, Justis- og beredskapsdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet og Helsedirektoratet. Formålet med prosjektet er å kartlegge hvilke faktorer i samiske samfunn som påvirker forekomst og utøvelse av vold i nære relasjoner. Prosjektet skal også se på hvordan avdekking, forebyggende tiltak og hjelpetiltak kan tilrettelegges best mulig for den samiske befolkningen.

Evaluering av Faglig analysegruppe

Sametinget hadde den 30.01.15 møte med Kommunal og moderniseringsdepartementet og leder for Faglig analysegruppe Jon Todal. Tema for møtet var evaluering av analysegruppa og den årlige publikasjonen «Samiske tall forteller».

Nåværende analysegruppes funksjonstid slutter 30.09.15. Vi vil ikke rekke å følge opp resultatene av evalueringen innen utløpet av funksjonstiden. Funksjonstida til analysegruppa blir dermed forlenget med ett år.

Likeverdige soningsforhold for samiske innsatte

Sametinget hadde et dialogmøte med Kriminalomsorgen Region Nord angående oppfølgingen av tiltaksplanen for likeverdige soningsforhold for samiske innsatte og soningsdømte 22.01.15.

Sametinget ble informert om en forestående omorganisering av regionene og om

videre satningsområder for å styrke språk og kulturarbeidet i kriminalomsorgen. Sametinget ga tilbakemelding om en forventning om ivaretagelse av konsultasjonsplikten også ved en ny organisering og ba om at samiske språkrettigheter ble synliggjort på kriminalomsorgens hjemmesider snarlig.

Sametinget vitnet i rettssak

Sametinget har på oppfordring fra Indre Finnmark tingsrett 15.12.14 redegjort for uttalelser Sametinget har avgitt angående motorferdsel i utmark og angående lovtolkningen av motorferdselsloven som et uttrykk for samisk rettsforståelse på området.

Forprosjekt – gjenopprettende praksiser

Sametinget deltok i et forprosjekt 15.-16.01.15 i regi av UiT og NOVA om gjenopprettende praksiser/mekling i samiske områder.

Sametingets plenum - 003/15

Mistillitsforslag

Det vises til følgende spørsmål fremmet av Arthur Tørfoss i desemberplenum 2014:

Habilitet og støtte til NSR-eide institusjoner

Alta Siida, Alta Siida barnehage, og Alta språksenter er alle tre eid av NSR, og mottar direkte tilskudd fra Sametinget. Disse tre er nevnt som eksempler. Ser sametingsrådet det som problematisk eller uheldig at et råd utgått av NSR bevilger direkte støtte til institusjoner og enheter eid og drevet av NSR? Ser rådet noe problem med at Alta Siida tilbyr lavere husleie til NSR, enn til andre organisasjoner som ønsker å leie, når hele driften er holdt opp av offentlige midler via Sametinget?

>>>

Svaret fra rådsmedlem Ann-Mari Thomassen kan oppsummeres slik: (Det vises for øvrig til fullt svar på <http://tv.samediggi.no/bruker/Default.aspx?sid=1&cid=1&movieID=35#>)

«Slik vi ser det er det faktafeil i spørsmålet. Alta Siida og Alta språksenter er ikke eid av NSR. Det er Alta sameforening som eier disse. Alta sameforening har eget organisasjonsnummer og er en selvstendig organisasjon. Alta språksenter er eid i fellesskap av Alta sameforening og Alta kommune. Det er altså feil i faktagrunnlaget for spørsmålet.

Direkte tilskudd. Det er plenum som legger rammene for direkte tilskudd til institusjoner. Det er plenumsleder som forvalter habilitet i forhold til plenum. Når det gjelder habilitet i rådet er det noe rådet vurderer i aktuelle saker, i samråd med sametingets jurister. Vi kjenner ikke til forhold med lavere husleie for andre.

>>>

Svaret er ikke tilfredsstillende, faktisk direkte misvisende og gir grunnlag for bekymring. Av

mange grunner.

1. Thomassen slår fast at Alta Siida og Alta språksenter ikke er eida av NSR. Dette direkte feil. Ved å gå inn på NSRs egne nettsider, finner vi enkelt ut at Alta sameforening er et lokallag under NSR. <http://nsr.no/om-oss/lokallag/alta-sameforening>

Nyheter Om oss NSR på Sametinget Politikk Kontakt Bli medlem Landsmøte 2014

Alta sameforening

Søk

Alta sameforening / Álttá sámiid searvi (ASS) er en sameforening med base i Alta. ASS ble stiftet i oktober 1972, og har altså nylig rundet 40 år. Foreningen har en medlemsgruppe på facebook, sjekk ut den [her](#) for mer informasjon om det som rører seg lokalt.

NSR - Noi Riikkasearv Liker

1. Vi noterer oss også, for ytterligere å understreke lokallagenes rolle i NSR, følgende, hentet fra NSRs vedtekter: <http://nsr.no/wp-content/uploads/2013/06/NSRs-vedtekter-vedtatt-2012.pdf>

§ 4 Medlemskap

4.1 Medlemskap i NSR tegnes via lokallag. Nye lokallag melder seg skriftlig inn og får fulle rettighet landsstyret vedtar dette. Både lokallag og enkeltpersoner må anerkjenne NSRs formål og vedtekte. Direktemedlemskap kan gis til enkeltpersoner etter særskilt vurdering av landsstyret. Det føres et medlemsregister, hvor også fødselsår registreres.

Det er hevet over enhver tvil at Alta sameforening er en del av NSR, og at NSR dermed eier Alta Siida. Thomassens svar faller dermed på sin egen urimelighet, og kan ikke anses som annet enn et forsøk på å bevisst villedde sametingets plenum om disse forhold.

1. I forhold til lavere husleie for andre:
Ved å gå inn på Alta Siidas nettsider finner en relativt enkelt følgende: (<http://altasiida.no/utleie/>)

PRISER VED UTLIEIE

Rabatt i leiepris til medlemmer i Alta sameforening.

Leie til	Storrom	Storrom + klasserom	Klasserom
Fest (1 dag)	2500 Medl.: 2300	3000 Medl.: 2800	1500 Medl.: 1300
Konfirmasjon Dåp/Disp. fra dagen før	2500 Medl.: 2300	3000 Medl.: 2800	
Bryllup Disp. hele helgen	4500 Medl.: 4300	5000 Medl.: 4800	
Leie timesbasis	150 Medl.: 130	200 Medl.: 180	100 Medl.: 80

At et rådsmedlem fra NSR ikke er klar over Alta sameforening gir rabatt til egne medlemmer er meget spesielt, og bidrar ytterligere til å svekke tilliten til Thomassen og rådet som helhet.

Fremskrittspartiet konstaterer at sametingsråd Ann-Mari Thomassen på direkte spørsmål om sin egen organisasjon og forhold rundt denne, har feilinformert sametinget.

Fremskrittspartiet må anta at siden rådet i sin helhet utgår fra NSR, og siden hverken presidenten eller andre rådsmedlemmer bidro til å endre den feilaktige informasjonen som ble gitt av Thomassen, må rådet samlet stå bak svaret som ble gitt.

Forslag:

På denne bakgrunn fremmer Fremskrittspartiet mistillitsforslag til sametingsrådet, og ber om at det voteres over hvorvidt sametinget har tillit eller ikke til rådet.

III Votering

Saken påbegynt 04.03.15 kl. 09.30

Av 39 representanter var 36 til stede. Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

- Forslag 1 ble forkastet med 21 stemmer. 15 stemte for.

IV Protokoll tilførsler

Det ble ikke fremmet noen protokolltilførsel i saken.

V Taleliste og replikkordskifte

	Innlegg	Replikk
1	Aili Keskitalo, president	Vibeke Larsen
	Aili Keskitalo	
2	Aud Marthinsen	
3	Aili Keskitalo	
4	Vibeke Larsen	
5	Aud Marthinsen	
6	Laila Susanne Vars	
7	Per A. Bæhr	
8	Nils Ante O. Eira	
9	Marie Therese N. Aslaksen	
10	Jovna Zakarias Dunfjell	
11	Aili Keskitalo	
12	Vibeke Larsen	Inger Eline Eriksen
	Vibeke Larsen	
13	Laila Susanne Vars	Silje Katrine Muotka
		Vibeke Larsen
		Aili Keskitalo
	Laila Susanne Vars	
14	Nora Marie Bransfjell	
15	Mariann Wollmann Magga	Marie Theres N. Aslaksen
		Henrik Olsen
		Kirsti Guvsam
	Mariann Wollmann Magga	
16	Sandra Marja West	Vibeke Larsen
17	Jovna Zakarias Dunfjell	Henrik Olsen
18	Per A. Bæhr	
19	Ronny Wilhelmsen	Silje Katrine Muotka
20	Kirsti Guvsam	Jovna Zakarias Dunfjell
		Vibeke Larsen
		Henrik Olsen

	Kirsti Guvsam	
21	Piera Heaika Muotka	
22	Henrik Olsen	
23	Hartvig Hansen	
24	Nils Ante O. Eira	
25	Inger Elin Utsi	
	Henrik Olsen	

SP - vedtak:

VI Sametingets vedtak

Sametinget tar Sametingsrådets beretning om virksomheten i perioden til orientering.

Behandling av saken ble avsluttet 04.03.15 kl. 12.05

Spørsmål til SametingsrådetArkivsaknr.
15/1000

Politireformen v/ representant Lars Oddmund Sandvik

Praktiseringen og revisjonen av motorferdselsloven - v/ representant Hartvig Hansen

Møte med Landbruks- og matdepartementet - v/ representant Per A. Bæhr

Elgjakt i Finnmark - v/ representant Arthur Tørfoss

Samenes nasjonaldag - v/ representant Mariann Wollmann Magga

Sametingets plenum - 004/15**III Votering**

Saken påbegynt 04.03.15 kl. 15.00

Av 39 representanter var 37 til stede. Det ble ikke votert over saken.

IV Protokoll tilførsler

Det ble ikke fremmet noen protokolltilførsel i saken.

V Taleliste og replikkordskifte

	Innlegg	Replikk
1	Lars Oddmund Sandvik	
	Henrik Olsen	Mariann Wollmann Magga
	Lars Oddmund Sandvik	
	Henrik Olsen	
2	Hartvig Hansen	
	Thomas Åhren	
	Hartvig Hansen	
3	Per A. Bæhr	
	Thomas Åhren	

	Per A. Bæhr	Mariann Wollmann Magga
	Thomas Åhren	
4	Arthur Johan Tørfoss	
	Silje Katrine Muotka	
	Arthur Johan Tørfoss	Inger Eline Eriksen
		Beaska Niillas
	Silje Katrine Muotka	
5	Mariann Wollmann Magga	
	Henrik Olsen	Hartvig Hansen
	Mariann Wollmann Magga	
	Henrik Olsen	

Behandlingen av saken ble avsluttet 04.03.15 kl. 15.50

Redegjørelse- Sametingsmelding om høyere utdanning og forskning

Behandlinger

Politisk nivå	Møtedato	Saksnr.
Sametingsrådet	02.02.15	SR 020/15
Sametingets plenum	4. – 6.03.15	SP 005/15

I Vedlegg

II Forslag og merknader

Sametingsrådets forslag til innstilling:

Sametinget har drøftet sametingsrådets redegjørelse - sametingsmelding om høyere utdanning og forskning. Redegjørelsen er vedlagt protokollen.

Sametingsrådets redegjørelse – sametingsmelding om høyere utdanning og forskning.**1. Bakgrunn**

Det samiske samfunnet endres. Gjennom tidene har samiske samfunns tilpasninger til indre og ytre endringsprosesser bidratt til at samisk kultur har blitt videreført. Siden

samiske samfunn ikke har vært direkte knyttet til nasjonalstatens definerende geografiske grenser, har samiske samfunns tilknytning til gjenkjennelige kulturelle karakteristika som språk, næringstilpasninger, bruksområder, slekt, symboler og kunnskapsforståelser, vært avgjørende for en opplevd forbindelse til historien og samer i mellom. Denne forbindelsen har utgjort et fundament for det samiske samfunnet. Samiske kulturelle særdrag, funksjoner og organiseringer har de siste tiårene gjennomgått betydelige endringer – og endringene foregår i et raskt tempo. Etableringen av en ny samisk offentlighet der Sametinget er en sentral aktør, har på samme tid både bidratt til disse endringene og gitt dem et samisk gjenkjennelig innhold.

Det samiske samfunnet er i dag en del av det moderne kunnskapssamfunnet. I motsetning til mange urfolk i verden deltar samene og det samiske samfunnet, i stor grad i den moderne kunnskapsproduksjonen. Likevel tar utdannings- og kunnskapsproduksjonen i liten grad utgangspunkt i samiske samfunn, og har heller ikke som mål å virke i og for samiske samfunn. Unntaket er Sámi allaskuvla som spesielt er opprettet for dette formålet. Det er derfor behov for en samisk utdannings- og forskningspolitikk som ivaretar den samiske dimensjonen på ulike utdannings- og forskningsområder, og som legger frem særskilte samiske satsinger og tiltak.

Høyere utdanning og forskning omfatter alle samfunnsområder, og kan være til direkte nytte for næringsutvikling og verdiskaping, bedre helse og livskvalitet, virke til flere språkbrukere, og gi grunnlag for politiske valg og prioriteringer. Forskningens kritiske vesen er med på å bidra til nødvendige korreksjoner i utviklingen av også det samiske samfunnet. I tillegg er forskning og høyere utdanning i seg selv en del av et hvert menneskes liv, og bidrar til en samfunnsmessig integrasjon, videreutvikling, alminnelig opplysning og offentlig meningsdannelse. Samtidig er kunnskap et gode i seg selv - også den forskningsbaserte kunnskapen.

Et samfunn som legger til rette for å ivareta, fornye og bruke kunnskap er best rustet til fornying og håndtering av utfordringer. Nettopp fordi kunnskapsproduksjon er en så innvevd del av samfunnet og samfunnsutviklingen, er det vanskelig å gi en klar og direkte målsetting for en høyere utdannings- og forskningspolitikk. Utdanning og forskning er i svært stor grad en verdidrevet virksomhet, og har verdi fordi det kan bidra til livsmestring, samfunnsutvikling og stabilitet.

Et overordnet mål for Sametingets høyere utdannings- og forskningspolitikk kan likevel uttrykkes slik:

Samisk høyere utdanning og forskning bidrar med kunnskap og menneskelige ressurser for en økonomisk, kulturell og sosial utvikling i det samiske samfunnet.

2. Situasjon og utviklingstrekk

Samene er en velutdannet befolkning med et forholdsvis høyt antall akademikere. Samisk styrte institusjoner er etablert, det er også urfolks studieprogram og -sentre, og samiske urfolkstema er integrert i forskning og utdanning ved flere universitet og høyskoler. Selv om utviklingen hore vært positiv, er det generelt en betydelig mangel på fagfolk med kompetanse i samiske språk og om samisk kultur og samfunnsliv.

Fra opprettelsen av Nordisk samisk institutt i 1973 fram til i dag, er det skjedd en betydelig institusjonell og faglig utvikling innen samisk høyere utdanning og forskning. Denne utviklingen sammenfaller med utviklingen i det samiske samfunnet etter den politiske

nyorienteringen og den moderne samepolitikken i Norge fra slutten av 1980 tallet.

Sámi allaskuvla og UiT Norges arktiske universitet, er de høyere utdannings- og forskningsinstitusjonene som har den største og breieste samiske utdannings- og forskningsaktiviteten, (jf. Butenschønvalget – Langs lange spor – om samisk forskning og høyere utdanning, kap 1.1 sammendrag). Universitetet i Nordland og Høgskolen i Nord-Trøndelag har et særlig ansvar for henholdsvis lulesamisk og sørsamisk språk. Flere andre universitet, høgskoler og forskningsinstitutter har spesifikke samiske temaer i studieprogrammer og forskningsprosjekter. Det finnes i dag ikke et eget samisk forskningsinstitutt, men instituttsektoren med Norut Alta, NIKU, NINA, Nordlandsforskning og SANKS, står for en ikke ubetydelig kunnskaps- og forskningsproduksjon om samiske forhold. Det foregår også utdanning og forskning for samiske samfunn i Finland og Sverige, særlig skjer dette ved universitetene i Rovaniemi, Oulo, Helsinki og Umeå. Universitetet i Rovaniemi har et eget sekretariat for forskning om samer og arktiske urfolk, og ved Universitetet i Umeå er et eget senter for samisk forskning som skal stimulere, koordinere og utvikle forskning om samiske tema.

Samene er et lite folk, og et folk som i stor grad er aktivt deltakende i majoritetssamfunnet. Dette gjør at det ikke alltid er like enkelt eller hensiktsmessig å skille mellom samisk og annen utdanning og forskning. Dette reiser igjen utfordringer med hensyn til tilbud og rekruttering til særskilte samiske utdannings- og forskningsemner.

Det kan hevdes at det de siste 30 årene har vokst fram et ikke ubetydelig samisk høyere utdannings- og forskningsmiljø som virker i og med det samiske samfunnet. Butenschønvalget anslo i sin rapport fra 2012 at det i Norge var 217 forskere og 103 forskerårsverk på samiske emner (jf. utvalgets rapport kap 4.4.2). Dette gir et solid grunnlag for en fornyet og forsterket innsats for samisk kunnskapsproduksjon. Mye positivt har skjedd de siste tiårene, men det er likevel en rekke utfordringer som må møtes i årene framover.

3. Prosess

Sametingsrådet tar sikte på å fremme en sametingsmelding om samisk høyere utdannings- og forskningspolitikk i løpet av 2015. Meldingen skal legge noen rammer og angi retning for innsatsen i årene framover. Denne redegjørelsen legges fram for debatt i Sametingets plenum for å danne et grunnlag for perspektiver og temaer som bør søkes ivarettatt i arbeidet med meldingen.

Et viktig grunnlag for arbeidet med meldingen er Butenschønvalgets rapport "Langs lange spor - om samisk forskning og høyere utdanning" fra 2012. Butenschønvalget ble nedsatt av kunnskapsdepartementet 30. august 2010, etter konsultasjoner med Sametinget. Dette var i sin tur en oppfølging av St.meld. nr. 30 (2008-2009) Klima for forskning, der tiltaket om nedsetting av et slikt utvalg ble konsultert fram.

I forbindelse med arbeidet med sametingsmeldingen arrangerte sametingsrådet i september 2014 en oppstartskonferanse på Diehtosiida i Kautokeino. Sámi allaskuvla, UiT Norges arktiske universitet, Universitetet i Nordland, Høgskolen i Nesna og Høgskolen i Nord-Trøndelag ble involvert i forberedelsene til konferansen. Den la opp til innledende foredrag med gruppearbeid omkring utfordringer og løsninger innenfor temaene a) samisk språk, b) kulturarv, tradisjoner og verdier, c) miljø, areal og ressurser, d) næringsutvikling og innovasjon, e) demografi og levkår og f) koordinering, samordning og samarbeid. Innspillene fra konferansen er en del av grunnlaget for denne redegjørelsen og vil videre bli brukt i oppfølgende dialog og møter med blant annet utdannings- og

forskningsinstitusjonene fram mot ferdigstilling av meldinga.

4. Utfordringer

4.1 Utdannings- og forskningssystemet

Utdannings- og forskningssystemet i Norge og Norden er i all hovedsak bygget opp rundt offentlig eide institusjoner og offentlig forskningsfinansiering. Dette er i enda sterkere grad gjeldende for samisk høyere utdanning og forskning.

Blant Norges institusjoner for høyere utdanning er det bare Sámi allaskuvla som kan forstås som en samisk styrt institusjon. Den har også samisk som hovedspråk. Regjeringen arbeider for tiden med en stortingsmelding om struktur innen høyere utdanning der målet er økt kvalitet. Regjeringens utgangspunkt er at det er for små og sårbare utdanninger og at kvaliteten på forskningen ikke er god nok. Det skal lages en struktur som skaper sterkere fagmiljøer. I denne prosessen er det kommet signaler fra Kunnskapsdepartementets politiske ledelse om at Sámi allaskuvla vil bestå som i dag. Sámi allaskuvla har i dag et samvirke med det øvrige universitets- og høgskolesystemet og i noen grad til instituttsektoren. Dette samvirket vil det være mulig å videreutvikle i tiden som kommer. Siden samene er et relativt lite folk vil nødvendigvis antallet potensielle samiskspråklige studenter og forskere være begrenset. Rekruttering er derfor en av de store utfordringene framover for samisk høyere utdanning og forskning.

Det har det siste tiåret skjedd en forsterket urbaniseringen av samer. Flere, og i særlig grad unge flytter fra samiske flertallsområder til regionale sentra. Generelle tall for rekruttering av studenter viser at de fleste foretrekker studier i større byer og at det generelt sett er en utfordring å få studenter til høgskoler på mindre steder. Selv om rekrutteringskampanjer og lignende kan bidra noe til å øke antallet studenter vil antallet være relativt lavt. Det kan derfor være grunn til å gå nærmere inn i vurderingene av formaliserte samarbeidsmodeller som blant annet legger til rette for delte undervisningsmoduler og felles mastergrader.

Butenschønutvalgets forslag om et "samordningsråd for høyere utdanningsinstitusjoner med ansvar for samisk forskning og høyere utdanning", er fulgt opp ved at det over statsbudsjettet er bevilget midler til etableringen av en fagstrategisk enhet for samisk høyere utdanning og forskning innenfor Universitets- og høgskolerådet – UHR. Dette er det eneste av Butenschønutvalgets forslag som er fulgt opp av regjeringen.

I tillegget til fokus på samisk høyere utdanning, har Sametinget gjennom konsultasjoner med regjeringen bidratt til at det samiske perspektivet er inkludert i forskrifter for ulike nasjonale lærerutdanninger. Kunnskap om samer og samiske forhold må også bli en naturlig del av alle profesjonsutdanningene i Norge.

4.2 Forskningsetikk

I Norge reguleres etikk i forskningen av Lov om behandling av etikk og redelighet i forskning, forskningsetikkloven, av 2006. Loven skal bidra til at forskning i offentlig og privat regi skjer i henhold til anerkjente etiske normer. Med hjemmel i loven er det opprettet nasjonale forskningsetiske komiteer, regionale komiteer for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk og nasjonalt utvalg for granskning av redelighet i forskning.

Forskning forutsetter stor tillit blant befolkningen det forskes på. Den samiske befolkning

har en historie knyttet til forskning som forteller at etiske normer og respekt ofte ikke har vært ivaretatt av forskerne. Det er derfor av stor betydning at forskning i det samiske samfunnet skjer etter etiske retningslinjer som er akseptable for det samiske folk.

Sametinget har igangsatt en prosess med tanke på å utarbeide etiske retningslinjer for samisk helseforskning, og som sametingsrådet også ser for seg vil omhandle behandling og lagring av humant biologisk materiale.

4.3 Sametingets rolle

Et viktig kjennemerke ved høyere utdanning og forskning er dens autonomi i forhold til offentlige myndigheter og næringsliv - selv om det kan stilles spørsmål om graden av autonomi og regjeringens styring gjennom tildelingsbrev og styringsdialog. Institusjonenes autonomi i forhold til offentlig myndighet gjelder naturlig nok også i forhold til Sametinget som et offentlig organ. Sametinget skal og kan derfor ikke gå inn med meninger om detaljer knyttet til institusjonenes styring. Sametinget er like fullt en offentlig aktør i utdannings- og forskningssystemet og har en berettiget plass når den offentlige satsingen og tilretteleggingen for høyere utdanning og forskning utformes. Sametingets rolle og innflytelse innenfor høyere utdanning og forskning, avhenger av at Sametinget gjennom egne definerte mål og strategier tar den plassen som er naturlig for et folkevalgt organ.

Det er en utfordring at Sametingets budsjetter i sin helhet følger av statsbudsjettet, og at Sametinget så langt ikke har noen ordning for konsultasjoner med regjeringen om bevilgninger til samiske formål. De økonomiske rammene til samisk høyere utdanning og forskning har Sametinget dermed ingen direkte påvirkning på, men kan gjennom dialog og konsultasjoner med regjeringen bidra til en ønsket utvikling av sektoren. Sametinget har imidlertid økende grad av kontakt og dialog med universitet og høyskoler om deres satsinger og prioriteringer. Sametinget har eksempelvis vært pådriver for at UiT Norges arktiske universitet etablerer masterstudier i eiendomsrett der samisk kultur, sedvaner og rettstradisjoner er en sentral del av studiet.

Det er grunn til å mene at Sametinget i framtiden må videreutvikle sin kontakt og dialog med sentrale myndigheter, forskningsrådet, regionale forskningsfond, instituttsektoren og høyskole og universitetssektoren, for synliggjøring, satsing, prioritering og samarbeid om samisk høyere utdanning og forskning. Samisk høyere utdanning og forskning er i sin natur internasjonal, det er derfor god grunn til at Sametinget arbeider mot satsingene og rammene som legges på nordisk nivå og i EU – ikke minst gjennom Samisk parlamentarisk råd. Dette er et område der en må regne med et langsiktig arbeid for å se resultater.

4.4 Språk

Språkbevaring og språkutvikling henger sammen og er utenkelig uten at språket brukes. I forskningssammenheng er samisk språk både emne og middel. I følge Butenschønvalget er samiskspråklig forskning grunnleggende for å utvikle et samisk fagspråk, og fagspråket inngår igjen i byggingen av samisk som et fullstendig, og dermed samfunnsbærende, språk. Styrking av stillingen for samisk språk innen forskning og høyere utdanning må sees i sammenheng med betingelsene for bruk av samisk språk gjennom hele utdanningsløpet. Skriftspråksferdigheter er avgjørende for utdanning og forskning som har som mål å styrke og videreutvikle samisk språk. I en evalueringsrapport om Kunnskapsløftet 2006 Samisk utført i 2012, fremkommer det at ca 80 % av elevene innenfor forvaltningsområdet for nordsamisk språk finner det enklest å lese norsk tekst og at bare 18 % oppgir at de skriver samisk bedre enn norsk. Resultatene viser at det er et stort behov for å styrke skriftkunnskaper i samisk i grunnutdanning dersom det skal være mulig

å bruke samisk språk i høgere utdanning og forskning.

5. Utvalgte utdannings- og forskningstemaer

Butenschønutvalget har omtalt en rekke faglige temaer av betydning for samisk samfunnsutvikling hvor det er behov for et styrket samisk perspektiv. Som for Butenschønutvalget vil det for Sametinget være vanskelig å prioritere mellom behovene innenfor de forskjellige samfunnsområdene. Det kan likevel påpekes at det særlig innenfor profesjonsutdanninger, som helse, opplæring, barnevern, politi, rettsvitenskap og journalistikk er et generelt behov for innføring i samisk kultur og samfunnsforhold.

Samiske og urfolksrelaterte temaer er svært ofte tverr- og flerfaglige med innovativ metodebruk noe som ofte gis generell oppmuntring, men likevel kan være utfordrende å få finansiert og forskningsfaglig anerkjent. Særlig gjelder dette for arbeider som er ledd i en forskerutdanning.

5.1 Barnehage og grunnopplæring

Barnehage og grunnopplæring har stor betydning som arenaer for samisk identitetsbygging og for overføring av den samiske kulturarven. I dagens samfunn der flere bosetter seg i tettsteder og byer, og familiestrukturer endres, er barnehagen og grunnopplæringen viktigere enn noensinne. For Sametinget er det maktpåliggende at sektoren utfører sitt virke slik at elever ved avsluttet grunnopplæring har den allmenkunnskapen det samiske samfunnet etterspør.

Mangelen på utdannede barnehagelærere og lærere med kompetanse i samiske språk, og om samisk kultur og samfunnsliv, fører til at barn i barnehagen og elever i grunnopplæringen ikke får det tilbudet de har rett på. Denne mangelen har også konsekvenser for kvaliteten på barnehage- og opplæringstilbudet. Sámi allaskuvla utdanner barnehagelærere og lærere for grunnopplæringen etter rammeplan for samisk barnehage- og lærerutdanning. UiT Norges arktiske universitet tilbyr lærerutdanning 5 – 10 med nordsamisk som fremmedspråk som masterfag. Rekruttering til disse utdanningene har til nå vært en stor utfordring. Mulighetene for god undervisning i samiske språk skaper grunnlaget for det framtidige academia i samiske språk. Mye står på spill for samisk språkutvikling og det samiske samfunnet generelt, dersom samisk barnehage- og grunnopplæringstilbud ikke er av tilfredsstillende kvalitet.

Kvaliteten innenfor barnehage- og opplæringssektoren er avhengig av at det forefinnes kunnskap som er av stor betydning for utviklingen av sektoren. Slik kunnskap er for eksempel om språkopplæring og tilpasning til ulike nivå også innen voksenopplæring, didaktikk for samisk fjernundervisning, frafall av elever i samiskopplæring på grunnskolenivå og frafall av samiskspråklige elever i videregående opplæring.

5.2 Helse

Forskningsbasert kvantitativ kunnskap om helse og levekårsrelaterte problemstillinger i samiske samfunn har vært mangelfull i Norge. Senter for samisk helseforskning ble etablert i 1990, med formål å drive forsknings- og utviklingsarbeid knyttet til helse og levekårsrelaterte problemstillinger i den samiske befolkning. Senteret har i løpet av en 15 års periode gjennomført to helse- og levekårsundersøkelser i samiske områder på norsk side, og samtidig bidratt aktivt i rekruttering og utdanning av samiske helseforskere. Dette har muliggjort studier av sykdomsforekomst og risikofaktorer hos den samiske befolkning.

Samtidig har vi lite dokumentert forskning innenfor andre områder innen helse, som forskning på psykisk helse og rus, tjenestetilbudet til samiske pasienter og omsorgsforskning inkludert barnevern.

Et kvalitativt godt tjenestetilbud til samiske pasienter og brukere er avhengig av at vi har fagpersonell som har kunnskap i samiske språk og samisk kultur. Det er i dag mangel på slikt personell, spesielt sykepleiere med kompetanse i samisk språk. Profesjonsutdanningene som utdanner fagpersonell innen helse- og sosialsektoren må gi studentene kompetanse om samisk kultur og samfunn. Og det må gis muligheter til utdanning i samiske språk fra begynnernivå slik at fagfolk som allerede er i jobb har mulighet til å høyne sin kompetanse. Dette gjelder ikke bare for helse- og sosialsektoren, men for alle profesjoner som gir et tjenestetilbud i Sápmi. En sykepleieutdanning med egen samisk rammeplan vil kunne bidra til en bedre kulturell og språklig tilrettelagt helse- og sosialtjeneste til samiske brukere.

5.3 Kulturarv, areal og naturressurser

Kultur- og naturarven utgjør et viktig materielt grunnlag for samisk kultur gjennom kulturminner, landskap, tradisjonell kunnskap og ressurser. De skrevne kildene til den samiske historien er få, og de fleste er nedtegnet av andre enn samer. Kulturarven slik den er nedfelt i faste og løse kulturminner samt i stedsnavn, er derfor en særlig viktig kunnskapsressurs for samisk forhistorie og historie, religionsutøvelse, språk, ressursbruk, landskapsforståelser og tradisjoner. Det samiske bosettingsområdet er stort og variert, og kulturarven er både mangfoldig og fremviser noen fellesnevner. Dette alene gjør kunnskapsproduksjon om den samiske kulturarven til en utfordrende oppgave. I tillegg er det slik at kunnskapsproduksjon om kulturarv i stor grad har foregått innenfor et nasjonalstatlig rammeverk. Det å synliggjøre og framheve samenes historiske kontinuitet, og samenes historie som en sentral del av området og landenes historie utfordrer fastsprikrede og naturaliserte nasjonale historier. Et resultat av dette er at samenes kulturarv lett betraktes som lokal eller spesiell, noe som gjør det utfordrende å sikre en samisk utdannings- og forskningsfaglig kontinuitet av kulturarvfagene. Fra begynnelsen av 1980-årene fikk vi et fornyet formidlings- og forskningsfaglig løft av kulturarven, men det er nødvendigvis ikke institusjonalisert i et fortsatt arbeid med dette samiske fagfeltet innenfor universitets- og høgskolesystemet.

Den manglende aksepten av og kunnskapen om samenes historie og kulturarv i offentligheten medvirker også sterkt til at det for samiske museums- og kulturinstitusjoner er vanskelig å vinne fram i de statlige budsjettprioriteringene. Disse institusjonene forblir ofte lokale institusjoner med et forventet ensidig lokalt nedslagsfelt.

Kunnskapen om kulturarven legger uuttalte føringer på holdninger og valg. I de museums- og forskningsfaglige miljøene foreligger det betydelig kunnskap om den samiske kulturarven. Den er imidlertid stykkevis framstilt. Det er derfor grunn til å mene at det nå er tid for å igangsette et omfattende program som leder til utarbeiding av et flerbinds samisk historieverk som skaper sammenheng, trekker de lange linjer og plasserer samene inn i landenes og Nordre Fennoskandias historie. Oppbygging og utføring av et slikt program må selvsagt skje med vilje og styring fra forskningsmiljøet. Sametinget kan spille en rolle som initiativtaker og medspiller for finansiering.

Samisk næringstilpasning har tradisjonelt vært, og er fremdeles i dag i stor grad knyttet til bruk av fornybare ressurser gjennom fiske, reindrift, jakt og jordbruk. Dette er en arealkrevende næringstilpasning som i stadig økende grad oppleves å stå i motstrid til en generell befolknings- og velferdsvekst med økt mobilitet og fritidsaktivitet, infrastrukturbygging, vindkraftetableringer, oppdrettsetablering og gruveplaner. Økende

konflikter om ressursgrunnlaget virker også inn på livskvaliteten både til den enkelte og til lokalsamfunn. Samtidig har samene en rett til å få anerkjent og kartlagt sine land- og ressursrettigheter.

Det ses som en utfordring å utvikle utdanningstilbudet og forskningen om fagområder som arbeider med samiske bruksordninger, tradisjonell areal og ressursbruk, og virkninger av ny konkurrerende virksomhet på tradisjonelle næringer, kulturell samhandling og sosiale relasjoner. Dette er fagområder som særlig er relevant for rettsvitenskap, samfunnsplanlegging og ressursforvaltning.

5.4 Næringsliv, innovasjon og sysselsetting.

Reindrift, fiske og jordbruk er primærnæringer som tradisjonelt har utgjort et viktig grunnlag for videreføring av samisk kultur. Denne næringstilpasningen har også vært økologisk bærekraftig fordi den har vært utøvd i kombinasjon, slik at en har hatt flere bein å stå på. Disse næringene er nå under sterkt press fra flere kanter, særlig gjennom omfattende endring i næringsstrukturen og endring i demografi. Velferdsutviklingen og urbaniseringen bidrar til at flere vil leve et liv tilpasset regulerte arbeidsdager og fritidsaktiviteter.

Det finnes ikke et eget stort og bredt forskningsbasert reindriftsfaglig miljø, eller mastergrad i reindriftsfag. Dette er en utfordring for mer forskning og utvikling i reindrifta. Reindriftsfag vil krysse fag som økonomi, samfunnsplanlegging, kulturfag, språk, tradisjonell kunnskap og biologi. Et manglende reindriftsfaglig miljø bidrar til en mangelfull og ikke kunnskapsbasert offentlig debatt og beslutningstaking.. Det kan være grunn til å mene at det må arbeides målrettet for å bygge opp et forskningsbasert reindriftsfaglig utdanningstilbud på master- og doktorgradsnivå.

De siste årene har det vært rettet nasjonal oppmerksomhet omkring rollen kunst og kultur spiller når det gjelder verdiskaping og næringsutvikling. Kultur og reiseliv som næringsområde har de aller seneste årene hatt en sterk prosentvis vekst. Dette er næringer som i stor grad kommersialiserer den samiske kulturarven, og har et stort ubrukt potensial. UiT Norges arktiske universitet, har både på Finnmarksfakultet og fakultetet for humaniora, samfunnsvitenskap og lærerutdanning utdanningstilbud i henholdsvis reiseliv og entreprenørskap i urfolksområder. De forskningsfaglige arbeidene om dette fagområdet, der den samiske dimensjonen er sterk, er likevel fremdeles beskjeden og trenger et høynet fokus.

Den demografiske utviklingen, kombinert med store endringer i næringsstrukturen i samiske områder, utfordrer Sametinget til å vurdere ulike fremtidsrettede modeller for arbeid med næringsutvikling. En egen samisk innovasjonsmodell basert på nytenking rundt regionale innovasjonssystem, som tar hensyn til kultur, geografi og næringsstruktur, bør sees nærmere på. I dette arbeidet må både teori og praksis, samt erfaring fra andre urfolk, drøftes. På den måten vil Sametinget kunne være i forkant av utviklingen, og være en premissgiver med hensyn til hvilken kompetanse og hvilke forskningsbehov som vil etterspørres i fremtidens næringsliv i samiske områder.

5.5 Samisk offentlighet

Etableringen av Sametinget i 1989 skapte en ny samisk offentlighet med et nytt samerettslig og samepolitisk handlingsrom. Kunnskap om politiske prosesser mellom staten og Sametinget og innad i det samiske samfunnet, er av betydning for å forstå endringer i det samiske samfunnet og i samspillet med majoritetssamfunnet.

Retten til selvbestemmelse har vært et sentralt tema i samepolitikken de siste årene. Dette er et fagområde som i stor grad knytter seg til rettsvitenskapen, men også er relevant innenfor statsvitenskap - og da kanskje i større grad om hvordan en slik rett kan forstås og operasjonaliseres innenfor den statlige styringsmodellen urfolkspolitikken er del av.

Det er en utfordring å stimulere til forskning og undervisning i fag som knytter seg til den nye samiske offentligheten. Selv om det de siste årene har skjedd en utvikling på dette forskningsfeltet, er det likevel en tendens til at den samiske offentligheten med Sametinget som omdreiningspunkt, ikke anses som en fullt ut integrert del i utdanninger om statenes styringssystemer. Undersøkelser og forskning på sametingsvalget ble gjort for første gang i tilknytning til valget i 2009. En finansiering er sikret for valget i 2013, men ikke for 2017. En sentral del ved all valgforskning er å se utviklingstrekk over tid. Det er derfor grunn til å mene at sametingsvalgundersøkelsen må sikres en fast og forutsigbar finansiering, men også slik at forskningsmiljøene kan konkurrere om dette arbeidet.

Sametingets plenum - 005/15

Merknad: Fremskrittspartiet v/ representant Aud Marthinsen

Sametingsrådets redegjørelse om høyere utdanning og forskning

Det samiske samfunnet er i dag en del av det moderne norske kunnskapssamfunnet. Samene og det samiske samfunnet deltar i stor grad i den moderne kunnskapsproduksjonen, på lik linje med nordmenn for øvrig. Utdannings- og kunnskapsproduksjonen tar i stor nok grad utgangspunkt i samiske samfunn, og har heller ikke som mål å virke spesielt i og for samiske samfunn. Unntaket er Sámi allaskuvla som spesielt er opprettet for dette formålet. Det er derfor etter sametingets mening ikke behov for en egen samisk utdannings- og forskningspolitikk.

Sametinget vil uforbeholdent støtte videreutviklingen av Norge som kunnskapsnasjon. For å nå dette må Norge ha et tilbud innenfor høyere utdanning som er konkurransedyktig internasjonalt. Det offentliges finansiering av private- og offentlige studiesteder, bør i større grad likestilles.

Undervisningsinstitusjonene må kombinere undervisning med forskning og ha nær kontakt med internasjonale institusjoner med høyt nivå på undervisning og forskning. Studentene bør aktivt ta del i forskningen ved utdanningsinstitusjonene.

Høyere læreinstusjoner bør selv kunne bestemme sitt studietilbud og sin måte å organisere opplæringen på innenfor nasjonale krav og rammer. Universiteter og høyskoler bør selv kunne fastsette opptakskrav til studentene.

Finansieringsordningene bør i større grad brukes til å styre de høyere utdanningsinstitusjonenes kapasitet, for å styrke de utdanningene hvor arbeidslivet i størst grad etterspør kompetanse.

Saken påbegynt 04.03.15 kl. 15.50

III Votering

Av 39 representanter var 38 til stede. Det ble ikke votert over saken.

Protokoll tilførsler

Det ble ikke fremmet noen protokolltilførsel i saken.

V Taleliste og replikkordskifte

	Innlegg	Replikk
1	Silje Katrine Muotka, saksordfører	
2	Laila Susanne Vars	Beaska Niillas
	Laila Susanne Vars	
3	Nanna Thomassen	
4	Anita Persdatter Ravna	
5	Kjellrun Wilhelmsen	
6	Nora Marie Bransfjell	
7	Johan Vasara	
8	Viktor Inge Paulsen	
9	Kjetil Romsdal	Christina Henriksen
10	Nils Ante O. Eira	
11	Aud Marthinsen	Sandra Márjá West
		Kjellrun Wilhelmsen
		Vibeke Larsen
	Aud Marthinsen	
12	Vibeke Larsen	
13	Kirsti Guvsam	
14	Sandra Márjá West	
15	Silje Katrine Muotka	Mariann Wollmann Magga
	Silje Katrine Muotka	
16	Laila Susanne Vars	Nora Marie Bransfjell
	Laila Susanne Vars	
17	Per A. Bæhr	Johan Vasara
		Laila Susanne Vars
18	Mariann Wollmann Magga	Nora Marie Bransfjell
	Mariann Wollmann Magga	
19	Silje Katrine Muotka	Kjetil Romsdal
		John Kappfjell
	Silje Katrine Muotka	Kjetil Romsdal
		John Kappfjell
20	Silje Katrine Muotka, saksordfører	

SP - vedtak:

VI Sametingets vedtak

Sametinget har drøftet sametingsrådets redegjørelse - sametingsmelding om høyere utdanning og forskning. Redegjørelsen er vedlagt protokollen.

Sametingsrådets redegjørelse – sametingsmelding om høyere utdanning og forskning.

1. Bakgrunn

Det samiske samfunnet endres. Gjennom tidene har samiske samfunns tilpasninger til indre og ytre endringsprosesser bidratt til at samisk kultur har blitt videreført. Siden samiske samfunn ikke har vært direkte knyttet til nasjonalstatens definerende geografiske grenser, har samiske samfunns tilknytning til gjenkjennelige kulturelle karakteristika som språk, næringstilpasninger, bruksområder, slekt, symboler og kunnskapsforståelser, vært avgjørende for en opplevd forbindelse til historien og samer i mellom. Denne forbindelsen har utgjort et fundament for det samiske samfunnet. Samiske kulturelle særdrag, funksjoner og organiseringer har de siste tiårene gjennomgått betydelige endringer – og endringene foregår i et raskt tempo. Etableringen av en ny samisk offentlighet der Sametinget er en sentral aktør, har på samme tid både bidratt til disse endringene og gitt dem et samisk gjenkjennelig innhold.

Det samiske samfunnet er i dag en del av det moderne kunnskapssamfunnet. I motsetning til mange urfolk i verden deltar samene og det samiske samfunnet, i stor grad i den moderne kunnskapsproduksjonen. Likevel tar utdannings- og kunnskapsproduksjonen i liten grad utgangspunkt i samiske samfunn, og har heller ikke som mål å virke i og for samiske samfunn. Unntaket er Sámi allaskuvla som spesielt er opprettet for dette formålet. Det er derfor behov for en samisk utdannings- og forskningspolitikk som ivaretar den samiske dimensjonen på ulike utdannings- og forskningsområder, og som legger frem særskilte samiske satsinger og tiltak.

Høyere utdanning og forskning omfatter alle samfunnsområder, og kan være til direkte nytte for næringsutvikling og verdiskaping, bedre helse og livskvalitet, virke til flere språkbrukere, og gi grunnlag for politiske valg og prioriteringer. Forskningens kritiske vesen er med på å bidra til nødvendige korreksjoner i utviklingen av også det samiske samfunnet. I tillegg er forskning og høyere utdanning i seg selv en del av et hvert menneskes liv, og bidrar til en samfunnsmessig integrasjon, videreutvikling, alminnelig opplysning og offentlig meningsdannelse. Samtidig er kunnskap et gode i seg selv - også den forskningsbaserte kunnskapen.

Et samfunn som legger til rette for å ivareta, fornye og bruke kunnskap er best rustet til fornying og håndtering av utfordringer. Nettopp fordi kunnskapsproduksjon er en så innvevd del av samfunnet og samfunnsutviklingen, er det vanskelig å gi en klar og direkte målsetting for en høyere utdannings- og forskningspolitikk. Utdanning og forskning er i svært stor grad en verdidrevet virksomhet, og har verdi fordi det kan bidra til livsmestring, samfunnsutvikling og stabilitet.

Et overordnet mål for Sametingets høyere utdannings- og forskningspolitikk kan likevel uttrykkes slik:

Samisk høyere utdanning og forskning bidrar med kunnskap og menneskelige ressurser for en økonomisk, kulturell og sosial utvikling i det samiske samfunnet.

2. Situasjon og utviklingstrekk

Samene er en velutdannet befolkning med et forholdsvis høyt antall akademikere. Samisk styrte institusjoner er etablert, det er også urfolks studieprogram og -sentre, og samiske urfolkstema er integrert i forskning og utdanning ved flere universitet og høgskoler. Selv om utviklingen hore vært positiv, er det generelt en betydelig mangel på fagfolk med kompetanse i samiske språk og om samisk kultur og samfunnsliv.

Fra opprettelsen av Nordisk samisk institutt i 1973 fram til i dag, er det skjedd en betydelig institusjonell og faglig utvikling innen samisk høyere utdanning og forskning. Denne utviklingen sammenfaller med utviklingen i det samiske samfunnet etter den politiske nyorienteringen og den moderne samepolitikken i Norge fra slutten av 1980 tallet.

Sámi allaskuvla og UiT Norges arktiske universitet, er de høyere utdannings- og forskningsinstitusjonene som har den største og breieste samiske utdannings- og forskningsaktiviteten, (jf. Butenschønvalget – Langs lange spor – om samisk forskning og høyere utdanning, kap 1.1 sammendrag). Universitetet i Nordland og Høgskolen i Nord-Trøndelag har et særlig ansvar for henholdsvis lulesamisk og sørsamisk språk. Flere andre universitet, høgskoler og forskningsinstitutter har spesifikke samiske temaer i studieprogrammer og forskningsprosjekter. Det finnes i dag ikke et eget samisk forskningsinstitutt, men instituttsektoren med Norut Alta, NIKU, NINA, Nordlandsforskning og SANKS, står for en ikke ubetydelig kunnskaps- og forskningsproduksjon om samiske forhold. Det foregår også utdanning og forskning for samiske samfunn i Finland og Sverige, særlig skjer dette ved universitetene i Rovaniemi, Oulo, Helsinki og Umeå. Universitetet i Rovaniemi har et eget sekretariat for forskning om sameer og arktiske urfolk, og ved Universitetet i Umeå er et eget senter for samisk forskning som skal stimulere, koordinere og utvikle forskning om samiske tema.

Samene er et lite folk, og et folk som i stor grad er aktivt deltagende i majoritetssamfunnet. Dette gjør at det ikke alltid er like enkelt eller hensiktsmessig å skille mellom samisk og annen utdanning og forskning. Dette reiser igjen utfordringer med hensyn til tilbud og rekruttering til særskilte samiske utdannings- og forskningsemner.

Det kan hevdes at det de siste 30 årene har vokst fram et ikke ubetydelig samisk høyere utdannings- og forskningsmiljø som virker i og med det samiske samfunnet. Butenschønvalget anslo i sin rapport fra 2012 at det i Norge var 217 forskere og 103 forskerårsverk på samiske emner (jf. utvalgets rapport kap 4.4.2). Dette gir et solid grunnlag for en fornyet og forsterket innsats for samisk kunnskapsproduksjon. Mye positivt har skjedd de siste tiårene, men det er likevel en rekke utfordringer som må møtes i årene framover.

3. Prosess

Sametingsrådet tar sikte på å fremme en sametingsmelding om samisk høyere utdannings- og forskningspolitikk i løpet av 2015. Meldingen skal legge noen rammer og angi retning for innsatsen i årene framover. Denne redegjørelsen legges fram for debatt i Sametingets plenum for å danne et grunnlag for perspektiver og temaer som bør søkes ivare tatt i arbeidet med meldingen.

Et viktig grunnlag for arbeidet med meldingen er Butenschønvalgets rapport "Langs lange spor - om samisk forskning og høyere utdanning" fra 2012. Butenschønvalget ble nedsatt av kunnskapsdepartementet 30. august 2010, etter konsultasjoner med Sametinget. Dette var i sin tur en oppfølging av St.meld. nr. 30 (2008-2009) Klima for forskning, der tiltaket om nedsetting av et slikt utvalg ble konsultert fram.

I forbindelse med arbeidet med sametingsmeldingen arrangerte sametingsrådet i september 2014 en oppstartskonferanse på Diehtosiida i Kautokeino. Sámi allaskuvla, UiT Norges arktiske universitet, Universitetet i Nordland, Høgskolen i Nesna og Høgskolen i Nord-Trøndelag ble involvert i forberedelsene til konferansen. Den la opp til innledende foredrag med gruppearbeid omkring utfordringer og løsninger innenfor temaene a) samisk språk, b) kulturarv, tradisjoner og verdier, c) miljø, areal og ressurser, d) næringsutvikling og innovasjon, e) demografi og levekår og f) koordinering, samordning og samarbeid. Innspillene fra konferansen er en del av grunnlaget for denne redegjørelsen og vil videre bli brukt i oppfølgende dialog og møter med blant annet utdannings- og forskningsinstitusjonene fram mot ferdigstilling av meldinga.

4. Utfordringer

4.1 Utdannings- og forskningssystemet

Utdannings- og forskningssystemet i Norge og Norden er i all hovedsak bygget opp rundt offentlig eide institusjoner og offentlig forskningsfinansiering. Dette er i enda sterkere grad gjeldende for samisk høyere utdanning og forskning.

Blant Norges institusjoner for høyere utdanning er det bare Sámi allaskuvla som kan forstås som en samisk styrt institusjon. Den har også samisk som hovedspråk. Regjeringen arbeider for tiden med en stortingsmelding om struktur innen høyere utdanning der målet er økt kvalitet. Regjeringens utgangspunkt er at det er for små og sårbare utdanninger og at kvaliteten på forskningen ikke er god nok. Det skal lages en struktur som skaper sterkere fagmiljøer. I denne prosessen er det kommet signaler fra Kunnskapsdepartementets politiske ledelse om at Sámi allaskuvla vil bestå som i dag. Sámi allaskuvla har i dag et samvirke med det øvrige universitets- og høgskolesystemet og i noen grad til instituttsektoren. Dette samvirket vil det være mulig å videreutvikle i tiden som kommer. Siden samene er et relativt lite folk vil nødvendigvis antallet potensielle samiskspråklige studenter og forskere være begrenset. Rekruttering er derfor en av de store utfordringene framover for samisk høyere utdanning og forskning.

Det har det siste tiåret skjedd en forsterket urbaniseringen av samer. Flere, og i særlig grad unge flytter fra samiske flertallsområder til regionale sentra. Generelle tall for rekruttering av studenter viser at de fleste foretrekker studier i større byer og at det generelt sett er en utfordring å få studenter til høgskoler på mindre steder. Selv om rekrutteringskampanjer og lignende kan bidra noe til å øke antallet studenter vil antallet være relativt lavt. Det kan derfor være grunn til å gå nærmere inn i vurderingene av formaliserte samarbeidsmodeller som blant annet legger til rette for delte undervisningsmoduler og felles mastergrader.

Butenschønutvalgets forslag om et "samordningsråd for høyere utdanningsinstitusjoner med ansvar for samisk forskning og høyere utdanning", er fulgt opp ved at det over statsbudsjettet er bevilget midler til etableringen av en fagstrategisk enhet for samisk høyere utdanning og forskning innenfor Universitets- og høgskolerådet – UHR. Dette er det eneste av Butenschønutvalgets forslag som er fulgt opp av regjeringen.

I tillegg til fokus på samisk høyere utdanning, har Sametinget gjennom konsultasjoner med regjeringen bidratt til at det samiske perspektivet er inkludert i forskrifter for ulike nasjonale lærerutdanninger. Kunnskap om samer og samiske forhold må også bli en naturlig del av alle profesjonsutdanningene i Norge.

4.2 Forskningsetikk

I Norge reguleres etikk i forskningen av Lov om behandling av etikk og redelighet i forskning, forskningsetikkloven, av 2006. Loven skal bidra til at forskning i offentlig og privat regi skjer i henhold til anerkjente etiske normer. Med hjemmel i loven er det opprettet nasjonale forskningsetiske komiteer, regionale komiteer for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk og nasjonalt utvalg for granskning av redelighet i forskning.

Forskning forutsetter stor tillit blant befolkningen det forskes på. Den samiske befolkning har en historie knyttet til forskning som forteller at etiske normer og respekt ofte ikke har vært ivaretatt av forskerne. Det er derfor av stor betydning at forskning i det samiske samfunnet skjer etter etiske retningslinjer som er akseptable for det samiske folk.

Sametinget har igangsatt en prosess med tanke på å utarbeide etiske retningslinjer for samisk helseforskning, og som sametingsrådet også ser for seg vil omhandle behandling og lagring av humant biologisk materiale.

4.3 Sametingets rolle

Et viktig kjennemerke ved høyere utdanning og forskning er dens autonomi i forhold til offentlige myndigheter og næringsliv - selv om det kan stilles spørsmål om graden av autonomi og regjeringens styring gjennom tildelingsbrev og styringsdialog. Institusjonenes autonomi i forhold til offentlig myndighet gjelder naturlig nok også i forhold til Sametinget som et offentlig organ. Sametinget skal og kan derfor ikke gå inn med meninger om detaljer knyttet til institusjonenes styring. Sametinget er like fullt en offentlig aktør i utdannings- og forskningssystemet og har en berettiget plass når den offentlige satsingen og tilretteleggingen for høyere utdanning og forskning utformes. Sametingets rolle og innflytelse innenfor høyere utdanning og forskning, avhenger av at Sametinget gjennom egne definerte mål og strategier tar den plassen som er naturlig for et folkevalgt organ.

Det er en utfordring at Sametingets budsjetter i sin helhet følger av statsbudsjettet, og at Sametinget så langt ikke har noen ordning for konsultasjoner med regjeringen om bevilgninger til samiske formål. De økonomiske rammene til samisk høyere utdanning og forskning har Sametinget dermed ingen direkte påvirkning på, men kan gjennom dialog og konsultasjoner med regjeringen bidra til en ønsket utvikling av sektoren. Sametinget har imidlertid økende grad av kontakt og dialog med universitet og høyskoler om deres satsinger og prioriteringer. Sametinget har eksempelvis vært pådriver for at UiT Norges arktiske universitet etablerer masterstudier i eiendomsrett der samisk kultur, sedvaner og rettstradisjoner er en sentral del av studiet.

Det er grunn til å mene at Sametinget i framtiden må videreutvikle sin kontakt og dialog med sentrale myndigheter, forskningsrådet, regionale forskningsfond, instituttsektoren og høyskole og universitetssektoren, for synliggjøring, satsing, prioritering og samarbeid om samisk høyere utdanning og forskning. Samisk høyere utdanning og forskning er i sin natur internasjonal, det er derfor god grunn til at Sametinget arbeider mot satsingene og rammene som legges på nordisk nivå og i EU – ikke minst gjennom Samisk parlamentarisk råd. Dette er et område der en må regne med et langsiktig arbeid for å se resultater.

4.4 Språk

Språkbevaring og språkutvikling henger sammen og er utenkelig uten at språket brukes. I forskningssammenheng er samisk språk både emne og middel. I følge Butenschønutvalget er samiskspråklig forskning grunnleggende for å utvikle et samisk fagspråk, og fagspråket inngår igjen i byggingen av samisk som et fullstendig, og dermed samfunnsbærende,

språk. Styrking av stillingen for samisk språk innen forskning og høyere utdanning må sees i sammenheng med betingelsene for bruk av samisk språk gjennom hele utdanningsløpet. Skriftspråksferdigheter er avgjørende for utdanning og forskning som har som mål å styrke og videreutvikle samisk språk. I en evalueringsrapport om Kunnskapsløftet 2006 Samisk utført i 2012, fremkommer det at ca 80 % av elevene innenfor forvaltningsområdet for nordsamisk språk finner det enklest å lese norsk tekst og at bare 18 % oppgir at de skriver samisk bedre enn norsk. Resultatene viser at det er et stort behov for å styrke skriftkunnskaper i samisk i grunnutdanning dersom det skal være mulig å bruke samisk språk i høyere utdanning og forskning.

5. Utvalgte utdannings- og forskningstemaer

Butenschønutvalget har omtalt en rekke faglige temaer av betydning for samisk samfunnsutvikling hvor det er behov for et styrket samisk perspektiv. Som for Butenschønutvalget vil det for Sametinget være vanskelig å prioritere mellom behovene innenfor de forskjellige samfunnsområdene. Det kan likevel påpekes at det særlig innenfor profesjonsutdanninger, som helse, opplæring, barnevern, politi, rettsvitenskap og journalistikk er et generelt behov for innføring i samisk kultur og samfunnsforhold.

Samiske og urfolksrelaterte temaer er svært ofte tverr- og flerfaglige med innovativ metodebruk noe som ofte gis generell oppmuntring, men likevel kan være utfordrende å få finansiert og forskningsfaglig anerkjent. Særlig gjelder dette for arbeider som er ledd i en forskerutdanning.

5.1 Barnehage og grunnpplæring

Barnehage og grunnpplæring har stor betydning som arenaer for samisk identitetsbygging og for overføring av den samiske kulturarven. I dagens samfunn der flere bosetter seg i tettsteder og byer, og familiestrukturer endres, er barnehagen og grunnpplæringen viktigere enn noensinne. For Sametinget er det maktpliggende at sektoren utfører sitt virke slik at elever ved avsluttet grunnpplæring har den allmenkunnskapen det samiske samfunnet etterspør.

Mangelen på utdannede barnehagelærere og lærere med kompetanse i samiske språk, og om samisk kultur og samfunnsliv, fører til at barn i barnehagen og elever i grunnpplæringen ikke får det tilbudet de har rett på. Denne mangelen har også konsekvenser for kvaliteten på barnehage- og opplæringstilbudet. Sámi allaskuvla utdanner barnehagelærere og lærere for grunnpplæringen etter rammeplan for samisk barnehage- og lærerutdanning. UiT Norges arktiske universitet tilbyr lærerutdanning 5 – 10 med nordsamisk som fremmedspråk som masterfag. Rekruttering til disse utdanningene har til nå vært en stor utfordring. Mulighetene for god undervisning i samiske språk skaper grunnlaget for det framtidige academia i samiske språk. Mye står på spill for samisk språkutvikling og det samiske samfunnet generelt, dersom samisk barnehage- og grunnpplæringstilbud ikke er av tilfredsstillende kvalitet.

Kvaliteten innenfor barnehage- og opplæringssektoren er avhengig av at det forefinnes kunnskap som er av stor betydning for utviklingen av sektoren. Slik kunnskap er for eksempel om språkopplæring og tilpasning til ulike nivå også innen voksenopplæring, didaktikk for samisk fjernundervisning, frafall av elever i samiskopplæring på grunnskolenivå og frafall av samiskspråklige elever i videregående opplæring.

5.2 Helse

Forskningsbasert kvantitativ kunnskap om helse og levekårsrelaterte problemstillinger i

samiske samfunn har vært mangelfull i Norge. Senter for samisk helseforskning ble etablert i 1990, med formål å drive forsknings- og utviklingsarbeid knyttet til helse og levekårsrelaterte problemstillinger i den samiske befolkning. Senteret har i løpet av en 15 års periode gjennomført to helse- og levekårsundersøkelser i samiske områder på norsk side, og samtidig bidratt aktivt i rekruttering og utdanning av samiske helseforskere. Dette har muliggjort studier av sykdomsforekomst og risikofaktorer hos den samiske befolkning. Samtidig har vi lite dokumentert forskning innenfor andre områder innen helse, som forskning på psykisk helse og rus, tjenestetilbudet til samiske pasienter og omsorgsforskning inkludert barnevern.

Et kvalitativt godt tjenestetilbud til samiske pasienter og brukere er avhengig av at vi har fagpersonell som har kunnskap i samiske språk og samisk kultur. Det er i dag mangel på slikt personell, spesielt sykepleiere med kompetanse i samisk språk. Profesjonsutdanningene som utdanner fagpersonell innen helse- og sosialsektoren må gi studentene kompetanse om samisk kultur og samfunn. Og det må gis muligheter til utdanning i samiske språk fra begynnernivå slik at fagfolk som allerede er i jobb har mulighet til å høyne sin kompetanse. Dette gjelder ikke bare for helse- og sosialsektoren, men for alle profesjoner som gir et tjenestetilbud i Sápmi. En sykepleieutdanning med egen samisk rammeplan vil kunne bidra til en bedre kulturell og språklig tilrettelagt helse- og sosialtjeneste til samiske brukere.

5.3 Kulturarv, areal og naturressurser

Kultur- og naturarven utgjør et viktig materielt grunnlag for samisk kultur gjennom kulturminner, landskap, tradisjonell kunnskap og ressurser. De skrevne kildene til den samiske historien er få, og de fleste er nedtegnet av andre enn samer. Kulturarven slik den er nedfelt i faste og løse kulturminner samt i stedsnavn, er derfor en særlig viktig kunnskapsressurs for samisk forhistorie og historie, religionsutøvelse, språk, ressursbruk, landskapsforståelser og tradisjoner. Det samiske bosettingsområdet er stort og variert, og kulturarven er både mangfoldig og fremviser noen fellesnevner. Dette alene gjør kunnskapsproduksjon om den samiske kulturarven til en utfordrende oppgave. I tillegg er det slik at kunnskapsproduksjon om kulturarv i stor grad har foregått innenfor et nasjonalstatlig rammeverk. Det å synliggjøre og framheve samenes historiske kontinuitet, og samenes historie som en sentral del av områdets og landenes historie utfordrer fastsprikrede og naturaliserte nasjonale historier. Et resultat av dette er at samenes kulturarv lett betraktes som lokal eller spesiell, noe som gjør det utfordrende å sikre en samisk utdannings- og forskningsfaglig kontinuitet av kulturarvfagene. Fra begynnelsen av 1980-årene fikk vi et fornyet formidlings- og forskningsfaglig løft av kulturarven, men det er nødvendigvis ikke institusjonalisert i et fortsatt arbeid med dette samiske fagfeltet innenfor universitets- og høgskolesystemet.

Den manglende aksepten av og kunnskapen om samenes historie og kulturarv i offentligheten medvirker også sterkt til at det for samiske museums- og kulturinstitusjoner er vanskelig å vinne fram i de statlige budsjettprioriteringene. Disse institusjonene forblir ofte lokale institusjoner med et forventet ensidig lokalt nedslagsfelt.

Kunnskapen om kulturarven legger uuttalte føringer på holdninger og valg. I de museums- og forskningsfaglige miljøene foreligger det betydelig kunnskap om den samiske kulturarven. Den er imidlertid stykkevis framstilt. Det er derfor grunn til å mene at det nå er tid for å igangsette et omfattende program som leder til utarbeiding av et flerbinds samisk historieverk som skaper sammenheng, trekker de lange linjer og plasserer samene inn i landenes og Nordre Fennoskandias historie. Oppbygging og utføring av et slikt program må selvsagt skje med vilje og styring fra forskningsmiljøet. Sametinget kan spille en rolle som initiativtaker og medspiller for finansiering.

Samisk næringstilpasning har tradisjonelt vært, og er fremdeles i dag i stor grad knyttet til bruk av fornybare ressurser gjennom fiske, reindrift, jakt og jordbruk. Dette er en arealkrevende næringstilpasning som i stadig økende grad oppleves å stå i motstrid til en generell befolknings- og velferdsvekst med økt mobilitet og fritidsaktivitet, infrastrukturbygging, vindkraftetableringer, oppdrettsetablering og gruveplaner. Økende konflikter om ressursgrunnlaget virker også inn på livskvaliteten både til den enkelte og til lokalsamfunn. Samtidig har samene en rett til å få anerkjent og kartlagt sine land- og ressursrettigheter.

Det ses som en utfordring å utvikle utdanningstilbudet og forskningen om fagområder som arbeider med samiske bruksordninger, tradisjonell areal og ressursbruk, og virkninger av ny konkurrerende virksomhet på tradisjonelle næringer, kulturell samhandling og sosiale relasjoner. Dette er fagområder som særlig er relevant for rettsvitenskap, samfunnsplanlegging og ressursforvaltning.

5.4 Næringsliv, innovasjon og sysselsetting.

Reindrift, fiske og jordbruk er primærnæringer som tradisjonelt har utgjort et viktig grunnlag for videreføring av samisk kultur. Denne næringstilpasningen har også vært økologisk bærekraftig fordi den har vært utøvd i kombinasjon, slik at en har hatt flere bein å stå på. Disse næringene er nå under sterkt press fra flere kanter, særlig gjennom omfattende endring i næringsstrukturen og endring i demografi. Velferdsutviklingen og urbaniseringen bidrar til at flere vil leve et liv tilpasset regulerte arbeidsdager og fritidsaktiviteter.

Det finnes ikke et eget stort og bredt forskningsbasert reindriftsfaglig miljø, eller mastergrad i reindriftsfag. Dette er en utfordring for mer forskning og utvikling i reindrifta. Reindriftsfag vil krysse fag som økonomi, samfunnsplanlegging, kulturfag, språk, tradisjonell kunnskap og biologi. Et manglende reindriftsfaglig miljø bidrar til en mangelfull og ikke kunnskapsbasert offentlig debatt og beslutningstaking.. Det kan være grunn til å mene at det må arbeides målrettet for å bygge opp et forskningsbasert reindriftsfaglig utdanningstilbud på master- og doktorgradsnivå.

De siste årene har det vært rettet nasjonal oppmerksomhet omkring rollen kunst og kultur spiller når det gjelder verdiskaping og næringsutvikling. Kultur og reiseliv som næringsområde har de aller seneste årene hatt en sterk prosentvis vekst. Dette er næringer som i stor grad kommersialiserer den samiske kulturarven, og har et stort ubrukt potensial. UiT Norges arktiske universitet, har både på Finnmarksfakultet og fakultetet for humaniora, samfunnsvitenskap og lærerutdanning utdanningstilbud i henholdsvis reiseliv og entreprenørskap i urfolksområder. De forskningsfaglige arbeidene om dette fagområdet, der den samiske dimensjonen er sterk, er likevel fremdeles beskjeden og trenger et høynet fokus.

Den demografiske utviklingen, kombinert med store endringer i næringsstrukturen i samiske områder, utfordrer Sametinget til å vurdere ulike fremtidsrettede modeller for arbeid med næringsutvikling. En egen samisk innovasjonsmodell basert på nytenking rundt regionale innovasjonssystem, som tar hensyn til kultur, geografi og næringsstruktur, bør sees nærmere på. I dette arbeidet må både teori og praksis, samt erfaring fra andre urfolk, drøftes. På den måten vil Sametinget kunne være i forkant av utviklingen, og være en premissgiver med hensyn til hvilken kompetanse og hvilke forskningsbehov som vil etterspørres i fremtidens næringsliv i samiske områder.

5.5 Samisk offentlighet

Etableringen av Sametinget i 1989 skapte en ny samisk offentlighet med et nytt samerettslig og samepolitisk handlingsrom. Kunnskap om politiske prosesser mellom staten og Sametinget og innad i det samiske samfunnet, er av betydning for å forstå endringer i det samiske samfunnet og i samspillet med majoritetssamfunnet.

Retten til selvbestemmelse har vært et sentralt tema i samepolitikken de siste årene. Dette er et fagområde som i stor grad knytter seg til rettsvitenskapen, men også er relevant innenfor statsvitenskap - og da kanskje i større grad om hvordan en slik rett kan forstås og operasjonaliseres innenfor den statlige styringsmodellen urfolkspolitikken er del av.

Det er en utfordring å stimulere til forskning og undervisning i fag som knytter seg til den nye samiske offentligheten. Selv om det de siste årene har skjedd en utvikling på dette forskningsfeltet, er det likevel en tendens til at den samiske offentligheten med Sametinget som omdreiningspunkt, ikke anses som en fullt ut integrert del i utdanninger om statenes styringssystemer. Undersøkelser og forskning på sametingsvalget ble gjort for første gang i tilknytning til valget i 2009. En finansiering er sikret for valget i 2013, men ikke for 2017. En sentral del ved all valgforskning er å se utviklingstrekk over tid. Det er derfor grunn til å mene at sametingsvalgundersøkelsen må sikres en fast og forutsigbar finansiering, men også slik at forskningsmiljøene kan konkurrere om dette arbeidet.

Behandlingen ble avsluttet 06.03.15 kl. 11.55

Sametingsrádets redegjølrelse om kjønnslikestilling 2015Arkivsaknr.
14/3143

Behandlinger

Politisk nivå	Møtedato	Saksnr.
Sametingsrádet	28.01.15	SR 016/15
Sametingets plenum	4. – 6.03.15	SP 006/15

I Vedlegg

II Forslag og merknader

Sametingsrádets forslag til innstilling:

Sametinget har drøftet sametingsrádets redegjølrelse om kjønnslikestilling. Redegjølrelsen er vedlagt protokollen

Sametingsrádets redegjølrelse om kjønnslikestilling 2015

Innledning

Sametinget ønsker et likestilt samisk samfunn med like rettigheter, plikter og muligheter for alle. Denne redegjølrelsen handler om hvordan vi arbeider og vil arbeide for å oppnå dette målet når det gjelder kjønn.

Til grunn for Sametingets arbeid med likestilling er at likestilling berører alle samfunnsområder og skal være en integrert del av vårt arbeid. Kjønn skal ikke være et hinder for at alle skal ha de samme rettighetene, pliktene og mulighetene på alle samfunnsområder i samiske samfunn. For at Sametinget skal oppnå legitimitet i den samiske befolkning, er det viktig at samepolitikken angår alle, uansett kjønn.

Sametingets handlingsplan for likestilling 2009-2013 har dannet grunnlaget for likestillingsarbeidet i Sametinget de siste årene. Virkeperioden for denne er gått ut og sametingsrådet vil derfor utarbeide en ny likestillingspolitikk med konkrete tiltak. Denne redegjørelse skal følges opp av en flerårig handlingsplan som vedtas i sametingsrådet. Tiltakene fra handlingsplanen innarbeides i Sametingets årlige budsjetter.

Sametingsrådet vil i redegjørelsen presentere ulike områder der kjønn kan være et hinder for likestilling. Noen områder omhandler hvordan vi skal arbeide for å hindre kjønnsdiskriminering generelt. Det kan for eksempel være deltakelse i beslutningsorganer og i næringslivet og virkemiddelbruk. I tillegg har vi valgt å fokusere på utvalgte områder som kjønnsidentitet, vold i nære relasjoner og seksuell legning.

Sametingsrådet håper at vi på grunnlag av denne redegjørelsen kan få en god debatt om og gode innspill til Sametingets framtidige likestillingspolitikk når det gjelder kjønn.

Status og utfordringer i Sametingets likestillingspolitikk

Sametinget har i tre valg på rad klart å oppnå tilnærmet lik kjønnsbalanse blant Sametingets representanter. Selv om vi tar det som en selvfølge, er dette ganske unikt. Dette skal vi være stolt av, men vi skal aldri ta resultatet som en selvfølge. Kjønnsbalansen er et resultat av bevisst likestillingsarbeid blant listestillerne til Sametinget og at plenum gjennom vedtak har hatt mot å sette krav om minimum 40-60 % kjønnsbalanse på listene. Før valget i 2013 ble det i dette vedtaket henstilt om at listestillerne også var oppmerksom på andre grupper som var i mindretall. Endringen av Sametingets valgordning i 2008, som ga større valgkretser, har gjort at flere fra hver liste blir valgt inn. Dette bidrar også til bedre balanse i kjønnsrepresentasjonen.

Lik kjønnsrepresentasjon blant de folkevalgte betyr imidlertid ikke at vi har løst likestillingsutfordringene i samiske samfunn. Det må være et kontinuerlig fokus på likestilling for at det skal gi resultater.

Vi har imidlertid erfaringer som Sametinget kan bruke på andre områder når det gjelder likestilling. Gjennom vårt eget arbeid for å oppnå bedre kjønnsbalanse, har vi lært at vi må sette oss tydelige mål i arbeidet for kjønnslikestilling og at vi må ha en bevisst bruk av de virkemidlene vi har tilgjengelig for å nå våre mål.

Deltakelse i beslutningsprosesser

Deltakelse i beslutningsprosesser er en viktig likestillingssak når det gjelder kjønn. Det er ikke bare et spørsmål om rettferdighet eller demokrati, men en nødvendig forutsetning for at alles interesser tas i betraktning.

Vi har satt et krav til oss selv om at Sametingets plenum skal ha en kjønnsbalanse på

minimum 40-60 %. Dette er et mål vi kan bidra til at også andre kan oppnå.

De samiske institusjonene er viktige aktører i det samiske samfunnet. I forrige handlingsplan var et av tiltakene at det i Sametingets budsjett var et krav til institusjoner som får tilskudd over Sametingets budsjett, at de må ha minst 40-60 % kjønnsbalanse i sine styrever. Dette bør Sametinget fortsette å ha som krav. Sametinget må selv være bevisst på dette kjønnskravet i våre oppnevninger, men også sørge for at brudd på dette kravet gir konsekvenser for institusjonene.

En forutsetning for å sikre likestilling i primærnæringene er at kvinner må inn på de arenaene hvor beslutninger tas. I våre innspill til for eksempel reindrifftsforhandlingene og i vår dialog med regjeringen om primærnæringene må vi fortsette å holde fokus på dette spørsmålet.

I vedtaket om krav om kjønnsbalanse til sametingsvalget hadde vi før forrige valg en henstilling om at listestillerne også var oppmerksom på andre grupper som var i mindretall. Dette bør vi videreføre til neste valg.

Deltakelse i nærings- og arbeidslivet

Kjønn er også en viktig faktor når det gjelder deltakelse i nærings- og arbeidslivet. Som i det norske samfunnet som helhet velger kvinner og menn i samiske samfunn tradisjonelt både når det gjelder næringsutøvelse og deltakelse i arbeidslivet for øvrig. Samiske kvinner er i stort mindretall i de samiske primærnæringene, og også som bedriftseiere i samisk næringsliv.

Primærnæringene er viktige i samiske områder. Tall fra reindrifftsnaeringen i 2008 viser at av 553 siida-/sijteandelshavere i reindrifften eies 75 (13 %) andeler av kvinner. I jordbruk i samiske områder er andelen kvinner ca 25 % av de som eier gårder som er konsesjonspliktig. Mange kvinner bidrar i primærnæringene men deres bidrag blir ikke synliggjort eller verdsatt. I søknader som vi får til Sametinget som gjelder for eksempel jordbruk, ser vi at drifta er registrert som enkeltmannsforetak, i mannens navn. Kvinnenes bidrag og eierskap usynliggjøres. Dette vil gi store konsekvenser for kvinnenes pensjon.

Kvinner har ikke alltid de samme arbeidsoppgavene som menn i reindriffta, men tradisjonelt har deres bidrag vært viktige og nødvendige. Kvinner har stått for videreføring av skinn og kjøtt og i overføring av kunnskap til barn og unge. Kvinner bidrar også til reindriffta i form av lønnsinntekt fra jobber utenfor næringa. Duodji er en næring med nær tilknytning til reindriffta. Her er kvinnene i flertall. Det er nærliggende å tro at strukturelle tiltak (lovgivning, forvaltning og rammeoverføringer), sammen med demografiske endringer, har ført til at kvinners mulighet til å delta i disse næringene er svekket. Blant annet bidro innføring av reindrifftsloven av 1978 til opprettelse av driftsenheter som i hovedsak ble registrert på menn. Selv om senere endringer i reindrifftlovgivningen har utvidet definisjonen slik at den kan drives av ektefellene/ samboerne i felleskap, har den ikke ført til en vesentlig forbedring av kvinners rettigheter og posisjon i reindriffta. Det er tildelt få nye driftsenheter/ siidaandeler de siste 20 årene. Kvinner har derfor få muligheter til å etablere seg i reindriffta med egen siidaandel.

Vi må arbeide for at de kvinnene som ønsker å drive med primærnæringene ikke skal

stoppes av strukturelle hindre eller negative holdninger til kvinner i primærnæringa. Her er Sametingets innspill til reindriftsavtalen et viktig verktøy. Kvinner og menn skal ha de samme mulighetene til å delta og kvinners bidrag må verdsettes.

Også andre deler av arbeids- og næringslivet i samiske områder er kjønnsdelt. Mineralnæringa, som det er mye oppmerksomhet rundt, er mannsdominert. Reiseliv og kulturnæringer er næringer som har en klar kvinnedominans. Her har Sametinget en satsning. Sysselsettingen i de samiske institusjonene, inkludert Sametinget, har også en overvekt av kvinner. Kvinner i samiske områder tar utdanning. Samtidig som det er en overvekt av gutter som slutter på videregående skole. Sametinget må bruke de virkemidlene vi har tilgjengelig for å få bedre kjønnebalanse.

Fraflytting fra samiske områder er en annen utfordring som berører både kjønn og arbeidsliv. Mange fra samiske områder velger å flytte til byene. Og igjen, det er ofte kvinnene som flytter, men også menn med høyere utdanning. Vi må spørre oss om hvorfor spesielt kvinner velger å flytte fra de samiske områdene. Finnes det ikke interessante jobber? Blir ikke kunnskapen de har verdsatt? Er ikke de samiske samfunnene interessant nok for høyt utdanna kvinner?

Samtidig må Sametinget bidra til at de som flytter har muligheten til å bruke det samiske språket og at det er mulig med samisk språkopplæring på de stedene de flytter til.

Vold i nære relasjoner

Undersøkelser har vist at:

- Vold i nære relasjoner koster det norske samfunnet mellom 4,5 til 6 milliarder kroner årlig.
- Det er anslått at mellom 75 000-150 000 mennesker i Norge årlig utsettes for vold i nære relasjoner.
- Nesten 10 % av kvinnene i Norge har blitt voldtatt, halvparten av disse var under 18 år.
- De fleste av de som blir voldtatt, kjenner overgriperen fra før.
- Bare 11 % av voldtektene blir anmeldt.

Vi har ingen grunn til å tro at forholdene er annerledes i samiske samfunn.

Vold i nære relasjoner har også et kjønnsaspekt og er et alvorlig likestillingsproblem. At så mange kvinner i Norge har blitt utsatt for voldtekt sier mye om holdninger til kvinner. At så mange kvinner ikke melder fra om vold og voldtekt sier mye om den skyldfølelsen mange av de som blir utsatt for vold og voldtekt har. For selv om like mange kvinner som menn opplever partnervold, er det flest kvinner som blir voldtatt og kvinner som opplever den mest grove volden.

For at Sametinget skal kunne bidra til å arbeide mot vold mot kvinner, trenger vi kunnskap.

Sametinget og Justis- og beredskapsdepartementet (JD) har et samarbeid om prosjektet "Vold i nære relasjoner i samiske samfunn". Formålet med prosjektet er å kartlegge hvilke faktorer i samiske samfunn som påvirker forekomst og utøvelse av vold i nære relasjoner. Prosjektet skal også se på hvordan avdekking, forebyggende tiltak og hjelpetiltak kan tilrettelegges best mulig for den samiske befolkningen.

Prosjektet skal utføres av Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS). Arbeidet med prosjektet startet opp i januar 2015.

I tillegg må vi tørre å prate om problemet. Det er ikke lett. Volden skjer mellom personer som har nære bånd og på arenaer som regnes som private. Vold i nære relasjoner er imidlertid ikke en privatsak. Det er en kriminell handling og må behandles deretter. Som et politisk organ kan Sametinget sette temaet på dagsorden. Det har vi blant annet gjort ved å ha en markering mot vold i nære relasjoner sammen med politiet i Finnmark under plenum i mars 2014. Sametinget har også gitt penger til politiets arbeid med denne problemstillingen.

Det er også nødvendig med holdningsskapende arbeid rettet mot unge menn i spørsmål som omhandler overgrep og grenser. Vi må tørre å si i fra når vi ser at menn ikke respekterer kvinnes grenser. Vi må være gode forbilder for neste generasjon for hvordan forholde seg til jenter. Måten vi forvalter mansrollen vår på, har mye å si for likestillinga i Sápmi.

Kjønnsidentitet

Å være same innebærer å stadig bli møtt med stereotypier og forventninger om hva det vi si å være same. Vi blir tillagt trekk og egenskaper som anses som spesifikke og felles for samisk kultur. Disse trekkene er ofte de trekkene som framstår som mest forskjellig fra andres kultur og levevei. I den samepolitiske kampen har det gjerne vært nødvendig å framheve utvalgte trekk i møtet med andre. Vi har blitt utsatt for sterkt press og diskriminering, noe som har krevd et fellesskap.

Mange av disse trekkene kan være reelle nok, men gjelder selvfølgelig ikke alle samer. Det vet alle som tilhører fellesskapet. Likevel gir vi personer som behersker eller bærer disse kulturtrekken høyere status og respekt.

For sametingsrådet er det viktig at det samiske samfunnet og det samiske fellesskapet skal være åpent, tolerant og inkluderende. Ingen skal ekskluderes, ties i hjel eller føle seg mindre verdt som deltaker i samiske samfunn. Det skal være plass til alle.

Det er mange kulturtrekk som er knyttet til kjønn i samiske samfunn. Mange av disse framstår som karikaturer. Den samiske mannen blir gjerne beskrevet som "den edle villmann", der forholdet til naturen står sterkt. På den samiske mannskonferansen i 2012 ble det sagt at den samiske mansrollen er myteomspunnet, og hvor fakta, bredde og nyanser ofte mangler. Den samiske kvinnen har på mange måter et større handlingsrom, men har også forventninger knyttet til seg.

At vi bare har to kjønnsidentiteter kan også være en myte. For det er samer som ikke føler seg verken som mann eller kvinne, eller som begge deler. Mange som elsker sin partner, uavhengig av kjønn. For hva vet vi om kjønnsbegrepene opp gjennom den samiske historien? Kanskje hadde vi menn som følte seg som kvinner og kvinner som følte seg som menn, eller ønsket å ta større del i det motsattes kjønn sin verden. Kanskje var det ikke så nøye. Når vi bruker personlig pronomen i språket har vi ikke noe skille mellom han, hun og det. Kanskje er det en grunn til det?

Transperson brukes for å betegne kjønnsidentitet som ikke er mann eller kvinne. Det er et paraplybegrep for personer som har et utseende eller identitet som uttrykker et

annet kjønn enn det som ble registrert for dem ved fødsel. Begrepet omhandler ikke seksualitet. Transpersoner kan være lesbiske, hetero-, bi- eller homofile, akkurat som menn og kvinner kan være det. Skeiv eller queer brukes som en samlebetegnelse på en gruppe av befolkningen som faller utenfor heteronormen og/eller de tradisjonelle kjønnsbåsene - homofil, lesbisk, bifil, transperson.

Vi vet veldig lite om dette temaet i samiske samfunn. Vi mangler både ord og kunnskap. Det vi vet er at det er mange samer som ikke føler seg velkommen eller hjemme i det samiske fellesskapet på grunn av sin kjønnsidentitet, og de blir møtt med taushet. Dette kan vi som fellesskap ikke akseptere.

Vi må tørre å snakke om kjønnsidentitet i samisk samfunn. Både om det å være mann, om det å være kvinne og det å ikke føle seg helt hjemme i noen av de to kjønnskategoriene – eller å føle seg hjemme i begge.

Seksuell legning

I 2009 kom rapporten "Lesbiske og homofile i Sápmi. En narrativ levekårsundersøkelse". I rapporten går det fram at fire fenomener er gjennomgående i intervjuene med lesbiske og homofile i samiske samfunn. Dette er tausheten om homoseksualitet, det sterke religiøse innslaget, identitet og tilhørighet til flere minoriteter, og utstøting og sosial ekskludering. I undersøkelsen framgår det også at det er mindre vanskelig å være åpen som lesbisk enn som homofil. Dette kan skyldes at mannsrollen i samiske samfunn kan oppleves å være smal.

Sametingsrådet ønsker en større bevissthet og åpenhet om de utfordringene lesbiske, homofile og bifile i samiske samfunn har. Spørsmålet er om kjønn til din partner er med på å begrense muligheten til å bli akseptert og delta i samiske samfunn?

Ofte blir homofili møtt med en stillestående aksept, og det snakkes ikke åpent om dette. Og nettopp denne tausheten kan være vanskelig å forholde seg til når man er lesbisk, homofil eller bifil i samiske samfunn. I fornskningstida var det å være same noe vi ikke snakket om. Alle har imidlertid behov for å synliggjøre og snakke om hvem vi er, og å få aksept for det.

Vi har også en oppfatning av at familien står sterkt i mange samiske samfunn. Familier som består av lesbiske og homofile par passer ikke inn i de tradisjonelle konseptene om hva en samisk familie skal være.

Prosjektet "Queering Sápmi" er et viktig tiltak for større åpenhet. I dette prosjektet har lesbiske, homofile, bifile og transpersoner i samiske samfunn fått komme til ordet og fått fortelle sin historie både i en bok og i en utstilling. Alle Sametingets representanter har fått hvert sitt eksemplar av boken. Sametinget har også støttet prosjektet økonomisk.

Det skjer en positiv utvikling på området. En ny organisasjon for lesbiske, homofile, bifile og transpersoner, Queering sámie, ble etablert i 2014. Det er blitt arrangert en egen Sápmi pride. Det er blitt flagget med regnbueflagget utenfor sametingsbygningen i Karasjok. Sametingsrådet ønsker å bidra til en fortsatt positiv utvikling for lesbiske, homofile og bifile i samiske samfunn.

Internasjonalt arbeid mot kjønnsdiskriminering

Som representanter for Sametinget i Norge er vi også representanter for urfolket i et av verdens rikeste land. Når vi snakker om likestilling, snakker vi med utgangspunkt i en privilegert posisjon sammenlignet med mange andre urfolk. Vi har dekt alle våre basale behov. Vi tar del i alle de velferdsordningene Norge byr på, med gratis skolegang, gratis helsetjenester, arbeidsledighetstrygd og andre sosiale goder.

I vårt likestillingsarbeid har vi et solidarisk ansvar for å bidra til at situasjonen for urfolk som blir diskriminert på bakgrunn av kjønn andre steder i verden blir bedre.

Urfolkskvinner er blant de fattigste av de fattige i verden. FN-rapporten "State of the worlds indigenous peoples" (2010) viser at urfolk utgjør bare 5 prosent av verdens samlede befolkning, men blant de 900 millioner mennesker som er aller fattigst er en tredel urfolk. Fattigdom er i tillegg tett knyttet til likestilling og kvinners rettigheter. Omtrent en milliard mennesker lever i dag i ekstrem fattigdom. Sytti prosent av disse er kvinner og jenter, til tross for at to tredeler av alt arbeid utføres av disse. Kvinner har også mindre innflytelse på økonomien i husholdet. Det er vist at der hvor kvinner styrer familiens økonomi gir dette større prioritering til mat og barnas utdanning enn når menn bestemmer. Fattigdomsbekjempelse er derfor god kvinnepolitikk.

Urfolkskvinner er sjelden med i beslutningsprosessene. Spørsmål som gjelder urfolkskvinner blir ofte usynliggjort i internasjonale rettighetsprosesser. I tillegg blir spørsmål som gjelder urfolkskvinner ofte usynliggjort på arenaer der urfolksspørsmål tas opp eksplisitt. Det kommer stadig sterkere krav fra urfolkskvinner om at de blir inkludert i beslutningsprosesser og på arenaer som gjelder urfolk.

Sametingsrådet er tilfreds med at statene i sluttdokumentet for verdenskonferansen om urfolk støtter opp om urfolkskvinnens fulle og effektive deltakelse i beslutningsprosesser på alle nivåer og på alle områder innenfor det politiske, økonomiske, sosiale og kulturelle liv.

Sametingsrådet ønsker å være til stede på internasjonale arenaer der kjønnsproblemer er tema. Vi ønsker også å synliggjøre kjønnsdiskriminering i vårt generelle internasjonale arbeid. Dette arbeidet må være basert på klare målsettinger for likestillingspolitikken vår, og det må baseres på et organisert samarbeid mellom urfolkskvinner.

Situasjonen for lesbiske, homofile, bifile og transpersoner tilhørende urfolkssamfunn, er knapt nevnt i det internasjonale rettighetsarbeidet for urfolk. I Nord-Amerika snakkes det om two-spirited people. Sametinget bør gå foran som et godt eksempel i arbeidet med å inkludere kjønnsidentitet og seksuell legning i vårt internasjonale arbeid. Og da ikke som en samlebetegnelse over spesielt utsatte grupper i urfolkssamfunn (kvinner, barn, unge, funksjonshemmede, lesbiske, homofile osv), men som ulike grupper med sine egne spesielle utfordringer som arbeides med separat.

Virkemidler for likestillingsarbeid

Behandlingen av denne redegjørelsen skal danne grunnlaget for en ny handlingsplan

for likestilling. For å kunne utforme gode tiltak for likestilling, må vi være tydelig på hvilke virkemidler vi kan bruke i likestillingspolitikken for å oppnå våre mål. Når vi snakker om virkemidler kan det for eksempel være økonomiske virkemidler, lovgrunnlag, konsultasjonsordningen, lokalt, regionalt og internasjonalt samarbeid og organisering.

Likestilling i Sametingets styringsdokumenter

De siste årene har Sametingets handlingsplan for likestilling 2009-2013 dannet grunnlaget for likestillingsarbeidet i Sametinget. Handlingsplanen har fungert som et godt styringsdokument i Sametinget, og vi har ikke minst fått erfaringer på hva som fungerer og ikke.

Den største utfordringa for å få gode resultater av handlingsplanen er forankringa i Sametingets organisasjon. Vi har hatt som målsetting at likestilling skal være et aspekt ved alle politikkområdene i Sametinget. Det har likevel blitt slik at det er behandlet som en egen fagsektor. En annen utfordring har vært at vi ikke har vært bevisste nok på hvilke virkemidler vi har for å fremme likestilling i samiske samfunn.

Sametingsrådet ønsker en konkret likestillingspolitikk som gir resultater. Derfor vil tiltakene for likestilling integreres i Sametingets viktigste styringsdokument, budsjettet.

Sametingets budsjett er endret fra å være et dokument der Sametingets tilskuddsordninger har vært hovedfokus til å bli Sametingets handlingsplan for hele vår virksomhet i budsjettåret. De ulike avdelingene har hovedansvaret for å følge opp tiltakene i budsjettet på sine fagområder, og er derfor godt forankret i hele organisasjonen. Sametingsrådet ønsker derfor at budsjettet også skal fungere som Sametingets årlige handlingsplan for likestilling. Sametingets årsmelding er en rapportering på budsjettet. Gjennom årsmeldinga vil det rapporteres på tiltakene hvert år.

I tillegg foreslås det å presentere likestillingspolitiske redegjørelser med jevne mellomrom. På den måten får vi debatter om kjønnslikestilling i Sametingets plenum.

Samarbeid

Det er regjeringen som har det overordnede ansvaret for at de som blir diskriminert på bakgrunn av kjønn i samiske samfunn, blir ivaretatt. Sametinget må derfor ha en dialog med Regjeringen i likestillingssaker. Gjennom møter og høringer må vi påvirke regjeringens likestillingspolitikk til også å inkludere kjønnsutfordringer i samiske samfunn. Når det er nødvendig må vi bruke konsultasjonsavtalen mellom Sametinget og regjeringen for å oppnå kjønnslikestilling i samiske samfunn.

I møter med Barne- og likestillingsdepartementet har sametingsrådet tatt opp at Likestillings- og

diskrimineringsombudet har få henvendelser fra samiske brukere, at samiske likestillingsorganisasjoner ikke er inkludert i likestillingsarbeidet på nordisk nivå og hvordan det samiske perspektivet kan inkluderes i regjeringens internasjonale likestillingsarbeid. Dette må vi fortsatt ha oppmerksomhet om i vår dialog med

nasjonale myndigheter.

Sametinget har en sterk posisjon i det internasjonale urfolksarbeidet. Internasjonale avtaler, erklæringer og arenaer er viktige virkemidler i arbeidet med kjønnslikestilling.

Samisk organisasjonsliv

De samiske likestillingsorganisasjonene representerer det sivile samiske samfunn. For

Sametinget er det derfor viktig å ha en god dialog med de to samiske likestillingsorganisasjonene, Sámi Nisson Forum og Sáráhká. På de årlige møtene med organisasjonene diskuteres Sametingets tilskudd til organisasjonene og generelle likestillingspolitiske saker. Sametingsrådet setter pris på at organisasjonene utfordrer oss på likestillings spørsmål og at de fremmer likestillingspolitiske saker i samiske samfunn generelt.

I slutten av 2014 ble organisasjonen Queering sámit etablert. Dette er en organisasjon som skal arbeide for rettighetene til lesbiske, homofile, bifile og transpersoner i samiske samfunn. Medlemmene kommer fra Sverige, Finland og Norge. Sametingrådet ønsker å bidra til at organisasjonen kan være en aktiv aktør i kjønnsdiskusjoner i Sápmi.

Også andre organisasjoner kan være aktører i å arbeide mot kjønnsdiskriminering i samiske samfunn. Ungdomsorganisasjonene har allerede en aktiv rolle. Men også næringsorganisasjoner og kultur- og idrettsorganisasjoner har et ansvar.

Sametinget ønsker sterke og varierte organisasjoner. Vi gir derfor tilskudd til ulike organisasjoner over Sametingets budsjett. Vi må sørge for at de har gode rammevilkår for sitt arbeid, og vi må samarbeide med organisasjonene i vårt likestillingsarbeid.

Samtidig kan ikke Sametinget i Norge være den eneste bidragsyteren til organisasjonenes rammevilkår. Også nasjonale bidragsytere og bidragsytere i de andre land der det bor samer må ta ansvar. Dette vil sametingsrådet fortsette å ta opp med regjeringen og i Samisk parlamentarisk råd.

Økonomiske virkemidler

Sametingets budsjett har en ramme på over kr. 426 000 000. Av dette er 286 000 000 ulike virkemidler til søkerbaserte tilskudd, direkte tilskudd eller prosjekter. Inkludert i dette er direkte tilskudd til de samiske likestillingsorganisasjonene.

Sametingsrådet ønsker en diskusjon om hvordan vi kan bruke våre økonomiske virkemidler til å fremme kjønnslikestilling.

Tidligere hadde vi en egen tilskuddspost til likestillingstiltak. Økonomiske virkemidler kan også ha føringer som skal bidra til å fremme likestilling. Dette kan for eksempel være at vi i direkte tilskuddene til institusjoner eller organisasjoner har et krav om 40-60 % kjønnsrepresentasjon i styrene. Dette må også Sametinget bidra med i sine oppnevninger. Et annet eksempel kan være at vi setter oss et mål om at en viss andel av tilskudd til primærnæringene settes av til kvinnelige søkere.

Like viktig er at brudd på eventuelle føringer som Sametinget setter, må gi konsekvenser.

Sametingets tilskuddsordninger evalueres med jevne mellomrom. I disse har vi hatt innarbeidet at evalueringene skal se på hvordan tilskuddsordningene slår ut i forhold til kjønn. Det har imidlertid kommet fram at Sametinget ikke har gode nok måter å måle eventuelle likestillingseffekter på. Dette ønsker sametingsrådet å gjøre noe med.

Forslag til videre oppfølging

Denne redegjørelsen skal følges opp av en flerårig handlingsplan for likestilling som skal vedtas av sametingsrådet. Tiltakene i denne skal følges opp i Sametingets årlige budsjetter. Vi har i denne redegjørelsen presentert ulike problemstillinger som gjelder kjønn i samiske samfunn. Vi vil til slutt presentere forslag til innsatsområder og mål for det videre arbeidet med kjønnslikestilling i Sametinget.

Hovedmålet i Sametingets likestillingsarbeid er:

- Et likestilt samisk samfunn med like rettigheter, plikter og muligheter for alle, uansett kjønn.

Likestilling er et stort og tverrfaglig samfunnsområde og er et aspekt ved alle politikkområdene i Sametinget. For å nærme oss dette hovedmålet må vi derfor velge ut ulike innsatsområder i likestillingsarbeidet. Sametingsrådet foreslår å satse på følgende innsatsområder:

1. Deltakelse i beslutningsprosesser
2. Deltakelse i nærings- og arbeidsliv
3. Bekjempelse av vold i nære relasjoner
4. Motvirke kjønnsstereotyper
5. Ulike seksuelle legninger i samiske samfunn
6. Arbeide mot kjønnsdiskriminering i urfolkssamfunn

Innsatsområde 1: Deltakelse i beslutningsprosesser

Mål: Både kvinner og menn skal være med å ta beslutninger i samiske samfunn

Delmål:

1. Fortsatt kjønnsbalanse i Sametinget
2. Sterke organisasjoner som arbeider med kjønsspørsmål
3. Kjønnsbalanse i samiske organisasjoner

Innsatsområde 2: Deltakelse i nærings- og arbeidsliv

Mål: Kjønn skal ikke være et hinder for deltakelse i nærings- og arbeidsliv i samiske samfunn

Delmål:

1. Kvinners bidrag og deltakelse i primærnæringene styrkes og synliggjøres.
2. Et mindre kjønnsdelt nærings- og arbeidsliv i samiske områder.

3. Sametingets økonomiske virkemidler brukes aktivt for å utjevne utilsiktede kjønnsforskjeller.
4. Mulighet for arbeid i samiske samfunn, uavhengig av kjønn.

Innsatsområde 3: Bekjempelse av vold i nære relasjoner

Mål: Null-toleranse for vold i nære relasjoner i samiske samfunn.

Delmål:

1. Bedre kunnskap om vold i nære relasjoner i samiske samfunn.
2. Et hjelpeapparat for voldsutsatte som er tilrettelagt for den samiske befolkningen
3. Åpenhet om vold i nære relasjoner i samiske samfunn

Innsatsområde 4: Motvirke kjønnsstereotyper

Mål: Åpenhet om og aksept for mangfoldet av kjønnsidentiteter i samiske samfunn.

Delmål:

1. Kunnskap om kjønnsidentitet i samiske samfunn
2. Terminologiutvikling om ulike kjønnsidentiteter i samiske samfunn
3. Fokus på mansrollen i samiske samfunn

Innsatsområde 5: Ulike seksuelle legninger i samiske samfunn

Mål: Aksept og toleranse for ulike seksuelle legninger i samiske samfunn

Delmål:

1. Kunnskap om ulike seksuelle legninger i samiske samfunn
2. Sterke organisasjoner som arbeider med ulike seksuelle legninger i samiske samfunn

Innsatsområde 6: Arbeid mot kjønnsdiskriminering i urfolkssamfunn

Mål: Urfolk skal ikke diskrimineres på bakgrunn av sitt kjønn eller seksuelle legning

Delmål:

1. Solidaritet og innsats for urfolkskvinnens rettigheter
2. Organisering av arbeid med urfolkskvinnens rettigheter
3. Solidaritet og innsats for rettighetsarbeid for lesbiske, homofile, bifile og transpersoner i urfolkssamfunn

Merknad: Fremskrittspartiet v/ representant Arthur Tørfoss

Sametingsrådets redegjørelse om kjønnslikestilling 2015

Fremskrittspartiet anser alle mennesker som likeverdige. Fremskrittspartiet registrer at det norske arbeidsmarked er til dels svært kjønnsdelt. Fremskrittspartiet anser allikevel ikke at det er en offentlig oppgave om lage lover, forbud eller påbud for å endre dette. Forholdet mellom kjønn, grupperinger og enkeltmennesker bør derfor tilpasse seg naturlig i arbeidsliv, fritid og privatliv, uten innblanding av offentlige organer.

Fremskrittspartiet vil fremme likeverd og sikre like muligheter og rettigheter til samfunnsdeltakelse for alle, uavhengig av funksjonsevne. Konkurransen gjør bedriftene interessert i å sikre seg så dyktige medarbeidere som mulig, uten hensyn til kjønn eller gruppetilhørighet. Konkurransen innenfor et fritt markedsøkonomisk system er derfor den beste garanti mot diskriminering. Fremskrittspartiet vil ikke akseptere diskriminering. Alle mennesker er likeverdige, derfor bør heller ikke lover, forskrifter og regler forskjellsbehandle gjennom kvotering.

På generelt grunnlag vil allikevel FrP hevde at fokuset på kjønnslikestilling i Norge er en introvert og navlebeskuende i-landsdebatt. I en verden hvor unge jenter kjønnslemlestes, hvor unge kvinner er handelsvare og sexslaver i traffickingindustrien, og hvor ekstreme samfunnssystemer og ideologer fratrukker kvinner alle de rettigheter som vi i vesten tar for gitt, og hvor kvinner er mannens eiendom og rettsløs, blir den norske debatten og fokuset pinlig og penibelt. Å se fakkeltog mot ufrivillig deltid, og å oppleve den norske like lønnsdebatten, blir direkte kleint når vi vet hvordan tilstanden er i store deler av verden.

Sametingets plenum - 006/15

III Votering

Saken påbegynt 04.03.15 kl. 16.00

Av 39 representanter var 29 tilstede. Det ble ikke votert over saken.

IV Protokoll tilførsler

Det ble ikke fremmet noen protokolltilførsel i saken.

V Taleliste og replikkordskifte

	Innlegg	Replikk
1	Henrik Olsen, saksordfører	
2	Kirsti Guvsam	Vibeke Larsen
		Mariann Wollmann Magga
	Kirsti Guvsam	
3	Kjellrun Wilhelmsen	
4	Vibeke Larsen	Mathis Nilsen Eira
		Inger Eline Eriksen
	Vibeke Larsen	
5	Johan Vasara	Inger Eline Eriksen
		Beaska Niillas
6	Inger Eline Eriksen	Marit Kirsten A. Gaup
		Vibeke Larsen
		Nora Marie Bransfjell
	Inger Eline Eriksen	
7	Kjetil Romsdal	Vibeke Larsen

	Kjetil Romsdal	
8	Viktor Inge Paulsen	Kjellrun Wilhelmsen
	Viktor Inge Paulsen	
9	Nanna Thomassen	Inger Eline Eriksen
		Vibeke Larsen
	Nanna Thomassen	
10	Arthur Johan Tørfoss	Mariann Wollmann Magga
		Christina Henriksen
		Ronny Wilhelmsen
	Arthur Johan Tørfoss	
11	Christina Henriksen	
12	Anita Persdatter Ravna	
13	Jovna Zakarias Dunfjell	
14	Kjellrun Wilhelmsen	
15	Thomas Åhren	
16	Henrik Olsen	
17	Mariann Wollmann Magga	
18	Nora Marie Bransfjell	

SP - vedtak:

VI Sametingets vedtak

Sametinget har drøftet sametingsrådets redegjørelse om kjønnslikestilling. Redegjørelsen er vedlagt protokollen

Sametingsrådets redegjørelse om kjønnslikestilling 2015

Innledning

Sametinget ønsker et likestilt samisk samfunn med like rettigheter, plikter og muligheter for alle. Denne redegjørelsen handler om hvordan vi arbeider og vil arbeide for å oppnå dette målet når det gjelder kjønn.

Til grunn for Sametingets arbeid med likestilling er at likestilling berører alle samfunnsområder og skal være en integrert del av vårt arbeid. Kjønn skal ikke være et hinder for at alle skal ha de samme rettighetene, pliktene og mulighetene på alle samfunnsområder i samiske samfunn. For at Sametinget skal oppnå legitimitet i den samiske befolkning, er det viktig at samepolitikken angår alle, uansett kjønn.

Sametingets handlingsplan for likestilling 2009-2013 har dannet grunnlaget for likestillingsarbeidet i Sametinget de siste årene. Virkeperioden for denne er gått ut og sametingsrådet vil derfor utarbeide en ny likestillingspolitikk med konkrete tiltak. Denne redegjørelse skal følges opp av en flerårig handlingsplan som vedtas i sametingsrådet. Tiltakene fra handlingsplanen innarbeides i Sametingets årlige budsjetter.

Sametingsrådet vil i redegjørelsen presentere ulike områder der kjønn kan være et hinder for likestilling. Noen områder omhandler hvordan vi skal arbeide for å hindre kjønnsdiskriminering generelt. Det kan for eksempel være deltakelse i beslutningsorganer og i næringslivet og virkemiddelbruk. I tillegg har vi valgt å fokusere på utvalgte områder

som kjønnsidentitet, vold i nære relasjoner og seksuell legning.

Sametingsrådet håper at vi på grunnlag av denne redegjørelsen kan få en god debatt om og gode innspill til Sametingets framtidige likestillingspolitikk når det gjelder kjønn.

Status og utfordringer i Sametingets likestillingspolitikk

Sametinget har i tre valg på rad klart å oppnå tilnærmet lik kjønnsbalanse blant Sametingets representanter. Selv om vi tar det som en selvfølge, er dette ganske unikt. Dette skal vi være stolt av, men vi skal aldri ta resultatet som en selvfølge. Kjønnsbalansen er et resultat av bevisst likestillingsarbeid blant listestillerne til Sametinget og at plenum gjennom vedtak har hatt mot å sette krav om minimum 40-60 % kjønnsbalanse på listene. Før valget i 2013 ble det i dette vedtaket henstilt om at listestillerne også var oppmerksom på andre grupper som var i mindretall. Endringen av Sametingets valgordning i 2008, som ga større valgkretser, har gjort at flere fra hver liste blir valgt inn. Dette bidrar også til bedre balanse i kjønnsrepresentasjonen.

Lik kjønnsrepresentasjon blant de folkevalgte betyr imidlertid ikke at vi har løst likestillingsutfordringene i samiske samfunn. Det må være et kontinuerlig fokus på likestilling for at det skal gi resultater.

Vi har imidlertid erfaringer som Sametinget kan bruke på andre områder når det gjelder likestilling. Gjennom vårt eget arbeid for å oppnå bedre kjønnsbalanse, har vi lært at vi må sette oss tydelige mål i arbeidet for kjønnslikestilling og at vi må ha en bevisst bruk av de virkemidlene vi har tilgjengelig for å nå våre mål.

Deltakelse i beslutningsprosesser

Deltakelse i beslutningsprosesser er en viktig likestillingssak når det gjelder kjønn. Det er ikke bare et spørsmål om rettferdighet eller demokrati, men en nødvendig forutsetning for at alles interesser tas i betraktning.

Vi har satt et krav til oss selv om at Sametingets plenum skal ha en kjønnsbalanse på minimum 40-60 %. Dette er et mål vi kan bidra til at også andre kan oppnå.

De samiske institusjonene er viktige aktører i det samiske samfunnet. I forrige handlingsplan var et av tiltakene at det i Sametingets budsjett var et krav til institusjoner som får tilskudd over Sametingets budsjett, at de må ha minst 40-60 % kjønnsbalanse i sine styrer. Dette bør Sametinget fortsette å ha som krav. Sametinget må selv være bevisst på dette kjønnskravet i våre oppnevninger, men også sørge for at brudd på dette kravet gir konsekvenser for institusjonene.

En forutsetning for å sikre likestilling i primærnæringene er at kvinner må inn på de arenaene hvor beslutninger tas. I våre innspill til for eksempel reindrifftsforhandlingene og i vår dialog med regjeringen om primærnæringene må vi fortsette å holde fokus på dette spørsmålet.

I vedtaket om krav om kjønnsbalanse til sametingsvalget hadde vi før forrige valg en henstilling om at listestillerne også var oppmerksom på andre grupper som var i mindretall. Dette bør vi videreføre til neste valg.

Deltakelse i nærings- og arbeidslivet

Kjønn er også en viktig faktor når det gjelder deltakelse i nærings- og arbeidslivet. Som i

det norske samfunnet som helhet velger kvinner og menn i samiske samfunn tradisjonelt både når det gjelder næringsutøvelse og deltakelse i arbeidslivet for øvrig. Samiske kvinner er i stort mindretall i de samiske primærnæringene, og også som bedriftseiere i samisk næringsliv.

Primærnæringene er viktige i samiske områder. Tall fra reindriftnæringen i 2008 viser at av 553 siida-/sijteandelshavere i reindriften eies 75 (13 %) andeler av kvinner. I jordbruk i samiske områder er andelen kvinner ca 25 % av de som eier gårder som er konsesjonspliktig. Mange kvinner bidrar i primærnæringene men deres bidrag blir ikke synliggjort eller verdsatt. I søknader som vi får til Sametinget som gjelder for eksempel jordbruk, ser vi at drifta er registrert som enkeltmannsforetak, i mannens navn. Kvinnenes bidrag og eierskap usynliggjøres. Dette vil gi store konsekvenser for kvinnenes pensjon.

Kvinner har ikke alltid de samme arbeidsoppgavene som menn i reindriften, men tradisjonelt har deres bidrag vært viktige og nødvendige. Kvinner har stått for videreføring av skinn og kjøtt og i overføring av kunnskap til barn og unge. Kvinner bidrar også til reindriften i form av lønnsinntekt fra jobber utenfor næringa. Duodji er en næring med nær tilknytning til reindriften. Her er kvinnene i flertall. Det er nærliggende å tro at strukturelle tiltak (lovgivning, forvaltning og rammeoverføringer), sammen med demografiske endringer, har ført til at kvinners mulighet til å delta i disse næringene er svekket. Blant annet bidro innføring av reindriftenloven av 1978 til opprettelse av driftsenheter som i hovedsak ble registrert på menn. Selv om senere endringer i reindriftenlovgivningen har utvidet definisjonen slik at den kan drives av ektefellene/ samboerne i felleskap, har den ikke ført til en vesentlig forbedring av kvinners rettigheter og posisjon i reindriften. Det er tildelt få nye driftsenheter/ siidaandeler de siste 20 årene. Kvinner har derfor få muligheter til å etablere seg i reindriften med egen siidaandel.

Vi må arbeide for at de kvinnene som ønsker å drive med primærnæringene ikke skal stoppes av strukturelle hindre eller negative holdninger til kvinner i primærnæringa. Her er Sametingets innspill til reindriftenavtalen et viktig verktøy. Kvinner og menn skal ha de samme mulighetene til å delta og kvinners bidrag må verdsettes.

Også andre deler av arbeids- og næringslivet i samiske områder er kjønnsdelt. Mineralnæringa, som det er mye oppmerksomhet rundt, er mannsdominert. Reiseliv og kulturnæring er næringar som har en klar kvinnedominans. Her har Sametinget en satsning. Sysselsettingen i de samiske institusjonene, inkludert Sametinget, har også en overvekt av kvinner. Kvinner i samiske områder tar utdanning. Samtidig som det er en overvekt av gutter som slutter på videregående skole. Sametinget må bruke de virkemidlene vi har tilgjengelig for å få bedre kjønnebalanse.

Fraflytting fra samiske områder er en annen utfordring som berører både kjønn og arbeidsliv. Mange fra samiske områder velger å flytte til byene. Og igjen, det er ofte kvinnene som flytter, men også menn med høyere utdanning. Vi må spørre oss om hvorfor spesielt kvinner velger å flytte fra de samiske områdene. Finnes det ikke interessante jobber? Blir ikke kunnskapen de har verdsatt? Er ikke de samiske samfunnene interessant nok for høyt utdanna kvinner?

Samtidig må Sametinget bidra til at de som flytter har muligheten til å bruke det samiske språket og at det er mulig med samisk språkopplæring på de stedene de flytter til.

[Vold i nære relasjoner](#)

Undersøkelser har vist at:

- Vold i nære relasjoner koster det norske samfunnet mellom 4,5 til 6 milliarder kroner årlig.
- Det er anslått at mellom 75 000-150 000 mennesker i Norge årlig utsettes for vold i nære relasjoner.
- Nesten 10 % av kvinnene i Norge har blitt voldtatt, halvparten av disse var under 18 år.
- De fleste av de som blir voldtatt, kjenner overgriperen fra før.
- Bare 11 % av voldtektene blir anmeldt.

Vi har ingen grunn til å tro at forholdene er annerledes i samiske samfunn.

Vold i nære relasjoner har også et kjønnsaspekt og er et alvorlig likestillingsproblem. At så mange kvinner i Norge har blitt utsatt for voldtekt sier mye om holdninger til kvinner. At så mange kvinner ikke melder fra om vold og voldtekt sier mye om den skyldfølelsen mange av de som blir utsatt for vold og voldtekt har. For selv om like mange kvinner som menn opplever partnervold, er det flest kvinner som blir voldtatt og kvinner som opplever den mest grove volden.

For at Sametinget skal kunne bidra til å arbeide mot vold mot kvinner, trenger vi kunnskap.

Sametinget og Justis- og beredskapsdepartementet (JD) har et samarbeid om prosjektet "Vold i nære relasjoner i samiske samfunn". Formålet med prosjektet er å kartlegge hvilke faktorer i samiske samfunn som påvirker forekomst og utøvelse av vold i nære relasjoner. Prosjektet skal også se på hvordan avdekking, forebyggende tiltak og hjelpetiltak kan tilrettelegges best mulig for den samiske befolkningen. Prosjektet skal utføres av Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS). Arbeidet med prosjektet startet opp i januar 2015.

I tillegg må vi tørre å prate om problemet. Det er ikke lett. Volden skjer mellom personer som har nære bånd og på arenaer som regnes som private. Vold i nære relasjoner er imidlertid ikke en privatsak. Det er en kriminell handling og må behandles deretter. Som et politisk organ kan Sametinget sette temaet på dagsorden. Det har vi blant annet gjort ved å ha en markering mot vold i nære relasjoner sammen med politiet i Finnmark under plenum i mars 2014. Sametinget har også gitt penger til politiets arbeid med denne problemstillingen.

Det er også nødvendig med holdningsskapende arbeid rettet mot unge menn i spørsmål som omhandler overgrep og grenser. Vi må tørre å si i fra når vi ser at menn ikke respekterer kvinnenens grenser. Vi må være gode forbilder for neste generasjon for hvordan forholde seg til jenter. Måten vi forvalter manssrollen vår på, har mye å si for likestillinga i Sápmi.

Kjønnsidentitet

Å være same innebærer å stadig bli møtt med stereotypier og forventninger om hva det vi si å være same. Vi blir tillagt trekk og egenskaper som anses som spesifikke og felles for samisk kultur. Disse trekkene er ofte de trekkene som framstår som mest forskjellig fra andres kultur og levevei. I den samepolitiske kampen har det gjerne vært nødvendig å framheve utvalgte trekk i møtet med andre. Vi har blitt utsatt for sterkt press og diskriminering, noe som har krevd et fellesskap.

Mange av disse trekkene kan være reelle nok, men gjelder selvfølgelig ikke alle samer. Det vet alle som tilhører fellesskapet. Likevel gir vi personer som behersker eller bærer disse kulturtrekken høyere status og respekt.

For sametingsrådet er det viktig at det samiske samfunnet og det samiske fellesskapet skal være åpent, tolerant og inkluderende. Ingen skal ekskluderes, ties i hjel eller føle seg mindre verdt som deltaker i samiske samfunn. Det skal være plass til alle.

Det er mange kulturtrekk som er knyttet til kjønn i samiske samfunn. Mange av disse framstår som karikaturer. Den samiske mannen blir gjerne beskrevet som "den edle villmann", der forholdet til naturen står sterkt. På den samiske mannskonferansen i 2012 ble det sagt at den samiske mannsrollen er myteomspunnet, og hvor fakta, bredde og nyanser ofte mangler. Den samiske kvinnen har på mange måter et større handlingsrom, men har også forventninger knyttet til seg.

At vi bare har to kjønnsidentiteter kan også være en myte. For det er samer som ikke føler seg verken som mann eller kvinne, eller som begge deler. Mange som elsker sin partner, uavhengig av kjønn. For hva vet vi om kjønnsbegrepene opp gjennom den samiske historien? Kanskje hadde vi menn som følte seg som kvinner og kvinner som følte seg som menn, eller ønsket å ta større del i det motsattes kjønn sin verden. Kanskje var det ikke så nøye. Når vi bruker personlig pronomen i språket har vi ikke noe skille mellom han, hun og det. Kanskje er det en grunn til det?

Transperson brukes for å betegne kjønnsidentitet som ikke er mann eller kvinne. Det er et paraplybegrep for personer som har et utseende eller identitet som uttrykker et annet kjønn enn det som ble registrert for dem ved fødsel. Begrepet omhandler ikke seksualitet. Transpersoner kan være lesbiske, hetero-, bi- eller homofile, akkurat som menn og kvinner kan være det. Skeiv eller queer brukes som en samlebetegnelse på en gruppe av befolkningen som faller utenfor heteronormen og/eller de tradisjonelle kjønnsbåsene - homofil, lesbisk, bifil, transperson.

Vi vet veldig lite om dette temaet i samiske samfunn. Vi mangler både ord og kunnskap. Det vi vet er at det er mange samer som ikke føler seg velkommen eller hjemme i det samiske fellesskapet på grunn av sin kjønnsidentitet, og de blir møtt med taushet. Dette kan vi som fellesskap ikke akseptere.

Vi må tørre å snakke om kjønnsidentitet i samisk samfunn. Både om det å være mann, om det å være kvinne og det å ikke føle seg helt hjemme i noen av de to kjønnskategoriene – eller å føle seg hjemme i begge.

Seksuell legning

I 2009 kom rapporten "Lesbiske og homofile i Sápmi. En narrativ levekårsundersøkelse". I rapporten går det fram at fire fenomener er gjennomgående i intervjuene med lesbiske og homofile i samiske samfunn. Dette er tausheten om homoseksualitet, det sterke religiøse innslaget, identitet og tilhørighet til flere minoriteter, og utstøting og sosial ekskludering. I undersøkelsen framgår det også at det er mindre vanskelig å være åpen som lesbisk enn som homofil. Dette kan skyldes at mannsrollen i samiske samfunn kan oppleves å være smal.

Sametingsrådet ønsker en større bevissthet og åpenhet om de utfordringene lesbiske, homofile og bifile i samiske samfunn har. Spørsmålet er om kjønn til din partner er med på å begrense muligheten til å bli akseptert og delta i samiske samfunn?

Ofte blir homofili møtt med en stillestående aksept, og det snakkes ikke åpent om dette. Og nettopp denne tausheten kan være vanskelig å forholde seg til når man er lesbisk, homofil eller bifil i samiske samfunn. I forhistorisk tid var det å være same noe vi ikke snakket om. Alle har imidlertid behov for å synliggjøre og snakke om hvem vi er, og å få aksept for det.

Vi har også en oppfatning av at familien står sterkt i mange samiske samfunn. Familier som består av lesbiske og homofile par passer ikke inn i de tradisjonelle konseptene om hva en samisk familie skal være.

Prosjektet "Queering Sápmi" er et viktig tiltak for større åpenhet. I dette prosjektet har lesbiske, homofile, bifile og transpersoner i samiske samfunn fått komme til ordet og fått fortelle sin historie både i en bok og i en utstilling. Alle Sametingets representanter har fått hvert sitt eksemplar av boken. Sametinget har også støttet prosjektet økonomisk.

Det skjer en positiv utvikling på området. En ny organisasjon for lesbiske, homofile, bifile og transpersoner, Queering sámii, ble etablert i 2014. Det er blitt arrangert en egen Sápmi pride. Det er blitt flagget med regnbueflagget utenfor sametingsbygningen i Karasjok. Sametingsrådet ønsker å bidra til en fortsatt positiv utvikling for lesbiske, homofile og bifile i samiske samfunn.

Internasjonalt arbeid mot kjønnsdiskriminering

Som representanter for Sametinget i Norge er vi også representanter for urfolk i et av verdens rikeste land. Når vi snakker om likestilling, snakker vi med utgangspunkt i en privilegert posisjon sammenlignet med mange andre urfolk. Vi har dekt alle våre basale behov. Vi tar del i alle de velferdsordningene Norge byr på, med gratis skolegang, gratis helsetjenester, arbeidsledighetstrygd og andre sosiale goder.

I vårt likestillingsarbeid har vi et solidarisk ansvar for å bidra til at situasjonen for urfolk som blir diskriminert på bakgrunn av kjønn andre steder i verden blir bedre.

Urfolkskvinner er blant de fattigste av de fattige i verden. FN-rapporten "State of the worlds indigenous peoples" (2010) viser at urfolk utgjør bare 5 prosent av verdens samlede befolkning, men blant de 900 millioner mennesker som er aller fattigst er en tredel urfolk. Fattigdom er i tillegg tett knyttet til likestilling og kvinners rettigheter. Omtrent en milliard mennesker lever i dag i ekstrem fattigdom. Sytti prosent av disse er kvinner og jenter, til tross for at to tredeler av alt arbeid utføres av disse. Kvinner har også mindre innflytelse på økonomien i husholdet. Det er vist at der hvor kvinner styrer familiens økonomi gir dette større prioritering til mat og barnas utdanning enn når menn bestemmer. Fattigdomsbekjempelse er derfor god kvinnepolitikk.

Urfolkskvinner er sjelden med i beslutningsprosessene. Spørsmål som gjelder urfolkskvinner blir ofte usynliggjort i internasjonale rettighetsprosesser. I tillegg blir spørsmål som gjelder urfolkskvinner ofte usynliggjort på arenaer der urfolksspørsmål tas opp eksplisitt. Det kommer stadig sterkere krav fra urfolkskvinner om at de blir inkludert i beslutningsprosesser og på arenaer som gjelder urfolk.

Sametingsrådet er tilfreds med at statene i sluttdokumentet for verdenskonferansen om urfolk støtter opp om urfolkskvinnens fulle og effektive deltakelse i beslutningsprosesser på alle nivåer og på alle områder innenfor det politiske, økonomiske, sosiale og kulturelle liv.

Sametingsrådet ønsker å være til stede på internasjonale arenaer der kjønsspørsmål er tema. Vi ønsker også å synliggjøre kjønnsdiskriminering i vårt generelle internasjonale

arbeid. Dette arbeidet må være basert på klare målsettinger for likestillingspolitikken vår, og det må baseres på et organisert samarbeid mellom urfolksskvinne.

Situasjonen for lesbiske, homofile, bifile og transpersoner tilhørende urfolkssamfunn, er knapt nevnt i det internasjonale rettighetsarbeidet for urfolk. I Nord-Amerika snakkes det om two-spirited people. Sametinget bør gå foran som et godt eksempel i arbeidet med å inkludere kjønnsidentitet og seksuell legning i vårt internasjonale arbeid. Og da ikke som en samlebetegnelse over spesielt utsatte grupper i urfolkssamfunn (kvinner, barn, unge, funksjonshemmede, lesbiske, homofile osv), men som ulike grupper med sine egne spesielle utfordringer som arbeides med separat.

Virkemidler for likestillingsarbeid

Behandlingen av denne redegjørelsen skal danne grunnlaget for en ny handlingsplan for likestilling. For å kunne utforme gode tiltak for likestilling, må vi være tydelig på hvilke virkemidler vi kan bruke i likestillingspolitikken for å oppnå våre mål. Når vi snakker om virkemidler kan det for eksempel være økonomiske virkemidler, lovgrunnlag, konsultasjonsordningen, lokalt, regionalt og internasjonalt samarbeid og organisering.

Likestilling i Sametingets styringsdokumenter

De siste årene har Sametingets handlingsplan for likestilling 2009-2013 dannet grunnlaget for likestillingsarbeidet i Sametinget. Handlingsplanen har fungert som et godt styringsdokument i Sametinget, og vi har ikke minst fått erfaringer på hva som fungerer og ikke.

Den største utfordringa for å få gode resultater av handlingsplanen er forankringa i Sametingets organisasjon. Vi har hatt som målsetting at likestilling skal være et aspekt ved alle politikkområdene i Sametinget. Det har likevel blitt slik at det er behandlet som en egen fagsektor. En annen utfordring har vært at vi ikke har vært bevisste nok på hvilke virkemidler vi har for å fremme likestilling i samiske samfunn.

Sametingsrådet ønsker en konkret likestillingspolitikk som gir resultater. Derfor vil tiltakene for likestilling integreres i Sametingets viktigste styringsdokument, budsjettet.

Sametingets budsjett er endret fra å være et dokument der Sametingets tilskuddsordninger har vært hovedfokus til å bli Sametingets handlingsplan for hele vår virksomhet i budsjettåret. De ulike avdelingene har hovedansvaret for å følge opp tiltakene i budsjettet på sine fagområder, og er derfor godt forankret i hele organisasjonen. Sametingsrådet ønsker derfor at budsjettet også skal fungere som Sametingets årlige handlingsplan for likestilling. Sametingets årsmelding er en rapportering på budsjettet. Gjennom årsmeldinga vil det rapporteres på tiltakene hvert år.

I tillegg foreslås det å presentere likestillingspolitiske redegjørelser med jevne mellomrom. På den måten får vi debatter om kjønnslikestilling i Sametingets plenum.

Samarbeid

Det er regjeringen som har det overordnede ansvaret for at de som blir diskriminert på bakgrunn av kjønn i samiske samfunn, blir ivaretatt. Sametinget må derfor ha en dialog med Regjeringen i likestillingssaker. Gjennom møter og høringer må vi påvirke regjeringens likestillingspolitikk til også å inkludere kjønnsutfordringer i samiske samfunn. Når det er nødvendig må vi bruke konsultasjonsavtalen mellom Sametinget og regjeringen for å oppnå kjønnslikestilling i samiske samfunn.

I møter med Barne- og likestillingsdepartementet har sametingsrådet tatt opp at Likestillings- og

diskrimineringsombudet har få henvendelser fra samiske brukere, at samiske likestillingsorganisasjoner ikke er inkludert i likestillingsarbeidet på nordisk nivå og hvordan det samiske perspektivet kan inkluderes i regjeringens internasjonale likestillingsarbeid. Dette må vi fortsatt ha oppmerksomhet om i vår dialog med nasjonale myndigheter.

Sametinget har en sterk posisjon i det internasjonale urfolksarbeidet. Internasjonale avtaler, erklæringer og arenaer er viktige virkemidler i arbeidet med kjønnslikestilling.

Samisk organisasjonsliv

De samiske likestillingsorganisasjonene representerer det sivile samiske samfunn. For

Sametinget er det derfor viktig å ha en god dialog med de to samiske likestillingsorganisasjonene, Sámi Nisson Forum og Sáráhká. På de årlige møtene med organisasjonene diskuteres Sametingets tilskudd til organisasjonene og generelle likestillingspolitiske saker. Sametingsrådet setter pris på at organisasjonene utfordrer oss på likestillingsspørsmål og at de fremmer likestillingspolitiske saker i samiske samfunn generelt.

I slutten av 2014 ble organisasjonen Queering sámii etablert. Dette er en organisasjon som skal arbeide for rettighetene til lesbiske, homofile, bifile og transpersoner i samiske samfunn. Medlemmene kommer fra Sverige, Finland og Norge. Sametingrådet ønsker å bidra til at organisasjonen kan være en aktiv aktør i kjønnsdiskusjoner i Sápmi.

Også andre organisasjoner kan være aktører i å arbeide mot kjønnsdiskriminering i samiske samfunn. Ungdomsorganisasjonene har allerede en aktiv rolle. Men også næringsorganisasjoner og kultur- og idrettsorganisasjoner har et ansvar.

Sametinget ønsker sterke og varierte organisasjoner. Vi gir derfor tilskudd til ulike organisasjoner over Sametingets budsjett. Vi må sørge for at de har gode rammevilkår for sitt arbeid, og vi må samarbeide med organisasjonene i vårt likestillingsarbeid.

Samtidig kan ikke Sametinget i Norge være den eneste bidragsyteren til organisasjonenes rammevilkår. Også nasjonale bidragsytere og bidragsytere i de andre land der det bor samer må ta ansvar. Dette vil sametingsrådet fortsette å ta opp med regjeringen og i Samisk parlamentarisk råd.

Økonomiske virkemidler

Sametingets budsjett har en ramme på over kr. 426 000 000. Av dette er 286 000 000 ulike virkemidler til søkerbaserte tilskudd, direkte tilskudd eller prosjekter. Inkludert i dette er direkte tilskudd til de samiske likestillingsorganisasjonene.

Sametingsrådet ønsker en diskusjon om hvordan vi kan bruke våre økonomiske virkemidler til å fremme kjønnslikestilling.

Tidligere hadde vi en egen tilskuddspost til likestillingstiltak. Økonomiske virkemidler kan også ha føringer som skal bidra til å fremme likestilling. Dette kan for eksempel være at vi i direkte tilskuddene til institusjoner eller organisasjoner har et krav om 40-60 % kjønnsrepresentasjon i styrene. Dette må også Sametinget bidra med i sine oppnevninger.

Et annet eksempel kan være at vi setter oss et mål om at en viss andel av tilskudd til primærnæringene settes av til kvinnelige søkere.

Like viktig er at brudd på eventuelle føringer som Sametinget setter, må gi konsekvenser.

Sametingets tilskuddsordninger evalueres med jevne mellomrom. I disse har vi hatt innarbeidet at evalueringene skal se på hvordan tilskuddsordningene slår ut i forhold til kjønn. Det har imidlertid kommet fram at Sametinget ikke har gode nok måter å måle eventuelle likestillingseffekter på. Dette ønsker sametingsrådet å gjøre noe med.

Forslag til videre oppfølging

Denne redegjørelsen skal følges opp av en flerårig handlingsplan for likestilling som skal vedtas av sametingsrådet. Tiltakene i denne skal følges opp i Sametingets årlige budsjetter. Vi har i denne redegjørelsen presentert ulike problemstillinger som gjelder kjønn i samiske samfunn. Vi vil til slutt presentere forslag til innsatsområder og mål for det videre arbeidet med kjønnslikestilling i Sametinget.

Hovedmålet i Sametingets likestillingsarbeid er:

- Et likestilt samisk samfunn med like rettigheter, plikter og muligheter for alle, uansett kjønn.

Likestilling er et stort og tverrfaglig samfunnsområde og er et aspekt ved alle politikkområdene i Sametinget. For å nærme oss dette hovedmålet må vi derfor velge ut ulike innsatsområder i likestillingsarbeidet. Sametingsrådet foreslår å satse på følgende innsatsområder:

1. Deltakelse i beslutningsprosesser
2. Deltakelse i nærings- og arbeidsliv
3. Bekjempelse av vold i nære relasjoner
4. Motvirke kjønnsstereotyper
5. Ulike seksuelle legninger i samiske samfunn
6. Arbeide mot kjønnsdiskriminering i urfolkssamfunn

Innsatsområde 1: Deltakelse i beslutningsprosesser

Mål: Både kvinner og menn skal være med å ta beslutninger i samiske samfunn

Delmål:

1. Fortsatt kjønnsbalanse i Sametinget
2. Sterke organisasjoner som arbeider med kjønsspørsmål
3. Kjønnsbalanse i samiske organisasjoner

Innsatsområde 2: Deltakelse i nærings- og arbeidsliv

Mål: Kjønn skal ikke være et hinder for deltakelse i nærings- og arbeidsliv i samiske samfunn

Delmål:

1. Kvinners bidrag og deltakelse i primærnæringene styrkes og synliggjøres.

2. Et mindre kjønnsdelt nærings- og arbeidsliv i samiske områder.
3. Sametingets økonomiske virkemidler brukes aktivt for å utjevne utilsiktede kjønnsforskjeller.
4. Mulighet for arbeid i samiske samfunn, uavhengig av kjønn.

Innsatsområde 3: Bekjempelse av vold i nære relasjoner

Mål: Null-toleranse for vold i nære relasjoner i samiske samfunn.

Delmål:

1. Bedre kunnskap om vold i nære relasjoner i samiske samfunn.
2. Et hjelpeapparat for voldsutsatte som er tilrettelagt for den samiske befolkningen
3. Åpenhet om vold i nære relasjoner i samiske samfunn

Innsatsområde 4: Motvirke kjønnsstereotyper

Mål: Åpenhet om og aksept for mangfoldet av kjønnsidentiteter i samiske samfunn.

Delmål:

1. Kunnskap om kjønnsidentitet i samiske samfunn
2. Terminologiutvikling om ulike kjønnsidentiteter i samiske samfunn
3. Fokus på mansrollen i samiske samfunn

Innsatsområde 5: Ulike seksuelle legninger i samiske samfunn

Mål: Aksept og toleranse for ulike seksuelle legninger i samiske samfunn

Delmål:

1. Kunnskap om ulike seksuelle legninger i samiske samfunn
2. Sterke organisasjoner som arbeider med ulike seksuelle legninger i samiske samfunn

Innsatsområde 6: Arbeid mot kjønnsdiskriminering i urfolkssamfunn

Mål: Urfolk skal ikke diskrimineres på bakgrunn av sitt kjønn eller seksuelle legning

Delmål:

1. Solidaritet og innsats for urfolkskvinnens rettigheter
2. Organisering av arbeid med urfolkskvinnens rettigheter
3. Solidaritet og innsats for rettighetsarbeid for lesbiske, homofile, bifile og transpersoner i urfolkssamfunn

Behandlingen ble avsluttet 06.03.15 kl. 14.50

Ášši/Sak 007/15	Sametingets plenum
-----------------	--------------------

Ášši/Sak 001/15	Plan- og finanskomiteen
-----------------	-------------------------

Sametingets årsmelding 2014

	Arkivsaknr. 14/6306
--	------------------------

Behandlinger

Politisk nivå	Møtedato	Saksnr.
Sametingsrådet	26.10.05	SR
Plan- og finanskomiteen	2. – 3.03.15	PFK
Sametingets plenum	4. – 6.03.15	SP 007/15

I Vedlegg

II Forslag og merknader

Sametingsrådets forslag til innstilling:

1 Innledning

2014 har vært et begivenhetsrikt år. Vi har feiret Sametingets 25-årsjubileum og vi har deltatt i markeringene i anledning 200-årsjubileet for Grunnloven.

I september var jeg en av innleiderne under åpningen av FNs generalforsamlings verdenskonferanse om urfolks rettigheter. Verdenskonferansen vedtok et sluttokument der statene bekrefter vilje og ønske om å implementere FNs erklæring om urfolks rettigheter både på internasjonalt og nasjonalt nivå. Dette er et

godt grunnlag for videre arbeid med urfolks rettigheter.

I mai møtte jeg HH Dalai Lama i Oslo. Tibetanerne og samene har felles sak i arbeidet med å styrke folkenes og menneskenes rett til frihet og beskyttelse for sin kultur og sitt samfunnsliv. Det var også hovedtema for samtalen med HH Dalai Lama.

De samiske språkene er en av de viktigste bærebjelkene i det samiske samfunnet. I 2014 ble det nedsatt et offentlig utvalg som skal gå gjennom gjeldende ordninger, tiltak og regelverk for de samiske språkene i Norge. Vi har store forventninger til dette utvalget.

Vern og forvaltning av samiske kulturminner utgjør en stor del av vår virksomhet. Våre fagfolk på området gjennomfører årlig befaringer og registreringer over et område som strekker seg over 134 kommuner fra Hedmark i sør til Finnmark i nord. Bygningsvernprosjektet inngår i dette arbeidet. I samarbeid med Riksantikvaren registrerer vi samiske bygninger fra før 1925. Dette er et unikt prosjekt som gir oss viktig kunnskap.

Dette er bare noen smakebiter på Sametingets omfattende virksomhet. I denne årsmeldinga presenterer vi vår aktivitet i 2014. Her vil du finne oppfølgingen av hovedmålene og delmålene for de enkelte fagområdene og bruken av virkemidlene i budsjettet for 2014.

Aili Keskitalo

Sametingspresident

2 Sametingets rammebetingelser

I Sametingets reviderte budsjett 2014 ble det foretatt en inndekning på totalt kr 6 969 773.

I denne sammenheng prioriterte Sametinget å redusere

- de største søkerbaserte tilskuddsordningene.
- de ordningene som hadde det største overforbruket i 2013.
- prosjekter i egen regi som ikke var igangsatt.
- utviklingstilskuddet til kommuner i forvaltningsområdet for samisk språk.

På drift politisk nivå valgte Sametinget å slå komité- og plenumsukene i november og desember sammen til en uke, istedenfor som planlagt over to uker. Videre ble midler til komitéreiser og deltakelse på seminarer og konferanser for fagkomitéene stoppet. Totalt viser driftskostnader på politisk nivå for 2014 en reduksjon på ca. 700 000 i forhold til 2013.

Driftsutgifter administrativt nivå ble i revidert budsjett 2014 redusert med kr 1 000 000.

Administrasjonen valgte å prioritere disse kostnadsreducerende tiltakene:

- Det ble ikke arrangert personalseminar i 2014.
- Vi reduserte utgiftene til tolking/oversettelse.
- Mindre investeringer.

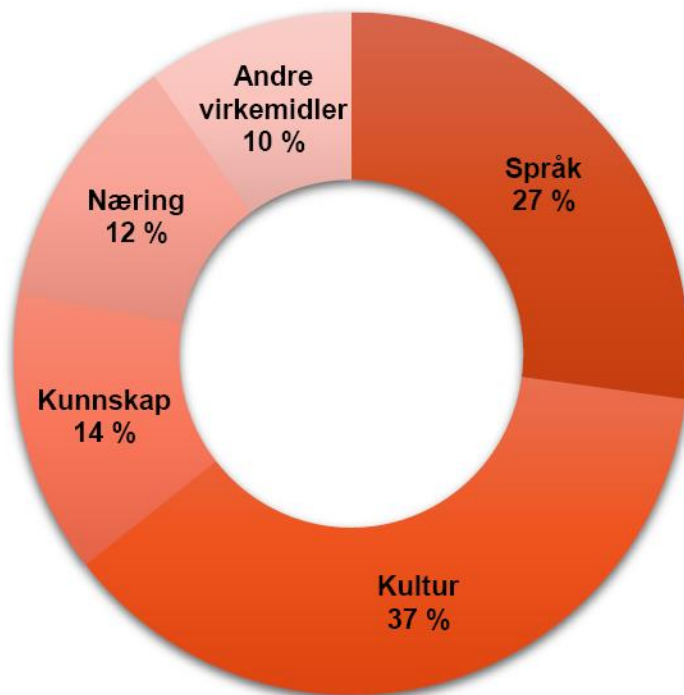
Bokførte bevilgninger til Sametinget for 2014 er på kr 421 268 000. I forhold til foregående år gir dette en økning på kr 11 374 000 eller 2,8 %. Fordelingen av bevilgningen fra de ulike departementene er som følger:

	2013	2014	Avvik	i %
Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartement	260 560 000	266 540 000	5 980 000	2,3 %
Kunnskapsdepartementet	38 723 000	39 043 000	320 000	0,8 %
Kunnskapsdepartementet	14 647 000	15 160 000	513 000	3,5 %
Miljøverndepartementet	3 195 000	3 307 000	112 000	3,5 %
Kulturdepartementet	73 402 000	77 952 000	4 550 000	6,2 %
Helse- og omsorgsdepartementet	6 036 000	5 247 000	-789 000	-13,1 %
Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet	1 000 000	1 000 000	0	0,0 %
Landbruks- og matdepartementet	6 000 000	6 000 000	0	0,0 %
Olje- og energidepartementet	331 000	1 019 000	688 000	207,9 %
Utenriksdepartementet	6 000 000	1 000 000	-5 000 000	-83,3 %
Sum	409 894 000	416 268 000	6 374 000	1,6 %
Samefolkets fond	0	5 000 000	-5 000 000	-
Sum	409 894 000	421 268 000	11 374 000	2,8 %

Forbruket av virkemidlene fordelte seg på følgende områder:

	2013	2014	Avvik	i %
Kultur	94 370 852	104 115 013	9 744 161	10,3 %
Språk	73 326 708	75 823 916	2 497 207	3,4 %
Kunnskap	45 509 304	37 603 803	-7 905 501	-17,4 %
Næring	35 663 118	34 194 270	-1 468 849	-4,1 %
Andre virkemidler	45 959 946	27 867 863	-18 092 083	-39,4 %
Sum	294 829 929	279 604 864	-15 225 064	-5,2 %

Forbruk - fordelingen av virkemidlene i 2014

2.1 Sametinget som arbeidsgiver

Per 31.12.2014 var det 141 årsverk i Sametingets administrasjon. Tabellen nedenfor viser utviklingen i antall ansatte fordelt mellom kvinner og menn.

Sametinget gjennomførte en arbeidsmiljøundersøkelse i slutten av 2013. Undersøkelsen konkluderer med at jobbtilfredsheten i Sametinget er relativt høy. Sametinget scorer høyere på stolthet, ambassadørvilje og lojalitet i forhold til med sammenlignbare organisasjoner. Undersøkelsen viser både områder som vi skal bevare og områder som vi må forbedre. I 2014 har vi fulgt opp resultatene fra undersøkelsen. Det er ut

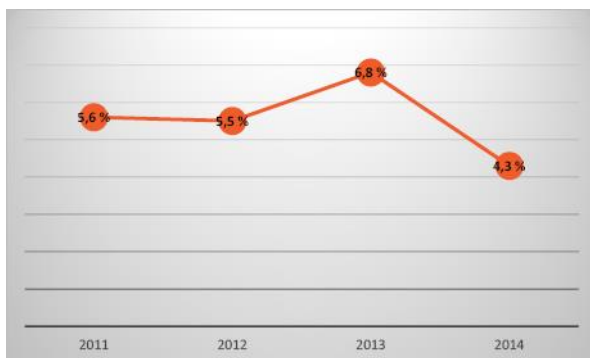
Partene i Sametinget, arbeidsgiver og tjenestemannsorganisasjonene, har i fellesskap utarbeidet en ny og revidert utgave av Sametingets overordnede personalpolitikk. Her fastlegger Sametinget de mål, prinsipper og verdier som skal gjelde i forholdet mellom de ansatte og virksomheten.

Sametingets personalreglement ble revidert i 2014. I den reviderte versjonen er det foretatt mindre justeringer opp mot sentrale bestemmelser. Sametinget har også i 2014 endret forretningsorden, der myndighet til å tilsette direktør ble flyttet fra Sametinget i plenum til et utvalg på 5 representanter utgått av plenum. Samtidig ble stadfestelsesmyndighet for personalreglementet delegert fra plenum til sametingsrådet. Disse endringene er nå tatt inn i personalreglementet.

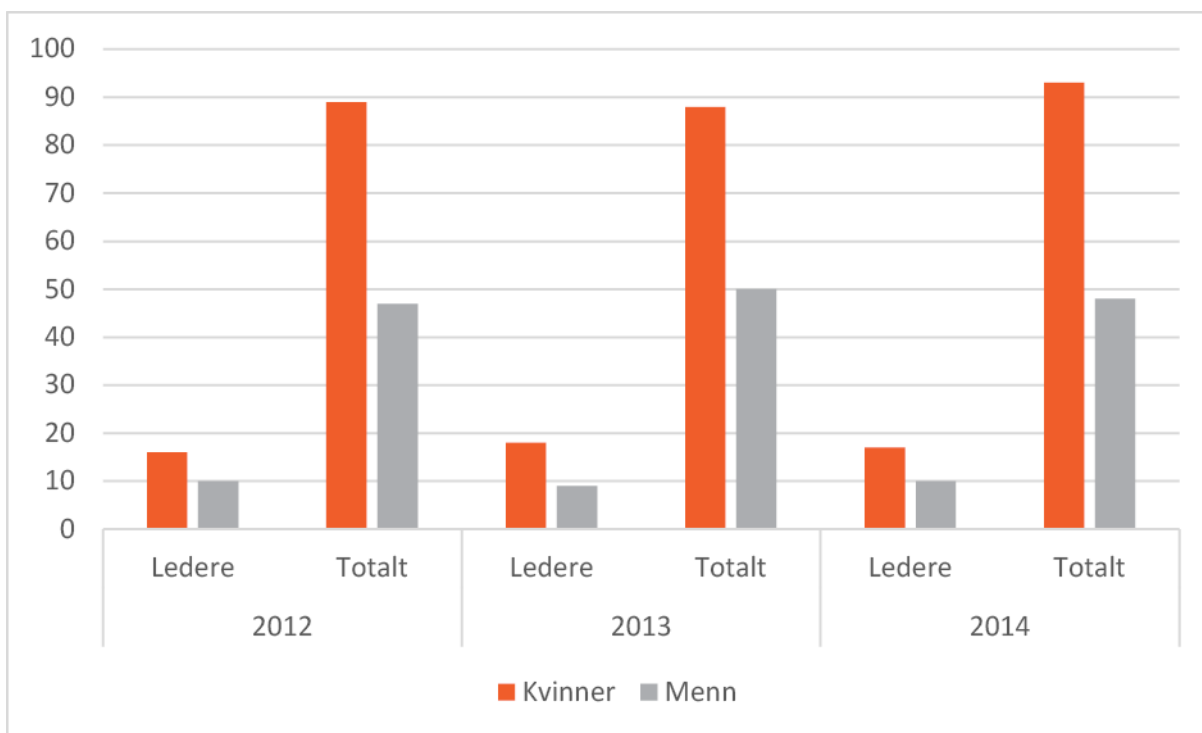
Det legemeldte sykefraværet for 2014 er på 4,3 % og Sametinget har som mål at denne ikke skal

overstige 5,6 %. Nedenfor vises utviklingen av legemeldt sykefravær for årene 2011 – 2014.

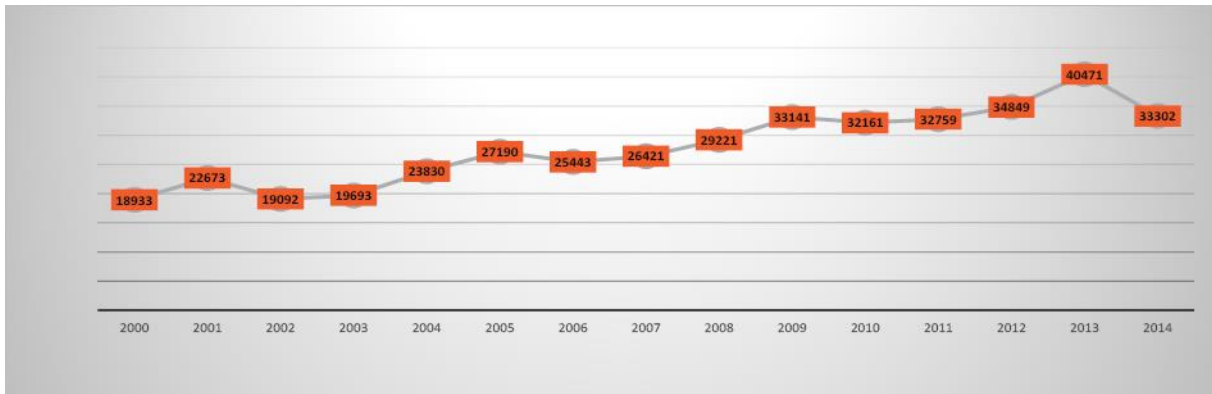
Sykefravær i %, legemeldt

Antall årsverk

2.2 Dokumentflyt

Figuren viser utviklingen i antall inngående og utgående dokumenter i Sametingets arkivsystem. Årene 2001, 2005, 2009 og 2013 er valgår, dette forklarer den store økningen i disse årene.

Sametinget har de siste femten årene hatt gjennomsnittlig vekst på mellom 5 og 10 prosent. Dette gir et bilde av de økte forventningene til Sametinget. Det er et stadig økende behov og interesse for Sametingets tjenester og arbeid.

2.3 Besøkende i Sametinget

Sametinget hadde en rekke besøkende i anledning markeringene av Grunnlovens 200-års jubileum og Sametingets 25-års jubileum. Blant disse var Stortingspresident Olemic Thommessen.

Disse statsrådene har besøkt Sametinget:

- Kommunal- og samordningsminister Jan Tore Sanner,
- Landbruksminister Sylvi Listhaug
- Fiskeriminister Elisabeth Aspaker.
- Olje- og energiminister Tord Lien.

Stortingets familie- og kulturkomite besøkte Sametinget i januar 2014.

Sametinget er en institusjon som får oppmerksomhet langt utenfor Norges grenser. Mange offisielle representanter fra ulike stater og internasjonale organisasjoner besøker Sametinget.

Flere ambassader, med særlig interesse for urfolk og arktisk politikk, sender sine ambassadører til Sametinget. I 2014 har Australias ambassadør til Norge vært på besøk. En delegasjon fra parlamentet i Grønland besøkte Karasjok i september 2014. I tillegg hadde Sametinget besøk av en urfolksdelegasjon fra Peru og UNPFII-medlem Oliver Loode.

I underkant av 5000 personer besøkte Sametinget i 2014, mange av disse som turister.

2.4 Konsultasjonsavtalen mellom statlige myndigheter og Sametinget

Sametinget opplever at gjennomføringen av konsultasjonsprosedyrene har styrket samspillet og samarbeidet mellom regjeringen og Sametinget om samepolitikken. Det er Sametingets erfaring at gode konsultasjoner senker konfliktnivået og bidrar til en større legitimitet i det samiske samfunn for

beslutninger fattet av statlige myndigheter. Sametinget er glad for at regjeringen i sin politiske plattform så klart har gitt uttrykk for at konsultasjonsordningen skal bevares. Det er imidlertid viktig at konsultasjonsavtalen overholdes av begge parter, og at partene har en felles forståelse av hvordan konsultasjonsavtalen skal utføres i praksis. Det er på dette området vi ser de største utfordringene i samhandlingen mellom Sametinget og statlige myndigheter.

Konsultasjoner er et godt og viktig verktøy som norske myndigheter har høstet internasjonal anerkjennelse for. Det er viktig å understreke at selve plikten til å konsultere har eksistert siden Norge som første stat ratifiserte ILO konvensjon 169 i 1990.

Etter en innkjøringsfase de første årene der vi til tider var uenige i fortolkningen av konsultasjonsprosedyrene har vi etter hvert fått en etablert praksis med de fleste departementer. Vi har i dag mange eksempler på gode og konstruktive konsultasjoner med ulike deler av regjeringsapparatet der Kommunal- og moderniseringsdepartementet spiller en viktig rolle som samordningsdepartement.

Som vist til i Sametingets siste rapport til ILOs ekspertkomite har man imidlertid ikke lyktes med å finne gode nok konsultasjonsprosedyrer innenfor ansvarsområdet til Landbruks- og matdepartementet og med NVE. Dette er fortsatt et problem.

På de fleste områder har det vært en etablert praksis og en gjensidig forståelse av at det er Sametingets forståelse av når det skal konsulteres som skal legges til grunn. Flere saker i den senere tid har imidlertid gitt Sametinget grunn til bekymring, der ulike departementer og statsråder ensidig har nektet Sametinget konsultasjoner i saker som helt klart berører samiske interesser. Dette er klare brudd på både konsultasjonsavtalen og forpliktelsene Norge har etter folkeretten.

Videre har det også vært tilfeller der Sametingets politiske ledelse eller administrasjon har fått muntlige henvendelse om tiltak som allerede er satt i verk i regjeringsapparatet samtidig som disse tiltak har blitt offentliggjort, noe som klart strider mot punktet i konsultasjonsavtalen om full informasjon på alle stadier av saken. En slik praksis bryter både med konsultasjonsavtalen og folkeretten. Sametinget understreker at konsultasjonsavtalen fremhever et partnerskapsperspektiv og dette underbygges ikke ved ensidige disposisjoner fra regjeringen.

Det er Sametingets erfaring at i de saker det ikke oppnås enighet om eller der det ikke gis et på forhånd fritt informerte samtykke fra Sametinget, har konsultasjonsprosessen vært preget av mangelfull informasjon og sein involvering av Sametinget. I disse sakene har myndighetene fattet en beslutning, eller inntatt et offentlig standpunkt, før konsultasjonene startet eller mens de pågikk. Sametinget mener dette er alvorlige brudd på forpliktelsene som følger av ILO-169 artikkel 6 og 7.

Konsultasjonsplikten etter folkeretten omfatter også Stortinget. Stortinget har tidligere i liten grad praktisert dette. Det er Sametingets vurdering at praktiseringen av samarbeidet mellom Stortinget og Sametinget må videreutvikles for å ivareta folkerettens konsultasjonsplikt i behandlingen av saker som berører samene direkte.

Sametinget håper vi kan enes om at vi i tiden fremover tilstreber god konsultasjonspraksis mellom Sametinget og statlige myndigheter på alle områder som berører samene direkte.

2.5 Budsjettprosedyrer

Sametinget har i møte med finansministeren og kommunal- og moderniseringsministeren i februar 2014 foreslått at alle statens bevilgninger til Sametinget overføres fra dagens ulike fagdepartementer, over i én budsjettpost under Kommunal- og moderniseringsdepartementet. Dialog og prosess knyttet til Sametingets budsjett reduseres dermed til en prosess mellom Sametinget og ansvarlig departement.

Sametinget tok igjen opp saken i det halvårige møtet med statsråd Jan Tore Sanner i desember 2014.

I innstillingen fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Sametingets virksomhet 2013 går det fram at Kommunal- og moderniseringsdepartementet vil vurdere spørsmålet i samarbeid med Sametinget og aktuelle fagdepartementer. Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre og Fremskrittspartiet,

ber om at oppfølging av dette arbeidet blir omtalt i stortingsmeldingen om Sametingets virksomhet for inneværende år.

3 Språk

Hovedmål:

- Flere språkbrukere og økt bruk av språket.

3.1 Ansvar og rammebetingelser

3.1.1 Sametinget har ansvar for utvikling av samisk språk

3.1.1.1 Utredning om samisk språk

Endringer av demografien, organiseringsendringer av offentlige myndigheter og internasjonal rettsutvikling stiller oss overfor behov og krav om bedring av rammebetingelser når det gjelder samisk språk. For å kunne imøtekomme dette, så Sametinget behov for å foreta en utredning som ser på lovverk, tiltak og ordninger for de samiske språkene. Sametinget tok dette opp med regjeringen, noe som resulterte i at regjeringen besluttet å sette ned et offentlig utvalg for utredning om samisk språk. Sametinget og regjeringen har i konsultasjoner blitt enige om et mandat for utvalget. Sametinget har også kommet med forslag til medlemmer til utvalget. Utvalget ble nedsatt i september 2014 og skal levere sin rapport innen 15. februar 2016.

3.1.1.2 Språkpakten

I forbindelse med at regjeringen har sendt sin 6. rapport til Europarådet om statusen for de samiske språkene i henhold til Den europeiske pakten for minoritets- eller regionspråk (språkpakten), har

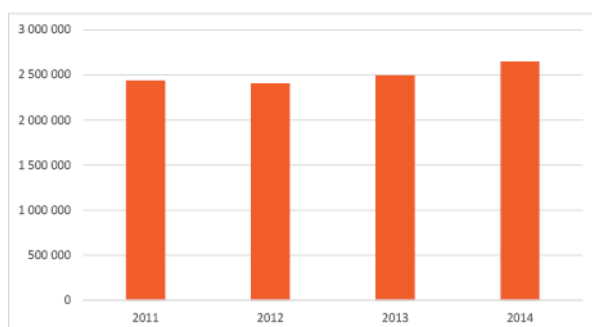
Sametinget sendt en skyggerapport til Europarådet. Det er første gang Sametinget har valgt å sende en slik rapport. Skyggerapporten tar opp at Sametinget mener det er en del uklarheter om statusen til lule- og sørsamisk språk i språkpakten. Disse språkene er ikke beskrevet slik at de har samme status som nordsamisk. Østsamisk er heller ikke nevnt. Dessuten kom Sametinget med en tilrådning om at kvensk språk burde bli omtalt i språkpakten.

3.2 Språkbrukere

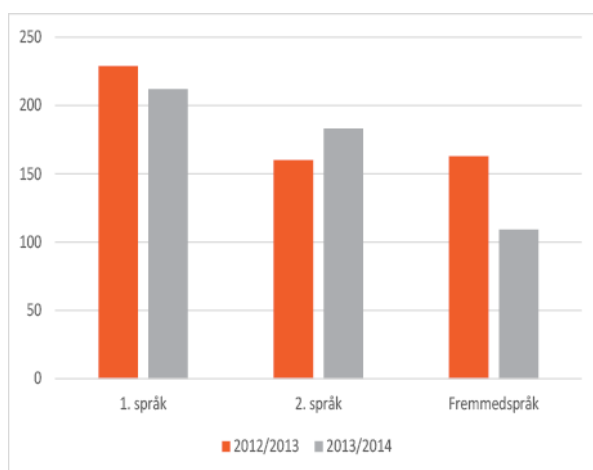
3.2.1 Stipend for elever i videregående skole

Det har vært en liten nedgang i antall søkere til stipend til første- og fremmedspråk i samisk. Det er imidlertid en liten økning av antall søkere til samisk som andrespråk.

Forbruk - stipend til elever med samisk i fagkretsen i videregående skole

Antall søkere fra skoleåret 2012/2013 til 2013/2014:

3.2.2 Språkfaglig utvikling

3.2.2.1 Nordisk samisk språksamarbeid

Sámi Giellagáldus sørsamiske språkseksjon har i 2014 godkjent til sammen 10 nye termlister, totalt 899 nye termer og 144 nye landnavn er godkjent. Lulesamisk språkseksjon har godkjent 392 nye termer. Sáme Giellagáldo har ved hjelp av en språkforsker, kartlagt og utredet lulesamiske substantiver lånt fra svensk/norsk - med spesiell fokus på vokaler. De har arrangert lulesamisk språkseminar hvor tema var om lånord, sammensatte ord og stedsnavn.

Nordsamisk språkseksjon har i 2014 godkjent 29 nye termer og normert 193 navn på stater.

Østsamisk språkseksjon har normert 229 finske låneords skrivemåte og 107 forkortelser. Enaresamisk språkseksjon har godkjent 221 nye termer, de har normert finske navns bøyningmønster, fornyet enaresamisk alfabetisk ordning, normert låneord og noen bøyninger i ord som ender på –is/-es.

Det ble i 2014 utarbeidet nye nettsider for Sámi Giellagáldu, www.giella.org. Menytekstene er på sør-, lule-, nord-, enare- og skoltesamisk, finsk, svensk og norsk. Alle nye termer, normeringer og møteprotokoller er kunngjort på disse nettsidene. I tillegg har Sámi Giellagáldu hatt aktiv språkrøkt og språkrådgivning på sosiale medier: www.facebook.com/SamiGiellagaldu. Denne siden hadde 1190 følgere ("likes") i slutten av 2014.

Prosjektperioden for Sámi Giellagáldu gikk ut 30.6.2014, men Samisk parlamentarisk råd (SPR) vedtok å forlenge arbeidet ut 2014. Samtidig har SPR i 2014 vedtatt å sikre varig finansiering, slik at Sámi Giellagáldu kan bli permanent. Finansieringen er imidlertid ikke på plass enda, men det arbeides videre med dette.

3.2.2.2 Samisk terminologi- og språkutviklingsarbeid

Sametinget har sammen med Divvun og Sámi Giellatekno ved Universitetet i Tromsø lansert en ny digital ordbok, sátni.org – báhko.org – baakoe.org. Denne ordboka erstatter risten.no.

Sametinget holder på med å revidere boka Čállinrávagirji. Boka er et hjelpemiddel for de som skriver på nordsamisk. Den inneholder blant annet råd om rettskriving i nordsamisk. Det skal utgis tre hefter, et som gir råd om skriftlig språk, et som omhandler språkrøkt og et hefte for samiske stedsnavn.

Sametingets arbeid med talesyntese for nordsamisk språk, som ble igangsatt i 2013, går mot slutten, og det ferdige produktet skal presenteres i starten av 2015. Dette er et språkteknologisk hjelpemiddel for alle som har skrive- og lesevansker, eller som av en eller annen grunn trenger hjelp til å lese tekst.

3.2.2.3 Samiske stedsnavn

Sametinget har med hjelp av Sámi Giellagáldu kommet med tilråding for det skoltesamiske navnet på Skoltebyen. Sør-Varanger kommune har vedtatt grendenavnet Sää`msijdd som det skoltesamiske navnet på Skoltebyen. Videre er det gitt tilråding om skrivemåte blant annet på offisielle vei- og områdeadresser i Storfjord, Karasjok, Tana og Målselv kommuner. I tillegg har Sametinget kommet med tilråding for både naturnavn og bygdenavn i Kåfjord og Fauske kommuner. Sametinget har startet nye navnesaker i Alta kommune, som omfatter navn som er samlet inn ved stedsnavnprosjekter kommunen. Fauske kommune har også vedtatt det lulesamiske parallellnavnet for Fauske – Fuossko.

Sametinget har deltatt på årlig samrådsmøte med Statens kartverk og andre stedsnavnkonsulenter over hele Norge. Temaet for møtet var blant annet endringer av Lov om stadnamn. Sametinget tok blant annet opp saken om skoltesamiske navn, der vi vil at skoltesamisk også skal bli nevnt og få vern gjennom stedsnavnloven.

Sametinget har deltatt på den 28. sesjonen av UNGEGN (United Nations Group of Experts on Geographical Names). Sametinget rapporterte om situasjonen omkring samiske stedsnavn og holdt en presentasjon om manglende implementering av lover som angår samiske stedsnavn.

3.3 Bruken av samisk språk

3.3.1 Bevisstgjøring om samisk språk

Språkkampanjen, "Snakk samisk te`mæ", har gjennom hele 2014 vakt stor oppmerksomhet både på norsk side, men også i Sverige og Finland. Det er stor etterspørsel etter kampanjeproduktene, og kampanjesiden på internett har hatt besøkende fra hele Sápmi.

Kampanjen foregår på sosiale media og finnes både på Facebook og Instagram. Det er også opprettet en egen kampanjeblogg, hvor ungdom selv skriver tekster. De 24 språkambassadørene som Sametinget utnevnte i 2013, har vært kampanjens ansikt utad, og de har bidratt både med utvikling av kampanjen og med kampanjeinfo. Ambassadørene bidrar frivilling i arbeidet med kampanjen og har gjennom hele perioden vist et stort engasjement.

Statistikk viser at kampanjens facebookside har nådd ut i størst grad til personer mellom 18-44 år og til størst andel kvinner.

3.3.2 Forvaltningsområdet for samisk språk

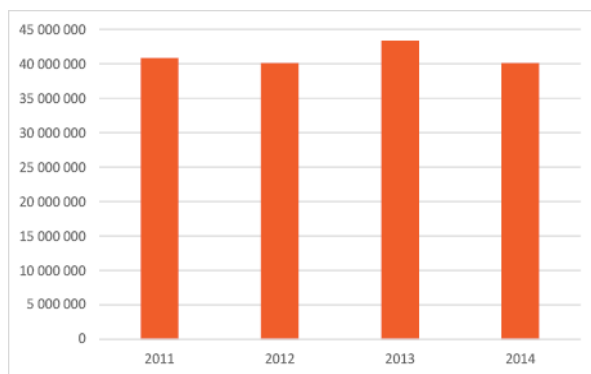
3.3.2.1 Tospråklighetstilskudd til kommuner i forvaltningsområdet for samisk språk

I 2014 fikk 10 kommuner og 4 fylkeskommuner tospråklighetstilskudd fra Sametinget, som til sammen utgjorde 48 429 000 kroner. Tildelingene er gjort på bakgrunn av samarbeidsavtaler inngått i 2012, innsendte aktivitetsplaner og rapporterte resultater for 2013.

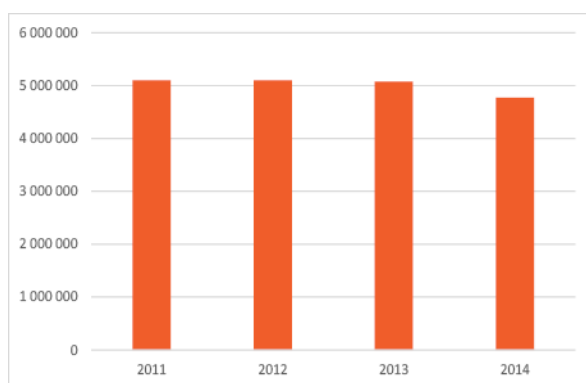
Fordelingen av utviklingsmidlene viser at kommuner og fylkeskommuner som er aktive innen utvikling av samisk språk, oppnår større andel av utviklingstilskuddet enn kommuner og fylkeskommuner med mindre aktivitet. Dette er i overensstemmelse med Sametingets ambisjoner om å synliggjøre og øke bruken av samisk språk i forvaltningsområdet for samisk språk.

Samarbeidsavtalene med kommunene og fylkeskommunene gjaldt ut 2014. Sametinget har, i forståelse med kommunene, forlenget avtalenes virkeperiode til utgangen av 2015, i påvente av at ordningen med samarbeidsavtaler og de nye beregningsreglene blir evaluert i løpet av 2015.

Forbruk - tospråklighetstilskudd til kommuner

Forbruk - tospråklighetstilskudd til fylkeskommuner

3.3.2.2 Skrive- og lesehjelp for eldre

Sametinget og Kautokeino kommune har i 2014 evaluert det 3-årige pilotprosjektet, "Lese- og skrivehjelp for eldre".

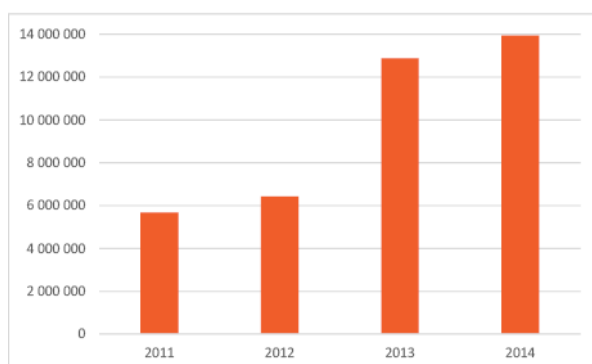
Det er åpnet for at kommunene kan søke om midler over tilskudd til samiske språkprosjekter.

3.3.3 Samiske språksentre

Etter evalueringen av de samiske språksentrene i 2012, har sentrene ytret ønske om mer forutsigbare rammebetingelser. Sametinget hør økt direktetilskuddet til hvert språksenter med 100 000 kr i 2014, slik at de nå mottar 852 000 hver. I tillegg til dette ble det avsatt 3 millioner kroner som har blitt fordelt til språksentrene på grunnlag av innsendte aktivitetsplaner.

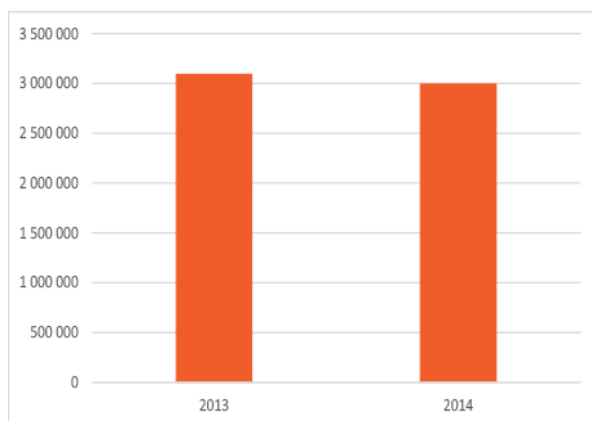
I 2014 var det totalt 13 språksentre som fikk direktetilskudd fra Sametinget. Språksentrenes aktivitet gjennom språkkurs, språkarenaer og ulike materiell viser at de arbeider aktivt med språkutvikling i sine virkeområder.

Forbruk - tilskudd til samiske språksentre

Den største delen av økningen fra 2012 til 2013 skyldes utviklingstilskudd

Forbruk - utviklingstilskudd til samiske språksentre

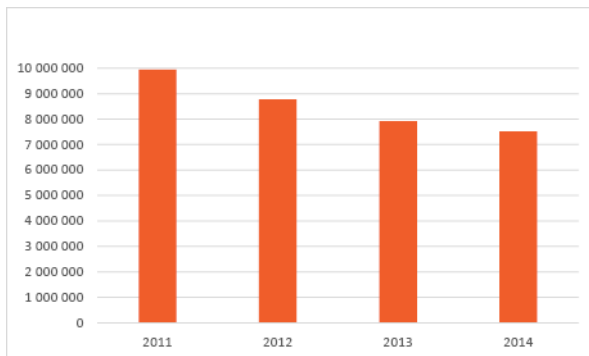
3.3.4 Samiske språkprosjekter

Sametinget hadde i 2014 satt av 7,9 millioner kroner i tilskudd til språkprosjekter. Tilskuddene skal bidra til at bruken av samisk språk økes, at flere lærer seg samisk og at det utvikles flere arenaer for bruk av samisk språk.

For 2014 kom det ca. 80 søknader fra hele landet. En ny trend var at det kom mange søknader om midler til utvikling av applikasjoner til smarttelefoner og nettbrett. På grunn av begrensede midler kunne ikke Sametinget innfri alle disse søknadene. Det ble også innvilget tilskudd til prosjekter for å styrke

samisk språk både i byer og tettbygde strøk. I tillegg ble det gitt støtte til språkleirer og språkarenaer rundt omkring i landet. Dette er noe som Sametinget har bidratt med gjennom flere år.

Forbruk - tilskudd til samiske språkprosjekter

4 Kultur

Hovedmål:

- Et levende og mangfoldig samisk kunst- og kulturliv av god kvalitet som er tilgjengelig for alle.

4.1 Et tydeligere ansvar for samisk kultur

4.1.1 Samisk kultur har en naturlig og viktig plass i regjeringens generelle og overordnede kulturpolitikk

Sametinget har hatt halvårige administrative kontaktmøter med Kulturdepartementet, med gjensidig informasjonsdeling og der aktuelle saker tas opp til drøfting. Etter initiativ fra Sametinget ble det avholdt et møte med kulturminister Thorhild Widvey i 2014. Det ble enighet om å etablere en fast ordning for møter på politisk nivå med Kulturdepartementet.

I dialogen med sentrale myndigheter om kultursaker har Sametinget tatt opp utbyggingen ved Saemien Sijte, utviklingsplanene for Beavvváš Sámi Našunal teather, rammebetingelsene for samiske museer kontra de norske og tilbakeføringsprosjektet Bååstede.

Sametinget har vært tydelig på at kultursatsingen vår er konsentrert om å gi:

- samiske kunstnere utviklingsmuligheter gjennom kunstneravtalen og søkerbaserte ordninger
- samiske kulturinstitusjoner gode rammebetingelser.

4.1.1.1 Samefolkets jubileum 2017

Den 6. februar 2017 er det 100 år siden samefolkets første landsmøte ble avholdt i Trondheim. Dette er en viktig begivenhet, som Sametinget vil markere, både som et felles samisk jubileum og en nasjonal feiring. Jubileets målsetting vil være å formidle kunnskap om samisk kultur og historie og vise betydningen av den historiske utviklingen for samene som urfolk.

Sametinget har presentert planene for jubileet overfor Stortingets presidentskap, samt for Kommunal- og moderniseringsdepartementet. Med bakgrunn i disse presentasjonene har Sametinget søkt midler fra

Kommunal – og moderniseringsdepartementet for årene 2015-17 til administrasjon og planlegging av markeringen.

Det er etablert en styringsgruppe med deltakere fra Trondheim kommune, Sør-Trøndelag fylkeskommune og Sametinget, samt prosjektet Samisk Rom. Sametinget har vært opptatt av å sikre lokal og regional samisk forankring i prosjektet.

4.1.2 Regionale og lokale myndigheter bidrar til felles utvikling av samisk kunst, kulturliv og samiske kulturinstitusjoner

Sametinget har også i 2014 hatt et godt samarbeid med Norsk kulturråd, noe som bidrar til å styrke samisk kultur, herunder immateriell samisk kulturarv.

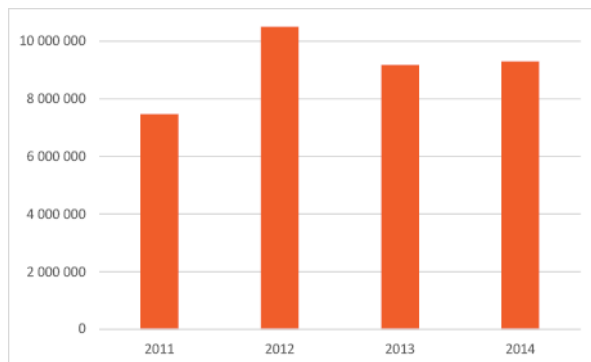
4.2 Gode rammevilkår for samiske kunstnere

4.2.1 Sterke og aktive samiske kunstnerorganisasjoner

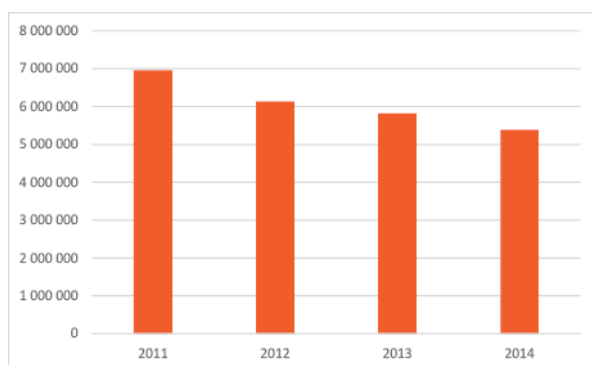
Sametinget har over flere år arbeidet systematisk med å styrke samarbeidet med Samisk kunstneråd (SDR) og legge til rette for at SDR og deres underliggende råd kan utvikle seg. Kunstneravtalen har vært et sentralt verktøy i arbeidet og også i 2014 var det gode forhandlinger med et godt resultat som partene var fornøyde med.

Samisk kunstneråd og Sametinget arrangerer en felles kunstnerkonferanse annet hvert år. I 2014 ble kunstnerkonferansen arrangert i Kautokeino, med bred deltakelse fra samiske kunstnere. Tema for konferansen var joik, visuell kunst og samisk film. De samiske kunstnerne var opptatt av sine rettigheter innen disse kunstgenrene, både i forhold til nasjonal og internasjonal rett og samisk rettsoppfatning.

Forbruk - tilskudd til musikk og litteratur

Forbruk - tilskudd til kulturtiltak

4.2.2 Fremme kvalitativt god litteratur som er tilgjengelig på samisk

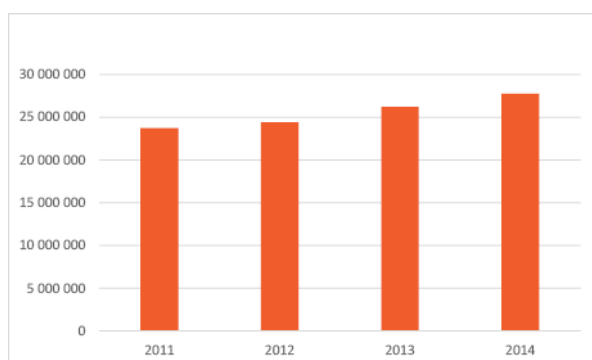
Sametinget har i 2014 igangsatt planlegging av et forfatterprosjekt. Formålet med prosjektet er å stimulere til flere skjønnlitterære samiske bokutgivelser ved å rekruttere forfattere som skriver på samisk. Prosjektet skal bidra til at yngre forfattere får en reell mulighet til manusutvikling gjennom veiledning, kompetanseutvikling og nettverkssamlinger. Sametinget har inngått et samarbeid med Samisk kunstnerråd om gjennomføring og administrering av prosjektet.

4.3 Samiske kulturinstitusjoner som arena for formidling og opplevelse av samisk kultur

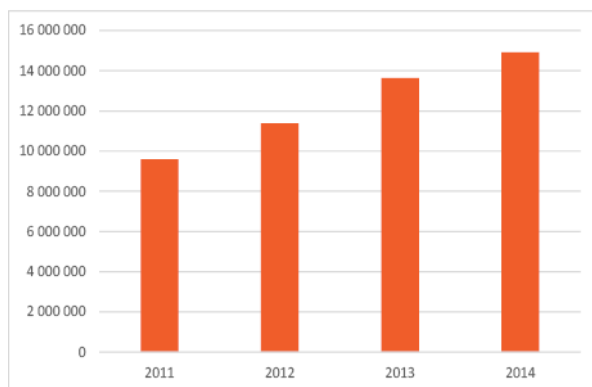
Samarbeidet og dialogen med samiske kulturinstitusjoner har vært videreført i 2014, og Sametinget har hatt dialogmøter med flere av institusjonene. Sametinget har påbegynt arbeidet med en sametingsmelding om samiske kulturinstitusjoner, som skal ferdigstilles i 2015. I den forbindelse har Sametingets plenum i juni behandlet en redegjørelse om samiske kulturinstitusjoner og Sametinget har holdt et innspillmøte med de samiske kulturinstitusjonene.

4.3.1 Faglig sterke samiske kulturinstitusjoner

Forbruk - tilskudd til samiske museer

Forbruk - Samiske kulturhus og kulturformidlingsinst.

4.3.1.1 Saemien sijte

Det er et stort behov for et nytt bygg for Saemien Sijte i Snåsa, med muligheter for å formidle sørsamisk kultur og historie, men også bidra til økt satsing på reiseliv og sysselsetting i regionen.

Et nytt bygg, finansiert gjennom husleieordningen, ble ikke prioritert i statsbudsjettet for 2015. Sametinget har bedt Stortinget om å få regjeringen til å avklare status for nye Saemien Sijte og at det kommer en orientering om framdriftsplan for nye alternativer til dagens utbyggingsplan i løpet av 2015.

4.3.1.2 RiddoDuottarMuseat

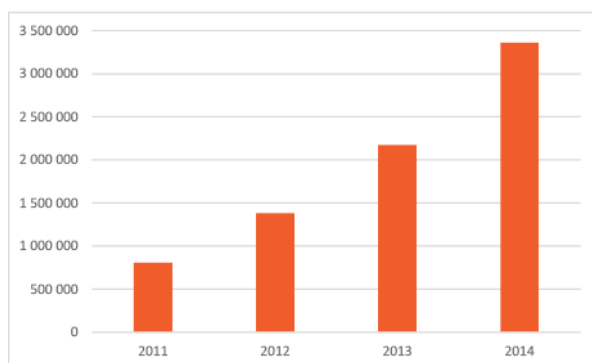
Sametinget har også i 2014 arbeidet aktivt med å bedre samarbeidsforholdene ved RiddoDuottarMuseat(RDM). På bakgrunn av det fikk Sametinget utarbeidet en rapport om RiddoDuottarMuseat i 2014. Rapporten anbefaler blant annet at

- det etableres et råd i stiftelsen
- styret utvides slik at alle eiere er representerte
- museenes lokale tilknytning styrkes
- det sørges for et velfungerende styringsorgan

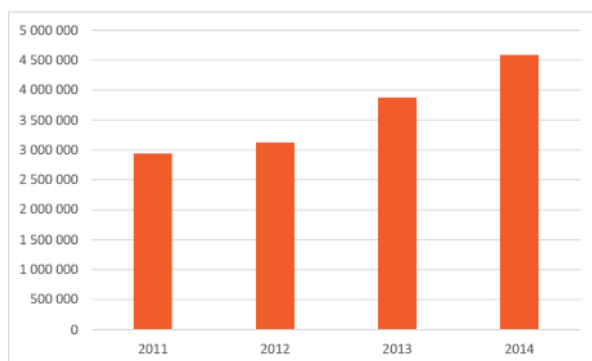
Et nytt styre er valgt. De arbeider nå med å gjennomføre disse anbefalingene, samt bedre samarbeidsforholdene ved RDM og fokusere på utvikling av museet.

Sametingets innkjøpsordning for kunst administreres av RDM og innkjøpskomiteen har også i 2014 kjøpt inn verdifull kunst til samlingen. Utfordringen er at den verdifulle kunstsamlingen verken har gode nok eller store nok lagringsmuligheter ved de Samiske samlinger i Karasjok i dag. Sametinget og RDM begynte i 2014 en prosess med sikte på å leie andre lokaler til kunstsamlingen. Det begynner å bli presserende med å få løftet prosjektet Samisk kunstmuseum igjen.

Forbruk - Arenaer for kunst- og kulturformidling

Forbruk - tilskudd til festivaler

4.3.1.3 Østsamisk museum

Sametinget har en god og tett dialog med Tana og Varangermuseums Siida (TVMS) som Østsamisk museum er en del av. TVMS har også i 2014 lagt ned mye ressurser for å få ferdigstilt Østsamisk museum. Stadig nye tekniske utfordringer ved museet har gjort at ferdigstillelsen er utsatt. Sametinget og TVMS har overfor Statsbygg, som er ansvarlig for ferdigstilling av bygget, vært tydelig på at vi ikke er fornøyd med framdriften. På slutten av 2014 gjorde Statsbygg grep i den forbindelse som Sametinget og TVMS er fornøyd med.

4.3.1.4 Bååstede - tilbakeføring av samisk kulturarv

Sametinget har inngått en avtale om at samiske gjenstander ved Norsk folkemuseum og Kulturhistorisk museum skal tilbakeføres til de samiske museene. En medarbeider er ansatt for å forberede dette arbeidet, men finansieringen av kostnader knyttet til konservering og magasinering er ikke løst. Sametinget kan ikke løse dette alene og har bedt sentrale myndigheter være med på å finne en løsning.

4.3.1.5 Prosjektering av Beaivváš Sámi Našunálateáhter

Sametingets plenum har behandlet byggeprogrammet til prosjekt nytt teaterbygg til Beaivváš Sámi Našunálateáhter. Sametinget ga sin tilslutning til at byggeprosjektet videreføres som forprosjekt, innenfor rammene til byggeprogrammet av 25.oktober 2011.

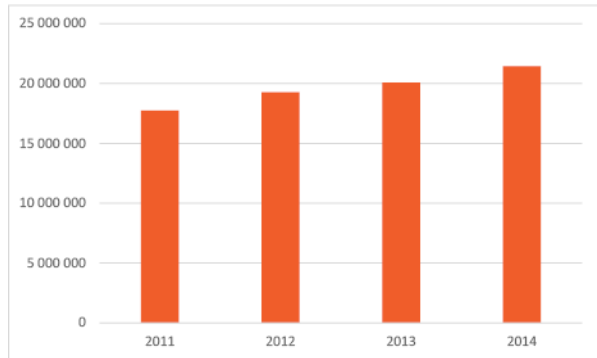
Sametinget er innstilt på å utøve forvaltningsansvaret for Beaivváš Sámi Našunálateáhter ved å legge til rette for en forpliktende styrking og utvikling av driftsbudsjett når nytt teaterbygg realiseres. Målet er å få avsatt midler på Statsbudsjettet til oppstart av forprosjekteringen, basert på søknaden som er oversendt

Kulturdepartementet.

4.3.1.6 Várdobáiki Sámi guovddáš

Várdobáiki Sámi guovddáš i det markasamiske området har i løpet av året vært gjennom en omorganiserings- og utviklingsprosess med mål å utruste sentret for utbygging. Omorganiseringa til Aksjeselskap har vært gjennomført med finansiering fra Sametinget.

Forbruk - tilskudd til teater

4.3.2 De samiske institusjonene er viktige formidlere av samisk kunst og kultur

4.3.2.1 De samiske teatrene

Sametinget har etter et felles initiativ fra Høgskolen i Nord-Trøndelag og Beaivváš Sámi Našunálateáhter gjort vedtak om å starte et prosjekt for samiskspråklig skuespillerutdanning. Prosjektet har som mål å bote på den prekære mangel på skuespillere som behersker samisk som arbeidsspråk.

4.3.2.2 Samisk film

Samisk film er inne i en positiv utvikling med gode produksjoner i 2014 og hvor det er mange unge samiske produsenter som står bak. Sametinget støtter arbeidet med å utvikle nordisk samisk filmproduksjon ved å ha eierandeler i det nye Internasjonalt samisk filminstitutt.

4.4 Samisk idrett

4.4.1 Et bredt og godt idrettstilbud for den samiske befolkningen

Det var i 2014 mange gode søkere til Sametingets kultur- og idrettsstipend. Av disse ble fem kunstnere og idrettsutøvere valgt ut og de fikk et stipend på kr 25 000 hver.

4.4.1.1 Arctic Winter Games

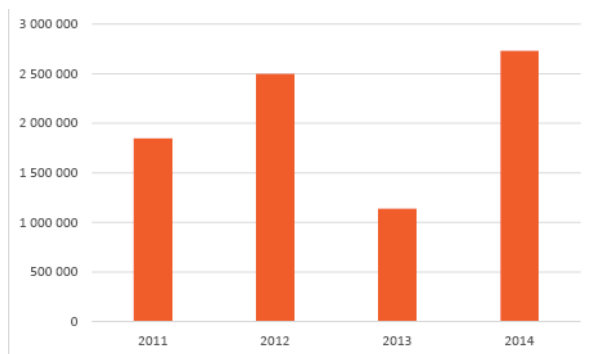
Arctic Winter Games (AWG) ble arrangert i mars 2014 i Fairbanks i Alaska. Sámiid valáštanlihttu/Samenes idrettsforbund (SVL) deltok der med skiløpere, fotballspillere og kunstutøvere fra både norsk, svensk og finsk side av Sápmi. De samiske deltakerne tok mange medaljer og representerte det samiske folk på en flott måte.

Sametingspresidenten var til stede på arrangementet og fikk møte representanter for arrangørene og representanter for de deltakende områdene.

4.4.1.2 Fotball

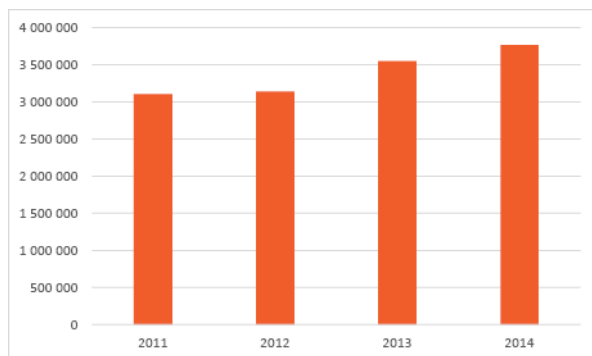
I 2014 ble et nytt samisk fotballforbund stiftet, FA Sápmi. Dette forbundet organiserer samiske fotballaktiviteter både på bredde- og toppnivå. FA Sápmi er medlem i CONIFA, som organiserer fotball for land og områder som ikke er medlemmer i UEFA/FIFA. I 2014 ble Conifa World cup arrangert i Østersund i Sverige, og FA Sápmi deltok i dette arrangementet med ett herrelag.

Forbruk - tilskudd til samisk idrett

4.5 Samiske medier

Sametinget har i 2014 videreført de fleste satsingene på samiske medier og i tillegg gått inn med prosjektstøtte til blant annet Kautokeino nærradio og Salangen nyheter. Begge de nevnte er gode eksempler på viktige nisjer i den samiske medieverden.

4.5.1 Bygge opp og utvikle samiske medier som bidrag til samfunnsengasjement

4.5.1.1 Høringssvar angående NRK-plakaten

Sametinget har gitt høringssvar til Kulturdepartementet om NRK-plakaten. Sametinget tok spesielt for seg plakaten innhold i sitt høringssvar og la vekt på de prinsipielle rettighetene og kravene det samiske folk har når det gjelder et fullverdig medietilbud.

I møte med NRK-styret har Sametinget uttrykt sine forventninger overfor NRK. Sametinget vektla at det er behov for et styrket barne-tv tilbud og større bredde og mer fordypning innen ulike saksfelt med samisk synsvinkel. NRKs betydning når det gjelder utvikling og ivaretagelse av de samiske språkene

ble også tatt opp, noe som forutsettes for å styrke og forbedre medietilbudet til det samiske folk.

5 Bibliotek

Hovedmål:

- Et godt samisk bibliotektilbud.

5.1 Formidlingsvirksomhet

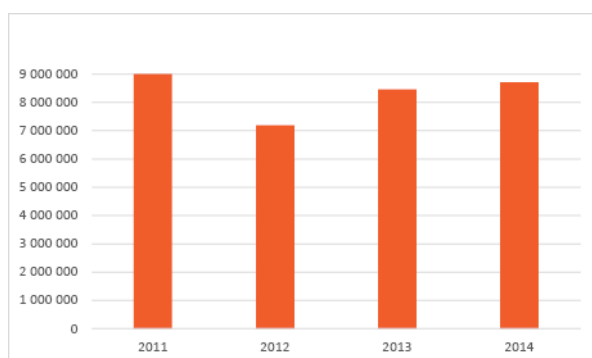
5.1.1 Bokbusser

Sametinget har gitt direkte tilskudd til åtte samiske bokbusser i 2014. Totalt var dette tilskuddet på kr 8 711 000.

Sametinget har i 2014 hatt et kontaktmøte med bokbusslederne og eiere. Noen av bokbussene fungerer som kulturbusser, med større fokus på utstillinger og ulike arrangement på bussen i tillegg til utlån. De tradisjonelle bokbussene har mindre plass til utstillinger og arrangement, så der er hovedaktiviteten utlån. De fleste bussene har personale med samisk kompetanse, eller et samarbeid med en samisk institusjon for å få nødvendig samisk kompetanse.

Sametinget endret tildelingskriteriene for bokbussene i 2012. Etter de nye kriteriene så skal bokbussene levere statistikk over utlån og bestand av samiske medier. Det viser seg å være vanskelig for bokbussene å levere statistikk over innkjøp og utlån av samisk materiale fordi biblioteksystemet ikke skiller ut dette. Sametinget vil jobbe videre med å få inn statistikk over samisk litteratur og andre medier.

Forbruk - tilskudd til samiske bokbusser

5.1.2 Sametingets bibliotek

Sametingets bibliotek skal styrke og utvikle bibliotektilbudet til det samiske folket. Biblioteket er et kompetansesenter for samisk litteratur og samisk bibliotekstjeneste, og et forvaltningsbibliotek for Sametingets politikere og ansatte.

Største del av samlingen består av litteratur, musikk, lydbøker og filmer på samisk og litteratur om samiske forhold på andre språk.

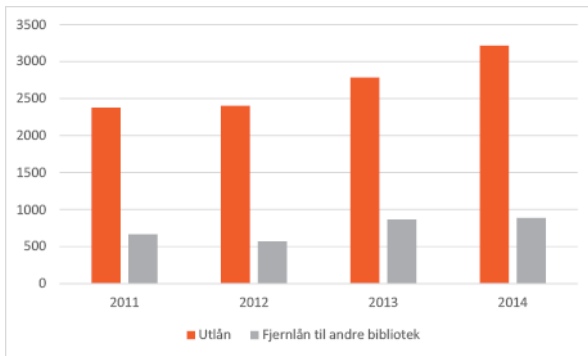
En del av utlånet er gjennom bestillinger fra andre fag- og folkebibliotek. Sametingets bibliotek låner ut

bokpakker til bokbussene og andre bibliotek.

I samarbeid med det flerspråklige bibliotek på Deichmann i Oslo sender Sametingets bibliotek ut bokpakker med samisk litteratur til bibliotek i hele landet for å markere morsmåldagen i februar 2015.

Biblioteket har i 2014 ferdigstilt registreringen av eldre, verdifulle bøker som er i spesialsamlingen. Disse er nå gjenfinnbar i biblioteksystemet.

Utlån på Sametingets bibliotek

5.2 Bibliotekutvikling

Sametinget arrangerte Samiske litteraturdager i september på Sametingets bibliotek. For Sametinget er det viktig at bibliotekene selv tar ansvar for å fremme og formidle samisk litteratur. Sametingets bibliotek bidrar til dette ved å arrangere faglige seminarer for å øke kompetansen om samisk litteratur og kultur blant bibliotekarer og andre.

Flere av våre samiske forfattere som har vært nominert til Nordisk råds litteraturpris, var invitert til seminaret. De var svært takknemlige for at de fikk presentere sine bøker, og deltakerne var godt fornøyd med programmet.

Sametingets bibliotek har gitt innspill til samiske innslag på Finnmark internasjonale litteraturfestival. Festivalen ble holdt i Alta i november, og hadde et godt og variert program med forfattere fra hele Norden.

6 Kunnskap

Hovedmål:

- Den samiske befolkningen har kunnskap, kompetanse og ferdigheter som kreves for å verne om og utvikle samiske samfunn, og for å delta aktivt i det samiske, nasjonale og internasjonale samfunnet.

6.1 Barnehage

Gjennom våre søkerbaserte tilskuddsordninger kan barnehagene som gir et samisktilbud søke om støtte. Tilbakemeldingene fra barnehagene viser at tilskuddsordningene er til god hjelp for barnehagene for å synliggjøre det samiske perspektivet i barnehagene. Tilskuddsordningene er under evaluering, og

Nordlandsforskning har fått oppdraget.

Som en oppfølging av sametingsmelding om samisk barnehagetilbud, er Sametinget nå i prosessen med å utarbeide en handlingsplan. Handlingsplanen skal sette fokus på konkrete tiltak som skal settes i verk i løpet av de neste fire årene. For å kunne nå målet om å skape gode oppvekstvilkår gjennom samisk barnehagetilbud, blir det sentralt å kunne arbeide strukturert slik at tiltakene blir iverksatt.

6.1.1 Innholdet i barnehagen

Et av de viktigste virkemidlene på barnehageområdet er tilskuddsordningene til samiske barnehager og barnehager med samiske avdelinger. Tilbakemeldingene gjennom rapportene fra barnehagene viser at midlene brukes til å gi lønn til kulturbærere som kan videreformidle samisk kultur, men også til å visualisere den samiske kulturen gjennom synlige objekter og markører.

Sametingets informasjonsfolder om samisk barnehagetilbud er revidert, og folderen er nyttig i arbeidet med å spre informasjon om samiske barns rett til samisktilbud i barnehagen. Sametinget har samarbeid med fylkesmennene i Trøndelag, Nordland, Troms og Finnmark om en videre kartlegging av alle kommuner som har samiske barn som ønsker et samisktilbud.

Sametingets nettsider om barnehager er oppdaterte og gir nyttig informasjon til aktuelle parter. Barnehagetidsskriftet "Stullan" er dermed erstattet med digitale nettsider.

Sametinget har i 2014 arrangert to barnehageseminar for ansatte i barnehager. Vi har arrangert et sørsamisk seminar i samarbeid med fylkesmennene i Nord- og Sør-Trøndelag og Nordland, som samlet om lag 30 deltakere. Tema for seminaret var kultursensitivitet og språkrøkt i barnehagen. Sametingets språkkampanje "Snakk samisk te mæ" ble også presentert på seminaret av språkambassadørene for sørsamisk område.

Det andre barnehageseminaret ble arrangert i Alta og hadde ca. 100 deltakere. Tema var språk, kulturforståelse i et flerkulturelt samfunn og digitale læringsressurser. Det har aldri tidligere vært så stor oppslutning om et barnehageseminar. Dette viser at barnehageansatte som arbeider med samisk barnehagetilbud har behov for å ha en felles arena å møtes på. Vi fikk positive tilbakemeldinger fra begge seminarene om at de hadde bra innhold og at det samtidig var en konstruktiv møteplass for erfaringsutveksling, kompetanseheving og kvalitetsutvikling.

6.1.2 Språkstimulering i barnehagen

Sametinget har arrangert et språkmotiveringsseminar i Tromsø i november, i samarbeid med Fylkesmannen i Finnmark, Fylkesmannen i Troms og Senter for samisk i opplæringen. Tema for seminaret var språkarbeid i barnehagen og innblikk i noen barnehagers språkarbeid. Seminaret samlet om lag 40 deltakere.

Et av de viktigste virkemidlene til at barn får styrket sin språkstimulering på nord-, lule- og sørsamisk er tilskuddsordningen for samisk språkopplæring. I 2014 var det 127 barn som fikk samisk språkopplæringstilbud i norske barnehager. 106 av disse fikk tilbud om nordsamisk språkopplæring, 9 fikk tilbud om lulesamisk språkopplæring og 12 fikk tilbud om sørsamisk språkopplæring. Antall barnehager med tilbud om samisk språkopplæring varierer fra år til år.

Av tall fra 2013 og 2014 ser Sametinget at antall barnehager har gått noe ned i Finnmark, mens det har økt i Troms, Nordland og Sør-Trøndelag. Totalt var det 26 barnehager som ble tildelt støtte til samisk språkopplæring i 2014 mot 22 barnehager i 2013.

Tilbakemeldingene gjennom rapportene fra barnehagene viser at midlene brukes først og fremst til dekning av lønnsutgifter til språkmedarbeidere.

6.1.3 Språkbadmodeller

Sametinget arbeider med å utvikle gode utviklingsmodeller for språkkinnlæring i barnehager med samisktilbud. Disse skal kunne knyttes til den enkeltes språksituasjon og til lokale forhold.

I 2014 ble det tildelt prosjektmidler til lokale utviklingsprosjekter på til sammen nærmere kr 1 000 000,-. Dette indikerer at barnehager med samisktilbud har behov for utviklingsprosjekter der de kan ta utgangspunkt i de forutsetninger barnehagene har. Et fellestrekk for disse prosjektene er at det satses på samisk språkarbeid.

6.1.4 Pedagogisk materiell og leker

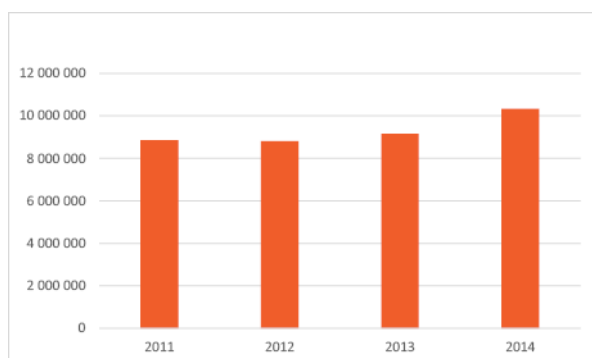
Sametinget har i 2014 laget en oversikt over pedagogisk materiell, leker og læringsressurser for barnehager. Denne oversikten omfatter ca. 350 titler. Titlene er blitt kategorisert etter fagområdene i rammeplan for barnehagen. Kartleggingen viser at det finnes rundt 150 temahefter, ca. 140 eventyrbøker, ca. 20 esker med kort/samtalekort, mindre enn ti spill og lydbøker og rundt ti pekebøker.

Tilskudd til pedagogisk materiell og leker ble tildelt med kr 1 289 000 fordelt på 3 prosjekter. Dette var konkretiseringsmateriell og applikasjoner med fokus på samisk språk. Det kom inn søknader på henholdsvis kr 1,5 og 1,7 millioner om støtte til oversetting og tilpassing av digitale verktøy til samiske språk, noe Sametinget ikke kunne finne midler til.

6.1.5 Samarbeid og sammenheng mellom hjem, barnehage og skole

Sametinget vil sikre sammenheng og progresjon i læringsinnholdet fra barnehage til skole, slik at det blir kontinuitet i arbeidet med samisk språk og kultur. Sametinget arbeider med å gå mer konkret inn i denne prosessen og har i den forbindelse hatt dialog med blant annet fylkesmennene i Troms og Finnmark. Videre har Sametinget en samisk representant i foreldreutvalget for barnehager nasjonalt. Det er viktig for Sametinget å sikre "den samiske foreldrestemmen" i aktuelle barnehagepolitiske saker.

Forbruk - tilskudd til samisk barnehagetilbud

6.2 Grunnopplæring.

6.2.1 Den samiske skolens innhold og verdigrunnlag

6.2.1.1 Tilskudd til samiske læringsressurser

Hovedsatsningen for ordinære læremidler for grunnopplæring har vært heldekkende læremidler i samisk som andrespråk, da det er dette faget hvor læreplanen er mest endret etter læreplanrevideringen fra

2012 og 2013. Det har også vært en større prosentvis nedgang i antallet elever som har samisk som andrespråk etter innføringen av Kunnskapsløftet.

Innenfor særskilt tilrettelagte læremidler har Sametinget prioritert læringsressurser ut fra innrapporterte behov for alternativ og supplerende kommunikasjon. Det ble gitt tilskudd for å komplettere kartleggingsmaterieil for språkutvikling og for å komplettere serie for lettlestbøker. I tillegg er det gitt tilskudd til digitale læremidler innen områdene lese/skrivevansker og matematikk.

Det var avsatt kr 3 323 000 til videreføring av arbeidet med oversetting av matematikkverket Multi for grunnskolen. I løpet av 2014 har Multi for 1.-7. årstrinn på nordsamisk blitt fullført.

Oversetting av matematikkverket, Sirkel, for 8-10. årstrinn er nå fullført. Arbeidet som gjenstår er oversettelse av Multiverket for 1.- 7. årstrinn til lulesamisk og sørsamisk. Dette arbeidet har tatt lenger tid enn planlagt på grunn av utfordringene med manglende terminologi.

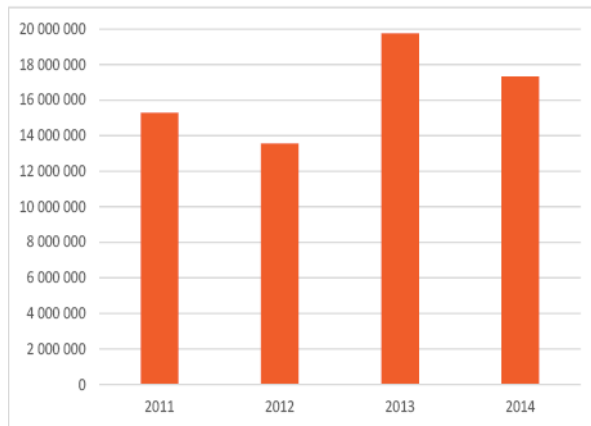
6.2.1.2 Handlingsplan for utvikling av læremidler 2015-2018

Sametingets plenum vedtok i oktober 2014 Sametingets handlingsplan for utvikling av læremidler 2015-2018. Handlingsplanen omfatter visjoner, tiltak og fokusområder for utvikling av samiske læremidler etter gjeldende planverk for grunnopplæringen og legger dermed føringer for Sametingets arbeid med utvikling av nye samiske læremidler.

Sametinget har i 2014 påpekt situasjonen med manglende samiske læremidler overfor finansministeren, kunnskapsministeren, kommunal- og moderniseringsministeren og Stortingets kommunal- og forvaltningskomité, uten at dette ga uttelling for overføringene til utvikling av læremidler.

I tillegg er dette tatt opp i møter med familie- og kulturkomitéen.

Forbruk - tilskudd til samiske læringsressurser

6.2.1.3 Samisk læremiddelportal - Ovttas-Aktan-Aktesne

Sametinget har også i 2014 samarbeidet med Sámi allaskuvla om læremiddelportalen. Læremidler som i portalen er tilgjengelig for utlån, finnes på Sametingets læremiddelsentral, hvor alle innkomne låneforespørsler administreres.

6.2.1.4 Tradisjonell kunnskap og samisk utmarksbruk i grunnskolen

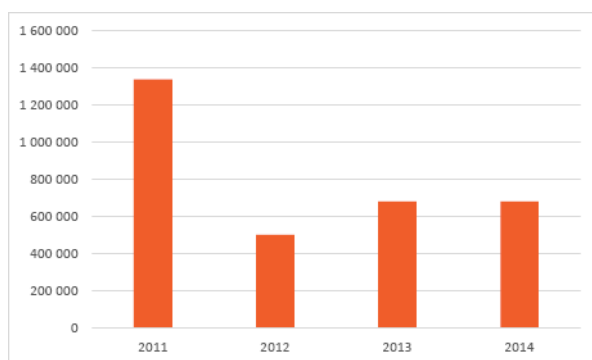
Sametinget har i 2014 bidratt med støtte til:

- Billefjord sjøsamiske oppvekstsenter
- Deanu Sámeskuvla

- Kautokeino barneskole
- Tårnet skole
- Máze lagasbirasguovddáš

Blant annet har Billefjord sjøsamiske oppvekstsenter fått støtte til et prosjekt som skal øke skolens, elevens og lærerens kompetanse i å nyttiggjøre seg matressurser i nærmiljøet. Alt dette skal gi skolen større mulighet til å bruke lokale ressurser og lokal kunnskap, som er et av målene i Kunnskapsløftet - samisk.

Forbruk - tilskudd til tradisjonell kunnskap og samisk utmarksbruk i grunnskolen

6.2.1.5 Sørsamisk terminologi- og læremiddelutviklingsarbeid

Sametinget har i avtaleperioden gitt 2 millioner kroner til dette samarbeidet. Avtalens virketid er 2013-2015. Sametinget har som mål å bidra til at avtalen blir fornyet i 2015.

6.2.1.6 Senter for samisk i opplæringa

Sametinget har i møte med Kommunal- og moderniseringsdepartementet fremmet vårt syn på Senter for samisk i opplæringa sin rolle og status. Med tanke på senterets omfattende mandat og situasjonen de samiske språkene befinner seg i, er det vanskelig å forstå hvorfor grunntildelingen til senteret skal være langt over 4 millioner kroner mindre enn til de andre nasjonale sentrene.

Sametinget har derfor bedt om at senteret må få samme status og rammer som de øvrige nasjonale sentrer.

6.2.1.7 Fjernundervisning

Fylkesmannsembetene i Nordland og Finnmark arbeider med saken om samisk fjernundervisning. Sametinget har bedt om å bli orientert om arbeidet og kommer til å be om konsultasjon om rammeverket for samisk fjernundervisning, før det endelig vedtas.

6.2.2 Den samiske elevens rettigheter og læringsmiljø

Sametinget har i 2014 arbeidet for at alle barn og unge skal ha rett til oppvekst- og læringsmiljøer fri for mobbing og trakassering.

6.2.2.1 Sametingets arbeid for et godt og trygt læringsmiljø

Sametinget har i 2014 gjennomført en konkurranse, der skoler og skoleklasser ble oppfordret til å lage en plakat om antimobbearbeid. Vinnerne ble klasse 2A ved Karasjok barneskole og klasse 6B ved Gyllenborg skole i Tromsø kommune og de delte en premie på kr 10 000. Vinnerplakatene vil bli brukt i

Sametingets arbeid mot mobbing både nasjonalt og lokalt.

Sametinget har hatt møte med Djupedalutvalget. Utvalget skal se på hva som må til for å bedre skolemiljøet og redusere mobbingen. Tema for møtet var elevenes psykososiale miljø og digital mobbing. Sametinget ga innspill til utvalget angående utfordringer i forhold til mobbing i en samisk skolehverdag, og kom med forslag på hvordan forebygge og hindre mobbing. Sametinget deltok også da Djupedalutvalget hadde åpen debatt om emnet på Litteraturhuset i Oslo.

Sametinget har gitt skriftlig innspill til Ludvigsenutvalgets arbeid, og vært med på dialogkonferansen i regi av utvalget. Ludvigsenutvalget skal vurdere grunnopplæringens fag opp mot krav til kompetanse i fremtidig samfunns- og arbeidsliv. Sametinget er opptatt av en skolestruktur som ivaretar samiske elevers rett til opplæring i språk og kulturverdier, samisk samarbeid over riksgrensene, klima og miljø, tradisjonell kunnskap, areal- og kulturforvaltning, selvbestemmelse, urfolkpolitikk og bevisst språkopplæring og -forvaltning.

6.2.2.2 Nettverk for samiskopplæring, NetSam

Nettverk for samiskopplæring, NetSam, som ble opprettet i 2013, er landsdekkende og skal komme til nytte for lærere og andre som jobber med undervisning i og på samisk. Det har vært stor interesse for nettverket, og nå har over 80 lærere og andre som jobber med samiskundervisning meldt seg på som medlemmer.

Senter for samisk i opplæring ved Sámi allaskuvla er sekretariat og koordinerer nettverket. Sametinget bevilget 300 000 kr i 2014 til nettverket. Det er skrevet avtale med Sámi allaskuvla om hvordan midlene skal brukes.

6.2.3 De lovmessige og strukturelle rammene for opplæring

6.2.3.1 Revidering av lover og forskrifter

Sametinget har gitt høringsuttalelser og hatt dialog med regjeringen ved endringer av lov- og forskrifter innen opplæring.

I Sametingets plenums møte i mai 2014 ble en saken om opplæringsloven og privatskoleloven – samiske elevers rettigheter behandlet. I vedtaket sier Sametinget at samiske barn- og unges rettigheter som er nedfelt i grunnloven og internasjonale konvensjoner og erklæringer, gjenspeiler seg ikke i tilstrekkelig grad i gjeldende opplærings- og privatskolelov. Sametinget krever en helhetlig gjennomgang og revidering av opplæringsloven og privatskoleloven, der målet er å sikre og styrke samiske elevers rett til opplæring i og på samisk og på grunnlag av samiske kulturverdier.

For å følge opp plenumsvedtaket, har Sametinget hatt møte med kunnskapsministeren i 2014, hvor denne saken ble presentert og hvor ministeren ble anmodet om å revidere opplæringsloven og privatskoleloven med hensyn til samiske barns rettigheter. Sametinget vil følge opp saken i 2015.

6.2.3.2 Kjennetegn på måloppnåelse i læreplaner

Sametinget har utarbeidet kjennetegn på måloppnåelse etter 10. årstrinn i samisk som førstespråk og etter nivå 3 og nivå 6 i samisk som andrespråk. Kjennetegnene beskriver kvaliteten på det eleven mestrer når det gjelder de samlede kompetansemålene og skal være en hjelp for læreren i vurderingsarbeidet.

6.2.4 Sametingets rolle og myndighet

6.2.4.1 Instruks for styret for de samiske videregående skolene

Sametinget og Kunnskapsdepartementet har i 2014 hatt konsultasjon om "Instruks for styret for de

samiske videregående skolene". Sametinget er opptatt av at Sametinget skal oppnevne medlemmer til styret.

6.3 Høyere utdanning og forskning

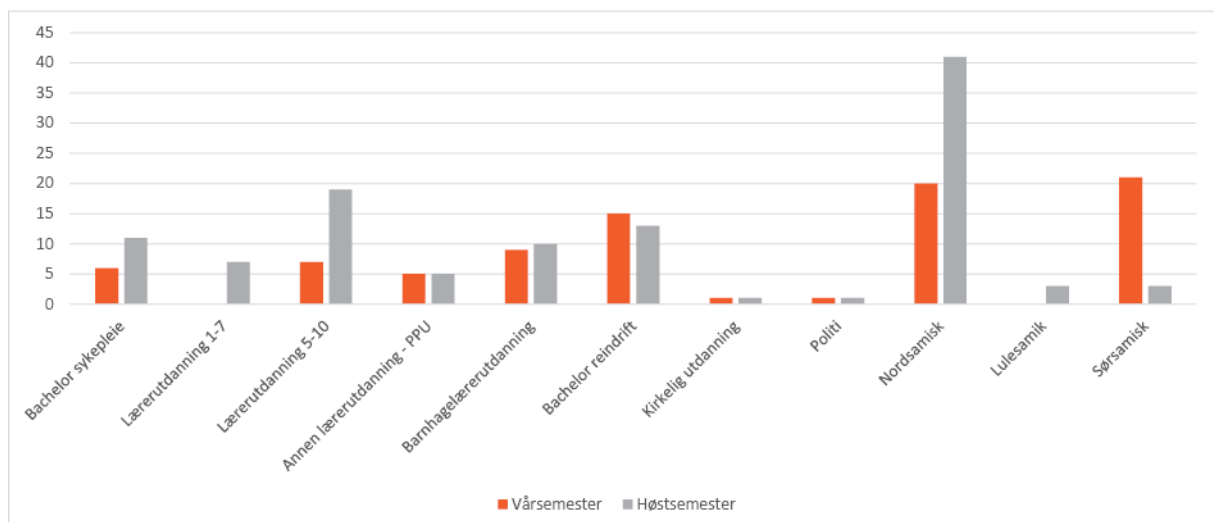
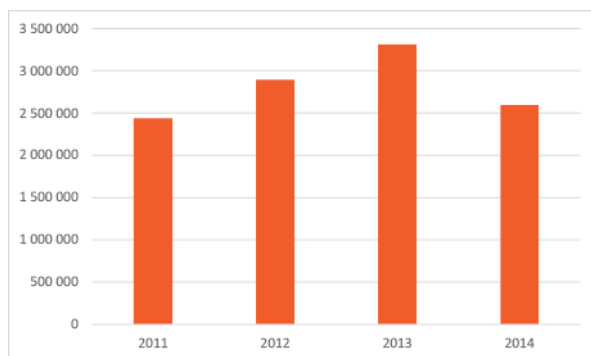
Sametinget har i 2014 avholdt oppstartsseminar i forbindelse med utarbeiding av sametingsmelding om samisk høyere utdanning og forskning.

6.3.1 Rekruttering til høyere utdanning og forskning

Sametinget er observatør i Samarbeidsorganet for samisk lærerutdanningsregion, SAK 7 – både i arbeidsgruppen for rekruttering og i styringsgruppa som har det overordnede ansvaret. SAK 7 har hatt ansvaret for "Nasjonal rekrutteringsstrategi for samisk høyere utdanning, 2011 - 2014". SAK 7 har i 2014 avholdt en evalueringskonferanse for rekrutteringsstrategien, der Sametinget appellerte til et fortsatt samarbeid for å nå målet om flere studenter til samisk høyere utdanning.

6.3.1.1 Stipend høyere utdanning

Det ble fordelt stipend til følgende studier:

6.3.2 Samisk høyere utdanning

6.3.2.1 Samarbeid med utdanningsinstitusjoner

Sametinget har hatt møter med rektoratene ved Sámi allaskuvla og UiT, Norges arktiske universitet, samt rektor ved Universitetet i Nordland. Tema på møtene har blant annet vært institusjonenes satsning på samiske språk og emner, muligheten for utdanning av jordskiftedommere, samisk lærerutdanning og oppfølging av det samiske innholdet i ny rammeplan for lærerutdanning og barnehagelærerutdanning. Sametinget har også formidlet forventninger om at urfolksperspektivet gjenspeiler seg i institusjonenes faglige satsing.

6.3.2.2 Følgegruppa for den nye barnehagelærerutdanningen

Sametinget har en representant i følgegruppa for den nye barnehagelærerutdanningen (FG-BLU).

Følgegruppa har avholdt en konferanse for alle utdanningsinstitusjonene i Norge, der siste rapport ble lagt frem. Sametinget holdt et innlegg om det samiske perspektivet i barnehagelærerutdanningen på konferansen.

6.3.2.3 Nasjonalt råd for lærerutdanning (NRLU)

Sametinget er observatør i Nasjonalt råd for lærerutdanning, NRLU. Et sentralt tema for NRLU i 2014 har vært utfordringene utdanningsinstitusjonene står overfor i prosessen fram til omgjøring av de 4-årige grunnskolelærerutdanningene til 5-årige masterutdanninger. Dette vil også bli en utfordring for samiske lærerutdanninger som Sámi allaskuvla per i dag er eneste tilbyder av.

6.3.2.4 Oppfølging av Butenschøn-utvalgets utredning

Som en oppfølging av Butenschøn-utvalgets utredning, har Kunnskapsdepartementet i revidert budsjett for 2014 bevilget kr 250 000 for å opprette en fagstrategisk enhet for samisk høyere utdanning og forskning under Universitets- og høyskolerådet (UHR).

I forbindelse med opprettelsen av den fagstrategiske enheten, har Sametinget hatt møte med Kunnskapsdepartementet og UHR og har også drøftet opprettelsen i møter med Sámi allaskuvla. Sametinget har, sammen med Kunnskapsdepartementet og Kommunal- og moderniseringsdepartementet, deltatt som observatør på oppstartsmøtet for den fagstrategiske enheten. Deltakere på møtet var universitetene i Tromsø og Nordland, Høgskolen i Nord-Trøndelag og Sámi allaskuvla. Opprettelsen av den fagstrategiske enheten for samisk høyere utdanning og forskning i UHR er det eneste av Butenschønutvalgets forslag som til nå er fulgt opp.

Sametinget har vært i dialog med Kunnskapsdepartementet om oppfølging av de andre tiltakene i Butenschønutvalgets utredning. Kunnskapsdepartementet har vist liten vilje til å følge opp utredningens forslag. Departementet er av den oppfatning at noen av forslagene fra utvalget kan betraktes som særordninger og derfor ikke er departementets ansvarsområde.

6.3.2.5 Strukturmelding for høyere utdanning

I forbindelse med at Kunnskapsdepartementet utarbeider en strukturmelding for høyere utdanning, har Sametinget hatt møte med Kunnskapsdepartementets politiske ledelse og ulike interesseorganisasjoner. Statssekretæren understreket at Sámi allaskuvla ikke vil bli direkte berørt av de foreslåtte strukturendringene.

6.3.2.6 Kvalifiserings- og rekrutteringsprogrammet i samisk språk for høyere utdanning

Kvalifiserings- og rekrutteringsprogrammet ble ferdigstilt i 2014. Programmet må sies å ha vært meget vellykket. Sámi allaskuvla har gjennomført programmet, og sluttrapporten ble lagt fram i desember 2014. Rapporten forteller at 491 studenter har deltatt i programmet i årene 2009 – 2014. Av disse har 360

fullført og bestått eksamen. Sámi allaskuvla har i programperioden samarbeidet med 10 samiske språk- og kultursentre.

6.3.3 Samisk forskning

6.3.3.1 Akkreditering av PhD-studie i samisk språk og litteratur

Sametinget har gjennom dialog med Kunnskapsdepartementet arbeidet for at Sámi allaskuvla skal få dispensasjon fra Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningens (NOKUT) krav om antall mastergradsstudenter ved institusjonen. NOKUTs sakkyndige komite konkluderte med at PhD-programmet er faglig eksepsjonelt godt. Siden Sámi allaskuvla ikke kan tilfredsstillere et krav om minst 15 PhD-studenter over 5 år, kan akkreditering ikke anbefales. Samtidig anbefalte komiteen at et unntak fra de kvantitative kravene gjøres for Sámi allaskuvla.

Sametinget har i 2014 uttrykt støtte for søknaden og anmodet Kunnskapsdepartementet om å følge opp saken i henhold til forskrift om kvalitetssikring og kvalitetsutvikling i høyere utdanning og fagskoleutdanning.

6.3.3.2 Dialog med Sametingets styrer og råd

Det er gjennomført et møte med styrerepresentanter og varamedlemmer oppnevnt av sametingsrådet, i styrene for regionale forskningsfond i Midt- og Nord-Norge. Sametinget har etablert faste kontaktmøter med representanter for Forskningsrådets stedlige representant i Finnmark, VRI Finnmark (Virkemidler for regional FoU og innovasjon), og Regionale forskningsfond Nord-Norge i Finnmark.

6.3.3.3 Kartlegging av tradisjonell kunnskap

Sametinget har bevilget midler til Sámi allaskuvla for å dokumentere og formidle samisk tradisjonell kunnskap.

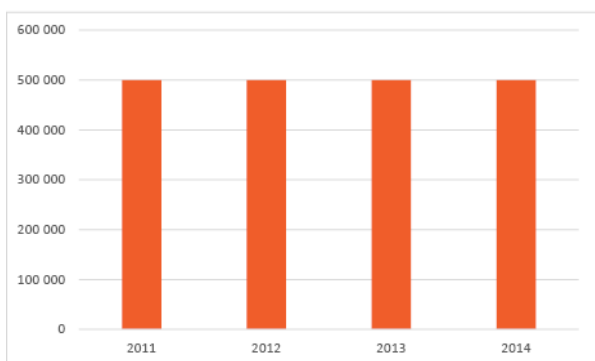
Árbediehtu-prosjektene har ført til at det er bygget opp unik kompetanse ved Sámi allaskuvla, noe som har gjort at de nå tilbyr studie i tradisjonell kunnskap. Studiet skal gi en formell utdanning i dokumentasjon og formidling av tradisjonell kunnskap og gir 30 studiepoeng. Målgruppen for studiet er forvaltere, lærere og andre med interesse for tradisjonell kunnskap. Et nytt kull på 22 studenter startet høsten 2014.

Prosjektet går nå inn i sin avslutningsfase, og det er nødvendig å vurdere framtiden for prosjektet.

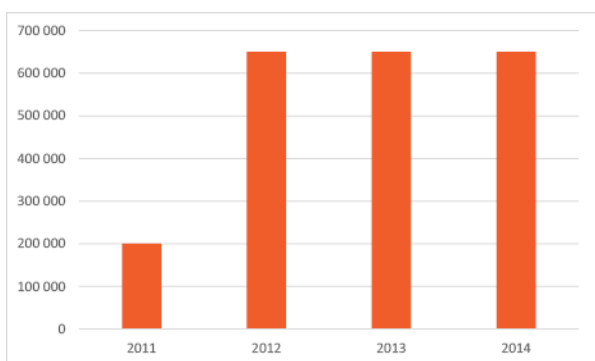
6.3.3.4 Beskyttelse av tradisjonell kunnskap

Sametinget deltok i Norges delegasjon på møte i Verdensorganisasjonen for immaterialrett (WIPO) om tradisjonell kunnskap den 24.-28. mars 2014.

Forbruk - Kompetansesenter for samisk naturbruk

Forbruk - systematisk kartlegging av tradisjonell kunnskap

7 Helse og sosial

Hovedmål:

- Likeverdige helse- og sosialtjenester til det samiske folk, som tar utgangspunkt i samisk språk og kultur. Tjenestene skal være tilpasset det samiske folks rettigheter og behov.

7.1 Økonomiske virkemidler i 2014

Sametinget har mottatt 27 søknader om støtte til helse- og sosialprosjekter, med en samlet søknadssum på kr 6 808 300. Det ble innvilget kr 2 883 500 til 19 prosjekter. Ved årets tildeling har de fleste prosjektene som mål å fremme kunnskap om samisk språk og kultur i eksisterende helse- og sosialtilbud. Dette er i tråd med hovedmålet for tilskuddsordningen, og vil bidra til å sikre et likeverdig helse-, og sosialtilbud til den samiske befolkningen.

Sametinget har videre gitt kr 547 000 i direkte tilskudd til Várdobáiki samisk senter i Evenes kommune til brukerrettede tiltak for samiske eldre, og kr 150 000 til Samisk legeförening for å rekruttere

samiskspråklig helsepersonell.

7.2 En likeverdig helse- og sosialtjeneste

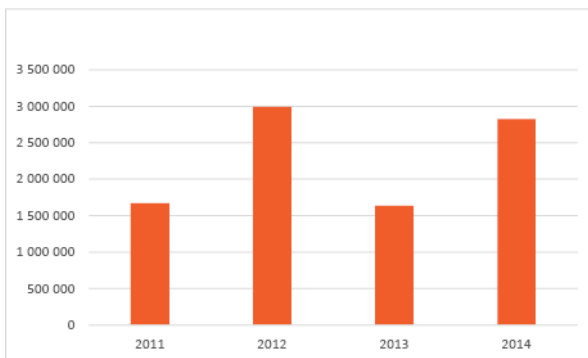
7.2.1 Samiske pasienters rettigheter og behov til en likeverdig helse og sosialtjeneste blir ivaretatt

Sametinget må gis en reell mulighet til å påvirke utviklingen av helse- og sosialtilbudene til samiske befolkningen. Sametinget har derfor tatt opp med helseministeren at styrene i regionale og underliggende helseforetak må ha samisk representasjon, utnevnt av Sametinget.

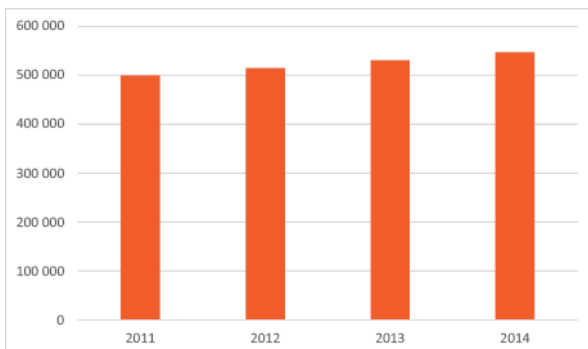
Sametinget har bedt om å bli involvert i arbeidet så tidlig som mulig når regjeringen skal legge frem en nasjonal helse og sykehusplan som skal analysere status og utfordringer i spesialisthelsetjenesten i 2015. Sametinget har også bedt om samiske representasjon i regjeringens ekspertgruppe for planen, men har dessverre ikke mottatt tilbakemelding på dette.

Sametinget er informert om at regjeringen vil legge frem en melding om primærhelsetjenesten og har i den sammenheng gjort et plenumsvedtak. Vedtaket peker på behovet for en ny og helhetlig satsing på primærhelsetjeneste også for det samiske folk. Sametinget har bedt om at en ny handlingsplan for helsetjenester til den samiske befolkning utarbeides, da den forrige planen (Mangfold og likeverd) gikk ut i 2005.

Forbruk - tilskudd til helse- og sosialprosjekter

Forbruk - tilskudd til brukerrettede tilbud til eldre samer

7.2.2 Økt kunnskap om samiske pasienters behov innen helse- og sosialtjenester på alle

nivå.

Sametinget mener at det er nødvendig å øke kunnskapen om samiske pasienters behov innenfor helsetjenestene. Sametinget har derfor deltatt på Nordisk folkehelsekonferanse, hvor vi, i samarbeid med Senter for samisk helseforskning og Samisk nasjonalt kompetansesenter for psykisk helse (SANKS), arrangerte et seminar om folkehelse og folkehelseforskning blant samisk befolkning.

Sametinget har også deltatt på seminar i regi av Arktisk råd, der psykisk helse og selvmordsforebygging i cirumpolare områder var satt på dagsorden. For Sametinget var det viktig å ha fokus på hvordan rasisme, stigmatisering og utfordringer innen tradisjonelle næringer påvirker psykisk helse hos samiske barn og ungdom.

Sametinget mener også at det er viktig at kunnskap om samiske pasienter og andre tjenestemottakeres behov ivaretas i de ulike utdanningene. Et kvalitativt godt tjenestetilbud til samiske pasienter og brukere er avhengig av at vi har fagpersonell som har kunnskap i samiske språk og samisk kultur. Det er i dag en stor mangel på samiskspråklige fagpersonell både innenfor helse- og omsorg og andre tjenestetilbud. Blant annet vil en egen samisk sykepleieutdanning kunne bidra til et mer språklig og kulturelt tilpasset pleie- og omsorgstilbud til samiske pasienter. Sametinget har derfor valgt å bidra på strategiseminarer og fagutviklingsprosjekter ved ulike profesjonsutdanninger, for å løfte denne utfordringen inn i utdanningsmiljøene. Samiske kommuner har utfordringer som blant annet mangel på kartleggingsverktøy som er tilpasset samiske demente, mangel på samisktalende personell og kompetanseoppbygging.

7.2.3 Spesialisthelsetjenestetilbud til samiske pasienter

Sametinget mener at Samisk nasjonalt kompetansesenter - psykisk helsevern og rus (SANKS) har en nøkkelrolle i utvikling av behandlingstilbud til samiske pasienter innen psykisk helse og rus. Sametinget er derfor fornøyd med at vi gjennom konsultasjoner har fått formalisert SANKS sin status som nasjonalt kompetansesenter innenfor rus og psykiatri, og at andre regionale helseforetak forpliktes til å inngå samarbeid med Helse Nord/SANKS, slik at SANKS sitt tilbud gjøres tilgjengelig for alle samiske pasienter.

Sametinget har i møte med sentrale myndigheter og Helse Nord RHF pekt på at somatiske spesialisttilbud til samiske pasienter må vies større oppmerksomhet. Spesielt er det behov for bedre tilbud innen områder som geriatri og utredning av demens, hjerneslag eller andre sykdommer som gir kognitive konsekvenser, rehabilitering og mestring av kroniske sykdommer, samt tilbud til samiske barn og utviklingshemmede. Sametinget har løftet dette inn i konsultasjoner om oppdragsdokumenter til regionale helseforetak og er fornøyd med at Helse Nord i 2015 har fått i oppdrag å etablere et tilbud innen geriatri og rehabilitering som ivaretar samisk språk og kulturforståelse.

Sametinget har i møte med helseministeren tatt opp vår bekymring over at det stadig stilles spørsmål om behovet for tilrettelagte tjenester til samiske pasienter når omorganisering og spareprosesser settes i gang. SANKS er økonomisk og organisatorisk lagt under Finnmarkssykehuset HF, og har gjentatte ganger i 2014 vært foreslått nedprioritert i en omorganiseringsprosess. Sametinget har påpekt at tilrettelagte tjenestetilbud til samiske pasienter er et nasjonalt ansvar, og kan ikke være avhengig av den enkelte lokale foretaks økonomiske situasjon og prioriteringer.

Sametinget vektlegger behovet for å tenke helhetlig og overordnet om organisering og utvikling av tjenestetilbudet til samiske pasienter. Sametinget har derfor også vist til behovet for å samorganisere somatiske tilbud og tilbud innen psykisk helse og rus til samiske pasienter. Dette er viktig både for å rekruttere og utvikle sterke samiske fagmiljø og for fleksibel bruk av fagressurser.

Samisktalende pasienters mulighet til å bruke samisk i kontakt med spesialisthelsetjenesten er begrenset. Sametinget har i flere år vært opptatt av at dette må bedres og var derfor tilfreds med at Helse Nords tolkeprosjekt, som ble gjennomført i perioden 2011-2013, skulle videreføres i 2014. Prosjektet har dessverre ikke blitt videreført, med den begrunnelse at det ikke hadde prioritet fra utførende helseforetak. Dette beklager Sametinget og er fornøyd med at oppfølging av tolkeprosjektet gjentas i oppdragsdokumenter for 2015.

7.2.4 Språklig og kulturelt tilpasset helse og omsorgstjeneste til samiske pasienter i kommunene

Sametinget har i 2014 hatt møter med ulike kommuner for blant annet å rette oppmerksomheten på samiske pasienters behov. Det er positivt at kommunale samarbeidsprosjekter i samiske områder, som interkommunalt medisinsk senter i ETS- området (Evenes, Tjeldsund, og Skånland kommuner), ønsker å involvere Sametinget i deres arbeid med å ivareta samiske brukere.

Sametinget erfarer også at det er avstand mellom forventninger samiske innbyggere har til helse og omsorgstilbudet og tilbudet kommunene gir. Behovet for etablering av distriktsmedisinsk senter i lulesamisk område er et eksempel på at samiske innbyggere mener de ikke når frem i egen kommune. Sametinget har vært engasjert som dialogpartner i den saken. Helse- og omsorgstilbudet til samiske pasienter er derfor også et tema som ivaretas i Sametingets arbeid med samarbeidsavtaler med byer som ønsker å inngå avtale med Sametinget.

7.3 En likeverdig barneverntjeneste

Sametinget har gitt høringsuttalelse til forskrift om barns rett til medvirkning og barns mulighet til å ha en særskilt tillitsperson i egen barnevernssak. Sametinget er tilfreds med at det fremgår i forskriften at barnets etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn, herunder samiske barns språk og kultur, skal ivaretas ved medvirkning.

Sametinget er også gjort kjent med at regjeringen arbeider med forenkling av barnevernsloven og at det i den forbindelse er nedsatt et lovutvalg. For å sikre at samiske barns rettigheter ivaretas, har Sametinget bedt om konsultasjoner i saken. Vi har også bedt om samisk representasjon i lovutvalget, men vi har dessverre ikke mottatt tilbakemelding på dette.

Sametinget har også hatt møte med Norsk Fosterhjemsforening, der ivaretagelse av samisk språk og kultur for barn som er plassert i fosterhjem var tema.

7.4 En likeverdig nødmeldingstjeneste

I forbindelse med oppbygging og fremtidig organisering av nødmeldetjenesten, har Sametinget i 2014 hatt dialogmøte med direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, kommuner innenfor forvaltningsområdet for samiske språk og 110-sentralene som betjener nødmeldinger fra disse kommunene. Sametinget vil ta med seg utfordringer og synspunkter fra dialogmøtet i videre konsultasjoner med regjeringen.

7.5 Likeverdige soningsforhold for samiske innsatte

Sametinget har i 2014 i samarbeid med Kriminalomsorgen region nord utarbeidet en tiltaksplan for samiske innsatte og soningsdømte. Et av tiltakene i planen er å samle samarbeidspartnere med kompetanse på området til et årlig nettverksseminar. Sametinget har i 2014 deltatt på et nettverksseminar for kriminalomsorgen i Tromsø.

Sivilombudsmannen har etablert en forebyggingsenhet mot tortur og umenneskelig behandling ved frihetsberøvelse. Sametinget har gitt innspill til hvordan samers rettigheter kan ivaretas under frihetsberøvelse og bedt om informasjon angående samiske innsattes soningsforhold, sett i lys av deres første rapport fra Tromsø fengsel.

8 Arealer og miljø

Hovedmål

- Bærekraftig forvaltning av natur og ressursgrunnlaget for slik å sikre og utvikle samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsliv.

8.1 Rammebetingelser

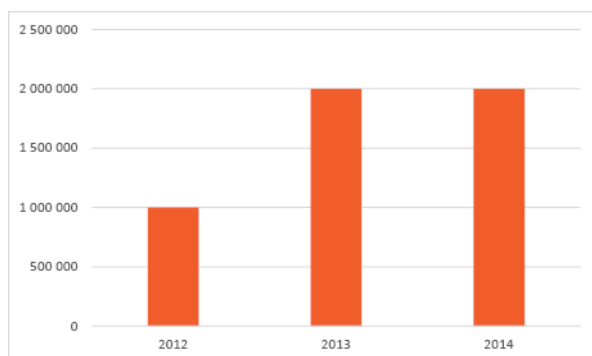
8.1.1 Protect Sápmi

Protect Sápmi er en stiftelse opprettet av Norske Reindriftssamers Landsforbund og Svenske Samers Riksforbund. Sametinget oppnevner ett medlem i styret. Stiftelsen skal yte faglig bistand til å ivareta samiske rettighetshaveres arealinteresser, land- og ressursrettigheter og utviklingsmuligheter.

Protect Sápmi får en direktebevilgning for sitt arbeid med at samiske rettighetshavere kan gi sitt frie og på forhånd informerte samtykke i utbyggingssaker. I 2014 har Protect Sápmi 4 personer tilknyttet virksomhetens arbeid.

Sametinget legger til grunn at grunnfinansieringen av Stiftelsen Protect Sápmi i økende grad må komme fra andre offentlige og/eller ikke-offentlige myndigheter, slik at Sametingets finansieringsandel gradvis kan trappes ned. Sametinget har derfor ved flere anledninger, senest i møte med næringsministeren 8. desember 2014, bedt regjeringen bidra med grunnfinansiering til Protect Sápmi.

Forbruk - tilskudd til Protect Sápmi

8.2 Forvaltning av arealer

I et fåtall av arealplanene i 2014 har Sametinget vurdert det slik at planene har kunnet få vesentlige konsekvenser for samisk kultur eller næringsutøvelse. Vi har derfor brukt vår innsigelsesrett. Rent konkret har innsigelsene vært fremmet med hensyn til reindrift, tradisjonelt kystfiske og kulturminneverdier. Så langt har sakene funnet løsning gjennom dialog med kommunen eller gjennom mekling hos Fylkesmannen.

Nye arealbruksmåter bidrar til et økende press på de tradisjonelle samiske områdene. Dette kan være svært utfordrende for tradisjonelle samiske næringer, og skaper i noen tilfeller uforenlige interessekonflikter. Særlig i slike saker ser Sametinget det viktig å ha en god dialog med

planmyndighetene allerede fra oppstart av planarbeidet.

8.2.1 Kommuneplanens arealdel for Bodø kommune 2014-2026

Innsigelsen gjaldt hensynet til sikring av naturgrunnet for samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsliv generelt, samt samiske kulturminner og reindriftsnæringen spesielt. Saken ble løst gjennom dialog og meklingsmøte hos Fylkesmannen. Planen ble justert slik at naturgrunnet er sikret i tilstrekkelig grad til at grunnlaget for innsigelsen falt bort.

8.2.2 Kommunedelplanen Byplan Sortland, Blåbyen 2014 - 2026

Innsigelsen gjaldt hensynet til reindrift, avgrenset til den delen av planen som ligger på Hinnøya.

Sametinget, Sortland kommune og det berørte reinbeitedistriktet er i dialog. Det er enighet om å finne fram til konkrete alternativer til plangrep og prosesser som kan løse innsigelsen. Saken sees i sammenheng med utbyggingen av Hålogalandsveien som går gjennom planområdet, og den reindriftsfaglige konsekvensutredningen som nå utarbeides for veiprojektet.

8.2.3 Kystsone i tradisjonelle samiske områder

For Sametinget er det viktig å sikre arealene til tradisjonelle fiskeplasser og gyteområder. Disse områdene danner ressursgrunnet for levedyktig fiske i samiske kyst- og fjordområder. Sametinget har anmodet kommunene om å ta i bruk føre var-prinsippet i avsetting av områder for akvakulturformål. I tilfeller der nye bruksformer truer tradisjonelle fiskeplasser og gyteområder eller kan medføre irreversibel skade eller ødeleggelse av lokalt fiske, har Sametinget valgt å fremme innsigelse til planen. I tillegg har vi anmodet kommunene å ta i bruk tradisjonell og lokal kunnskap om bruken av kyst- og havområdene i planprosessen.

8.3 Naturressurser

8.3.1 Oppfølging av konsesjonssaker

Sametinget har gitt uttalelse om vindkraftprosjektene Øyfjellet vindkraftverk, Riehppi vindkraftverk, Kopperaa vindkraftverk og Markavola, Hyllfjellet og Sognvola vindkraftverker. Det er avgitt innsigelse til alle disse prosjektene.

Det er blitt konsultert med Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) om prosjektene Mosjøen vindkraftverk og Øyfjellet vindkraftverk, samt prosjektene, Kopperaa, Markavola, Hyllfjellet og Sognvola. I konsultasjonene gir ikke NVE uttrykk for hvilket vedtak de kommer til å gjøre. Man kan dermed ikke vurdere om man er blitt enig med myndigheten eller ikke.

Sametinget har i løpet av 2014 fremmet innsigelser mot søknader om småkraftverk i Fauske, Bodø, Balsfjord kommuner og i Vest-Finnmark. Sametinget er av den oppfatning at samla belastning av tiltakene for reindrifta ikke har vært vurdert. Det er heller ikke vurdert om konsekvensene av småkraftutbygging får vesentlige negative konsekvenser for reindrifta. NVE har sendt disse søknadene på høring i pakker der flere småkraftverk i samme område er behandla samtidig. En slik samla saksbehandling gir større mulighet til å avdekke den samla belastninga for reindriftsnæringen i et større område.

Det er blitt konsultert med NVE om småkraftpakkene uten at NVE har gitt uttrykk for hvilket utfall sakene vil få. Sametinget anser dermed at konsultasjonene ikke er fullført med hensikten om å oppnå enighet.

8.3.2 Mineralvirksomhet i samiske områder

Sametinget har i 2014 gjennom vedtak bedt regjeringen raskt å ta initiativ til konsultasjoner med sikte på endringer av mineralloven slik at den uomtvistet er innenfor folkeretten. Dette særlig knyttet til plikten for å ta hensyn til samisk kultur i hele det samiske området, retten til konsultasjoner om mineralvirksomhet og innføring av fordelsordninger som medfører at nytteverdien fra gruvevirksomhet kommer samiske samfunn og rettighetshavere til gode.

Regjeringen aksepterte i august 2014 FNs Menneskerettsråd sin anbefaling om å videreutvikle en dialog for å oppnå en enighet om mineralaktivitet i nord. Sametinget merker seg også at en enstemmig kommunal- og forvaltningskomité i Stortinget i Innst. 57 S (2014–2015) gir uttrykk for at det er viktig at det oppnås en gjensidig forståelse for hvordan mineralressursene i de samiske områdene skal forvaltes på en måte som kan forenes med reindriftsnæringen, og at dette må ivaretas gjennom myndighetenes dialog med Sametinget. Spørsmålet om endring av mineralloven er også tatt opp av Sametinget i møte med næringsministeren. Nærings- og fiskeridepartementet har overfor Sametinget ikke gitt noen signaler om at de akter å vurdere endringer i mineralloven.

Denne situasjonen gjør det meget krevende for Sametinget å gi tilslutning til noen form for mineralvirksomhet i samiske områder. Det er behov for å videreutvikle Sametingets mineralveileder til en mer gjennomarbeidet og oppdatert mineralpolitisk plattform. Dette for å ivareta at hensynet til berørte samiske interesser og rettighetshavere i større grad innarbeides.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD) har ikke tatt hensyn til Sametingets innsigelse til reguleringsplan for gruvevirksomhet på Nussir og Gumpenjuni i Kvalsund kommune. Reguleringsplanen ble godkjent av KMD etter et møte med kommunalministeren, men uten at konsultasjoner ble gjennomført. Sametinget har påbegynt konsultasjoner med Miljødirektoratet om Nussir ASA sin søknad om tillatelse etter forurensingsloven. Det vil bli lagt fram en egen sak i Sametinget for endelig stillingstaking til gruveplanene i Nussir og Gumpenjuni.

8.3.3 Oppfølging av finnmarksloven

Sametinget har foretatt en helhetlig gjennomgang av finnmarksloven. Sametingets behandling knytter seg til hvordan finnmarksloven blir fulgt opp i praksis og ikke om behov for endringer av loven.

Sametinget har hatt politisk og administrativ dialog med Finnmarkseiendommen om oppfølging av plenumsvedtaket og opplever denne dialogen som konstruktiv med behov for videreføring.

Kartleggings- og anerkjennesarbeidet av land og ressurser etter finnmarksloven er underfinansiert. Sametinget har bedt om i statsbudsjettet avsettes midler til Finnmarkskommisjonens arbeid på en egen post.

Sametinget er kritisk til noen av de rettslige vurderingene Finnmarkskommisjonen har foretatt. Sametinget har derfor framhevet at fortidens statlige disposisjoner må tolkes i lys av overgrep- og diskrimineringsvernet i folkeretten når de underliggende rettigheter skal kartlegges og anerkjennes. Dette må inngå i den tingsrettslige vurderingen som gjøres i Finnmarkskommisjonens arbeid. Stortinget har lagt til grunn at samer og samiske lokalsamfunn har kollektiv eiendomsrett av områder i Finnmark, og sikkert i indre deler av Finnmark (jf. finnmarksloven §§ 5, 9 og 10 og justiskomiteens notat av 21.03.05). Dette må etter Sametingets syn gis større betydning i Finnmarkskommisjonens vurderinger i arbeidet med identifisering av rettigheter i Finnmark.

8.3.4 Vårjakt på ender

Sametinget mener at dagens prøveordning ikke er i tråd med de sedvanemessige måtene den tradisjonelle vårjakta har vært drevet på. Dette har Sametinget tilkjennegitt ved Norges rapportering til ILO-konvensjon nr. 169. Sametinget ønsker at vårjakta skal aksepteres som en tradisjonell samisk kulturutøvelse og at rammene for jakta må utvides slik av den er i tråd med tradisjonen, men samtidig

innenfor det som kan regnes som biologisk bærekraftig.

Sametinget har hatt møter med Klima- og miljøverndepartementet der det har vært enighet om at kunnskapsgrunnlaget må forbedres. Miljødirektoratet har fått i oppdrag å utrede mulighetene for å tilpasse rammen for jakta slik at den blir mer i tråd med de sedvanemessige måtene den tradisjonelle vârljakta har vært drevet på i generasjoner.

8.4 Naturmangfold

I 2014 ble det oppnevnt nye samiske styrerepresentanter til nasjonalpark- og verneområdestyrene. I alt 20 av de totale 39 samiske medlemmer i nasjonalpark- og verneområdestyrer sto på valg. Sametinget var fornøyd med at Miljødirektoratet fulgte Sametingets innstilling oppnevning.

For å styrke oppfølging av de samiske representantene i verneområdestyrene ble det utarbeidet en veiledningsbrosjyre for Sametingets oppnevnte styremedlemmer.

Sametinget ønsker å tilrettelegge for mer kontakt og nettverksbygging mellom de samiske representanter i verneområde- og nasjonalparkstyrene. Sametinget har opprettet et diskusjonsforum for representanter i sosiale media.

Sametinget har vært i konsultasjoner med Miljødirektoratet om forvaltningsplan for Femundsmarka nasjonalpark med tilliggende landskapsvernområder. I konsultasjonene ble det oppnådd enighet om forvaltningsplanen. Sametinget har fulgt opp arbeidet med konvensjon om biologisk mangfold (CBD) artikkel 8 (j) ved deltakelse på det 12. partsmøtet i år. Partsmøtet vedtok at terminologien "*indigenous peoples and local communities*" skal benyttes i fremtidige vedtak knyttet til konvensjonen. Sametinget har avtalt med det finske og det svenske sametinget å utrede mulighetene for et nærmere samarbeid i saker som vedrører konvensjonens artikkel 8 (j), samt om Nagoya-protokollen.

8.5 Samerettsutvalget

Sametinget vil uttrykke bekymring over den manglende framdriften når det gjelder samerettsutvalget og ser det som uheldig at anerkjennelsen av samenes kollektive og individuelle land- og ressursrettigheter utenfor Finnmark fortsatt er uavklart.

Samtidig som det ikke foregår en oppfølging av Samerettsutvalget, skjer det et tiltakende press på areal- og ressursgrunnlaget for samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsliv. Regjeringen iverksetter prosesser og tiltak som griper rett inn i problemstillinger Samerettsutvalget har utredet. Dette gjelder endringer av motorferdselloven, forenkling av utmarksforvaltningen og privatisering og arronderingssalg av skoger Statskog SF disponerer.

8.5.1 Privatisering og arronderingssalg av skoger Statskog disponerer

Statskog SF fortsetter det såkalte arronderingssalg. Sametinget har uttrykt prinsipiell motstand mot den type salg av grunn i samiske områder før dette er kartlagt slik Samerettsutvalget har foreslått og folkeretten forutsetter. Samarbeidsavtalen mellom Sametinget og Statskog omfatter derfor ikke konsultasjoner om et slikt salg Sametinget prinsipielt er i mot. Landbruks- og matdepartementets pålegg til styret i Statskog SF om privatisering av drivverdig skog omfatter også det samiske området og vil i høy grad kunne påvirke samiske rettigheter og interesser uten at Sametinget ble konsultert om dette. Landbruks- og matdepartementet har informert Sametinget om at det vil bli konsultert dersom det blir aktuelt å vurdere salg i disse områdene. Sametinget kan ikke se at et slikt eventuelt salg eller delprivatisering samsvarer med folkerettslige forpliktelser overfor det samiske folk og den prosessforståelsen som hele tiden har ligget til grunn for nedsettelsen og oppfølgingen av Samerettsutvalget.

8.5.2 Forenkling av utmarksforvaltningen

Sametinget ble ikke konsultert om mandat og sammensetning av faggruppe som skulle avgi rapport om forenkling av utmarksforvaltningen. Kommunal- og moderniseringsministeren valgte å orientere Sametinget om at vi skulle konsulteres om eventuelle tiltak som kan berøre samiske interesser. Sametinget har hatt et administrativt drøftingsmøte med faggruppen og vil avgi høringsuttalelse til rapporten som ble avgitt i desember 2014. Det er Sametinget klare formening at forenklingstiltak må bidra til å styrke det samiske folks deltakelse i forvaltningen av utmarksressursene, og ikke svekke den.

8.5.3 Endring av motorferdselloven

Sametinget har hatt konsultasjoner med Miljøverndepartementet om snøscooterløyper i verneområder i Finnmark og Nord-Troms. Sametinget støtter forbudet mot løyper i verneområder, men mener det likevel bør gis anledning til å vurdere dette ved etablering av verneområder og ta inn bestemmelser for dette i verneforskriftene. Sametinget påpeker at et forbud vil kunne skape utfordringer i Finnmark hvor man allerede har løyper i verneområder.

Når det gjelder spørsmålet om samtykke til motorferdsel i statsallmenninger ønsker ikke Sametinget at regjeringen gjør endringer i hvem som skal samtykke til motorferdsel i statsallmenninger nå. Spørsmålet må tas opp i arbeidet med oppfølgingen av samerettsutvalget 2.

Sametinget må konsulteres om spørsmålet i den anledning. Vi er generelt opptatt av at det ikke gjøres inngrep i underliggende eier- og bruksrettigheter som ennå ikke er kartlagt og identifisert.

9 Kulturminnevern

Hovedmål:

- Dokumentere, formidle og forvalte kunnskapen om fortida og for framtida, som samiske kulturminner og kulturmiljøer representerer.

Det har vært stor aktivitet innen det samiske kulturminnevernet i 2014. Sametinget har hatt kontakt med informanter, bygdelag, reinbeitedistrikt, kommuner og enkeltpersoner. Vi har gjennomført 152 befaringer, der det er registrert 784 nye kulturminnelokaliteter med samiske kulturminner, som alle er lagt inn i Riksantikvarens kulturminnedatabase Askeladden. Innenfor de nevnte lokalitetene er det registrert 6047 nye eller endrede enkeltminner, 413 av disse ble funnet på Noiddiidcearru (Varangervidda) i forbindelse med det forberedende verdensarv arbeidet.

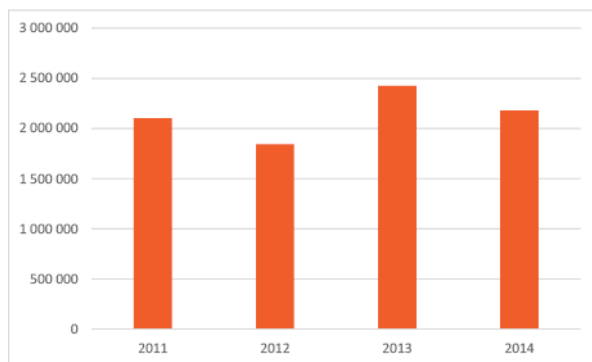
I nordre del av Nordland er det foretatt 15 befaringer sammen med ulike informanter, og det har blitt registrert 46 nye enkeltminner, fordelt på 12 lokaliteter. Disse registreringene er i stor grad blitt gjort ved at lokale enkeltpersoner med interesse for kulturminnevern har tatt kontakt med Sametinget. Et godt samarbeid over år har dermed ført til dokumentasjon av verdifull ny kunnskap.

Sametinget har gjennom prosjektet "Identifisering og registrering av samiske bygninger" siden 2012 registrert omkring 600 samiske bygninger, der ca. 210 er stabbur og ca. 180 er boliger. Dette prosjektet er viktig for dokumentasjon av samisk tilstedeværelse.

Registreringene og aktiviteten for øvrig i kulturminnevernarbeidet gjenspeiler at Sametinget på en god måte har vært med på å dokumentere, formidle og forvalte kunnskapen om samiske kulturminner og kulturmiljøer i Norge. Vi ser at det imidlertid er felt innenfor det samiske kulturminnevernet der det fortsatt er nødvendig med økt oppmerksomhet. Dette gjelder immaterielle kulturminner, der det kreves ytterligere

innsats for å nå det oppsatte målet.

Forbruk - tilskudd til kulturminnevern

9.1 Rammebetingelser for samisk kulturminnevern

Mottakere av søkerbaserte midler har i stor grad vært museer eller andre samiske organisasjoner. Her følger noen eksempler fra 2014:

- Aajege språksenter fikk midler til registrering av samiske bygg i Meråker, dokumentasjon av sagn og fortellinger i Røros, samt tilrettelegging av kulturminner i Forollhogna.
- Saemien Sijte fikk midler til å registrere kulturminner i snøfonner. På grunn av endret klima er det større nedsmelting av snø og is, og det kan derfor dukke opp eldre samiske gjenstander på slike steder.
- Spildra grendelag fikk tilskudd til å dekke landskapsarkitektens arbeid med å utarbeide detaljerte planer for sikringen av bjørnegraver langs kultursti.
- Árran lulesamisk senter fikk midler til å videreføre en flerårig registrering av krigsminner, samt foreta dokumentasjon av en offerplass i Sørfold.
- Midt-Troms museum fikk midler til å restaurere samiske bygg i Kaperdalen.

Det ble videre tildelt midler fra Riksantikvarens bevaringsprogram for fredete bygninger i privat eie. Av større restaureringsprosjekter er det gitt midler til Middagmoen i Sørreisa, Fjellidal i Gratangen, husmannsplassen Kjelvik i Sørfold, Tuva i Hamarøy, Tolkhuset i Nesseby og en skjeltersjø i Tana.

Når det gjelder samisk bygningsvern for øvrig, er huset på Varsigården i Sirbmá satt opp på avtalt tomt, og arbeidet med ferdigstilling av huset har pågått. Huseier har også fått noe tilskudd fra Norsk kulturminnefond til oppsettingen. Mennahuset på Sandnes i Sør-Varanger kommune er også satt i stand utvendig, etter planer som Sametinget har godkjent og gitt tilskudd til.

9.1.1 Det samiske perspektivet i nasjonalt og regionalt kulturminnevern

Sametinget har deltatt i den regionale styringsgruppen for Goarahat og Sandvikhalvøya, utvalgt kulturlandskap i Finnmark sammen med Finnmark fylkeskommune, Fylkesmannen og FEFO. Sametinget har vært med på felles befaring i området, samt deltatt på kulturminnevandring sammen med presse og lokal samarbeidsgruppe. Sametinget har også bevilget midler til Sjøsamisk kompetansesenter, slik at de kan registrere kulturminner innenfor området. På den måten vil en få synliggjort det sjøsamiske perspektivet i et kystkulturlandskap.

Sametinget har i 2014 oppnevnt Sverre Fjellheim som Sametingets nye representant i verdensarvrådet for Røros bergstad og Circumferensen. En slik deltakelse er viktig for å synliggjøre sørsamisk kultur i

verdensarvområdet Røros.

9.1.2 En effektiv og smidig forvaltning av samiske kulturminner

Sametinget har i innspill til Riksantikvarens (RA) prioriteringsbrev for 2015 blant annet pekt på samisk bygningsvern og Várjjat siida inn på UNESCOs verdensarvliste som aktuelle saker for Sametinget å arbeide aktivt videre med.

Når det gjelder Sametingets utfordringer, har vi spesielt pekt på 100-års grensa i kulturminneloven for samiske kulturminner og kvalitetssikring og oppdatering av kulturminnedatabasen, Askeladden.

9.2 Forvaltning av samiske kulturminner

9.2.1 Funksjonell og forutsigbar forvaltning etter kulturminneloven og plan- og bygningsloven

Sametinget har i samarbeid med Finnmark fylkeskommune (FFK) i to feltsesonger foretatt utfyllende registreringer på Porsangmoen og Hálkavárri skyte- og øvingsfelt i Porsanger kommune. I 2014 er det registrert 56 samiske kulturminner. Totalt er det nyregistrert 82 kulturminner, og i tillegg er det kjent i overkant av 430 enkeltminner innenfor skyte- og øvingsfeltet. De fleste av disse kan settes inn i en samisk kontekst.

Sametinget har i 2014 fått i stand en revegetering av et skadet kulturminneområde ved Høyvikhøyden i Vadsø kommune. I området er det blant annet en rekke samiske urgraver. Skadene oppsto i forbindelse med Avinors utbedringsarbeid for sirklingslysene til Vadsø lufthavn i 2007. Den praktiske revegeteringen ble utført av Bioforsk. Saken har versert innenfor kulturminneforvaltninga i flere år, og den er nå avsluttet på en etter forholdene akseptabel måte.

Sametinget fikk i 2014 innvilget et tilskudd av Riksantikvaren til å kontrollregistrere kulturminner ved Lenesjávri/Leinavann i Bardu. Prosjektet var et samarbeid med Troms fylkeskommune. Formålet med årets registrering var å få en oppdatert oversikt over kulturminnene og få dem kartfestet ved hjelp av ny teknologi (avansert GPS). Undersøkelser bekreftet antakelsen om stor kulturminnetetthet ved Lenesjávri og om stor variasjonsbredde og tidsdybde i kulturmiljøet. Arbeidet resulterte i ca. 50 registrerte kulturminner, hvorav 32 på en og samme holme (Duopmáasasuolu/Tomasholmen). Ny kunnskap førte også til omdefinering av kulturminner. Det som før feltarbeidet var kjent som en gravholme, viste seg også å ha en eldre forhistorie som fangstlokalitet for villrein.

Etter oppdrag fra Fylkesmannen i Nordland har Sametinget i 2014 foretatt kulturminneregistreringer innenfor Møysalen nasjonalpark og landskapsverneområde. Møysalen nasjonalpark og Møysalen landskapsvernområde skal til sammen sikre et større, sammenhengende natur- og kulturlandskapsområde.

Det ble valgt ut tre avgrensede områder innenfor Møysalen nasjonalpark for Sametingets feltarbeid, der det ble registrert 23 kulturminnelokaliteter. Disse består av kulturminner knyttet til den eldre samiske reindriften, slik som árran/teltboplasser, gammetufter og hellere; kulturminner knyttet til den eldre samiske gårdsbosetningen og kulturminner knyttet til skjerpe-/gruvedriften fra begynnelsen av 1900-tallet. Årets kulturminneregistrering har vært verdifull og viktig når det gjelder å synliggjøre eldre samisk tilstedeværelse og samiske kulturminner i denne delen av Sápmi.

Det største registreringsprosjektet på sørsamisk område i 2014 har blitt gjort i forbindelse med den planlagte 420 kV-kraftlinja på Fosen. Det ble registrert fem automatisk fredete samiske kulturminnelokaliteter, herunder to gåetie-sijjeh/gammetufter, én gaelmie/urgrav, én aernie/ildsted og én tsiegle/merkestein. Registreringene er en viktig dokumentasjon av eldre tiders samisk bruk og bosetning på Fosenhalvøya. Sametinget har også, etter avtaler med Statnett, fått endret kraftlinjetiltakene slik at ingen av disse kulturminnene vil bli skadet eller ødelagt i forbindelse med byggingen av kraftlinja.

9.2.2 Registrering og identifisering av samiske bygninger

I forbindelse med prosjektet, identifisering og registrering av samiske bygninger, har det i 2014 vært gjennomført befaringer i kommunene Kautokeino, Lenvik, Tranøy, Berg, Målselv, Sørreisa, Dyrøy, Ibestad, Salangen og Lavangen. Det ble befart 180 bygninger i løpet av feltsesongen.

Totalt ble 180 bygninger befart, av disse ble 107 konkludert som samiske. Av de resterende bygningene er det noe tidlig å konkludere, men trolig vil om lag halvparten av disse være å regne som samiske. Til sammen dreier det seg om ca. 51 hus/hytter, de øvrige er aiti, fjøs/stall/låver, samt andre mindre uthus og gammer. For 42 av de 145 bygningene er det nødvendig med store utbedringer og strakstiltak for å bevare disse. Et stort antall av de bygningene som regnes som samiske, rundt regnet 40 har tilstandsgrad TG3, som betyr at dette er bygninger som trenger strakstiltak og store utbedringer.

9.2.3 Kulturmiljøet Skoltebyen

Skjøtselen i Skoltebyen for 2014 er gjennomført etter planene og sluttresultatet er bra. Det er arbeidet med vegetasjonspleie, hogd kratt og brukt beitepusser for å få bukt med gjenstridige tuer. Svanhovd miljøsenter har vært engasjert for å få dyrket fram stedegent frø som er spredt på gravhaugen.

Videre har Sametinget sørget for at St. Georgs kapell er bedre brannsikret. Dette er gjort ved å legge et grusbelt rundt bygningen som en hindring mot gressbranner i området. Det er også engasjert rørlegger til å reparere vannanlegget i Hallonen-huset.

Sametingets dialog med Statens vegvesen og med Sør-Varanger kommune har avklart at et trespråklig stedsnavneskilt for Skoltebyen skal settes opp.

Planen for anlegg av universell adkomst ned til fiskeplassen ved Skoltefossen er ferdig utarbeidet og vil bli lagt ut på anbud.

9.3 Synliggjøring av kulturminner

9.3.1 Samiske kulturminner brukes for å dokumentere kunnskap om tilpassing til ressurser og landskap

Både Sametinget og Riksantikvaren har innvilget tilskudd til Årran julevsáme guovdásj/lulesamisk senter for videreføring av prosjektet, Krigsminner i Nord-Salten som ledd i verdiskaping på kulturminneområdet. Resultatene fra prosjektet formidles blant annet gjennom bloggen, krigsminner.blogspot.no. Temaet har vært spesielt aktuelt i forbindelse med den oppmerksomheten som har vært på andre verdenskrig i 2014.

9.3.2 Sametinget er hovedaktør i formidlingen av den samiske kulturarven

Prosjektet for registrering av samiske kulturminner langs 420kV-kraftledning Balsfjord – Hammerfest er avsluttet. Det er utarbeidet en sluttrapport for registreringsprosjektet. Registreringsprosjektet pågikk i perioden 2010-2012, og det ble registrert om lag 1000 samiske kulturminner. Sluttrapporten synliggjør eldre samisk bruk og bosetning i de aktuelle områdene fra kyst til fjell og bidrar dermed til økt kunnskap om kulturhistorien i Sápmi.

Som et resultat av den sentrale kulturminnepolitikken har Riksantikvaren satt i gang flere bevaringsprogrammer for kulturminner. Et av disse er bevaringsprogrammet for utvalgte arkeologiske kulturminner 2010-2020 (BARK). Sametinget har mottatt tilsagn fra Riksantikvaren til arbeid med BARK, og vi har laget en langsiktig plan for skjøtsel av samiske kulturminner.

Sametinget har i 2014 arbeidet med sikring, tilrettelegging og skilting av samiske kulturminner på Spildra og på kirkegårdene i Nordstraumen og på Skorpa i Kvænangen kommune, Sarinatangen i Røyrvik kommune samt sikring av og informasjon om samiske kulturminner ved Klubben i Nesseby kommune. Alle prosjektene har lokal forankring og er viktige når det gjelder tilrettelegging og formidling av samiske kulturminner og kulturmiljø på lokalt nivå.

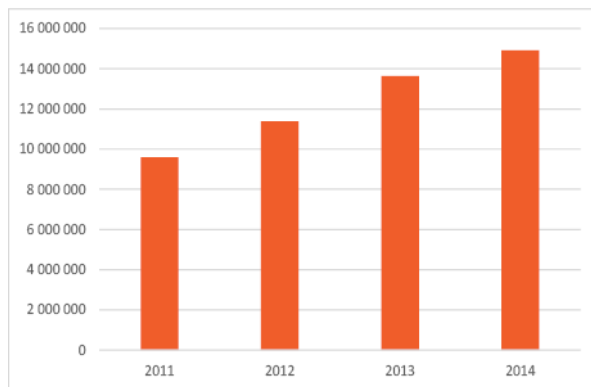
10 Næring

Hovedmål:

- Et sterkt og allsidig næringsliv som bygger på og tar hensyn til samisk kultur, natur og miljø, og danner grunnlaget for livskraftige lokalsamfunn der mennesker ønsker å bo.

10.1 Rammebetingelser i primærnæringer

Forbruk - tilskudd til primærnæringer

10.1.1 Marine næringer

Sametinget har i 2014 hatt stor fokus på sjøsamiske utfordringer. Det er blant annet avholdt flere folkemøter i sjøsamiske bygder. Møtene har vært gode bidrag til en kontinuerlig politikkutvikling på dette feltet. Sametinget har merket seg at antall saker, høringer, proposisjoner og lignende fra Nærings- og fiskeridepartementet har vært uvanlig høyt i 2014. Sametinget har på best mulig måte gitt gode og konstruktive innspill på sentrale politikkområder innenfor den marine sektoren i 2014.

10.1.1.1 Fiskerireguleringer

Sametinget har deltatt i fiskerireguleringene og gitt innspill i saker som angår kyst- og fjordområdene, både gjennom reguleringsmøtene med fiskeridirektøren og gjennom norsk-russisk fiskerikommisjon. Fjordfiskerinemnda ble etablert i 2014 og har påbegynt sitt arbeid i 2014. Sametinget har store forventninger til nemndas bidrag i fiskeriforvaltningen og er oppmerksom på nemndas utfordringer framover.

Sametinget og Nærings- og fiskeridepartementet gjennomfører hver høst en politisk konsultasjon om neste års fiskerireguleringer. Det hadde i forkant av den politiske konsultasjonen også vært avholdt administrative konsultasjoner om ny stortingsmelding om kongekrabbeforvaltningen. Konsultasjon om kongekrabbemeldingen vil fortsette i 2015. Sametinget mener at alle fartøy under 15 meter som er utstyrt og rigget for kongekrabbefisket skal kunne få delta i dette fiskeriet. Sametinget er ikke fornøyd med at konsultasjoner om dette ikke førte fram og ble avvist av Nærings- og fiskeridepartementet.

Regjeringen ønsket i 2014 å endre deltakerloven. Sametinget går ikke inn for disse endringene, og har bedt om konsultasjoner med regjeringen, uten å nå fram.

10.1.1.2 Laksefiske

Sametinget har i 2014 foreslått at Finnmarkseiendommen (FEFO) og Finnmark fylkeskommune sammen utvikler en rekrutteringsordning i sjølaksefisket gjennom lakseplasser avsatt til ungdom og at sjølaksefiske blir satt på timeplanen i den videregående skolen. Dette er fulgt opp i FEFOs regler for tildeling av lakseplasser.

Sametinget er representert i den norske forhandlingsdelegasjonen om ny overenskomst på grensetrekket i Tanavassdraget. Delegasjonen har ikke lyktes med å bli enig om reguleringer i turistfisket og med å bedre tilgangen til de tradisjonelle fiskeplasser på grensetrekket for lokalbefolkningen.

Sametinget i Norge har observatørstatus i The North Atlantic Salmon Conservation Organization (NASCO). Sametinget var til stede på NASCO-årsmøtet 2014. Årets sesjon ble avholdt i Saint-Malo, Frankrike 3.-6. juni. Sametinget hadde et eget åpningsinnlegg.

10.1.1.3 Økonomiske virkemidler til marine næringer

Som tidligere år har det vært stor søkerpågang om investeringsstøtte både på sjø- og landsiden, til fartøyinvesteringer og til utbygging av mottaksanlegg. Mange vil fortsatt etablere seg som fiskere både med eget fartøy gjennom førstegangsinvesteringer i tillegg til utskifting av fartøy for å effektivisere og styrke sin fangst- og fiskeriaktivitet. Blant disse er mange unge fiskere som gjennom investeringsstøtte fra Sametinget har bidratt til å utløse støtte fra andre finansieringsinstanser for å kunne etablere seg med egne fartøy i næringen.

Sametinget har bidratt med støtte til felles serviceanlegg for fiskere for å tilrettelegge for effektiv drift og samtidig bidra til et fellesskap i lokale fiskerimiljø. Sametinget vil som et tilretteleggende tiltak trekke fram sitt bidrag til å bygge opp mottaksanlegget i Seglvik i Kvæningen kommune. Oppstart av mottaksanlegget er viktig for leveranser av fjord- og den kystnære flåten i regionen Nord-Troms. Den lokale flåtegruppen er av en slik størrelse at det vil være lite gunstig å gjøre leveranser til anlegg langt utenfor lokalområdet, og vel 50 % av landet kvantum i Kvæningen kommune er blitt levert på anlegget.

10.1.2 Jordbruk

10.1.2.1 Arktisk landbruk

2014 var det siste året programmet Arktisk landbruk kunne finansiere nye prosjekter. Sametinget har deltatt både i forvaltningen av midlene og i styringsgruppa for programmet. Forvaltningsgruppa består av fylkeslandbruksdirektørene, bondeorganisasjonene, Norske reindriftssamers landsforbund (NRL) og Sametinget. Av de større prosjektene som gruppa finansierte var blant annet å følge opp det nye klassifiseringssystemet for reinkjøtt, arktiske grønnsaksproduksjon, grovforproduksjon og hagebær i arktisk.

10.1.2.2 Virkemidler til jordbruk

I jordbruksavtalen for 2015 ble virkemidler til Sametinget på totalt kr. 4 mill. avviklet som ordning. Dette vil få konsekvenser for jordbruket i samiske områder og Sametinget er svært lite tilfreds med at mulighetene for å støtte bruksutbygginger i samiske områder fra og med 2015 er falt bort.

I likhet med 2013 har det vært en stor pågang av søkere som vil investere i jordbruksnæringen. Flere av de geitebrukene som har måttet slakte sine besetninger og sanere driftsbygg for å bli kvitt sykdommer, har fått tilskudd til bygg. Sametinget fikk 2 millioner kroner til arktisk landbruk. 1 million kroner ble overført til forvaltningsgruppa for arktisk landbruk, og 1 million kroner ble brukt til ulike prosjekter som Sametinget selv finansierte. Blant annet bevilget Sametinget midler til videreføring av Ávjovárri-prosjektet der kommunene Porsanger, Karasjok og Kautokeino er med.

10.1.3 Reindrift

10.1.3.1 Reintilpasningen i Finnmark

Sametinget registrerer at det er stor usikkerhet i reindriftsnæringa når det gjelder konsekvenser og videre oppfølging etter endt reduksjonsperiode. Sametinget har derfor bedt om at prosessen med reintallstilpasning evalueres, og at det settes i gang et arbeid snarest for å etablere forutsigbare løsninger for eventuelle fremtidige reintallsreduksjoner, som har legitimitet blant utøverne. Sametinget har også påpekt at reintallsfastsettelsen skal ta utgangspunkt i alle årstidsbeiter, og at rettighetssituasjonen på vinterbeitene i de berørte områdene ikke er avklart. Dette må gjøres slik at man makter å få til stabile og forutsigbare rammer for reindrifta.

10.1.3.2 Dialogmøter med reinbeitedistriktene

Sametinget gjennomførte fra januar 2014 til mars 2014 dialogmøter med reinbeitedistrikter i alle reinbeiteområder. Formålet var å etablere kontakt og dialog med reinbeitedistriktene. Hovedtema i alle dialogmøtene har vært sikring av reindriftas arealgrunnlag. Mange av reinbeitedistriktene er bekymret for ivaretagelsen av reindriftas arealgrunnlag i den nye regionale forvaltninga og med avviklingen av områdestyrene. Reinbeitedistriktene er særlig bekymret for at innsigelsesinstituttet ikke vil bli brukt i stor nok grad av fylkesmennene. Alle reinbeitedistriktene har påpekt at det er ressursmessig utfordrende for distriktene å følge alle planprosesser, og at dette gjør at reindriftas rettsikkerhet svekkes.

10.1.3.3 Norske Reindriftssamers Landsforbund (NRL)

Sametinget har sammen med Norske reindriftsamers landsforbund (NRL), Landbruks- og matdepartementet (LMD), fylkesmennene og Reindriftsforvaltningen deltatt i en prosess om utvikling av rammer for samisk og reindriftsfaglig medvirkning i regional forvaltning av reindrift. Arbeidsgruppa avleverte rapport til LMD 1. juni 2014. For Sametingets og NRLs representanter i arbeidsgruppa var det viktig at man etablerer gode rutiner for kontakt med og involvering av reindriftsnæringa i forvaltninga.

Norske Reindriftssamers Landsforbund har satt i gang arbeid med organisasjonsutvikling, og Sametinget har bevilget midler for å støtte opp om dette arbeidet. Sametinget har også bevilget midler til Gáldu for arrangering av seminar om reindriftsloven og folkeretten. Dette er et viktig bidrag for å høyne kompetansen blant reindriftsutøverne om egne rettigheter.

10.1.3.4 Avvikling av bevilgningen over reindriftsavtalen

Under reindriftsforhandlingene i 2014 valgte avtalepartene å avvikle bevilgningen fra 2015. Sametinget ser med bekymring på at regjeringens effektivisering av offentlig forvaltning, fra 2015 vil gå utover Sametingets muligheter for å jobbe for verdiskaping i samisk tradisjonell næring.

10.1.3.5 Norsk-svensk reinbeitekonvensjon

Sametinget har koordinert og deltatt i den samiske arbeidsgruppa som har levert forslag til endringer i

norsk-svensk reinbeitekonvensjon. Arbeidsgruppa overleverte sitt forslag til regjeringene i Norge og Sverige i mars 2014.

I sin overleveringstale understreket arbeidsgruppa behovet for de foreslåtte endringer i konvensjonsteksten, samt betydningen av å igangsette prosesser om rettighetsavklaring i konvensjonsområdet. Vern mot arealinngrep og god rovviltpolitikk er også avgjørende for den fremtidige grenseoverskridende reindrift. Sametinget deltok på overleveringa og understreket behovet for oppfølging av arbeidsgruppas forslag hos de respektive regjeringer. Sametinget forventer å bli konsultert av regjeringen videre i prosessen med norsk-svensk reinbeitekonvensjon.

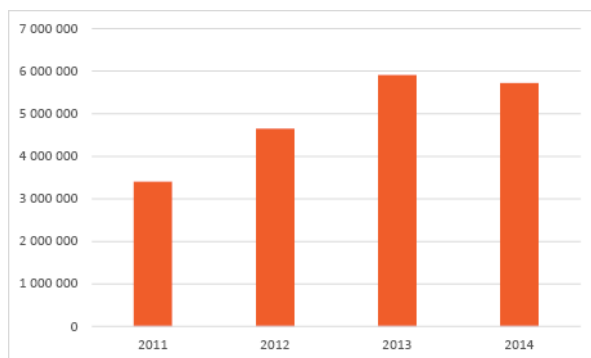
10.1.4 Rovvilt

Sametinget har avholdt et seminar for sine oppnevnte medlemmer i de regionale rovviltnemndene. Hensikten var å få en enhetlig oppfatning om hva Sametingets rovviltpolitikk er.

Sametinget er misfornøyd med statens rovviltpolitikk som ikke i tilstrekkelig grad tar hensyn til næringsinteressene i rovviltpolitikken. Klima og miljødepartementet har satt i gang et arbeid med å vurdere ulvesonen. Et av forslagene er å utvide denne sonen i østlandsområdet, og Sametinget har uttrykt skepsis til denne utvidelsen.

10.2 Attraktive lokalsamfunn

Forbruk - tilskudd til næringsliv og bedriftsutvikling

Sametinget har bidratt med finansiering av utviklingstiltak og investeringer som bidrar til en betydelig grad av bedriftsutvikling. Blant annet er det en etterspørsel etter tilskudd til investeringer innenfor fisketurisme. Sametinget mener at disse tilskuddene bidrar til å redusere risikoen for den enkelte bedrift, og på den måten bidrar til et levende lokalsamfunn i samiske områder.

Sametinget har deltatt med finansiering av en rekke gode prosjekter, både på bedriftsnivå og mer tilretteleggende prosjekter. Sametinget får mange gode tilbakemeldinger. Mange mindre bedriftsutviklingsprosjekter ville ikke blitt realisert uten Sametingets medvirkning. Sametinget er også i svært mange tilfeller en utløsende faktor for at prosjekter og bedrifter får annen privat og offentlig

finansiering.

10.3 Kulturnæringer

I 2014 har Sametinget satset spesielt på kompetanseheving, nettverksbygging og lønnsomhet i utvikling av kulturnæringen. Som en del av denne satsingen har bedriftsutviklingsprogrammet Dáhttu blitt igangsatt. Dette programmet er utviklet spesielt for kulturnæringsbransjen. I 2014 startet Sametinget opp 3 ulike program. Dahttu1 Finnmark, Dáhttu2 Troms og ett program spesielt for duodjiutøvere fra hele landet, Dáhttu Duodji. Til sammen er 36 samiske kulturnæringsaktører nå i ferd med å utvikle sin bedrift gjennom dette programmet. Hvert program går over ett år og inneholder 3 samlinger som tar for seg temaene forretningsidé, etableringshjelp og strategiutvikling.

I tillegg får hver deltager 50 rådgivningstimer hver. Programmet samler utøverne som til daglig jobber alene og geografisk spredt, og styrker deres mulighet for å bli gode næringsaktører.

Sametinget arrangerte samisk kulturnæringskonferanse i Kautokeino og har støttet etableringen av Kultursiida, nettverk for samisk kulturnærings i Nord-Troms.

Sametinget igangsatte i 2014 et samarbeid med Senter for samiske studier ved Norges arktiske universitet (UIT) for å lage en statusrapport på samisk kulturnærings.

10.3.1 Duodji

Sametinget sendte ut på høring en sak om hvordan forbedre støtteordningene i duodji. Sametinget holdt også et seminar om det samme temaet. I notatet ble det vurdert ulike alternativer for en driftsstøtteordning. Et av alternativene var å overføre hele ordningen til duodjiorganisasjonene. Dette alternativet er blitt fulgt opp og en arbeidsgruppe skal vurdere om dette er gjennomførbart.

Sametingsrådet utarbeidet en redegjørelse om duodji. I redegjørelsen ble eksisterende mål for duodjinæringsen videreført. Målet er å utvikle en næringsrettet duodji med økt lønnsomhet og omsetning av egenproduserte varer.

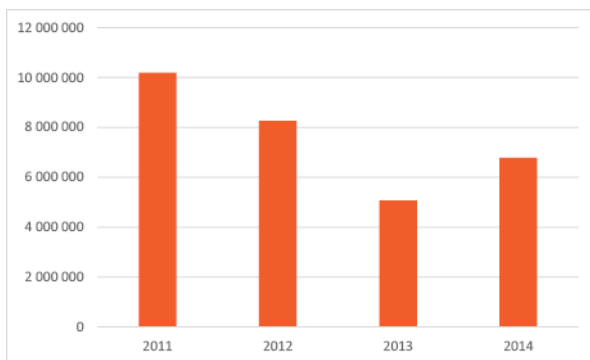
Sametinget inngikk en næringsavtale for duodji med Sámiid duodji og Duojáriid ealáhussearvi for 2014. Målet for næringsavtalen er å utvikle en næringsrettet duodji med økt lønnsomhet og omsetning av egenproduserte varer. Rammen var på 9,4 millioner kroner for 2014.

I likhet med 2013 var etterspørselen etter investeringsmidler lavere enn det som var satt av i avtalen. Forbruket var nær 3 millioner kroner. Det største tilskuddet var på 1 millioner kroner til videreføring av to veilederprosjekter i Midt- og Øst-Finnmark. Merkevareprosjektet for duodji, som ble satt i gang i 2013, er foreløpig stoppet opp, men organisasjonene har en intensjon om å ta opp igjen arbeidet.

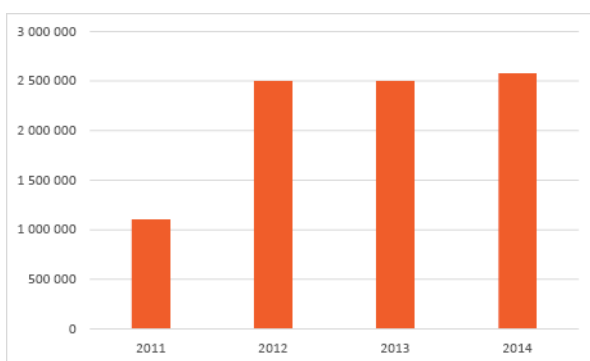
I 2014 ble flere kulturrelaterte duodjikurs finansiert over næringskapitlet. Kursene er korte og lite relatert til næringsutvikling.

I 2014 ble 10 søkere til driftstilskuddsordningen kontrollert av et regnskapsfirma. For 6 av disse anbefalte regnskapsfirmaet bokettersyn.

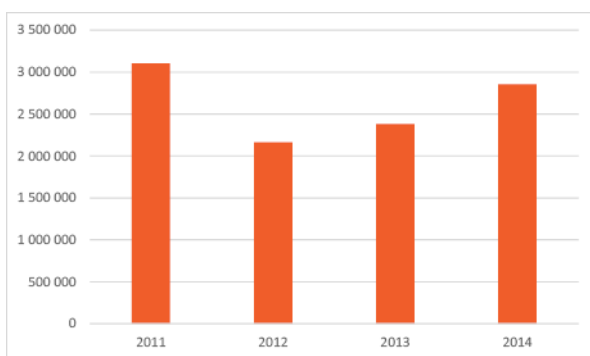
Forbruk - næringsavtalen for duodji

Forbruk - tilskudd til utvikling og rekruttering i duodjinæringen

Forbruk - tilskudd til Duodjeinstituhitta

10.4 Verdiskaping og nyetableringer

I utviklingsprosjektet Samisk Reiseliv i Nord-Norge er 36 bedrifter med, 7 fra Nordland, 7 fra Troms og 22 fra Finnmark. Dette viser at det er stor interesse fra næringen for å utvikle det samiske reiselivet. I 2014

innvilget Sametinget et tilskudd på kr 867 000 til gjennomføring av tredje og siste år av hovedprosjektet Samisk reiseliv.

I oktober 2014 ble Samisk reiselivskonferanse avholdt. Konferansen ble arrangert av Samisk Reiseliv i Nord – Norge i regi av Kunnskapsparken Origo. Konferansen var fulltegnet med 71 deltagere. Konferansen gikk over to dager og besto av innledere fra både forskningsmiljø og reiselivsbedrifter.

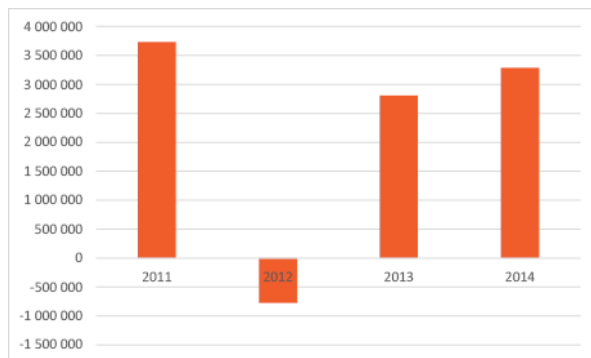
Sametinget har gitt kr 350 000 i tilskudd til Matfestivalen Márkomeannu HERSKO. Dette var en matfestival med fokus på samisk mat og samiske mattradisjoner i Nordre Nordland og Sør- Troms. Slike arrangementer er svært viktig for å utvikle reiselivsnæringen og satsingen på samisk mat i de samiske områdene i denne regionen.

Sametinget har innvilget etablererstipend og tilskudd til oppstart og utvikling av samiske reiselivsbedrifter, kombinasjonsnæring og tiltak som gir videreføring av råvarer fra samiske områder.

Det ble igangsatt etablereroppfølgning og opplæring i Karasjok og indre Finnmark i 2014. Sametinget har inngått rammeavtale med ekstern konsulent, som gjennomførte programmet for Sametinget. Etablereropplæring og oppfølging ble også forsøkt igangsatt i Sør-Troms, men Sametinget fikk dessverre ikke nok påmeldte til samlingen.

Sametinget har fokus på utmarksnæring og videreføring av mat i samiske områder, og ga i 2014 tilskudd til flere prosjekter knyttet til utmarksnæring, reindriftsbasert turisme og samisk reiseliv. Sametinget registrerer at aktører som vil satse på utmarksnæring, først og fremst gjør det i sammenheng med reiseliv.

Forbruk - tilskudd til verdiskaping og nyetableringer

Det har vært tilbaketreknings på kr 1 544 067 på denne tilskuddsordningen i 2012

11 Regionalutvikling

Hovedmål:

Et aktivt og målrettet samarbeid med regionale og lokale myndigheter for å styrke og utvikle samisk kultur, språk og samfunnsliv.

I møter med kommuner og fylkeskommuner har Sametinget påpekt manglende lokal og regional finansiering av en rekke samiske institusjoner og organisasjoner, spesielt på museumssiden. Nordnorsk kulturavtale er et godt eksempel på at samarbeid mellom de tre nordligste fylkeskommunene og Sametinget har gitt gode resultater.

11.1 Samarbeidsavtalene med fylkeskommunene

Sametinget har igangsatt en prosess med å gjennomgå de regionale samarbeidsavtalene for å foreta nødvendige justeringer dersom dette er nødvendig. Sametinget og Troms fylkeskommune har hatt et møte på politisk nivå i november 2014. Partene er fornøyd med avtalen hittil og ønsker å rullere avtalen i løpet av 2015.

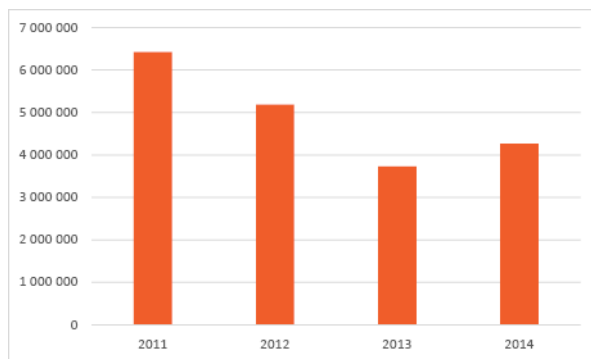
Sametinget og Finnmark fylkeskommune hadde et oppfølgingsmøte på politisk nivå i april om avtalen der man ble enige om handlingsplan for 2014.

Det er mange spennende prosjekter som er finansiert over samarbeidsavtalene med Finnmark, Troms, Nordland og den sørsamiske avtalen, blant annet

- Merking og gradering av stier og turløyper i Finnmark i regi av Finnmark fylkeskommune
- Lara & Leisa II Sørsamisk barne-Tv i regi av TMM Produksjon AS
- Samisk institusjonsutvikling på Røros i regi av Sør-Trøndelag fylkeskommune
- Aajege samisk kultur på Youtube i regi av Várdobáiki

Prosjekt arktisk kjøtt i regi av Senja vgs og utvikling av det samiske reiselivet i regi av Árran.

Forbruk - tilskudd av regionalutviklingsprosjekter

11.2 Samarbeidsavtalene med kommunene

Sametinget og Tromsø kommune gjennomførte et folkemøte i august der samarbeidsavtalen var tema.

Det ble gitt gode tilbakemeldinger på erfaringene med avtalen og gode innspill til oppfølgingen av avtalen. Blant annet er det stor interesse for å få etablert en møteplass i Tromsø, og det er satt i gang et arbeid for å følge dette opp.

Sametinget har innledet samtaler med mål om å oppnå enighet om samarbeid, med bykommunene Alta og Bodø. Samarbeidsavtalene skal styrke og ivareta samisk språk og kultur i de nevnte bykommuner. Vi har også faste halvårige møter med Oslo kommune.

Sametinget har også i 2014 brukt betydelig kapasitet til å følge opp at samiske brukere i kommunene får gjennomført de rettigheter de har i henhold til ulike lover. Eksempler på dette er rett til opplæring eller barnehageplass som ivaretar samiske barns behov for et tilpasset språktilbud og barnas kulturbakgrunn.

Sametinget ser utvilsomt at svak kommuneøkonomi kan føre til at presset på det kommunale tjenestetilbudet til samiske brukere blir større, og det allerede marginaliserte kommunale tjenestetilbudet

til samiske brukere blir utsatt for reduksjoner. Skolestruktursaker er blant disse sakene. I de tilfeller Sametinget har samarbeidsavtaler med kommunene er det en inngangsport til en tett dialog med de kommuner dette gjelder. Også med kommuner innenfor forvaltningsområdet er det god anledning til at Sametinget viser engasjement i slike type saker. Slike saker kan komme frem også utenfor forvaltningsområdet for samisk språk og i kommuner Sametinget ikke har samarbeidsavtaler med, men hvor Sametinget blir engasjert av forskjellige grunner.

Dette er noen av de utfordringer som Sametinget mener også kan ses i lys av den pågående kommunereformen. Sametinget forventer at det offentlig oppnevnte språkutvalget vil drøfte disse utfordringene og komme med løsningsforslag på i sin NOU som skal leveres innen 15. februar 2016.

11.3 Kommunereformen

Sametinget har i kommunereformprosessen understreket at arbeidet må ivareta og videreutvikle det samiske tjenestetilbudet og at målet må være å sikre utvikling av samisk språk, kultur og samfunnsliv i samsvar med statens samepolitikk fastslått i folkeretten og Grunnloven § 108.

Sametingets plenum behandlet sin første sak om kommunereformen i desember 2014. Her vedtok plenum Sametingets prinsipper for prosessen videre med kommunereformen. Prinsippene går ut på at forvaltningsområdet for samisk språk ikke skal innskrenkes, de samiske rettighetene må ivaretas, og det må tas sikte på å bedre lovverket, slik at den samiske befolkningen får enda bedre tilbud når det gjelder samisk. Samiske pasienter har rett til en helse- og omsorgstjeneste som tar utgangspunkt i samisk språk og kultur. Mange kommuner har varierende bevissthet og kunnskap om samiske pasienters rettigheter og behov. Dette må det tas hensyn til i nasjonale føringer og lovverk i forbindelse med en fremtidig kommuneorganisering.

Det understrekes i vedtaket at Sametinget skal ha en aktiv rolle videre i prosessen med kommunereformen og at Sametinget skal konsulteres før eventuelle vedtak blir gjort i Stortinget eller kommunene. Det ble også vedtatt at Sametinget skal gjøre en utredning om samiske spørsmål knyttet til kommunereformen.

11.4 Interreg 2014 - 2020

En arbeidsgruppe, med Sametingets deltakelse, har utarbeidet et programutkast for en eget samisk delprogram innenfor rammen av det nye programmet Interreg V-A Nord 2014 – 2020.

De tematiske målområdene for både Nord- og Sápmi-programmet er følgende:

- Forskning, teknologiutvikling og innovasjon.
- Utvikling av næringslivet/entreprenørskap.
- Kultur og miljøvern.
- Fremme felles arbeidsmarked over landegrensene.

12 Samisk samarbeid og internasjonalt arbeid

Hovedmål:

- Urfolk bestemmer over sin egen utvikling og har mulighet til å ivareta egne interesser internasjonalt.

12.1 Internasjonalt arbeid

12.1.1 FNs verdenskonferanse om urfolk

Sametingets internasjonale arbeid i 2014 har vært konsentrert om prosessen fram mot FNs verdenskonferanse om urfolk. Sametinget har hatt en svært aktiv rolle i denne prosessen siden 2011.

Under FNs permanente forum for urfolkssaker i mai 2014 var den viktigste saken å finne en akseptabel løsning for urfolks deltakelse i prosessen fram mot verdenskonferansen og i forhandlingene om sluttdokumentet fra verdenskonferansen.

Dette arbeidet ga resultater. Under forumet oppnevnte presidenten for FNs generalforsamling 2 urfolksrådgivere for verdenskonferanseprosessen, som i samarbeid med de 2 oppnevnte statlige rådgivere skulle koordinere verdenskonferanseprosessen og forhandlingene om innhold til sluttdokumentet. Kort tid etter forumets avslutning fikk man igjen fremgang i verdenskonferanseprosessen.

FNs verdenskonferanse om urfolk ble arrangert i september 2014. Sametinget deltok i verdenskonferansen gjennom Samisk parlamentarisk råd. I tillegg var russiske samer, samisk ungdom og representanter fra Samerådet representert. Sametingspresidenten holdt et av åpningsinnleggene under verdenskonferansen.

12.1.2 Verdenskonferansens sluttdokument

Resultatet av den 3 år lange prosessen er verdenskonferansens sluttdokument. Sluttdokumentet inneholder handlingsorienterte nasjonale og internasjonale tiltak som Sametinget vil bidra til å få realisert. FNs generalsekretær oppnevnte en urfolkskoordinator i FN-systemet. Urfolkskoordinatoren skal foreslå en handlingsplan for bedre gjennomføring av FNs erklæring om urfolks rettigheter, og rapportere om fremdriften i dens gjennomføring.

Gjennom sluttdokumentet har medlemsstatene forpliktet seg til å utarbeide og gjennomføre nasjonale handlingsplaner, strategier og tiltak for å sikre bedre gjennomføring av FN erklæringen om urfolks rettigheter. Dette skal gjøres i samarbeid med urfolk. Sluttdokumentet åpner i tillegg for at mandatet til FNs ekspertmekanisme for urfolksrettigheter endres, slik at den kan utvikles til et overvåkingsorgan, hvor stater kan rapportere om sin gjennomføring av FN erklæringen om urfolks rettigheter.

Verdenskonferansen vedtok et sluttdokument med konsensus.

12.1.3 Rapportering på ILO konvensjonen nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater

Sametinget har i 2014 hatt dialog med ILO om rapporteringer som omfattet Sametingets rapport til ILO for perioden fra 1. juni 2008 til og med 31. mai 2013.

Sametingets rapport er bygd opp slik at den, i likhet med regjeringens rapport, følger hovedstrukturen til ILO-169, der konsultasjoner vektlegges under alminnelige retningslinjer. I denne delen rapporteres det også om sametingsvalg, barnevern, samt kriminalitet og straff. Land- og ressursrettigheter følger i delen etterpå, sammen med deltakelse i forvaltningen av bruk og bevaring av naturressurser. Så følger henholdsvis helse, opplæring og utdanning, språk og til slutt kontakt og samarbeid over statsgrenser der arbeidet med Nordisk samekonvensjon redegjøres for.

12.2 Samisk samarbeid

12.2.1 Samisk parlamentarisk råd

Den fjerde sameparlamentarikerkonferanse ble avholdt i februar 2014 i Umeå i Sverige. Tema for konferansen var utnytting av naturressurser i samiske områder. I uttalelsen fra konferansen slås det fast at samenes selvbestemmelsesrett gir samene rett til selv å beslutte hvilken utvikling som ønskes for samiske samfunn og hvordan man ønsker å forvalte og bruke naturressursene i samiske områder på grunnlag av internasjonal folkerett og med grunnlag i samenes rettigheter. Erklæringene fra de tidligere parlamentarikerkonferansene er grunnlaget for uttalelsen.

Sameparlamentarikerkonferansen ga også en felles uttalelse om forhandlingene om en nordisk samekonvensjon. Uttalelsen slår fast at sametingene krever enighet om en løsning innen 2016 og at sametingene ikke godtar at forhandlingene forsinkes eller at fremdriften i arbeidet hindres.

Samisk parlamentarisk råd har vært representert på seminarer, konferanser og møter hvor urfolkspolitiske spørsmål har vært på dagsordenen. Slike møteplasser er viktige arenaer i realisering av samarbeid over landegrensene og i ivaretagelsen av samenes interesser internasjonalt. Dette gjelder både i FN og EU.

Det nordiske samarbeidet gjennom Nordisk råd er viktig. Samene er ikke tatt opp som fullverdige medlemmer i Nordisk råd, men har observatørstatus med talerett under generaldebatten i Nordisk Råds årlige sesjon. Samisk parlamentarisk råd har i 2014 på nytt søkt om fast medlemskap i Nordisk råd.

12.2.2 Barentssamarbeidet

Sametinget har uttrykt bekymring om at vi ser en utvikling i Russland som reverserer grunnleggende sivile og politiske rettigheter. Vi ser nå eksempler på at russiske myndigheter overtar styringen av regionale urfolksorganisasjoner. Det skjer i organisasjoner og foreninger som er tilknyttet RAIPON, som er paraplyorganisasjonen for de nordlige urfolkene i Russland.

Det har vært grunn til å rope varsko når vi ser at samiske representanter fra Kola Sámi Sobbar og fra samiske foreninger i Lovozero ble forsøkt hindret av russiske myndigheter til å delta på verdenskonferansen for urfolk. Sametinget har tatt til orde for at det er viktigere enn noen gang å fortsette folk-til-folk-samarbeid, kulturtiltak og næringslivssamarbeid i Barentsregionen. Sametinget vil legge enda mer til rette for å skaffe tilstrekkelig kapasitet og økonomiske ressurser til at samer fra russisk side kan delta politisk på en effektiv og konstruktiv måte i Samisk parlamentarisk råd.

12.2.3 Nordisk samekonvensjon

Det har i 2014 blitt oppnådd enighet mellom Sametinget og Kommunal- og moderniseringsdepartementet om endret mandat for Norges forhandlingsdelegasjon til forhandlingene om Nordisk samekonvensjon. Det ble avholdt ett forhandlingsmøte i 2014.

12.2.4 Arktisk Råd

12.2.4.1 Den arktiske parlamentarikerkomiteen

Samisk parlamentarisk råd har ikke deltakerstatus i Arktisk råd, men har så langt deltatt på Arktisk råds møter i de statlige delegasjonene. Samisk parlamentarisk råd har i 2014 søkt om særskilt status i Arktisk råd. Sámiráđđi/Samerådet er permanent deltaker i Arktisk Råd.

12.2.4.2 Arktisk næringslivsforum (Arctic Economic Council, AEC)

I 2014 ble arktisk næringslivsforum (Arctic Economic Council, AEC) etablert av næringslivsrepresentanter fra alle de arktiske statene og fra urfolksorganisasjonene representert i Arktisk

råd. Målet med det økonomiske rådet er å fremme økonomisk utvikling, samtidig som man legger til rette for sosial utvikling og beskytte miljøet i Arktis.

12.2.5 Nordområdepolitikk

Sametinget har vært aktiv på mange arenaer som omhandler nordområdepolitikk i 2014, blant annet på Arctic Frontiers, Kirkeneskonferansen, Agenda Nord-Norge og Nordisk forum for sikkerhetspolitikk. Sametinget har tatt til ordet for at ny næringsvirksomhet i tradisjonelle urfolksområder må være til gagn for og direkte styrke og utvikle urfolks kultur og lokalsamfunn. Sametinget har anbefalt at det gjennomføres prosesser mellom statlige myndigheter, industri og urfolk som har til formål om å oppnå forhåndsinformert samtykke til lover og tiltak fra berørte urfolks samfunn og deres representative organer.

13 Likestilling

Sametinget arbeider for et likestilt samisk samfunn med like rettigheter, plikter og muligheter for alle, uavhengig av kjønn.

Sametinget arbeider med likestilling på ulike områder. Både ved å være til stede på arenaer der likestillingsspørsmål tas opp, å ha fokus på likestillingspolitiske saker og ved å gi penger til andre som arbeider med likestilling.

13.1.1 Samiske likestillingsorganisasjoner

Likestillingsspørsmål må forankres i det sivile samiske samfunn. Sametinget gir derfor tilskudd til to likestillingsorganisasjoner, Sámi NissonForum og Sáráhkka. Organisasjonene fremmer likestillingspolitiske saker i det samiske samfunnet og de utfordrer og gir verdifulle innspill til Sametinget på likestillingsspørsmål. Fra og med budsjettåret 2014 har tilskuddet til organisasjonen blitt en direkte bevilgning. Dette gir større forutsigbarhet for organisasjonene og det vil bli kompensert for prisstigning ved nytt budsjettår.

13.1.2 Vold i nære relasjoner

Sametinget har null-toleranse for vold i nære relasjoner i samiske samfunn. I anledning kvinnedagen i 2014 hadde Sametinget en markering mot vold i nære relasjoner under plenum. Markeringen var et samarbeid med politiet i Finnmark og var en del av deres kampanje "Leker med ilden". Sametinget har gitt støtte til denne kampanjen. I sin åpningstale trakk sametingsrådet fram viktigheten av å tørre å snakke om vold i nære relasjoner. Nettopp tausheten om temaet er det største hinderet for å bekjempe volden.

Også mangel på kunnskap om vold i nære relasjoner i samiske samfunn bidrar til å hindre oss i å finne gode tiltak for å bekjempe volden. Sametinget og Justis- og beredskapsdepartementet har lenge prøvd å få til et prosjekt om vold i nære relasjoner i samiske samfunn. I 2014 fikk Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) tildelt prosjektet, og det kom i gang i januar 2015. Med prosjektet ønsker vi å kartlegge hvilke faktorer i samiske samfunn som påvirker forekomst og utøvelse av vold i nære relasjoner. Prosjektet skal også se på hvordan avdekking, forebyggende tiltak og hjelpetiltak kan tilrettelegges best mulig for den samiske befolkningen.

13.1.3 Deltakelse på FNs kvinnekommisjon

Sametinget deltok på den årlige sesjonen av FNs Kvinnekomisjon i 2014. Kommissjonen har som mandat å følge opp handlingsplanen fra FNs kvinnekonferanse i Beijing (1995). Temaet var status for oppnåelse av FNs tusenårsmål for kvinner og jenter. Tusenårsmålene er åtte konkrete mål for bekjempelse av fattigdom, som skal nåes innen 2015.

Sametinget hadde to plasser i den norske delegasjonen og hadde anledning til å gi innspill til sluttokumentet gjennom Norges forhandlere. Da tusenårsmålene ble formulert, ble ikke hensynet til urfolk og andre marginaliserte grupper inkludert. For Sametinget var det derfor viktig at de spesielle behovene og de rettighetene urfolkskvinner har, ble synliggjort i slutterklæringen for sesjonen og i det videre arbeidet med nye utviklingsmål. Vi opplevde imidlertid at Norge i liten grad ivaretok urfolkshensyn i forhandlingene.

13.1.4 Lesbiske, homofile, bifile og transpersoner i samiske samfunn

Sametinget har i 2014 startet arbeidet med å sette utfordringene til lesbiske, homofile, bifile og transpersoner i samiske samfunn på den politiske dagsorden. Sametinget ønsker en større bevissthet og åpenhet om de utfordringene lesbiske, homofile, bifile og transpersoner i samiske samfunn har. Vi har deltatt på ulike pride-arrangement, vi har sendt ut pressemeldinger og vi har flagget med regnbueflagget utenfor sametingsbygningen. Sametinget er glad for at det er etablert en ny organisasjon for lesbiske, homofile, bifile og transpersoner i samiske samfunn, og har signalisert til dem at vi ønsker å bidra til at organisasjonen har rammebetingelser for å kunne fungere.

14 Avkastning av Samefolkets fond

Samefolkets fond ble i 2000 opprettet som en kollektiv erstatning for de skadene og den uretten som fornuksingspolitikken har påført det samiske folket. Fondet hadde en fast grunnkapital på 75 millioner kroner, hvor avkastningen av fondet ble fastsatt lik renten på langsiktige statsobligasjoner med 10 års løpetid. Den årlige avkastningen av fondet ble bevilget til Sametinget.

Fra og med 2014 ble Samefolkets fond avsluttet. Den årlige avkastningen ble erstattet med ordinære årlige bevilgninger. Bevilgningen i 2014 var på kr 5 000 000.

Formålet med bevilgningen er uendret og Sametingets plenum skal fortsatt være styre for bevilgningen. Bevilgningen skal gå til ulike tiltak for å styrke samisk språk og samisk kultur. Prioriteringer fastsettes av Sametinget i de årlige budsjettvedtakene.

For 2014 er det avsatt kr 5 000 000 av den årlige bevilgningen og kr 2 800 000 av den oppsparte avkastningen, totalt kr 7 800 000.

Det er totalt et overforbruk på kr 366 199 sammenlignet med budsjettet. Forklaringen til avvikene finner man under hvert fagkapittel.

Opparbeidet avkastning pr. 31.12.2014 er bevilget i Sametingets budsjett for 2015.

15 Politisk nivå

15.1 Sametingsrådet

Sametingsrådet hadde i 2014 syv møter. I tillegg har rådet telefonmøter hver uke. Rådet har i alt behandlet 614 saker.

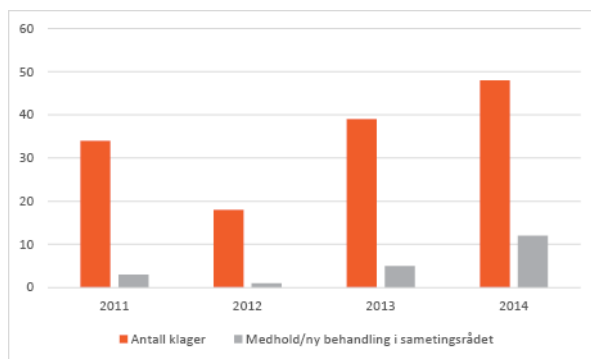
15.2 Sametingets komité- og plenumssamlinger

Sametinget hadde i 2014 fire komité- og plenumssamlinger. På samlingene i mars, oktober og desember ble komitémøtene og plenumsmøtet holdt i samme uke, mens det på den andre samlingen ble holdt komitémøter i mai og plenumsmøte i juni. Det ble fremmet i alt 46 saker for behandling i plenum.

15.3 Sametingets klagenemnd for tilskuddssaker

Sametingets klagenemnd for tilskuddssaker, som Sametinget opprettet i 2011, skal ivareta rettsikkerheten til de som søker tilskudd fra Sametinget. Klagenemnd skal behandle påklagede enkeltvedtak for å oppfylle forvaltningslovens regler om klagebehandling.

Klagenemnda har i årene 2011-2014 behandlet i alt 139 klager, og antallet klager pr år er fordelt som følger:

Tallene viser at antallet klager øker og at antallet som har fått medhold eller der saken er sendt til ny behandling i sametingsrådet øker enda mer.

Grunnen til at antallet klager i 2011 er så høyt er at man i slutten av 2010 ventet med å behandle klagesaker i påvente av opprettelsen av klagenemnda.

15.4 Viktige markeringer i Sametinget

I forbindelse med plenumsmøtet i juni arrangerte Sametinget sammen med Sámi allaskuvla et seminar for å markere Grunnlovens 200-årsdag. Tema for seminaret var samenes kulturelle og materielle rettigheter etter Grunnloven av 1814.

Sametinget markerte sitt 25-års jubileum for åpningen av det første Sametinget, 9. oktober 1989, med et jubileumsseminar på Sametinget 9. oktober 2014. Tema for seminaret var Sametingets 25-årige historie.

I forbindelse med markeringen ble også de to jubileumsbøkene, "Sametinget 25 år" og "Kunsten på Sametinget" lansert.

15.5 Sametingets ungdomspolitiske utvalg, SUPU

Det ble oppnevnt nye medlemmer til Sametingets ungdomspolitiske utvalg (SUPU) for perioden 2014-2015. SUPU har i 2014 hatt fire møter. SUPU fulgte Sametingets plenumssamling i mars, har hatt møte

med sametingsrådet, arrangert et treff med samisk ungdom i Oslo, deltatt på konferanser og seminarer, og har ved et par anledninger også hatt innlegg. De har også deltatt på Samisk parlamentarikerkonferanse i Umeå, Raasten rastah – sørsamisk kulturfestival,

Globaliseringskonferansen og Europarådets og Sametinget i Finlands seminar i Enare om samisk kultur og språk. SUPU deltok i Sametingets delegasjon til FNs Verdenskonferansen for urfolk i New York i september.

I det årlige møtet med Barneombudet tok SUPU opp samisk ungdoms psykiske helse, teksting og dubbing av film og program på samisk.

SUPU har gitt innspill til Sametingets nærings- og kulturkomite om mineralvirksomhet i samiske områder, og innspill til sametingsrådet om Sametingets budsjett for 2015. De ga innspill om samisk ungdoms situasjon i Norge til Arctic Focal Point i UN Indigenous Youth Caucus, og innspill til nettsiden Ung.no i forbindelse med deres arbeid med å oppdatere og kvalitetssikre blant annet sine artikler om samer/samiske tema.

Sammen med ungdomsorganisasjonen Noereh! publiserte SUPU en kronikk om samisk språk, litteraturoversetting og dubbing av film til samisk. De sendte også brev til flere norske og svenske filmutgivere med oppfordring til dubbing av filmer til samisk.

SUPU satt i juryen for Sametingets konkurranse om å lage en plakat for å bekjempe mobbing.

15.6 Sametingets eldreråd

Sametingsrådet har oppnevnt Sametingets eldreråd for perioden 2014-2017. Eldrerådet er et rådgivende organ for sametingsrådet og skal bistå rådet i utformingen av Sametingets eldrepolitikk.

Sametingets eldreråd ønsker samarbeid med eldrerådene for de 5 nordligste fylkene. De har i 2014 hatt møte med eldrerådet i Nord-Trøndelag, der det ble satt fokus på samarbeid mellom eldrerådene og samiske eldre i Nord Trøndelag fylke og samisk representasjon i eldrerådene. Eldrerådet har også hatt møter med samisk befolkning i flere kommuner og med kommuneadministrasjonen. Eldrerådet ønsker å bli informert om ulike utfordringer samiske eldre har, og å bevisstgjøre kommunene på det at det finnes samisk befolkning i kommunene.

Plan- og finanskomiteen - 001/15

PFK - innstilling:

Innledning

Sametingets plan- og finanskomite har behandlet sak 007/15 Sametingets årsmelding 2014. Årsmeldinga omhandler Sametingets virksomhet for foregående år, og vil legges fram for Stortinget i den årlige stortingsmeldingen om Sametingets virksomhet.

Merknader

Komiteen, med unntak av medlemmene i Fremskrittspartiet og Árja, Norske samers riksforbund (NSR) Kirsti Guvsám, Anita P. Ravna, Áile Javo, Piera Heika Muotka og Beaska Niillas, medlemmene fra Arbeiderpartiets sametingsgruppe (Ap) Vibeke Larsen, Knut Store og Ronny Wilhelmsen, medlemmet fra Høyre (H) Hans Hatle, medlemmet fra Áarjel-Saemiej Giel (ÁaSG) Jovna Z. Dunfjell og medlemmet fra Nordkalottfolket Åse Dahl fremmet følgende merknad:

Disse medlemmenemener at finansiering av utbygging av Saemien Sijte måprioriteres i statsbudsjettet for 2016.

En tusenårig sørsamisk kulturarv ligger nedpakket og bortstuet i brakker. Saemien Sijte har et nasjonalt ansvar for den sørsamiske kulturen, men dagens lokaler er uegnet og uverdige for denne oppgaven.

Tiden er overmoden for et nytt bygg.

Disse medlemmene anser det som en skam for Norge at situasjonen til Saemien Sijte, hvor de ansatte holder til i brakker utenfor dagens museumsbygg, fortsatt er uavklart. I 25 år har man arbeidet for realisering av et større og mer moderne bygg til de sørsamiske samlingene – et bygg som skal løfte den sørsamiske kulturen opp og frem og bidra til revitalisering av sørsamisk språk og identitet. Nå som prosjektet er omfattende utredet og klart fra alle hold, nøler Storting og Regjering stadig med å realisere prosjektet.

Disse medlemmene registrerer at det er bevilget 3 millioner til Saemien Sijte over statsbudsjettet 2015, og konstaterer at dette ikke er nok til en full realisering av bygget. Disse medlemmene er glade for at en realisering av bygget var en del av flere av Stortingets opposisjonspartiets budsjettforslag for 2015. Disse medlemmene tolker som at det også er en politisk vilje til å realisere nybygget. Disse medlemmene forventer at Saemien Sijtes nye bygg realiseres gjennom statsbudsjettet 2016.

Komiteens tilrådning

Komiteen har ikke flere merknader eller forslag og råder Sametinget til å vedta følgende:

Sametinget støtter for øvrig Sametingsrådets forslag til innstilling.

Sametingets plenum - 007/15

Merknad Fremskrittspartiet, representant Aud Marthinsen

Sametingets årsmelding og regnskap 2014

Fremskrittspartiet har lenge ment at ILO-konvensjon 169 er irrelevant som instrument for å regulere forholdet mellom samisk og norsk etnisitet i vårt land. Innenfor både samisk og norsk tenkning står rimelighetsbetraktninger og rettferdighetsans høyt i kurs. Ingen av

grupperingene skal særbehandles på bakgrunn av språk eller etnisitet. FrP mener at på prinsipielt grunnlag må Norge tre ut av ILO-konvensjon 169, og også gå imot andre forslag til konvensjoner og avtaler som bidrar til å underbygge eller utvide særordninger for den samiske delen av befolkningen, for eksempel nordisk samekonvensjon.

Sametinget lykkes ikke

På område etter område lykkes Sametinget i liten grad å få gjennomslag for sitt syn i konsultasjoner med nasjonale myndigheter. Rapportene «Samiske tall forteller» viser at på viktige områder som språk og kultur, har utviklingen gått i motsatt retning av den Sametinget selv har ønsket og vedtatt. Det må på denne bakgrunn stilles spørsmålsteget ved om Sametinget er rette virkemiddel for å ta vare på samisk språk, kultur, historie og tradisjoner.

Fremskrittspartiet registrerer at Sametinget kun har 25-30 reelle saker til behandling hvert år. Dette brukes det 25 millioner kroner bare til politisk behandling av. Dette betyr i praksis at hver sak koster skattebetalerne om lag 1 million kroner. I tillegg til at bare driften av Sametinget for øvrig koster nærmere 100 millioner, av de totalt 400 millionene som Stortinget bevilger til Sametinget.

Fremskrittspartiet registrerer at tiltakshaveres kostnader i forbindelse med befaringer i fjor utgjorde drøye 2,6 millioner kroner. Fremskrittspartiet er av den oppfatning at når offentlige myndigheter krever befaringer og undersøkelser, bør det offentlige bekoste dette selv, og ikke belaste grunneiere og tiltakshavere for dette. Uavhengig om tiltakshavere er NVE, kommuner eller private.

Fremskrittspartiet er også sterkt bekymret for Sametingets innsigelsesrett i arealsaker, innenfor kulturminneloven og bygningsloven. Dette er svært uheldig og et overgrep mot det lokale demokratiet og selvstyret i kommunene.

Saken påbegynt 05.03.15 kl. 09.00

III Votering

Av 39 representanter var 33 til stede. Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

- Komiteens tilrådning ble vedtatt med 30 stemmer. 3 stemte mot.

IV Protokolltilførsler

Det ble ikke fremmet noen protokolltilførsler i saken.

V Taleliste og replikkordskifte

	Innlegg	Replikk
1	Piera Heaika Muotka, saksordfører	Arthur johan Tørfoss
	Piera Heaika Muotka	
2	Laila Susanne Vars	Kirsti Guvsam
		Ann Mari Thomassen
3	Kirsti Guvsam	
4	Kjetil Romsdal	
5	Anita Persdatter Ravna	Mariann Wollmann Magga
		Johan Vasara
		Vibeke Larsen
	Anita Persdatter Ravna	

6	Per A. Bæhr	
7	Aud Marthinsen	Mariann Wollmann Magga
		Vibeke Larsen
		Kirsti Guvsam
	Aud Marthinsen	
8	Christina Henriksen	
9	Ronny Wilhelmsen	Hartvik Hansen
	Ronny Wilhelmsen	
10	Laila Susanne Vars	John Kappfjell
		Beaska Niillas
		Kirsti Guvsam
	Laila Susanne Vars	
11	Hans Hatle	Christina Henriksen
12	Silje Karina Muotka	
13	Vibeke Larsen	Sandra Márjá West
		Piera Heaika Muotka
	Vibeke Larsen	
14	Hartvik Hansen	Mariann Wollmann Magaa
		John Kappfjell
		Kjetil Romsdal
	Hartvik Hansen	
15	Thomas Åhren	
16	Knut Inge Store	
17	Mariann Wollmann Magga	Laila Susanne Vars
	Mariann Wollmann Magga	
18	Jovna Zakarias Dunfjell	
19	Aili keskitalo	Mariann Wollmann Magga
	Aili Keskitalo	
20	Mathis Nilsen Eira	Vibeke Larsen
		Johan Vasara
	Mathis Nilsen Eira	
21	Henrik Olsen	
22	Ann Mari Thomassen	Marian Wollmann Magga
	Ann Mari Thomassen	
23	Piera Heaika Muotka, saksordfører	

SP - vedtak:

VI Sametignets vedtak

1 Innledning

2014 har vært et begivenhetsrikt år. Vi har feiret Sametingets 25-årsjubileum og vi har deltatt i markeringene i anledning 200-årsjubileet for Grunnloven.

I september var jeg en av innleiderne under åpningen av FNs generalforsamlings verdenskonferanse om urfolks rettigheter. Verdenskonferansen vedtok et sluttokument der statene bekrefter vilje og ønske om å implementere FNs erklæring om urfolks rettigheter både på internasjonalt og nasjonalt nivå. Dette er et godt grunnlag for videre arbeid med urfolks rettigheter.

I mai møtte jeg HH Dalai Lama i Oslo. Tibetanerne og samene har felles sak i arbeidet med å styrke folkenes og menneskenes rett til frihet og beskyttelse for sin kultur og sitt samfunnsliv. Det var også hovedtema for samtalen med HH Dalai Lama.

De samiske språkene er en av de viktigste bærebjelkene i det samiske samfunnet. I 2014 ble det nedsatt et offentlig utvalg som skal gå gjennom gjeldende ordninger, tiltak og regelverk for de samiske språkene i Norge. Vi har store forventninger til dette utvalget.

Vern og forvaltning av samiske kulturminner utgjør en stor del av vår virksomhet. Våre fagfolk på området gjennomfører årlig befaringer og registreringer over et område som strekker seg over 134 kommuner fra Hedmark i sør til Finnmark i nord. Bygningsvernprosjektet inngår i dette arbeidet. I samarbeid med Riksantikvaren registrerer vi samiske bygninger fra før 1925. Dette er et unikt prosjekt som gir oss viktig kunnskap.

Dette er bare noen smakebiter på Sametingets omfattende virksomhet. I denne årsmeldinga presenterer vi vår aktivitet i 2014. Her vil du finne oppfølgingen av hovedmålene og delmålene for de enkelte fagområdene og bruken av virkemidlene i budsjettet for 2014.

Aili Keskitalo
Sametingspresident

2 Sametingets rammebetingelser

I Sametingets reviderte budsjett 2014 ble det foretatt en inndekning på totalt kr 6 969 773.

I denne sammenheng prioriterte Sametinget å redusere

- de største søkerbaserte tilskuddsordningene.
 - de ordningene som hadde det største overforbruket i 2013.
 - prosjekter i egen regi som ikke var igangsatt.
- utviklingstilskuddet til kommuner i forvaltningsområdet for samisk språk.

På drift politisk nivå valgte Sametinget å slå komité- og plenumsukene i november og desember sammen til en uke, istedenfor som planlagt over to uker. Videre ble midler til komitéreiser og deltakelse på seminarer og konferanser for fagkomitéene stoppet. Totalt viser driftskostnader på politisk nivå for 2014 en reduksjon på ca. 700 000 i forhold til 2013.

Driftsutgifter administrativt nivå ble i revidert budsjett 2014 redusert med kr 1 000 000.

Administrasjonen valgte å prioritere disse kostnadsreducerende tiltakene:

- Det ble ikke arrangert personalseminar i 2014.
- Vi reduserte utgiftene til tolking/oversettelse.
- Mindre investeringer.

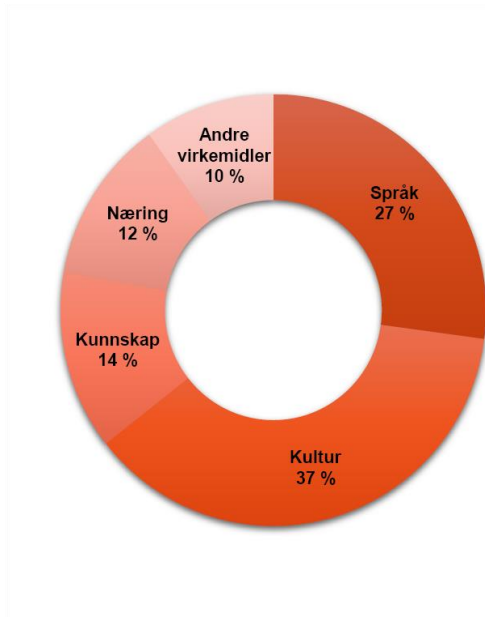
Bokførte bevilgninger til Sametinget for 2014 er på kr 421 268 000. I forhold til foregående år gir dette en økning på kr 11 374 000 eller 2,8 %. Fordelingen av bevilgningen fra de ulike departementene er som følger:

	2013	2014	Avvik	i %
Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartement	260 560 000	266 540 000	5 980 000	2,3 %
Kunnskapsdepartementet	38 723 000	39 043 000	320 000	0,8 %
Kunnskapsdepartementet	14 647 000	15 160 000	513 000	3,5 %
Miljøverndepartementet	3 195 000	3 307 000	112 000	3,5 %
Kulturdepartementet	73 402 000	77 952 000	4 550 000	6,2 %
Helse- og omsorgsdepartementet	6 036 000	5 247 000	-789 000	-13,1 %
Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet	1 000 000	1 000 000	0	0,0 %
Landbruks- og matdepartementet	6 000 000	6 000 000	0	0,0 %
Olje- og energidepartementet	331 000	1 019 000	688 000	207,9 %
Utenriksdepartementet	6 000 000	1 000 000	-5 000 000	-83,3 %
Sum	409 894 000	416 268 000	6 374 000	1,6 %
Samefolkets fond	0	5 000 000	-5 000 000	-
Sum	409 894 000	421 268 000	11 374 000	2,8 %

Forbruket av virkemidlene fordelte seg på følgende områder:

	2013	2014	Avvik	i %
Kultur	94 370 852	104 115 013	9 744 161	10,3 %
Språk	73 326 708	75 823 916	2 497 207	3,4 %
Kunnskap	45 509 304	37 603 803	-7 905 501	-17,4 %
Næring	35 663 118	34 194 270	-1 468 849	-4,1 %
Andre virkemidler	45 959 946	27 867 863	-18 092 083	-39,4 %
	294 829 929	279 604 864	-15 225 064	-5,2 %

Forbruk - fordelingen av virkemidlene i 2014

2.1 Sametinget som arbeidsgiver

Per 31.12.2014 var det 141 årsverk i Sametingets administrasjon. Tabellen nedenfor viser utviklingen i antall ansatte fordelt mellom kvinner og menn.

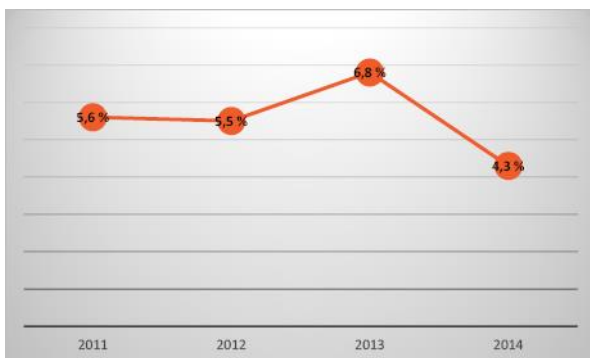
Sametinget gjennomførte en arbeidsmiljøundersøkelse i slutten av 2013. Undersøkelsen konkluderer med at jobbtilfredsheten i Sametinget er relativt høy. Sametinget scorer høyere på stolthet, ambassadørvilje og lojalitet i forhold til med sammenlignbare organisasjoner. Undersøkelsen viser både områder som vi skal bevare og områder som vi må forbedre. I 2014 har vi fulgt opp resultatene fra undersøkelsen. Det er utarbeidet handlingsplaner for å følge opp resultatene fra undersøkelsen.

Partene i Sametinget, arbeidsgiver og tjenestemannsorganisasjonene, har i fellesskap utarbeidet en ny og revidert utgave av Sametingets overordnede personalpolitikk. Her fastlegger Sametinget de mål, prinsipper og verdier som skal gjelde i forholdet mellom de ansatte og virksomheten.

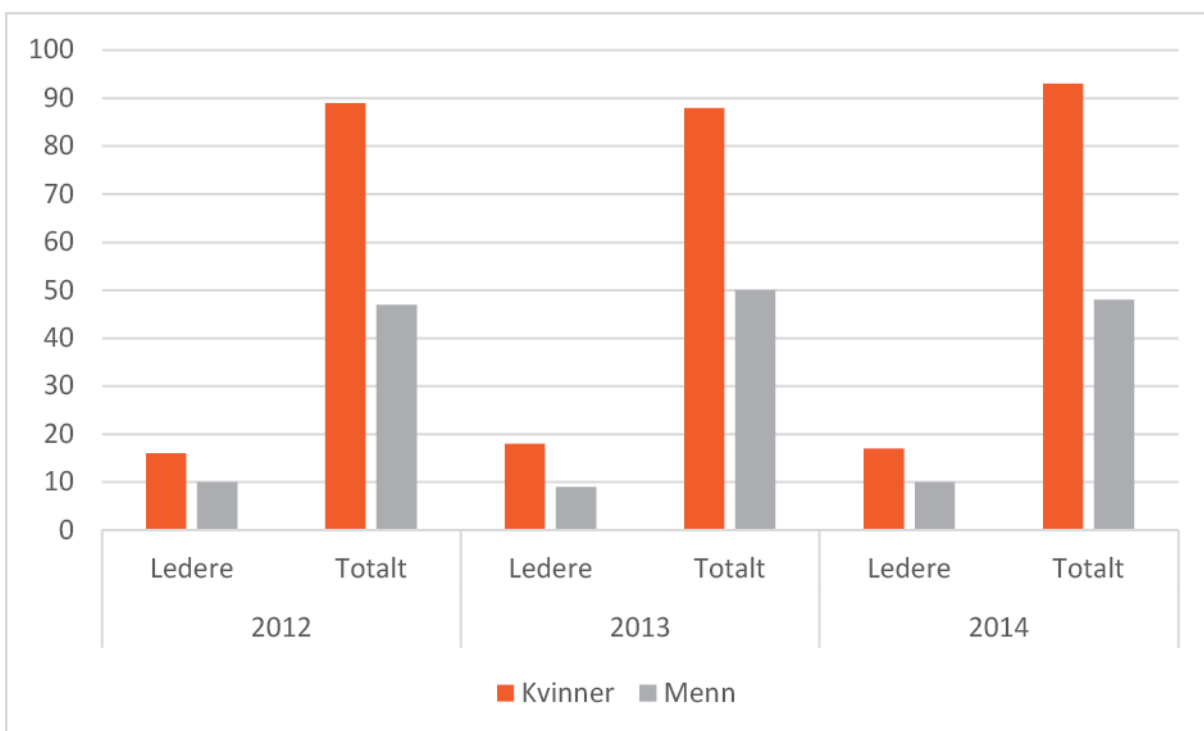
Sametingets personalreglement ble revidert i 2014. I den reviderte versjonen er det foretatt mindre justeringer opp mot sentrale bestemmelser. Sametinget har også i 2014 endret forretningsorden, der myndighet til å tilsette direktør ble flyttet fra Sametinget i plenum til et utvalg på 5 representanter utgått av plenum. Samtidig ble stadfestelsesmyndighet for personalreglementet delegert fra plenum til sametingsrådet. Disse endringene er nå tatt inn i personalreglementet.

Det legemeldte sykefraværet for 2014 er på 4,3 % og Sametinget har som mål at denne ikke skal overstige 5,6 %. Nedenfor vises utviklingen av legemeldt sykefravær for årene 2011 – 2014.

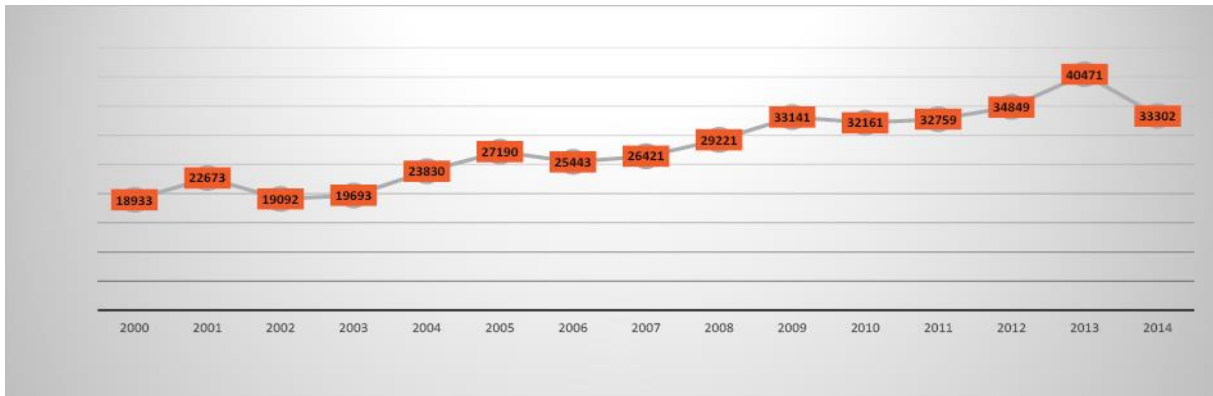
Sykefravær i %, legemeldt

Antall årsverk

2.2 Dokumentflyt

Figuren viser utviklingen i antall inngående og utgående dokumenter i Sametingets arkivsystem. Årene 2001, 2005, 2009 og 2013 er valgår, dette forklarer den store økningen i disse årene.

Sametinget har de siste femten årene hatt gjennomsnittlig vekst på mellom 5 og 10 prosent. Dette gir et bilde av de økte forventningene til Sametinget. Det er et stadig økende behov og interesse for Sametingets tjenester og arbeid.

2.3 Besøkende i Sametinget

Sametinget hadde en rekke besøkende i anledning markeringene av Grunnlovens 200-års jubileum og Sametingets 25-års jubileum. Blant disse var Stortingspresident Olemic Thommessen.

Disse statsrådene har besøkt Sametinget:

Kommunal- og samordningsminister Jan Tore Sanner,
 Landbruksminister Sylvi Listhaug
 Fiskeriminister Elisabeth Aspaker.
 Olje- og energiminister Tord Lien.
 Stortingets familie- og kulturkomite besøkte Sametinget i januar 2014.

Sametinget er en institusjon som får oppmerksomhet langt utenfor Norges grenser. Mange offisielle representanter fra ulike stater og internasjonale organisasjoner besøker Sametinget.

Flere ambassader, med særlig interesse for urfolk og arktisk politikk, sender sine ambassadører til Sametinget. I 2014 har Australias ambassadør til Norge vært på besøk. En delegasjon fra parlamentet i Grønland besøkte Karasjok i september 2014. I tillegg hadde Sametinget besøk av en urfolksdelegasjon fra Peru og UNPFII-medlem Oliver Loode.

I underkant av 5000 personer besøkte Sametinget i 2014, mange av disse som turister.

2.4 Konsultasjonsavtalen mellom statlige myndigheter og Sametinget

Sametinget opplever at gjennomføringen av konsultasjonsprosedyrene har styrket samspillet og samarbeidet mellom regjeringen og Sametinget om samepolitikken. Det er

Sametingets erfaring at gode konsultasjoner senker konfliktnivået og bidrar til en større legitimitet i det samiske samfunn for beslutninger fattet av statlige myndigheter. Sametinget er glad for at regjeringen i sin politiske plattform så klart har gitt uttrykk for at konsultasjonsordningen skal bevares. Det er imidlertid viktig at konsultasjonsavtalen overholdes av begge parter, og at partene har en felles forståelse av hvordan konsultasjonsavtalen skal utføres i praksis. Det er på dette området vi ser de største utfordringene i samhandlingen mellom Sametinget og statlige myndigheter.

Konsultasjoner er et godt og viktig verktøy som norske myndigheter har høstet internasjonal anerkjennelse for. Det er viktig å understreke at selve plikten til å konsultere har eksistert siden Norge som første stat ratifiserte ILO konvensjon 169 i 1990.

Etter en innkjøringsfase de første årene der vi til tider var uenige i fortolkningen av konsultasjonsprosedyrene har vi etter hvert fått en etablert praksis med de fleste departementer. Vi har i dag mange eksempler på gode og konstruktive konsultasjoner med ulike deler av regjeringsapparatet der Kommunal- og moderniseringsdepartementet spiller en viktig rolle som samordningsdepartement.

Som vist til i Sametingets siste rapport til ILOs ekspertkomite har man imidlertid ikke lyktes med å finne gode nok konsultasjonsprosedyrer innenfor ansvarsområdet til Landbruks- og matdepartementet og med NVE. Dette er fortsatt et problem.

På de fleste områder har det vært en etablert praksis og en gjensidig forståelse av at det er Sametingets forståelse av når det skal konsulteres som skal legges til grunn. Flere saker i den senere tid har imidlertid gitt Sametinget grunn til bekymring, der ulike departementer og statsråder ensidig har nektet Sametinget konsultasjoner i saker som helt klart berører samiske interesser. Dette er klare brudd på både konsultasjonsavtalen og forpliktelsene Norge har etter folkeretten.

Videre har det også vært tilfeller der Sametingets politiske ledelse eller administrasjon har fått muntlige henvendelse om tiltak som allerede er satt i verk i regjeringsapparatet samtidig som disse tiltak har blitt offentliggjort, noe som klart strider mot punktet i konsultasjonsavtalen om full informasjon på alle stadier av saken. En slik praksis bryter både med konsultasjonsavtalen og folkeretten. Sametinget understreker at konsultasjonsavtalen fremhever et partnerskapsperspektiv og dette underbygges ikke ved ensidige disposisjoner fra regjeringen.

Det er Sametingets erfaring at i de saker det ikke oppnås enighet om eller der det ikke gis et på forhånd fritt informerte samtykke fra Sametinget, har konsultasjonsprosessen vært preget av mangelfull informasjon og sein involvering av Sametinget. I disse sakene har myndighetene fattet en beslutning, eller inntatt et offentlig standpunkt, før konsultasjonene startet eller mens de pågikk. Sametinget mener dette er alvorlige brudd på forpliktelsene som følger av ILO-169 artikkel 6 og 7.

Konsultasjonsplikten etter folkeretten omfatter også Stortinget. Stortinget har tidligere i liten grad praktisert dette. Det er Sametingets vurdering at praktiseringen av samarbeidet mellom Stortinget og Sametinget må videreutvikles for å ivareta folkerettens konsultasjonsplikt i behandlingen av saker som berører samene direkte.

Sametinget håper vi kan enes om at vi i tiden fremover tilstreber god konsultasjonspraksis mellom Sametinget og statlige myndigheter på alle områder som berører samene direkte.

2.5 Budsjettprosedyrer

Sametinget har i møte med finansministeren og kommunal- og moderniseringsministeren i februar 2014 foreslått at alle statens bevilgninger til Sametinget overføres fra dagens ulike fagdepartementer, over i én budsjettpost under Kommunal- og moderniseringsdepartementet. Dialog og prosess knyttet til Sametingets budsjett reduseres dermed til en prosess mellom Sametinget og ansvarlig departement.

Sametinget tok igjen opp saken i det halvårige møtet med statsråd Jan Tore Sanner i desember 2014.

I innstillingen fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Sametingets virksomhet 2013 går det fram at Kommunal- og moderniseringsdepartementet vil vurdere spørsmålet i samarbeid med Sametinget og aktuelle fagdepartementer. Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre og Fremskrittspartiet, ber om at oppfølging av dette arbeidet blir omtalt i stortingsmeldingen om Sametingets virksomhet for inneværende år.

3 Språk

Hovedmål:

- Flere språkbrukere og økt bruk av språket.

3.1 Ansvar og rammebetingelser

3.1.1 Sametinget har ansvar for utvikling av samisk språk

3.1.1.1 Utredning om samisk språk

Endringer av demografien, organiseringsendringer av offentlige myndigheter og internasjonal rettsutvikling stiller oss overfor behov og krav om bedring av rammebetingelser når det gjelder samisk språk. For å kunne imøtekomme dette, så Sametinget behov for å foreta en utredning som ser på lovverk, tiltak og ordninger for de samiske språkene. Sametinget tok dette opp med regjeringen, noe som resulterte i at regjeringen besluttet å sette ned et offentlig utvalg for utredning om samisk språk. Sametinget og regjeringen har i konsultasjoner blitt enige om et mandat for utvalget. Sametinget har også kommet med forslag til medlemmer til utvalget. Utvalget ble nedsatt i september 2014 og skal levere sin rapport innen 15. februar 2016.

3.1.1.2 Språkpakten

I forbindelse med at regjeringen har sendt sin 6. rapport til Europarådet om statusen for de samiske språkene i henhold til Den europeiske pakten for minoritets- eller regionspråk (språkpakten), har

Sametinget sendt en skyggerapport til Europarådet. Det er første gang

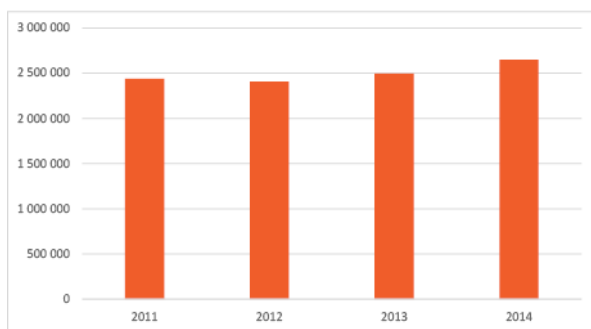
Sametinget har valgt å sende en slik rapport. Skyggerapporten tar opp at Sametinget mener det er en del uklarheter om statusen til lule- og sørsamisk språk i språkpakten. Disse språkene er ikke beskrevet slik at de har samme status som nordsamisk. Østsamisk er heller ikke nevnt. Dessuten kom Sametinget med en tilråding om at kvensk språk burde bli omtalt i språkpakten.

3.2 Språkbrukere

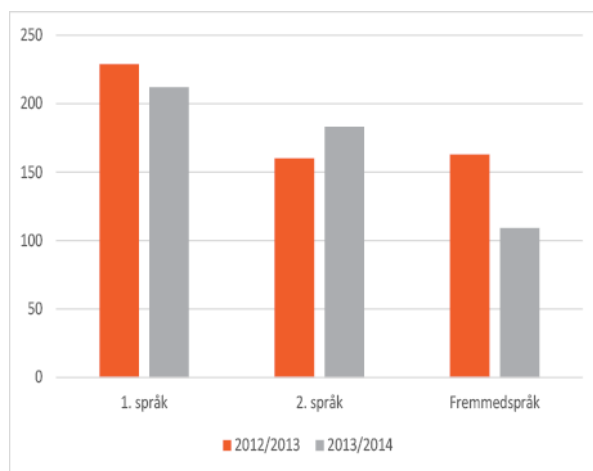
3.2.1 Stipend for elever i videregående skole

Det har vært en liten nedgang i antall søkere til stipend til første- og fremmedspråk i samisk. Det er imidlertid en liten økning av antall søkere til samisk som andrespråk.

Forbruk - stipend til elever med samisk i fagkretsen i videregående skole

Antall søkere fra skoleåret 2012/2013 til 2013/2014:

3.2.2 Språkfaglig utvikling

3.2.2.1 Nordisk samisk språksamarbeid

Sámi Giellagáldus sørsamiske språkseksjon har i 2014 godkjent til sammen 10 nye termlister, totalt 899 nye termer og 144 nye landnavn er godkjent. Lulesamisk

språkseksjon har godkjent 392 nye termer. Sáme Giellagáldo har ved hjelp av en språkforsker, kartlagt og utredet lulesamiske substantiver lånt fra svensk/norsk - med spesiell fokus på vokaler. De har arrangert lulesamisk språkseminar hvor tema var om lånord, sammensatte ord og stedsnavn.

Nordsamisk språkseksjon har i 2014 godkjent 29 nye termer og normert 193 navn på stater.

Østsamisk språkseksjon har normert 229 finske låneords skrivemåte og 107 forkortelser. Enaresamisk språkseksjon har godkjent 221 nye termer, de har normert finske navns bøyningmønster, fornyet enaresamisk alfabetisk ordning, normert låneord og noen bøyninger i ord som ender på -is/-es.

Det ble i 2014 utarbeidet nye nettsider for Sámi Giellagáldu, www.giella.org. Menytekstene er på sør-, lule-, nord-, enare- og skoltesamisk, finsk, svensk og norsk. Alle nye termer, normeringer og møteprotokoller er kunngjort på disse nettsidene. I tillegg har Sámi Giellagáldu hatt aktiv språkrøkt og språkrådgivning på sosiale medier: www.facebook.com/SamiGiellagaldu. Denne siden hadde 1190 følgere ("likes") i slutten av 2014.

Prosjektperioden for Sámi Giellagáldu gikk ut 30.6.2014, men Samisk parlamentarisk råd (SPR) vedtok å forlenge arbeidet ut 2014. Samtidig har SPR i 2014 vedtatt å sikre varig finansiering, slik at Sámi Giellagáldu kan bli permanent. Finansieringen er imidlertid ikke på plass enda, men det arbeides videre med dette.

3.2.2.2 Samisk terminologi- og språkutviklingsarbeid

Sametinget har sammen med Divvun og Sámi Giellatekno ved Universitetet i Tromsø lansert en ny digital ordbok, sátni.org – báhko.org – baakoe.org. Denne ordboka erstatter risten.no.

Sametinget holder på med å revidere boka Čállinrávagirji. Boka er et hjelpemiddel for de som skriver på nordsamisk. Den inneholder blant annet råd om rettskriving i nordsamisk. Det skal utgis tre hefter, et som gir råd om skriftlig språk, et som omhandler språkrøkt og et hefte for samiske stedsnavn.

Sametingets arbeid med talesyntese for nordsamisk språk, som ble igangsatt i 2013, går mot slutten, og det ferdige produktet skal presenteres i starten av 2015. Dette er et språkteknologisk hjelpemiddel for alle som har skrive- og lesevansker, eller som av en eller annen grunn trenger hjelp til å lese tekst.

3.2.2.3 Samiske stedsnavn

Sametinget har med hjelp av Sámi Giellagáldu kommet med tilråding for det skoltesamiske navnet på Skoltebyen. Sør-Varanger kommune har vedtatt grendenavnet Sää`msijdd som det skoltesamiske navnet på Skoltebyen. Videre er det gitt tilråding om skrivemåte blant annet på offisielle vei- og områdeadresser i Storfjord, Karasjok, Tana og Målselv kommuner. I tillegg har Sametinget kommet med tilråding for både naturnavn og bygdenavn i Kåfjord og Fauske kommuner. Sametinget har startet nye navnesaker i Alta kommune, som omfatter navn som er samlet inn ved stedsnavnprosjekter kommunen. Fauske kommune har også vedtatt det lulesamiske parallellnavnet for Fauske –

Fuosso.

Sametinget har deltatt på årlig samrådsmøte med Statens kartverk og andre stedsnavnkonsulenter over hele Norge. Temaet for møtet var blant annet endringer av Lov om stadnamn. Sametinget tok blant annet opp saken om skoltesamiske navn, der vi vil at skoltesamisk også skal bli nevnt og få vern gjennom stedsnavnloven.

Sametinget har deltatt på den 28. sesjonen av UNGEGN (United Nations Group of Experts on Geographical Names). Sametinget rapporterte om situasjonen omkring samiske stedsnavn og holdt en presentasjon om manglende implementering av lover som angår samiske stedsnavn.

3.3 Bruken av samisk språk

3.3.1 Bevisstgjøring om samisk språk

Språkkampanjen, ”Snakk samisk te`mæ”, har gjennom hele 2014 vakt stor oppmerksomhet både på norsk side, men også i Sverige og Finland. Det er stor etterspørsel etter kampanjeproduktene, og kampanjesiden på internett har hatt besøkende fra hele Sápmi.

Kampanjen foregår på sosiale media og finnes både på Facebook og Instagram. Det er også opprettet en egen kampanjeblogg, hvor ungdom selv skriver tekster. De 24 språkambassadørene som Sametinget utnevnte i 2013, har vært kampanjens ansikt utad, og de har bidratt både med utvikling av kampanjen og med kampanjeinfo. Ambassadørene bidrar frivilling i arbeidet med kampanjen og har gjennom hele perioden vist et stort engasjement.

Statistikk viser at kampanjens facebookside har nådd ut i størst grad til personer mellom 18-44 år og til størst andel kvinner.

3.3.2 Forvaltningsområdet for samisk språk

3.3.2.1 Tospråklighetstilskudd til kommuner i forvaltningsområdet for samisk språk

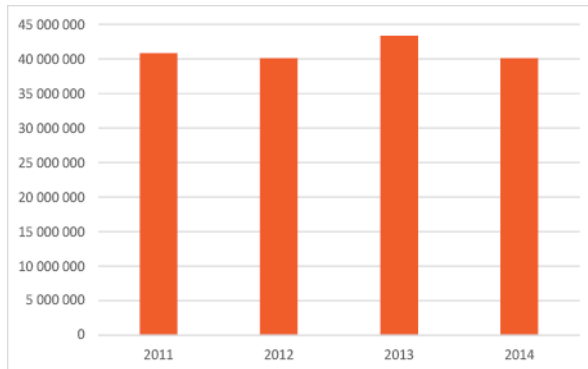
I 2014 fikk 10 kommuner og 4 fylkeskommuner tospråklighetstilskudd fra Sametinget, som til sammen utgjorde 48 429 000 kroner. Tildelingene er gjort på bakgrunn av samarbeidsavtaler inngått i 2012, innsendte aktivitetsplaner og rapporterte resultater for 2013.

Fordelingen av utviklingsmidlene viser at kommuner og fylkeskommuner som er aktive innen utvikling av samisk språk, oppnår større andel av utviklingstilskuddet enn kommuner og fylkeskommuner med mindre aktivitet. Dette er i overensstemmelse med Sametingets ambisjoner om å synliggjøre og øke bruken av samisk språk i forvaltningsområdet for samisk språk.

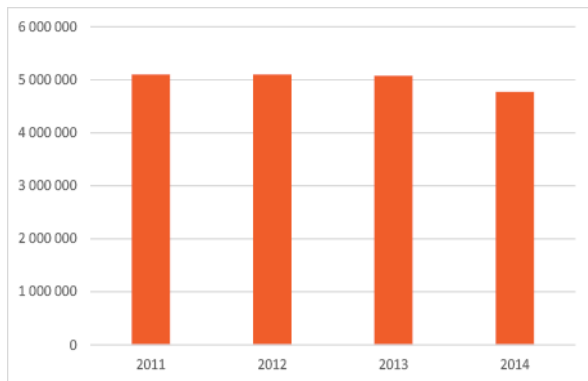
Samarbeidsavtalene med kommunene og fylkeskommunene gjaldt ut 2014. Sametinget har, i forståelse med kommunene, forlenget avtalenes virkeperiode til

utgangen av 2015, i påvente av at ordningen med samarbeidsavtaler og de nye beregningsreglene blir evaluert i løpet av 2015.

Forbruk - tospråklighetstilskudd til kommuner

Forbruk - tospråklighetstilskudd til fylkeskommuner

3.3.2.2 Skrive- og lesehjelp for eldre

Sametinget og Kautokeino kommune har i 2014 evaluert det 3-årige pilotprosjektet, "Lese- og skrivehjelp for eldre".

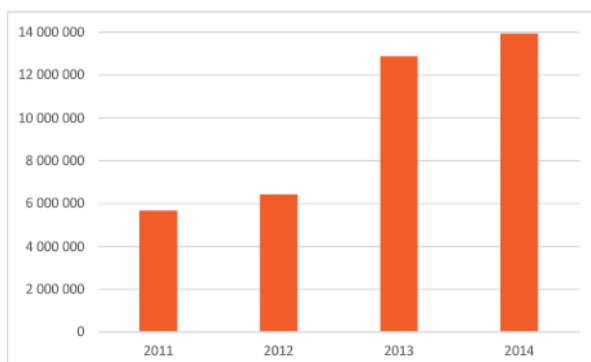
Det er åpnet for at kommunene kan søke om midler over tilskudd til samiske språkprosjekter.

3.3.3 Samiske språksentre

Etter evalueringen av de samiske språksentrene i 2012, har sentrene ytret ønske om mer forutsigbare rammebetingelser. Sametinget har økt direktetilskuddet til hvert språksenter med 100 000 kr i 2014, slik at de nå mottar 852 000 hver. I tillegg til dette ble det avsatt 3 millioner kroner som har blitt fordelt til språksentrene på grunnlag av innsendte aktivitetsplaner.

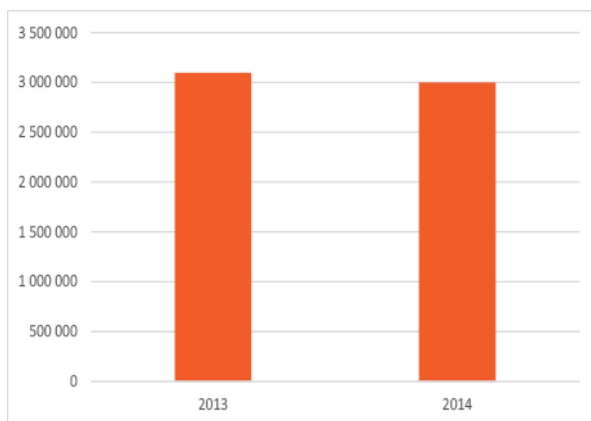
I 2014 var det totalt 13 språksentre som fikk direktetilskudd fra Sametinget. Språksentrenes aktivitet gjennom språkkurs, språkarenaer og ulike materiell viser at de arbeider aktivt med språkutvikling i sine virkeområder.

Forbruk - tilskudd til samiske språksentre

Den største delen av økningen fra 2012 til 2013 skyldes utviklingstilskudd

Forbruk - utviklingstilskudd til samiske språksentre

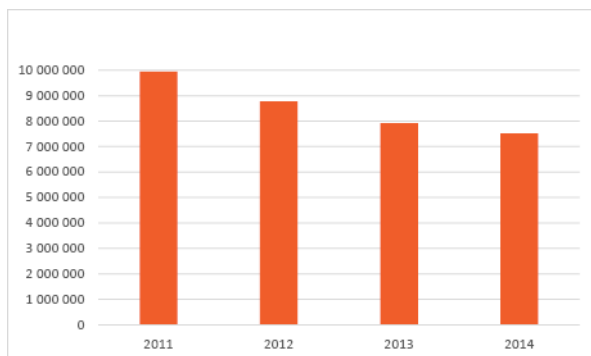

3.3.4 Samiske språkprosjekter

Sametinget hadde i 2014 satt av 7,9 millioner kroner i tilskudd til språkprosjekter. Tilskuddene skal bidra til at bruken av samisk språk økes, at flere lærer seg samisk og at det utvikles flere arenaer for bruk av samisk språk.

For 2014 kom det ca. 80 søknader fra hele landet. En ny trend var at det kom mange søknader om midler til utvikling av applikasjoner til smarttelefoner og nettbrett. På grunn av begrensede midler kunne ikke Sametinget innfri alle disse søknadene. Det ble også innvilget tilskudd til prosjekter for å styrke samisk språk både i byer og tettbygde strøk. I tillegg ble det gitt støtte til språkleirer og språkarenaer rundt omkring i landet. Dette er noe som Sametinget har bidratt med gjennom flere år.

Forbruk - tilskudd til samiske språkprosjekter

4 Kultur

Hovedmål:

- Et levende og mangfoldig samisk kunst- og kulturliv av god kvalitet som er tilgjengelig for alle.

4.1 Et tydeligere ansvar for samisk kultur

4.1.1 Samisk kultur har en naturlig og viktig plass i regjeringens generelle og overordnede kulturpolitikk

Sametinget har hatt halvårige administrative kontaktmøter med Kulturdepartementet, med gjensidig informasjonsdeling og der aktuelle saker tas opp til drøfting. Etter initiativ fra Sametinget ble det avholdt et møte med kulturminister Thorhild Widvey i 2014. Det ble enighet om å etablere en fast ordning for møter på politisk nivå med Kulturdepartementet.

I dialogen med sentrale myndigheter om kultursaker har Sametinget tatt opp utbyggingen ved Saemien Sijte, utviklingsplanene for Beaivváš Sámi Našunal teahter, rammebetingelsene for samiske museer kontra de norske og tilbakeføringsprosjektet Bååstede.

Sametinget har vært tydelig på at kultursatsingen vår er konsentrert om å gi:

- samiske kunstnere utviklingsmuligheter gjennom kunstneravtalen og søkerbaserte ordninger
- samiske kulturinstitusjoner gode rammebetingelser.

4.1.1.1 Samefolkets jubileum 2017

Den 6. februar 2017 er det 100 år siden samefolkets første landsmøte ble avholdt i Trondheim. Dette er en viktig begivenhet, som Sametinget vil markere, både som et felles samisk jubileum og en nasjonal feiring. Jubileets målsetting vil være å formidle kunnskap om samisk kultur og historie og vise betydningen av den historiske

utviklingen for samene som urfolk.

Sametinget har presentert planene for jubileet overfor Stortingets presidentskap, samt for Kommunal- og moderniseringsdepartementet. Med bakgrunn i disse presentasjonene har Sametinget søkt midler fra Kommunal – og moderniseringsdepartementet for årene 2015-17 til administrasjon og planlegging av markeringen.

Det er etablert en styringsgruppe med deltakere fra Trondheim kommune, Sør-Trøndelag fylkeskommune og Sametinget, samt prosjektet Samisk Rom. Sametinget har vært opptatt av å sikre lokal og regional samisk forankring i prosjektet.

4.1.2 Regionale og lokale myndigheter bidrar til felles utvikling av samisk kunst, kulturliv og samiske kulturinstitusjoner

Sametinget har også i 2014 hatt et godt samarbeid med Norsk kulturråd, noe som bidrar til å styrke samisk kultur, herunder immateriell samisk kulturarv.

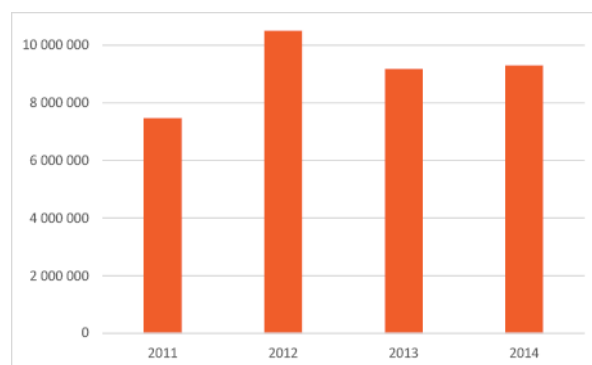
4.2 Gode rammevilkår for samiske kunstnere

4.2.1 Sterke og aktive samiske kunstnerorganisasjoner

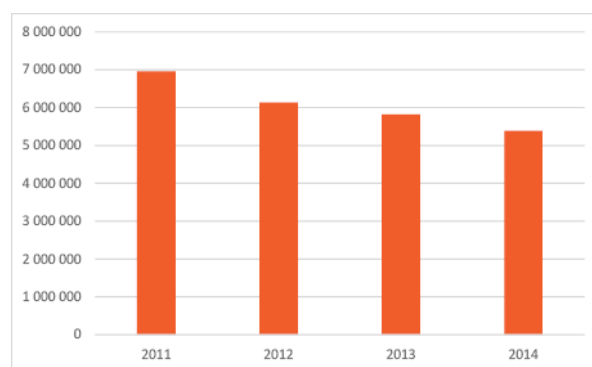
Sametinget har over flere år arbeidet systematisk med å styrke samarbeidet med Samisk kunstnerråd (SDR) og legge til rette for at SDR og deres underliggende råd kan utvikle seg. Kunstneravtalen har vært et sentralt verktøy i arbeidet og også i 2014 var det gode forhandlinger med et godt resultat som partene var fornøyde med.

Samisk kunstnerråd og Sametinget arrangerer en felles kunstnerkonferanse annet hvert år. I 2014 ble kunstnerkonferansen arrangert i Kautokeino, med bred deltakelse fra samiske kunstnere. Tema for konferansen var joik, visuell kunst og samisk film. De samiske kunstnerne var opptatt av sine rettigheter innen disse kunstgenrene, både i forhold til nasjonal og internasjonal rett og samisk rettsoppfatning.

Forbruk - tilskudd til musikk og litteratur

Forbruk - tilskudd til kulturtiltak

4.2.2 Fremme kvalitativt god litteratur som er tilgjengelig på samisk

Sametinget har i 2014 igangsatt planlegging av et forfatterprosjekt. Formålet med prosjektet er å stimulere til flere skjønnlitterære samiske bokutgivelser ved å rekruttere forfattere som skriver på samisk. Prosjektet skal bidra til at yngre forfattere får en reell mulighet til manusutvikling gjennom veiledning, kompetanseutvikling og nettverkssamlinger. Sametinget har inngått et samarbeid med Samisk kunstnerråd om gjennomføring og administrering av prosjektet.

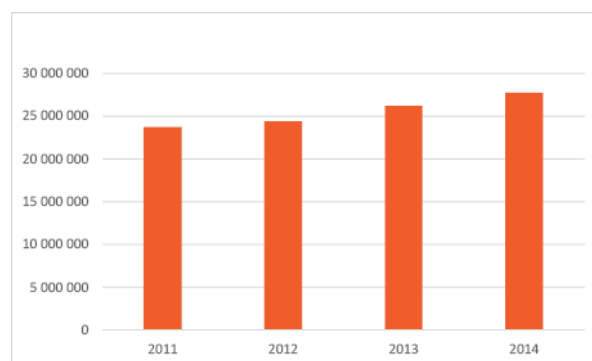
4.3 Samiske kulturinstitusjoner som arena for formidling og opplevelse av samisk kultur

Samarbeidet og dialogen med samiske kulturinstitusjoner har vært videreført i 2014, og Sametinget har hatt dialogmøter med flere av institusjonene. Sametinget har påbegynt arbeidet med en sametingsmelding om samiske kulturinstitusjoner, som skal ferdigstilles i 2015. I den forbindelse har Sametingets plenum i juni behandlet en redegjørelse om samiske kulturinstitusjoner og

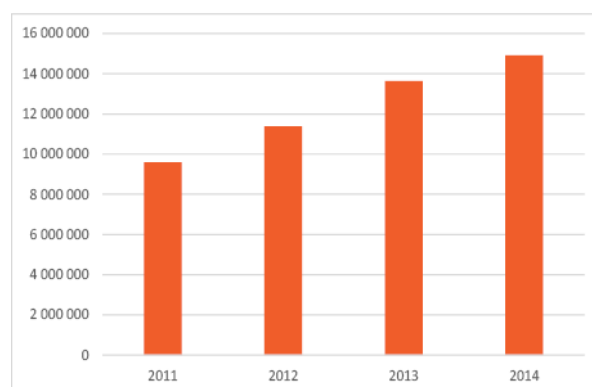
Sametinget har holdt et innspillsmøte med de samiske kulturinstitusjonene.

4.3.1 Faglig sterke samiske kulturinstitusjoner

Forbruk - tilskudd til samiske museer

Forbruk - Samiske kulturhus og kulturformidlingsinst.

4.3.1.1 Saemien sijte

Det er et stort behov for et nytt bygg for Saemien Sijte i Snåsa, med muligheter for å formidle sørsamisk kultur og historie, men også bidra til økt satsing på reiseliv og sysselsetting i regionen.

Et nytt bygg, finansiert gjennom husleieordningen, ble ikke prioritert i statsbudsjettet for 2015. Sametinget har bedt Stortinget om å få regjeringen til å avklare status for nye Saemien Sijte og at det kommer en orientering om framdriftsplan for nye alternativer til dagens utbyggingsplan i løpet av 2015.

4.3.1.2 RiddoDuottarMuseat

Sametinget har også i 2014 arbeidet aktivt med å bedre samarbeidsforholdene ved RiddoDuottarMuseat(RDM). På bakgrunn av det fikk Sametinget utarbeidet en rapport om

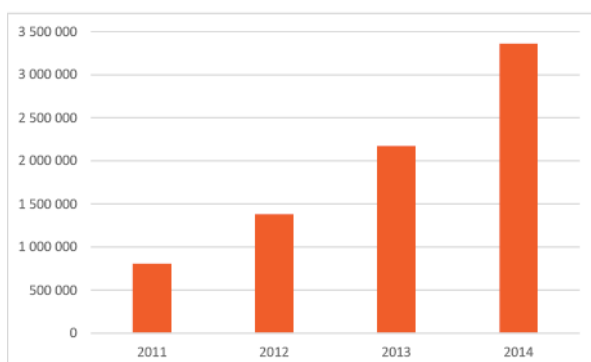
RiddoDuottarMuseat i 2014. Rapporten anbefaler blant annet at

- det etableres et råd i stiftelsen
- styret utvides slik at alle eiere er representerte
- museenes lokale tilknytning styrkes
- det sørges for et velfungerende styringsorgan

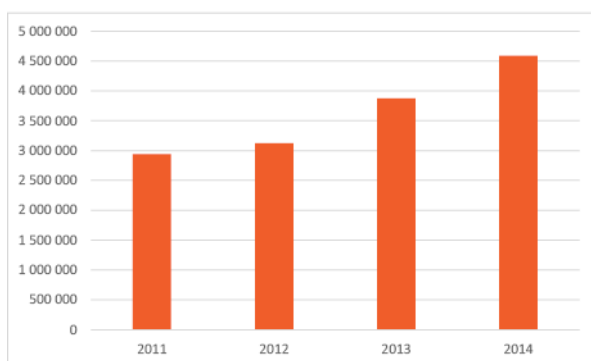
Et nytt styre er valgt. De arbeider nå med å gjennomføre disse anbefalingene, samt bedre samarbeidsforholdene ved RDM og fokusere på utvikling av museet.

Sametingets innkjøpsordning for kunst administreres av RDM og innkjøpskomiteen har også i 2014 kjøpt inn verdifull kunst til samlingen. Utfordringen er at den verdifulle kunstsamlingen verken har gode nok eller store nok lagringsmuligheter ved de Samiske samlinger i Karasjok i dag. Sametinget og RDM begynte i 2014 en prosess med sikte på å leie andre lokaler til kunstsamlingen. Det begynner å bli presserende med å få løftet prosjektet Samisk kunstmuseum igjen.

Forbruk - Arenaer for kunst- og kulturformidling

Forbruk - tilskudd til festivaler

4.3.1.3 Østsamisk museum

Sametinget har en god og tett dialog med Tana og Varangermuseums Siida (TVMS) som Østsamisk museum er en del av. TVMS har også i 2014 lagt ned mye ressurser for å få ferdigstilt Østsamisk museum. Stadig nye tekniske utfordringer ved museet har gjort at ferdigstillelsen er utsatt. Sametinget og TVMS har overfor Statsbygg, som er ansvarlig for ferdigstillelse av bygget, vært tydelig på at vi ikke er fornøyd med framdriften. På slutten av

2014 gjorde Statsbygg grep i den forbindelse som Sametinget og TVMS er fornøyde med.

4.3.1.4 Bååstede - tilbakeføring av samisk kulturarv

Sametinget har inngått en avtale om at samiske gjenstander ved Norsk folkemuseum og Kulturhistorisk museum skal tilbakeføres til de samiske museene. En medarbeider er ansatt for å forberede dette arbeidet, men finansieringen av kostnader knyttet til konservering og magasinering er ikke løst. Sametinget kan ikke løse dette alene og har bedt sentrale myndigheter være med på å finne en løsning.

4.3.1.5 Prosjektering av Beaivváš Sámi Našunálateáhter

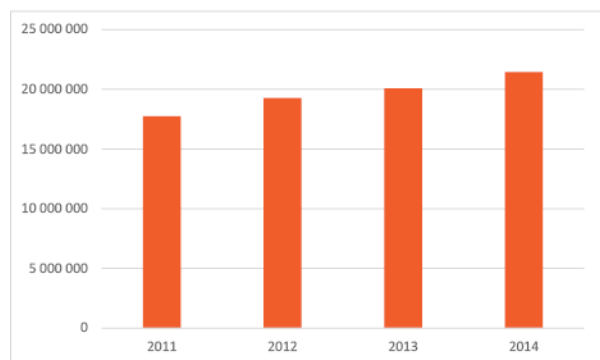
Sametingets plenum har behandlet byggeprogrammet til prosjekt nytt teaterbygg til Beaivváš Sámi Našunálateáhter. Sametinget ga sin tilslutning til at byggeprosjektet videreføres som forprosjekt, innenfor rammene til byggeprogrammet av 25.oktober 2011.

Sametinget er innstilt på å utøve forvaltningsansvaret for Beaivváš Sámi Našunálateáhter ved å legge til rette for en forpliktende styrking og utvikling av driftsbudsjett når nytt teaterbygg realiseres. Målet er å få avsatt midler på Statsbudsjettet til oppstart av forprosjektering, basert på søknaden som er oversendt Kulturdepartementet.

4.3.1.6 Várdobáiki Sámi guovddáš

Várdobáiki Sámi guovddáš i det markasamiske området har i løpet av året vært gjennom en omorganiserings- og utviklingsprosess med mål å utruste sentret for utbygging. Omorganiseringa til Aksjeselskap har vært gjennomført med finansiering fra Sametinget.

Forbruk - tilskudd til teater

4.3.2 De samiske institusjonene er viktige formidlere av samisk kunst og kultur

4.3.2.1 De samiske teatrene

Sametinget har etter et felles initiativ fra Høgskolen i Nord-Trøndelag og Beaivváš Sámi Našunálateáhter gjort vedtak om å starte et prosjekt for samiskspråklig skuespillerutdanning. Prosjektet har som mål å bøte på den prekære mangel på skuespillere som behersker samisk som arbeidsspråk.

4.3.2.2 Samisk film

Samisk film er inne i en positiv utvikling med gode produksjoner i 2014 og hvor det er mange unge samiske produsenter som står bak. Sametinget støtter arbeidet med å utvikle nordisk samisk filmproduksjon ved å ha eierandeler i det nye Internasjonalt samisk filminstitutt.

4.4 Samisk idrett

4.4.1 Et bredt og godt idrettstilbud for den samiske befolkningen

Det var i 2014 mange gode søkere til Sametingets kultur- og idrettsstipend. Av disse ble fem kunstnere og idrettsutøvere valgt ut og de fikk et stipend på kr 25 000 hver.

4.4.1.1 Arctic Winter Games

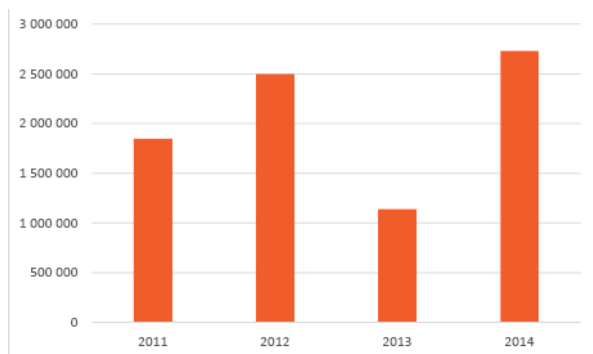
Arctic Winter Games (AWG) ble arrangert i mars 2014 i Fairbanks i Alaska. Sámiid valáštallanlihttu/Samenes idrettsforbund (SVL) deltok der med skiløpere, fotballspillere og kunstutøvere fra både norsk, svensk og finsk side av Sápmi. De samiske deltakerne tok mange medaljer og representerte det samiske folk på en flott måte.

Sametingspresidenten var til stede på arrangementet og fikk møte representanter for arrangørene og representanter for de deltagende områdene.

4.4.1.2 Fotball

I 2014 ble et nytt samisk fotballforbund stiftet, FA Sápmi. Dette forbundet organiserer samiske fotballaktiviteter både på bredde- og toppnivå. FA Sápmi er medlem i CONIFA, som organiserer fotball for land og områder som ikke er medlemmer i UEFA/FIFA. I 2014 ble Conifa World cup arrangert i Østersund i Sverige, og FA Sápmi deltok i dette arrangementet med ett herrelag.

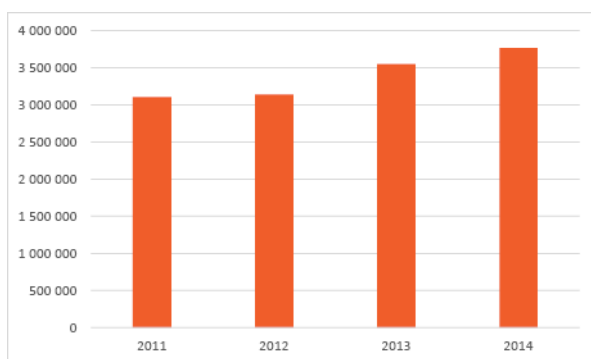
Forbruk - tilskudd til samisk idrett

4.5 Samiske medier

Sametinget har i 2014 videreført de fleste satsingene på samiske medier og i tillegg gått inn med prosjektstøtte til blant annet Kautokeino nærradio og Salangen nyheter. Begge de

nevnte er gode eksempler på viktige nisjer i den samiske medie verden.

4.5.1 Bygge opp og utvikle samiske medier som bidrag til samfunnsengasjement

4.5.1.1 Høringssvar angående NRK-plakaten

Sametinget har gitt høringssvar til Kulturdepartementet om NRK-plakaten. Sametinget tok spesielt for seg plakaten innhold i sitt høringssvar og la vekt på de prinsipielle rettighetene og kravene det samiske folk har når det gjelder et fullverdig medietilbud.

I møte med NRK-styret har Sametinget uttrykt sine forventninger overfor NRK. Sametinget vektla at det er behov for et styrket barne-tv tilbud og større bredde og mer fordypning innen ulike saksfelt med samisk synsvinkel. NRKs betydning når det gjelder utvikling og ivaretagelse av de samiske språkene ble også tatt opp, noe som forutsettes for å styrke og forbedre medietilbudet til det samiske folk.

5 Bibliotek

Hovedmål:

- Et godt samisk bibliotektilbud.

5.1 Formidlingsvirksomhet

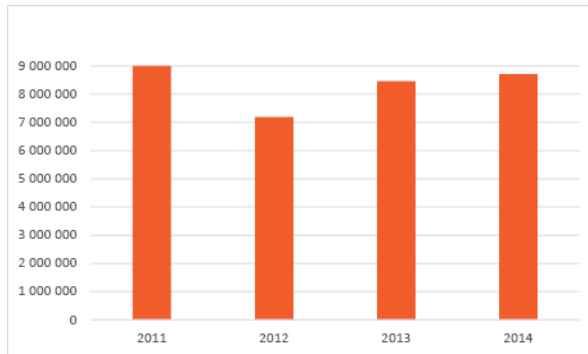
5.1.1 Bokbusser

Sametinget har gitt direkte tilskudd til åtte samiske bokbusser i 2014. Totalt var dette tilskuddet på kr 8 711 000.

Sametinget har i 2014 hatt et kontaktmøte med bokbusslederne og eiere. Noen av bokbussene fungerer som kulturbusser, med større fokus på utstillinger og ulike arrangement på bussen i tillegg til utlån. De tradisjonelle bokbussene har mindre plass til utstillinger og arrangement, så der er hovedaktiviteten utlån. De fleste bussene har personale med samisk kompetanse, eller et samarbeid med en samisk institusjon for å få nødvendig samisk kompetanse.

Sametinget endret tildelingskriteriene for bokbussene i 2012. Etter de nye kriteriene så skal bokbussene levere statistikk over utlån og bestand av samiske medier. Det viser seg å være vanskelig for bokbussene å levere statistikk over innkjøp og utlån av samisk materiale fordi biblioteksystemet ikke skiller ut dette. Sametinget vil jobbe videre med å få inn statistikk over samisk litteratur og andre medier.

Forbruk - tilskudd til samiske bokbusser

5.1.2 Sametingets bibliotek

Sametingets bibliotek skal styrke og utvikle bibliotektilbudet til det samiske folket. Biblioteket er et kompetansesenter for samisk litteratur og samisk bibliotekstjeneste, og et forvaltningsbibliotek for Sametingets politikere og ansatte.

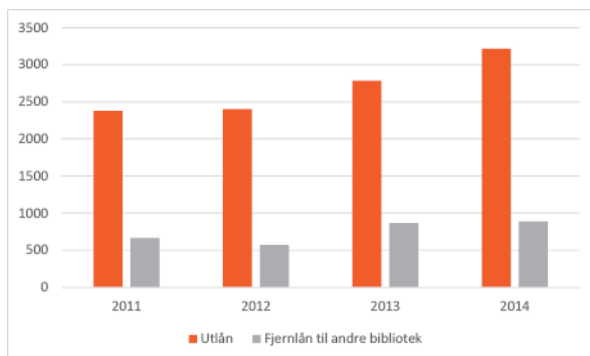
Største del av samlingen består av litteratur, musikk, lydbøker og filmer på samisk og litteratur om samiske forhold på andre språk.

En del av utlånet er gjennom bestillinger fra andre fag- og folkebibliotek. Sametingets bibliotek låner ut bokpakker til bokbussene og andre bibliotek.

I samarbeid med det flerspråklige bibliotek på Deichmann i Oslo sender Sametingets bibliotek ut bokpakker med samisk litteratur til bibliotek i hele landet for å markere morsmåldagen i februar 2015.

Biblioteket har i 2014 ferdigstilt registreringen av eldre, verdifulle bøker som er i spesialsamlingen. Disse er nå gjenfinnbar i biblioteksystemet.

Utlån på Sametingets bibliotek

5.2 Bibliotekutvikling

Sametinget arrangerte Samiske litteraturdager i september på Sametingets bibliotek. For Sametinget er det viktig at bibliotekene selv tar ansvar for å fremme og formidle samisk litteratur. Sametingets bibliotek bidrar til dette ved å arrangere faglige seminarer for å øke kompetansen om samisk litteratur og kultur blant bibliotekarere og andre.

Flere av våre samiske forfattere som har vært nominert til Nordisk råds litteraturpris, var invitert til seminaret. De var svært takknemlige for at de fikk presentere sine bøker, og deltakerne var godt fornøyd med programmet.

Sametingets bibliotek har gitt innspill til samiske innslag på Finnmark internasjonale litteraturfestival. Festivalen ble holdt i Alta i november, og hadde et godt og variert program med forfattere fra hele Norden.

6 Kunnskap

Hovedmål:

- Den samiske befolkningen har kunnskap, kompetanse og ferdigheter som kreves for å verne om og utvikle samiske samfunn, og for å delta aktivt i det samiske, nasjonale og internasjonale samfunnet.

6.1 Barnehage

Gjennom våre søkerbaserte tilskuddsordninger kan barnehagene som gir et samisktilbud søke om støtte. Tilbakemeldingene fra barnehagene viser at tilskuddsordningene er til god hjelp for barnehagene for å synliggjøre det samiske perspektivet i barnehagene. Tilskuddsordningene er under evaluering, og Nordlandsforskning har fått oppdraget.

Som en oppfølging av sametingsmelding om samisk barnehagetilbud, er Sametinget nå i prosessen med å utarbeide en handlingsplan. Handlingsplanen skal sette fokus på konkrete tiltak som skal settes i verk i løpet av de neste fire årene. For å kunne nå målet om å skape gode oppvekstvilkår gjennom samisk

barnehagetilbud, blir det sentralt å kunne arbeide strukturert slik at tiltakene blir iverksatt.

6.1.1 Innholdet i barnehagen

Et av de viktigste virkemidlene på barnehageområdet er tilskuddsordningene til samiske barnehager og barnehager med samiske avdelinger. Tilbakemeldingene gjennom rapportene fra barnehagene viser at midlene brukes til å gi lønn til kulturbærere som kan videreformidle samisk kultur, men også til å visualisere den samiske kulturen gjennom synlige objekter og markører.

Sametingets informasjonsfolder om samisk barnehagetilbud er revidert, og folderen er nyttig i arbeidet med å spre informasjon om samiske barns rett til samisktilbud i barnehagen. Sametinget har samarbeid med fylkesmennene i Trøndelag, Nordland, Troms og Finnmark om en videre kartlegging av alle kommuner som har samiske barn som ønsker et samisktilbud.

Sametingets nettsider om barnehager er oppdaterte og gir nyttig informasjon til aktuelle parter. Barnehagetidsskriftet "Stullan" er dermed erstattet med digitale nettsider.

Sametinget har i 2014 arrangert to barnehageseminar for ansatte i barnehager. Vi har arrangert et sørsamisk seminar i samarbeid med fylkesmennene i Nord- og Sør-Trøndelag og Nordland, som samlet om lag 30 deltakere. Tema for seminaret var kultursensitivitet og språkrøkt i barnehagen. Sametingets språkkampanje "Snakk samisk te mæ" ble også presentert på seminaret av språkkambassadørene for sørsamisk område.

Det andre barnehageseminaret ble arrangert i Alta og hadde ca. 100 deltakere. Tema var språk, kulturforståelse i et flerkulturelt samfunn og digitale læringsressurser. Det har aldri tidligere vært så stor oppslutning om et barnehageseminar. Dette viser at barnehageansatte som arbeider med samisk barnehagetilbud har behov for å ha en felles arena å møtes på. Vi fikk positive tilbakemeldinger fra begge seminarene om at de hadde bra innhold og at det samtidig var en konstruktiv møteplass for erfaringsutveksling, kompetanseheving og kvalitetsutvikling.

6.1.2 Språkstimulering i barnehagen

Sametinget har arrangert et språkmotiveringsseminar i Tromsø i november, i samarbeid med Fylkesmannen i Finnmark, Fylkesmannen i Troms og Senter for samisk i opplæringen. Tema for seminaret var språkarbeid i barnehagen og innblikk i noen barnehagers språkarbeid. Seminaret samlet om lag 40 deltakere.

Et av de viktigste virkemidlene til at barn får styrket sin språkstimulering på nord-, lule- og sørsamisk er tilskuddsordningen for samisk språkopplæring. I 2014 var det 127 barn som fikk samisk språkopplæringstilbud i norske barnehager. 106 av disse fikk tilbud om nordsamisk språkopplæring, 9 fikk tilbud om lulesamisk språkopplæring og 12 fikk tilbud om sørsamisk språkopplæring. Antall barnehager med tilbud om samisk språkopplæring varierer fra år til år.

Av tall fra 2013 og 2014 ser Sametinget at antall barnehager har gått noe ned i Finnmark, mens det har økt i Troms, Nordland og Sør-Trøndelag. Totalt var det 26 barnehager som ble tildelt støtte til samisk språkopplæring i 2014 mot 22 barnehager i 2013.

Tilbakemeldingene gjennom rapportene fra barnehagene viser at midlene brukes først og fremst til dekning av lønnsutgifter til språkmedarbeidere.

6.1.3 Språkbadmodeller

Sametinget arbeider med å utvikle gode utviklingsmodeller for språkinnlæring i barnehager med samisktilbud. Disse skal kunne knyttes til den enkeltes språksituasjon og til lokale forhold.

I 2014 ble det tildelt prosjektmidler til lokale utviklingsprosjekter på til sammen nærmere kr 1 000 000,-. Dette indikerer at barnehager med samisktilbud har behov for utviklingsprosjekter der de kan ta utgangspunkt i de forutsetninger barnehagene har. Et fellestrekk for disse prosjektene er at det satses på samisk språkarbeid.

6.1.4 Pedagogisk materiell og leker

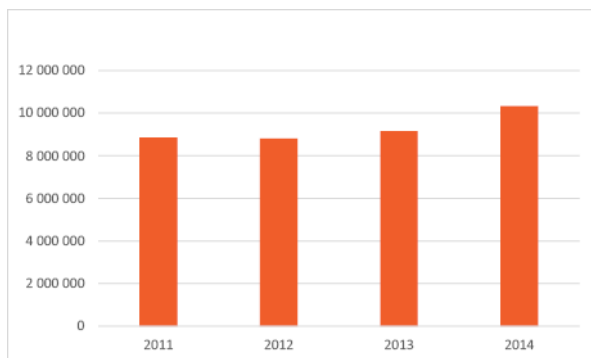
Sametinget har i 2014 laget en oversikt over pedagogisk materiell, leker og læringsressurser for barnehager. Denne oversikten omfatter ca. 350 titler. Titlene er blitt kategorisert etter fagområdene i rammeplan for barnehagen. Kartleggingen viser at det finnes rundt 150 temahefter, ca. 140 eventyrbøker, ca. 20 esker med kort/samtalekort, mindre enn ti spill og lydbøker og rundt ti pekebøker.

Tilskudd til pedagogisk materiell og leker ble tildelt med kr 1 289 000 fordelt på 3 prosjekter. Dette var konkretiseringsmateriell og applikasjoner med fokus på samisk språk. Det kom inn søknader på henholdsvis kr 1,5 og 1,7 millioner om støtte til oversetting og tilpassing av digitale verktøy til samiske språk, noe Sametinget ikke kunne finne midler til.

6.1.5 Samarbeid og sammenheng mellom hjem, barnehage og skole

Sametinget vil sikre sammenheng og progresjon i læringsinnholdet fra barnehage til skole, slik at det blir kontinuitet i arbeidet med samisk språk og kultur. Sametinget arbeider med å gå mer konkret inn i denne prosessen og har i den forbindelse hatt dialog med blant annet fylkesmennene i Troms og Finnmark. Videre har Sametinget en samisk representant i foreldreutvalget for barnehager nasjonalt. Det er viktig for Sametinget å sikre "den samiske foreldrestemmen" i aktuelle barnehagepolitiske saker.

Forbruk - tilskudd til samisk barnehagetilbud

6.2 Grunnopplæring.

6.2.1 Den samiske skolens innhold og verdigrunnlag

6.2.1.1 Tilskudd til samiske læringsressurser

Hovedsatsningen for ordinære læremidler for grunnopplæring har vært heldekkende læremidler i samisk som andrespråk, da det er dette faget hvor læreplanen er mest endret etter læreplanrevideringen fra 2012 og 2013. Det har også vært en større prosentvis nedgang i antallet elever som har samisk som andrespråk etter innføringen av Kunnskapsløftet.

Innenfor særskilt tilrettelagte læremidler har Sametinget prioritert læringsressurser ut fra innrapporterte behov for alternativ og supplerende kommunikasjon. Det ble gitt tilskudd for å komplettere kartleggingsmateriell for språkutvikling og for å komplettere serie for lettlestbøker. I tillegg er det gitt tilskudd til digitale læremidler innen områdene lese/skrivevansker og matematikk.

Det var avsatt kr 3 323 000 til videreføring av arbeidet med oversetting av matematikkverket Multi for grunnskolen. I løpet av 2014 har Multi for 1.-7. årstrinn på nordsamisk blitt fullført.

Oversetting av matematikkverket, Sirkel, for 8-10. årstrinn er nå fullført. Arbeidet som gjenstår er oversettelse av Multiverket for 1.- 7. årstrinn til lulesamisk og sørsamisk. Dette arbeidet har tatt lenger tid enn planlagt på grunn av utfordringene med manglende terminologi.

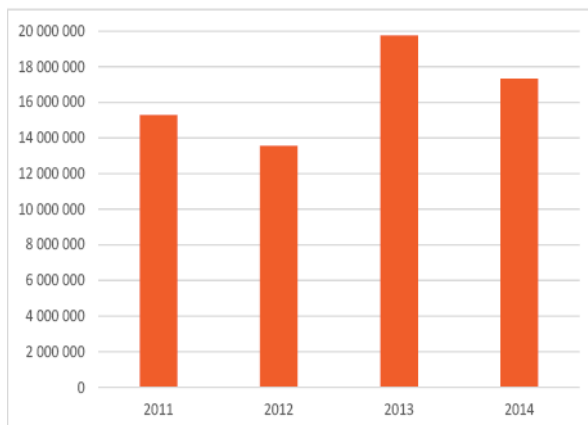
6.2.1.2 Handlingsplan for utvikling av læremidler 2015-2018

Sametingets plenum vedtok i oktober 2014 Sametingets handlingsplan for utvikling av læremidler 2015-2018. Handlingsplanen omfatter visjoner, tiltak og fokusområder for utvikling av samiske læremidler etter gjeldende planverk for grunnopplæringen og legger dermed føringer for Sametingets arbeid med utvikling av nye samiske læremidler.

Sametinget har i 2014 påpekt situasjonen med manglende samiske læremidler overfor finansministeren, kunnskapsministeren, kommunal- og moderniseringsministeren og Stortingets kommunal- og forvaltningskomité, uten at dette ga uttelling for overføringene til utvikling av læremidler.

I tillegg er dette tatt opp i møter med familie- og kulturkomitéen.

Forbruk - tilskudd til samiske læringsressurser

6.2.1.3 Samisk læremiddelportal - Ovttas-Aktan-Aktesne

Sametinget har også i 2014 samarbeidet med Sámi allaskuvla om læremiddelportalen. Læremidler som i portalen er tilgjengelig for utlån, finnes på Sametingets læremiddelsentral, hvor alle innkomne låneforespørsler administreres.

6.2.1.4 Tradisjonell kunnskap og samisk utmarksbruk i grunnskolen

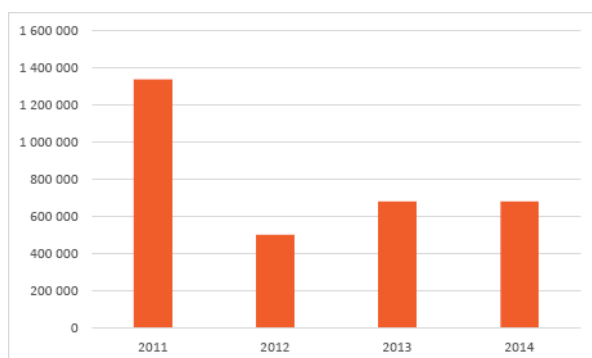
Sametinget har i 2014 bidratt med støtte til:

- Billefjord sjøsamiske oppvekstsenter
- Deanu Sámeskuvla
- Kautokeino barneskole
- Tårnet skole
- Máze lagasbirasguovddáš

Blant annet har Billefjord sjøsamiske oppvekstsenter fått støtte til et prosjekt som skal øke skolens, elevens og lærerens kompetanse i å nyttiggjøre seg matressurser i nærmiljøet. Alt dette skal gi skolen større mulighet til å bruke lokale ressurser og lokal kunnskap, som er

et av målene i Kunnskapsløftet - samisk.

Forbruk - tilskudd til tradisjonell kunnskap og samisk utmarksbruk i grunnskolen

6.2.1.5 Sørsamisk terminologi- og læremiddelutviklingsarbeid

Sametinget har i avtaleperioden gitt 2 millioner kroner til dette samarbeidet. Avtalens virketid er 2013-2015. Sametinget har som mål å bidra til at avtalen blir fornyet i 2015.

6.2.1.6 Senter for samisk i opplæringa

Sametinget har i møte med Kommunal- og moderniseringsdepartementet fremmet vårt syn på Senter for samisk i opplæringa sin rolle og status. Med tanke på senterets omfattende mandat og situasjonen de samiske språkene befinner seg i, er det vanskelig å forstå hvorfor grunntildelingen til senteret skal være langt over 4 millioner kroner mindre enn til de andre nasjonale sentrene.

Sametinget har derfor bedt om at senteret må få samme status og rammer som de øvrige nasjonale sentrer.

6.2.1.7 Fjernundervisning

Fylkesmannsembetene i Nordland og Finnmark arbeider med saken om samisk fjernundervisning. Sametinget har bedt om å bli orientert om arbeidet og kommer til å be om konsultasjon om rammeverket for samisk fjernundervisning, før det endelig vedtas.

6.2.2 Den samiske elevens rettigheter og læringsmiljø

Sametinget har i 2014 arbeidet for at alle barn og unge skal ha rett til oppvekst- og læringsmiljøer fri for mobbing og trakassering.

6.2.2.1 Sametingets arbeid for et godt og trygt læringsmiljø

Sametinget har i 2014 gjennomført en konkurranse, der skoler og skoleklasser ble oppfordret til å lage en plakate om antimobbearbeid. Vinnerne ble klasse 2A ved Karasjok barneskole og klasse 6B ved Gyllenborg skole i Tromsø kommune og de delte en premie på kr 10 000. Vinnerplakatene vil bli brukt i Sametingets arbeid mot mobbing både nasjonalt og lokalt.

Sametinget har hatt møte med Djupedalutvalget. Utvalget skal se på hva som må til for å

bedre skolemiljøet og redusere mobbingen. Tema for møtet var elevenes psykososiale miljø og digital mobbing. Sametinget ga innspill til utvalget angående utfordringer i forhold til mobbing i en samisk skolehverdag, og kom med forslag på hvordan forebygge og hindre mobbing. Sametinget deltok også da Djupedalutvalget hadde åpen debatt om emnet på Litteraturhuset i Oslo.

Sametinget har gitt skriftlig innspill til Ludvigsenutvalgets arbeid, og vært med på dialogkonferansen i regi av utvalget. Ludvigsenutvalget skal vurdere grunnopplæringens fag opp mot krav til kompetanse i fremtidig samfunns- og arbeidsliv. Sametinget er opptatt av en skolestruktur som ivaretar samiske elevers rett til opplæring i språk og kulturverdier, samisk samarbeid over riksgrensene, klima og miljø, tradisjonell kunnskap, areal- og kulturforvaltning, selvbestemmelse, urfolkpolitikk og bevisst språkopplæring og -forvaltning.

6.2.2.2 Nettverk for samiskopplæring, NetSam

Nettverk for samiskopplæring, NetSam, som ble opprettet i 2013, er landsdekkende og skal komme til nytte for lærere og andre som jobber med undervisning i og på samisk. Det har vært stor interesse for nettverket, og nå har over 80 lærere og andre som jobber med samiskundervisning meldt seg på som medlemmer.

Senter for samisk i opplæring ved Sámi allaskuvla er sekretariat og koordinerer nettverket. Sametinget bevilget 300 000 kr i 2014 til nettverket. Det er skrevet avtale med Sámi allaskuvla om hvordan midlene skal brukes.

6.2.3 De lovmessige og strukturelle rammene for opplæring

6.2.3.1 Revidering av lover og forskrifter

Sametinget har gitt høringsuttalelser og hatt dialog med regjeringen ved endringer av lov- og forskrifter innen opplæring.

I Sametingets plenums møte i mai 2014 ble en saken om opplæringsloven og privatskoleloven – samiske elevers rettigheter behandlet. I vedtaket sier Sametinget at samiske barn- og unges rettigheter som er nedfelt i grunnloven og internasjonale konvensjoner og erklæringer, gjenspeiler seg ikke i tilstrekkelig grad i gjeldende opplærings- og privatskolelov. Sametinget krever en helhetlig gjennomgang og revidering av opplæringsloven og privatskoleloven, der målet er å sikre og styrke samiske elevers rett til opplæring i og på samisk og på grunnlag av samiske kulturverdier.

For å følge opp plenumsvedtaket, har Sametinget hatt møte med kunnskapsministeren i 2014, hvor denne saken ble presentert og hvor ministeren ble anmodet om å revidere opplæringsloven og privatskoleloven med hensyn til samiske barns rettigheter. Sametinget vil følge opp saken i 2015.

6.2.3.2 Kjennetegn på måloppnåelse i læreplaner

Sametinget har utarbeidet kjennetegn på måloppnåelse etter 10. årstrinn i samisk som førstespråk og etter nivå 3 og nivå 6 i samisk som andrespråk. Kjennetegnene beskriver kvaliteten på det eleven mestrer når det gjelder de samlede kompetansemålene og skal være en hjelp for læreren i vurderingsarbeidet.

6.2.4 Sametingets rolle og myndighet

6.2.4.1 Instruks for styret for de samiske videregående skolene

Sametinget og Kunnskapsdepartementet har i 2014 hatt konsultasjon om "Instruks for styret for de samiske videregående skolene". Sametinget er opptatt av at Sametinget skal oppnevne medlemmer til styret.

6.3 Høyere utdanning og forskning

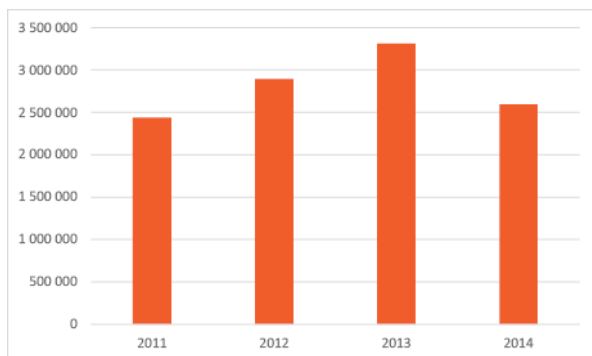
Sametinget har i 2014 avholdt oppstartsseminar i forbindelse med utarbeiding av sametingsmelding om samisk høyere utdanning og forskning.

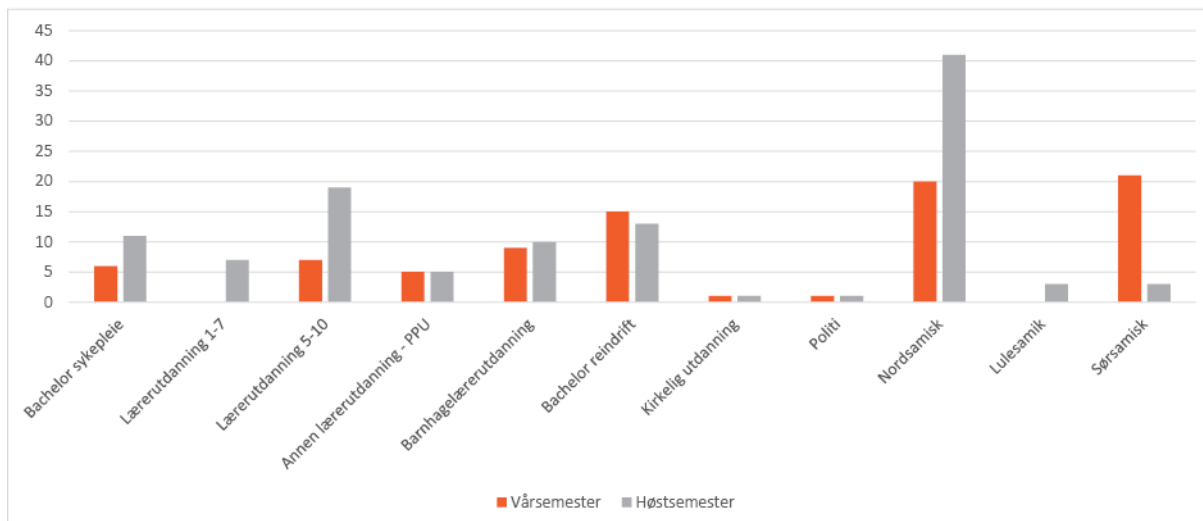
6.3.1 Rekruttering til høyere utdanning og forskning

Sametinget er observatør i Samarbeidsorganet for samisk lærerutdanningsregion, SAK 7 – både i arbeidsgruppen for rekruttering og i styringsgruppa som har det overordnede ansvaret. SAK 7 har hatt ansvaret for "Nasjonal rekrutteringsstrategi for samisk høyere utdanning, 2011 - 2014". SAK 7 har i 2014 avholdt en evalueringskonferanse for rekrutteringsstrategien, der Sametinget appellerte til et fortsatt samarbeid for å nå målet om flere studenter til samisk høyere utdanning.

6.3.1.1 Stipend høyere utdanning

Det ble fordelt stipend til følgende studier:

6.3.2 Samisk høyere utdanning

6.3.2.1 Samarbeid med utdanningsinstitusjoner

Sametinget har hatt møter med rektoratene ved Sámi allaskuvla og UiT, Norges arktiske universitet, samt rektor ved Universitetet i Nordland. Tema på møtene har blant annet vært institusjonenes satsning på samiske språk og emner, muligheten for utdanning av jordskiftedommere, samisk lærerutdanning og oppfølging av det samiske innholdet i ny rammeplan for lærerutdanning og barnehagelærerutdanning. Sametinget har også formidlet forventninger om at urfolksperspektivet gjenspeiler seg i institusjonenes faglige satsing.

6.3.2.2 Følgegruppa for den nye barnehagelærerutdanningen

Sametinget har en representant i følgegruppa for den nye barnehagelærerutdanningen (FG-BLU).

Følgegruppa har avholdt en konferanse for alle utdanningsinstitusjonene i Norge, der siste rapport ble lagt frem. Sametinget holdt et innlegg om det samiske perspektivet i barnehagelærerutdanningen på konferansen.

6.3.2.3 Nasjonalt råd for lærerutdanning (NRLU)

Sametinget er observatør i Nasjonalt råd for lærerutdanning, NRLU. Et sentralt tema for NRLU i 2014 har vært utfordringene utdanningsinstitusjonene står overfor i prosessen fram til omgjøring av de 4-årige grunnskolelærerutdanningene til 5-årige masterutdanninger. Dette vil også bli en utfordring for samiske lærerutdanninger som Sámi allaskuvla per i dag er eneste tilbyder av.

6.3.2.4 Oppfølging av Butenschøn-utvalgets utredning

Som en oppfølging av Butenschøn-utvalgets utredning, har Kunnskapsdepartementet i revidert budsjett for 2014 bevilget kr 250 000 for å opprette en fagstrategisk enhet for samisk høyere utdanning og forskning under Universitets- og høgskolerådet (UHR).

I forbindelse med opprettelsen av den fagstrategiske enheten, har Sametinget hatt møte med Kunnskapsdepartementet og UHR og har også drøftet opprettelsen i møter med Sámi allaskuvla. Sametinget har, sammen med Kunnskapsdepartementet og Kommunal- og moderniseringsdepartementet, deltatt som observatør på oppstartsmøtet for den fagstrategiske enheten. Deltakere på møtet var universitetene i Tromsø og Nordland, Høgskolen i Nord-Trøndelag og Sámi allaskuvla. Opprettelsen av den fagstrategiske enheten for samisk høyere utdanning og forskning i UHR er det eneste av Butenschønutvalgets forslag som til nå er fulgt opp.

Sametinget har vært i dialog med Kunnskapsdepartementet om oppfølging av de andre tiltakene i Butenschønutvalgets utredning. Kunnskapsdepartementet har vist liten vilje til å følge opp utredningens forslag. Departementet er av den oppfatning at noen av forslagene fra utvalget kan betraktes som særordninger og derfor ikke er departementets ansvarsområde.

6.3.2.5 Strukturmelding for høyere utdanning

I forbindelse med at Kunnskapsdepartementet utarbeider en strukturmelding for høyere utdanning, har Sametinget hatt møte med Kunnskapsdepartementets politiske ledelse og ulike interesseorganisasjoner. Statssekretæren understreket at Sámi allaskuvla ikke vil bli direkte berørt av de foreslåtte strukturendringene.

6.3.2.6 Kvalifiserings- og rekrutteringsprogrammet i samisk språk for høyere utdanning

Kvalifiserings- og rekrutteringsprogrammet ble ferdigstilt i 2014. Programmet må sies å ha vært meget vellykket. Sámi allaskuvla har gjennomført programmet, og sluttrapporten ble lagt fram i desember 2014. Rapporten forteller at 491 studenter har deltatt i programmet i årene 2009 – 2014. Av disse har 360 fullført og bestått eksamen. Sámi allaskuvla har i programperioden samarbeidet med 10 samiske språk- og kultursentre.

6.3.3 Samisk forskning

6.3.3.1 Akkreditering av PhD-studie i samisk språk og litteratur

Sametinget har gjennom dialog med Kunnskapsdepartementet arbeidet for at Sámi allaskuvla skal få dispensasjon fra Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningens (NOKUT) krav om antall mastergradsstudenter ved institusjonen. NOKUTs sakkyndige komitee konkluderte med at PhD-programmet er faglig eksepsjonelt godt. Siden Sámi allaskuvla ikke kan tilfredsstille et krav om minst 15 PhD- studenter over 5 år, kan akkreditering ikke anbefales. Samtidig anbefalte komiteen at et unntak fra de kvantitative kravene gjøres for Sámi allaskuvla.

Sametinget har i 2014 uttrykt støtte for søknaden og anmodet Kunnskapsdepartementet om å følge opp saken i henhold til forskrift om kvalitetssikring og kvalitetsutvikling i høyere utdanning og fagskoleutdanning.

6.3.3.2 Dialog med Sametingets styrer og råd

Det er gjennomført et møte med styrerepresentanter og varamedlemmer oppnevnt av sametingsrådet, i styrene for regionale forskningsfond i Midt- og Nord-Norge. Sametinget har etablert faste kontaktmøter med representanter for Forskningsrådets stedlige

representant i Finnmark, VRI Finnmark (Virkemidler for regional FoU og innovasjon), og Regionale forskingsfond Nord-Norge i Finnmark.

6.3.3.3 Kartlegging av tradisjonell kunnskap

Sametinget har bevilget midler til Sámi allaskuvla for å dokumentere og formidle samisk tradisjonell kunnskap.

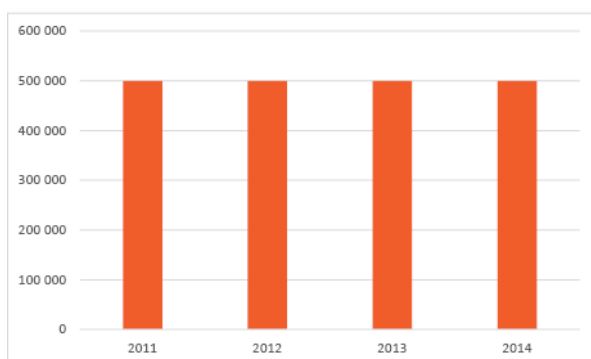
Árbediehtu-prosjektene har ført til at det er bygget opp unik kompetanse ved Sámi allaskuvla, noe som har gjort at de nå tilbyr studie i tradisjonell kunnskap. Studiet skal gi en formell utdanning i dokumentasjon og formidling av tradisjonell kunnskap og gir 30 studiepoeng. Målgruppen for studiet er forvaltere, lærere og andre med interesse for tradisjonell kunnskap. Et nytt kull på 22 studenter startet høsten 2014.

Prosjektet går nå inn i sin avslutningsfase, og det er nødvendig å vurdere framtiden for prosjektet.

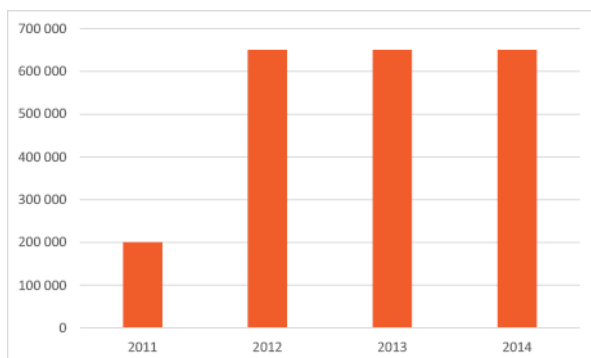
6.3.3.4 Beskyttelse av tradisjonell kunnskap

Sametinget deltok i Norges delegasjon på møte i Verdensorganisasjonen for immaterialrett (WIPO) om tradisjonell kunnskap den 24.-28. mars 2014.

Forbruk - Kompetansesenter for samisk naturbruk

Forbruk - systematisk kartlegging av tradisjonell kunnskap

7 Helse og sosial

Hovedmål:

- Likeverdige helse- og sosialtjenester til det samiske folk, som tar utgangspunkt i samisk språk og kultur. Tjenestene skal være tilpasset det samiske folks rettigheter og behov.

7.1 Økonomiske virkemidler i 2014

Sametinget har mottatt 27 søknader om støtte til helse- og sosialprosjekter, med en samlet søknadssum på kr 6 808 300. Det ble innvilget kr 2 883 500 til 19 prosjekter. Ved årets tildeling har de fleste prosjektene som mål å fremme kunnskap om samisk språk og kultur i eksisterende helse- og sosialtilbud. Dette er i tråd med hovedmålet for tilskuddsordningen, og vil bidra til å sikre et likeverdig helse-, og sosialtilbud til den samiske befolkningen.

Sametinget har videre gitt kr 547 000 i direkte tilskudd til Várdobáiki samisk senter i Evenes kommune til brukerrettede tiltak for samiske eldre, og kr 150 000 til Samisk legeforening for å rekruttere samiskspråklig helsepersonell.

7.2 En likeverdig helse- og sosialtjeneste

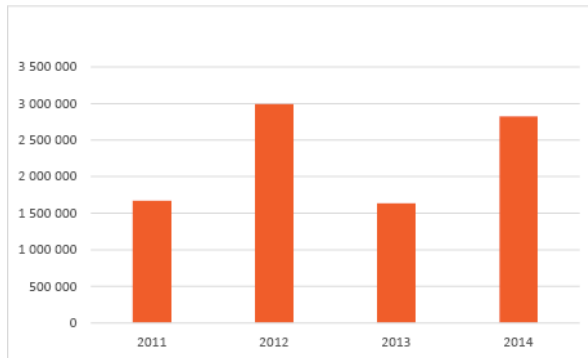
7.2.1 Samiske pasienters rettigheter og behov til en likeverdig helse og sosialtjeneste blir ivaretatt

Sametinget må gis en reell mulighet til å påvirke utviklingen av helse- og sosialtilbudene til samiske befolkningen. Sametinget har derfor tatt opp med helseministeren at styrene i regionale og underliggende helseforetak må ha samisk representasjon, utnevnt av Sametinget.

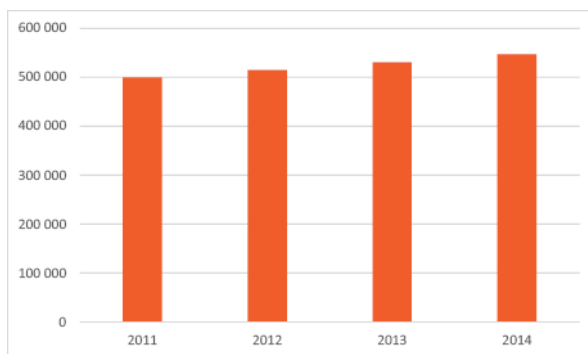
Sametinget har bedt om å bli involvert i arbeidet så tidlig som mulig når regjeringen skal legge frem en nasjonal helse og sykehusplan som skal analysere status og utfordringer i spesialisthelsetjenesten i 2015. Sametinget har også bedt om samiske representasjon i regjeringens ekspertgruppe for planen, men har dessverre ikke mottatt tilbakemelding på dette.

Sametinget er informert om at regjeringen vil legge frem en melding om primærhelsetjenesten og har i den sammenheng gjort et plenumsvedtak. Vedtaket peker på behovet for en ny og helhetlig satsing på primærhelsetjeneste også for det samiske folk. Sametinget har bedt om at en ny handlingsplan for helsetjenester til den samiske befolkning utarbeides, da den forrige planen (Mangfold og likeverd) gikk ut i 2005.

Forbruk - tilskudd til helse- og sosialprosjekter

Forbruk - tilskudd til brukerrettede tilbud til eldre samer

7.2.2 Økt kunnskap om samiske pasienters behov innen helse- og sosialtjenester på alle nivå.

Sametinget mener at det er nødvendig å øke kunnskapen om samiske pasienters behov innenfor helsetjenestene. Sametinget har derfor deltatt på Nordisk folkehelsekonferanse, hvor vi, i samarbeid med Senter for samisk helseforskning og Samisk nasjonalt kompetansesenter for psykisk helse (SANKS), arrangerte et seminar om folkehelse og folkehelseforskning blant samisk befolkning.

Sametinget har også deltatt på seminar i regi av Arktisk råd, der psykisk helse og selvmordsforebygging i cirkumpolare områder var satt på dagsorden. For Sametinget var det viktig å ha fokus på hvordan rasisme, stigmatisering og utfordringer innen tradisjonelle næringer påvirker psykisk helse hos samiske barn og ungdom.

Sametinget mener også at det er viktig at kunnskap om samiske pasienter og andre tjenestemottakeres behov ivaretas i de ulike utdanningene. Et kvalitativt godt tjenestetilbud til samiske pasienter og brukere er avhengig av at vi har fagpersonell som har kunnskap i samiske språk og samisk kultur. Det er i dag en stor mangel på samiskspråklige fagpersonell både innenfor helse- og omsorg og andre tjenestetilbud. Blant annet vil en egen samisk sykepleieutdanning kunne bidra til et mer språklig og kulturelt tilpasset pleie- og omsorgstilbud til samiske pasienter. Sametinget har derfor valgt å bidra på strategiseminarer og fagutviklingsprosjekter ved ulike profesjonsutdanninger, for å løfte denne utfordringen inn i utdanningsmiljøene. Samiske kommuner har utfordringer som blant annet mangel på kartleggingsverktøy som er tilpasset samiske demente, mangel på samisktalende personell og kompetanseoppbygging.

7.2.3 Spesialisthelsetjenestetilbud til samiske pasienter

Sametinget mener at Samisk nasjonalt kompetansesenter - psykisk helsevern og rus (SANKS) har en nøkkelrolle i utvikling av behandlingstilbud til samiske pasienter innen psykisk helse og rus. Sametinget er derfor fornøyd med at vi gjennom konsultasjoner har fått formalisert SANKS sin status som nasjonalt kompetansesenter innenfor rus og psykiatri, og at andre regionale helseforetak forpliktet til å inngå samarbeid med Helse Nord/SANKS, slik at SANKS sitt tilbud gjøres tilgjengelig for alle samiske pasienter.

Sametinget har i møte med sentrale myndigheter og Helse Nord RHF pekt på at somatiske spesialisttilbud til samiske pasienter må vies større oppmerksomhet. Spesielt er det behov for bedre tilbud innen områder som geriatri og utredning av demens, hjerneslag eller andre sykdommer som gir kognitive konsekvenser, rehabilitering og mestring av kroniske sykdommer, samt tilbud til samiske barn og utviklingshemmede. Sametinget har løftet dette inn i konsultasjoner om oppdragsdokumenter til regionale helseforetak og er fornøyd med at Helse Nord i 2015 har fått i oppdrag å etablere et tilbud innen geriatri og rehabilitering som ivaretar samisk språk og kulturforståelse.

Sametinget har i møte med helseministeren tatt opp vår bekymring over at det stadig stilles spørsmål om behovet for tilrettelagte tjenester til samiske pasienter når omorganisering og spareprosesser settes i gang. SANKS er økonomisk og organisatorisk lagt under Finnmarkssykehuset HF, og har gjentatte ganger i 2014 vært foreslått nedprioritert i en omorganiseringsprosess. Sametinget har påpekt at tilrettelagte tjenestetilbud til samiske pasienter er et nasjonalt ansvar, og kan ikke være avhengig av den enkelte lokale foretaks økonomiske situasjon og prioriteringer.

Sametinget vektlegger behovet for å tenke helhetlig og overordnet om organisering og utvikling av tjenestetilbudet til samiske pasienter. Sametinget har derfor også vist til behovet for å samorganisere somatiske tilbud og tilbud innen psykisk helse og rus til samiske pasienter. Dette er viktig både for å rekruttere og utvikle sterke samiske fagmiljø og for fleksibel bruk av fagressurser.

Samisktalende pasienters mulighet til å bruke samisk i kontakt med spesialisthelsetjenesten er begrenset. Sametinget har i flere år vært opptatt av at dette må bedres og var derfor tilfreds med at Helse Nord's tolkeprosjekt, som ble gjennomført i perioden 2011-2013, skulle videreføres i 2014. Prosjektet har dessverre ikke blitt videreført, med den begrunnelse at det ikke hadde prioritet fra utførende helseforetak. Dette beklager Sametinget og er fornøyd med at oppfølging av tolkeprosjektet gjentas i oppdragsdokumenter for 2015.

7.2.4 Språklig og kulturelt tilpasset helse og omsorgstjeneste til samiske pasienter i kommunene

Sametinget har i 2014 hatt møter med ulike kommuner for blant annet å rette oppmerksomheten på samiske pasienters behov. Det er positivt at kommunale samarbeidsprosjekter i samiske områder, som interkommunalt medisinsk senter i ETS- området (Evenes, Tjeldsund, og Skånland kommuner), ønsker å involvere

Sametinget i deres arbeid med å ivareta samiske brukere.

Sametinget erfarer også at det er avstand mellom forventninger samiske innbyggere har til helse og omsorgstilbudet og tilbudet kommunene gir. Behovet for etablering av distriktsmedisinsk senter i lulesamisk område er et eksempel på at samiske innbyggere mener de ikke når frem i egen kommune. Sametinget har vært engasjert som dialogpartner i den saken. Helse- og omsorgstilbudet til samiske pasienter er derfor også et tema som ivaretas i Sametingets arbeid med samarbeidsavtaler med byer som ønsker å inngå avtale med Sametinget.

7.3 En likeverdig barneverntjeneste

Sametinget har gitt høringsuttalelse til forskrift om barns rett til medvirkning og barns mulighet til å ha en særskilt tillitsperson i egen barnevernssak. Sametinget er tilfreds med at det fremgår i forskriften at barnets etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn, herunder samiske barns språk og kultur, skal ivaretas ved medvirkning.

Sametinget er også gjort kjent med at regjeringen arbeider med forenkling av barnevernsloven og at det i den forbindelse er nedsatt et lovutvalg. For å sikre at samiske barns rettigheter ivaretas, har Sametinget bedt om konsultasjoner i saken. Vi har også bedt om samisk representasjon i lovutvalget, men vi har dessverre ikke mottatt tilbakemelding på dette.

Sametinget har også hatt møte med Norsk Fosterhjemsforening, der ivaretagelse av samisk språk og kultur for barn som er plassert i fosterhjem var tema.

7.4 En likeverdig nødmeldingstjeneste

I forbindelse med oppbygging og fremtidig organisering av nødmeldetjenesten, har Sametinget i 2014 hatt dialogmøte med direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, kommuner innenfor forvaltningsområdet for samiske språk og 110-sentralene som betjener nødmeldinger fra disse kommunene. Sametinget vil ta med seg utfordringer og synspunkter fra dialogmøtet i videre konsultasjoner med regjeringen.

7.5 Likeverdige soningsforhold for samiske innsatte

Sametinget har i 2014 i samarbeid med Kriminalomsorgen region nord utarbeidet en tiltaksplan for samiske innsatte og soningsdømte. Et av tiltakene i planen er å samle samarbeidspartnere med kompetanse på området til et årlig nettverksseminar. Sametinget har i 2014 deltatt på et nettverksseminar for kriminalomsorgen i Tromsø.

Sivilombudsmannen har etablert en forebyggingsenhet mot tortur og umenneskelig behandling ved frihetsberøvelse. Sametinget har gitt innspill til hvordan samers rettigheter kan ivaretas under frihetsberøvelse og bedt om informasjon angående samiske innsattes soningsforhold, sett i lys av deres første rapport fra Tromsø fengsel.

8 Arealer og miljø

Hovedmål

- Bærekraftig forvaltning av natur og ressursgrunnet for slik å sikre og utvikle samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsliv.

8.1 Rammebetingelser

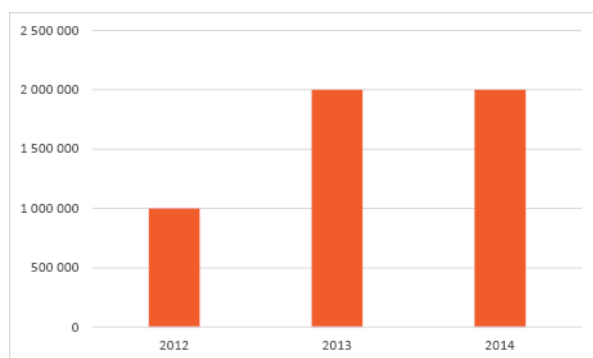
8.1.1 Protect Sápmi

Protect Sápmi er en stiftelse opprettet av Norske Reindriftssamers Landsforbund og Svenske Samers Riksforbund. Sametinget oppnevner ett medlem i styret. Stiftelsen skal yte faglig bistand til å ivareta samiske rettighetshaveres arealinteresser, land- og ressursrettigheter og utviklingsmuligheter.

Protect Sápmi får en direktebevilgning for sitt arbeid med at samiske rettighetshavere kan gi sitt frie og på forhånd informerte samtykke i utbyggingssaker. I 2014 har Protect Sápmi 4 personer tilknyttet virksomhetens arbeid.

Sametinget legger til grunn at grunnfinansieringen av Stiftelsen Protect Sápmi i økende grad må komme fra andre offentlige og/eller ikke-offentlige myndigheter, slik at Sametingets finansierungsandel gradvis kan trappes ned. Sametinget har derfor ved flere anledninger, senest i møte med næringsministeren 8. desember 2014, bedt regjeringen bidra med grunnfinansiering til Protect Sápmi.

Forbruk - tilskudd til Protect Sápmi

8.2 Forvaltning av arealer

I et fåtall av arealplanene i 2014 har Sametinget vurdert det slik at planene har kunnet få vesentlige konsekvenser for samisk kultur eller næringsutøvelse. Vi har derfor brukt vår innsigelsesrett. Rent konkret har innsigelsene vært fremmet med hensyn til reindrift, tradisjonelt kystfiske og kulturminneverdier. Så langt har

sakene funnet løsning gjennom dialog med kommunen eller gjennom mekling hos Fylkesmannen.

Nye arealbruksmåter bidrar til et økende press på de tradisjonelle samiske områdene. Dette kan være svært utfordrende for tradisjonelle samiske næringer, og skaper i noen tilfeller uforenlige interessekonflikter. Særlig i slike saker ser Sametinget det viktig å ha en god dialog med planmyndighetene allerede fra oppstart av planarbeidet.

8.2.1 Kommuneplanens arealdel for Bodø kommune 2014-2026

Innsigelsen gjaldt hensynet til sikring av naturgrunnlaget for samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsliv generelt, samt samiske kulturminner og reindriftsnæringen spesielt. Saken ble løst gjennom dialog og meklingsmøte hos Fylkesmannen. Planen ble justert slik at naturgrunnlaget er sikret i tilstrekkelig grad til at grunnlaget for innsigelsen falt bort.

8.2.2 Kommunedelplanen Byplan Sortland, Blåbyen 2014 - 2026

Innsigelsen gjaldt hensynet til reindrift, avgrenset til den delen av planen som ligger på Hinnøya.

Sametinget, Sortland kommune og det berørte reinbeitedistriktet er i dialog. Det er enighet om å finne fram til konkrete alternativer til plangrep og prosesser som kan løse innsigelsen. Saken sees i sammenheng med utbyggingen av Hålogalandsveien som går gjennom planområdet, og den reindriftsfaglige konsekvensutredningen som nå utarbeides for veiprojektet.

8.2.3 Kystsone i tradisjonelle samiske områder

For Sametinget er det viktig å sikre arealene til tradisjonelle fiskeplasser og gyteområder. Disse områdene danner ressursgrunnlaget for levedyktig fiske i samiske kyst- og fjordområder. Sametinget har anmodet kommunene om å ta i bruk føre var-prinsippet i avsetting av områder for akvakulturformål. I tilfeller der nye bruksformer truer tradisjonelle fiskeplasser og gyteområder eller kan medføre irreversibel skade eller ødeleggelse av lokalt fiske, har Sametinget valgt å fremme innsigelse til planen. I tillegg har vi anmodet kommunene å ta i bruk tradisjonell og lokal kunnskap om bruken av kyst- og havområdene i planprosessen.

8.3 Naturressurser

8.3.1 Oppfølging av konsesjonssaker

Sametinget har gitt uttalelse om vindkraftprosjektene Øyfjellet vindkraftverk, Riehppi vindkraftverk, Kopperaa vindkraftverk og Markavola, Hyllfjellet og Sognvola vindkraftverker. Det er avgitt innsigelse til alle disse prosjektene.

Det er blitt konsultert med Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) om prosjektene Mosjøen vindkraftverk og Øyfjellet vindkraftverk, samt prosjektene, Kopperaa, Markavola, Hyllfjellet og Sognvola. I konsultasjonene gir ikke NVE uttrykk for hvilket vedtak de kommer til å gjøre. Man kan dermed ikke vurdere om man er blitt enig med myndigheten eller ikke.

Sametinget har i løpet av 2014 fremmet innsigelser mot søknader om småkraftverk i Fauske, Bodø, Balsfjord kommuner og i Vest-Finnmark. Sametinget er av den oppfatning at samla belastning av tiltakene for reindrifta ikke har vært vurdert. Det er heller ikke vurdert om konsekvensene av småkraftutbygging får vesentlige negative konsekvenser for reindrifta. NVE har sendt disse søknadene på høring i pakker der flere småkraftverk i samme område er behandla samtidig. En slik samla saksbehandling gir større mulighet til å avdekke den samla belastninga for reindriftnæringen i et større område.

Det er blitt konsultert med NVE om småkraftpakkene uten at NVE har gitt uttrykk for hvilket utfall sakene vil få. Sametinget anser dermed at konsultasjonene ikke er fullført med hensikten om å oppnå enighet.

8.3.2 Mineralvirksomhet i samiske områder

Sametinget har i 2014 gjennom vedtak bedt regjeringen raskt å ta initiativ til konsultasjoner med sikte på endringer av mineralloven slik at den uomtvistet er innenfor folkeretten. Dette særlig knyttet til plikten for å ta hensyn til samisk kultur i hele det samiske området, retten til konsultasjoner om mineralvirksomhet og innføring av fordelsordninger som medfører at nytteverdien fra gruvevirksomhet kommer samiske samfunn og rettighetshavere til gode.

Regjeringen aksepterte i august 2014 FNs Menneskerettsråd sin anbefaling om å videreutvikle en dialog for å oppnå en enighet om mineralaktivitet i nord. Sametinget merker seg også at en enstemmig kommunal- og forvaltningskomité i Stortinget i Innst. 57 S (2014–2015) gir uttrykk for at det er viktig at det oppnås en gjensidig forståelse for hvordan mineralressursene i de samiske områdene skal forvaltes på en måte som kan forenes med reindriftnæringen, og at dette må ivaretas gjennom myndighetenes dialog med Sametinget. Spørsmålet om endring av mineralloven er også tatt opp av Sametinget i møte med næringsministeren. Nærings- og fiskeridepartementet har overfor Sametinget ikke gitt noen signaler om at de akter å vurdere endringer i mineralloven.

Denne situasjonen gjør det meget krevende for Sametinget å gi tilslutning til noen form for mineralvirksomhet i samiske områder. Det er behov for å videreutvikle Sametingets mineralveileder til en mer gjennomarbeidet og oppdatert mineralpolitisk plattform. Dette for å ivareta at hensynet til berørte samiske interesser og rettighetshavere i større grad innarbeides.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD) har ikke tatt hensyn til Sametingets innsigelse til reguleringsplan for gruvevirksomhet på Nussir og Gumpenjuni i Kvalsund kommune. Reguleringsplanen ble godkjent av KMD etter et møte med kommunalministeren, men uten at konsultasjoner ble gjennomført. Sametinget har påbegynt konsultasjoner med Miljødirektoratet om Nussir ASA sin søknad om tillatelse etter forurensingsloven. Det vil bli lagt fram en egen sak i

Sametinget for endelig stillingtaking til gruveplanene i Nussir og Gumpenjuni.

8.3.3 Oppfølging av finnmarksloven

Sametinget har foretatt en helhetlig gjennomgang av finnmarksloven. Sametingets behandling knytter seg til hvordan finnmarksloven blir fulgt opp i praksis og ikke om behov for endringer av loven.

Sametinget har hatt politisk og administrativ dialog med Finnmarkseiendommen om oppfølging av plenumsvedtaket og opplever denne dialogen som konstruktiv med behov for videreføring.

Kartleggings- og anerkjennesarbeidet av land og ressurser etter finnmarksloven er underfinansiert. Sametinget har bedt om i statsbudsjettet avsettes midler til Finnmarkskommisjonens arbeid på en egen post.

Sametinget er kritisk til noen av de rettslige vurderingene Finnmarkskommisjonen har foretatt. Sametinget har derfor framhevet at fortidens statlige disposisjoner må tolkes i lys av overgrep- og diskrimineringsvernet i folkeretten når de underliggende rettigheter skal kartlegges og anerkjennes. Dette må inngå i den tingsrettslige vurderingen som gjøres i Finnmarkskommisjonens arbeid. Stortinget har lagt til grunn at sameer og samiske lokalsamfunn har kollektiv eiendomsrett av områder i Finnmark, og sikkert i indre deler av Finnmark (jf. finnmarksloven §§ 5, 9 og 10 og justiskomiteens notat av 21.03.05). Dette må etter Sametingets syn gis større betydning i Finnmarkskommisjonens vurderinger i arbeidet med identifisering av rettigheter i Finnmark.

8.3.4 Vårjakt på ender

Sametinget mener at dagens prøveordning ikke er i tråd med de sedvanemessige måtene den tradisjonelle vårjakta har vært drevet på. Dette har Sametinget tilkjennegitt ved Norges rapportering til ILO-konvensjon nr. 169. Sametinget ønsker at vårjakta skal aksepteres som en tradisjonell samisk kulturutøvelse og at rammene for jakta må utvides slik av den er i tråd med tradisjonen, men samtidig innenfor det som kan regnes som biologisk bærekraftig.

Sametinget har hatt møter med Klima- og miljøverndepartementet der det har vært enighet om at kunnskapsgrunnlaget må forbedres. Miljødirektoratet har fått i oppdrag å utrede mulighetene for å tilpasse rammen for jakta slik at den blir mer i tråd med de sedvanemessige måtene den tradisjonelle vårjakta har vært drevet på i generasjoner.

8.4 Naturmangfold

I 2014 ble det oppnevnt nye samiske styrerepresentanter til nasjonalpark- og verneområdestyrene. I alt 20 av de totale 39 samiske medlemmer i nasjonalpark- og verneområdestyrene sto på valg. Sametinget var fornøyd med at Miljødirektoratet fulgte Sametingets innstilling oppnevning.

For å styrke oppfølging av de samiske representantene i verneområdestyrene ble

det utarbeidet en veiledningsbrosjyre for Sametingets oppnevnte styremedlemmer.

Sametinget ønsker å tilrettelegge for mer kontakt og nettverksbygging mellom de samiske representanter i verneområde- og nasjonalparkstyrene. Sametinget har opprettet et diskusjonsforum for representanter i sosiale media.

Sametinget har vært i konsultasjoner med Miljødirektoratet om forvaltningsplan for Femundsmarka nasjonalpark med tilliggende landskapsvernområder. I konsultasjonene ble det oppnådd enighet om forvaltningsplanen. Sametinget har fulgt opp arbeidet med konvensjon om biologisk mangfold (CBD) artikkel 8 (j) ved deltakelse på det 12. partsmøtet i år. Partsmøtet vedtok at terminologien *"indigenous peoples and local communities"* skal benyttes i fremtidige vedtak knyttet til konvensjonen. Sametinget har avtalt med det finske og det svenske sametinget å utrede mulighetene for et nærmere samarbeid i saker som vedrører konvensjonens artikkel 8 (j), samt om Nagoya-protokollen.

8.5 Samerettsutvalget

Sametinget vil uttrykke bekymring over den manglende framdriften når det gjelder samerettsutvalget og ser det som uheldig at anerkjennelsen av samenes kollektive og individuelle land- og ressursrettigheter utenfor Finnmark fortsatt er uavklart.

Samtidig som det ikke foregår en oppfølging av Samerettsutvalget, skjer det et tiltakende press på areal- og ressursgrunnlaget for samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsliv. Regjeringen iverksetter prosesser og tiltak som griper rett inn i problemstillinger Samerettsutvalget har utredet. Dette gjelder endringer av motorferdselloven, forenkling av utmarksforvaltningen og privatisering og arronderingssalg av skoger Statskog SF disponerer.

8.5.1 Privatisering og arronderingssalg av skoger Statskog disponerer

Statskog SF fortsetter det såkalte arronderingssalget. Sametinget har uttrykt prinsipiell motstand mot den type salg av grunn i samiske områder før dette er kartlagt slik Samerettsutvalget har foreslått og folkeretten forutsetter. Samarbeidsavtalen mellom Sametinget og Statskog omfatter derfor ikke konsultasjoner om et slikt salg Sametinget prinsipielt er i mot. Landbruks- og matdepartementets pålegg til styret i Statskog SF om privatisering av drivverdig skog omfatter også det samiske området og vil i høy grad kunne påvirke samiske rettigheter og interesser uten at Sametinget ble konsultert om dette. Landbruks- og matdepartementet har informert Sametinget om at det vil bli konsultert dersom det blir aktuelt å vurdere salg i disse områdene. Sametinget kan ikke se at et slikt eventuelt salg eller delprivatisering samsvarer med folkerettslige forpliktelser overfor det samiske folk og den prosessforståelsen som hele tiden har ligget til grunn for nedsettelsen og oppfølgingen av Samerettsutvalget.

8.5.2 Forenkling av utmarksforvaltningen

Sametinget ble ikke konsultert om mandat og sammensetning av faggruppe som

skulle avgi rapport om forenkling av utmarksforvaltningen. Kommunal- og moderniseringsministeren valgte å orientere Sametinget om at vi skulle konsulteres om eventuelle tiltak som kan berøre samiske interesser. Sametinget har hatt et administrativt drøftingsmøte med faggruppen og vil avgi høringsuttalelse til rapporten som ble avgitt i desember 2014. Det er Sametinget klare formening at forenklingstiltak må bidra til å styrke det samiske folks deltakelse i forvaltningen av utmarksressursene, og ikke svekke den.

8.5.3 Endring av motorferdselloven

Sametinget har hatt konsultasjoner med Miljøverndepartementet om snøscooterløyper i verneområder i Finnmark og Nord-Troms. Sametinget støtter forbudet mot løyper i verneområder, men mener det likevel bør gis anledning til å vurdere dette ved etablering av verneområder og ta inn bestemmelser for dette i verneforskriftene. Sametinget påpeker at et forbud vil kunne skape utfordringer i Finnmark hvor man allerede har løyper i verneområder.

Når det gjelder spørsmålet om samtykke til motorferdsel i statsallmenninger ønsker ikke Sametinget at regjeringen gjør endringer i hvem som skal samtykke til motorferdsel i statsallmenninger nå. Spørsmålet må tas opp i arbeidet med oppfølgingen av samerettsutvalget 2.

Sametinget må konsulteres om spørsmålet i den anledning. Vi er generelt opptatt av at det ikke gjøres inngrep i underliggende eier- og bruksrettigheter som ennå ikke er kartlagt og identifisert.

9 Kulturminnevern

Hovedmål:

- Dokumentere, formidle og forvalte kunnskapen om fortida og for framtida, som samiske kulturminner og kulturmiljøer representerer.

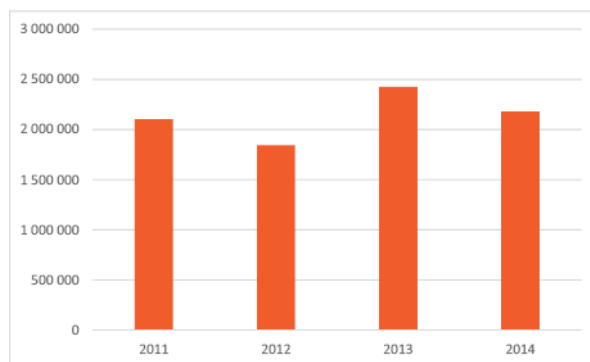
Det har vært stor aktivitet innen det samiske kulturminnevernet i 2014. Sametinget har hatt kontakt med informanter, bygdelag, reinbeitedistrikt, kommuner og enkeltpersoner. Vi har gjennomført 152 befaringer, der det er registrert 784 nye kulturminnelokaliteter med samiske kulturminner, som alle er lagt inn i Riksantikvarens kulturminnedatabase Askeladden. Innenfor de nevnte lokalitetene er det registrert 6047 nye eller endrede enkeltminner, 413 av disse ble funnet på Noiddiidcearru (Varangervidda) i forbindelse med det forberedende verdensararbeidet.

I nordre del av Nordland er det foretatt 15 befaringer sammen med ulike informanter, og det har blitt registrert 46 nye enkeltminner, fordelt på 12 lokaliteter. Disse registreringene er i stor grad blitt gjort ved at lokale enkeltpersoner med interesse for kulturminnevern har tatt kontakt med Sametinget. Et godt samarbeid over år har dermed ført til dokumentasjon av verdifull ny kunnskap.

Sametinget har gjennom prosjektet "Identifisering og registrering av samiske bygninger" siden 2012 registrert omkring 600 samiske bygninger, der ca. 210 er stabbur og ca. 180 er boliger. Dette prosjektet er viktig for dokumentasjon av samisk tilstedeværelse.

Registreringene og aktiviteten for øvrig i kulturminnevernarbeidet gjenspeiler at Sametinget på en god måte har vært med på å dokumentere, formidle og forvalte kunnskapen om samiske kulturminner og kulturmiljøer i Norge. Vi ser at det imidlertid er felt innenfor det samiske kulturminnevernet der det fortsatt er nødvendig med økt oppmerksomhet. Dette gjelder immaterielle kulturminner, der det kreves ytterligere innsats for å nå det oppsatte målet.

Forbruk - tilskudd til kulturminnevern

9.1 Rammebetingelser for samisk kulturminnevern

Mottakere av søkerbaserte midler har i stor grad vært museer eller andre samiske organisasjoner. Her følger noen eksempler fra 2014:

- Aajege språksenter fikk midler til registrering av samiske bygg i Meråker, dokumentasjon av sagn og fortellinger i Røros, samt tilrettelegging av kulturminner i Forollhogna.
- Saemien Sijte fikk midler til å registrere kulturminner i snøfonner. På grunn av endret klima er det større nedsmelting av snø og is, og det kan derfor dukke opp eldre samiske gjenstander på slike steder.
- Spildra grendelag fikk tilskudd til å dekke landskapsarkitektens arbeid med å utarbeide detaljerte planer for sikringen av bjørnegraver langs kultursti.
- Árran lulesamisk senter fikk midler til å videreføre en flerårig registrering av krigsminner, samt foreta dokumentasjon av en offerplass i Sørfold.
- Midt-Troms museum fikk midler til å restaurere samiske bygg i Kaperdalen.

Det ble videre tildelt midler fra Riksantikvarens bevaringsprogram for fredete bygninger i privat eie. Av større restaureringsprosjekter er det gitt midler til Middagmoen i Sørreisa, Fjelldal i Gratangen, husmannsplassen Kjelvik i Sørfold, Tuva i Hamarøy, Tolkhuset i Nesseby og en skjeltersjø i Tana.

Når det gjelder samisk bygningsvern for øvrig, er huset på Varsigården i Sirbmá satt opp på avtalt tomt, og arbeidet med ferdigstilling av huset har pågått. Huseier har også fått noe tilskudd fra Norsk kulturminnefond til oppsettingen. Mennahuset på Sandnes i Sør-Varanger kommune er også satt i stand utvendig, etter planer som Sametinget har

godkjent og gitt tilskudd til.

9.1.1 Det samiske perspektivet i nasjonalt og regionalt kulturminnevern

Sametinget har deltatt i den regionale styringsgruppen for Goarahat og Sandvikhalvøya, utvalgt kulturlandskap i Finnmark sammen med Finnmark fylkeskommune, Fylkesmannen og FEFO. Sametinget har vært med på felles befarings i området, samt deltatt på kulturminnevandring sammen med presse og lokal samarbeidsgruppe. Sametinget har også bevilget midler til Sjøsamisk kompetansesenter, slik at de kan registrere kulturminner innenfor området. På den måten vil en få synliggjort det sjøsamiske perspektivet i et kystkulturlandskap.

Sametinget har i 2014 oppnevnt Sverre Fjellheim som Sametingets nye representant i verdensarvrådet for Røros bergstad og Circumferensen. En slik deltakelse er viktig for å synliggjøre sørsamisk kultur i verdensarvområdet Røros.

9.1.2 En effektiv og smidig forvaltning av samiske kulturminner

Sametinget har i innspill til Riksantikvarens (RA) prioriteringsbrev for 2015 blant annet pekt på samisk bygningsvern og Várjjat siida inn på UNESCOs verdensarvliste som aktuelle saker for Sametinget å arbeide aktivt videre med.

Når det gjelder Sametingets utfordringer, har vi spesielt pekt på 100-års grensa i kulturminneloven for samiske kulturminner og kvalitetssikring og oppdatering av kulturminnedatabasen, Askeladden.

9.2 Forvaltning av samiske kulturminner

9.2.1 Funksjonell og forutsigbar forvaltning etter kulturminneloven og plan- og bygningsloven

Sametinget har i samarbeid med Finnmark fylkeskommune (FFK) i to feltsesonger foretatt utfyllende registreringer på Porsangmoen og Hálkavárri skyte- og øvingsfelt i Porsanger kommune. I 2014 er det registrert 56 samiske kulturminner. Totalt er det nyregistrert 82 kulturminner, og i tillegg er det kjent i overkant av 430 enkeltminner innenfor skyte- og øvingsfeltet. De fleste av disse kan settes inn i en samisk kontekst.

Sametinget har i 2014 fått i stand en revegetering av et skadet kulturminneområde ved Høyvikhøyden i Vadsø kommune. I området er det blant annet en rekke samiske urgraver. Skadene oppsto i forbindelse med Avinors utbedringsarbeid for sirklingslysene til Vadsø lufthavn i 2007. Den praktiske revegeteringen ble utført av Bioforsk. Saken har versert innenfor kulturminneforvaltninga i flere år, og den er nå avsluttet på en etter forholdene akseptabel måte.

Sametinget fikk i 2014 innvilget et tilskudd av Riksantikvaren til å kontrollregistrere kulturminner ved Lenesjávri/Leinavann i Bardu. Prosjektet var et samarbeid med Troms fylkeskommune. Formålet med årets registrering var å få en oppdatert oversikt over kulturminnene og få dem kartfestet ved hjelp av ny teknologi (avansert GPS). Undersøkelser bekreftet antakelsen om stor kulturminnetetthet ved Lenesjávri og om stor

variasjonsbredde og tidsdybde i kulturmiljøet. Arbeidet resulterte i ca. 50 registrerte kulturminner, hvorav 32 på en og samme holme (Duopmásasuolu/Tomasholmen). Ny kunnskap førte også til omdefinering av kulturminner. Det som før feltarbeidet var kjent som en gravholme, viste seg også å ha en eldre forhistorie som fangstlokalitet for villrein.

Etter oppdrag fra Fylkesmannen i Nordland har Sametinget i 2014 foretatt kulturminneregistreringer innenfor Møysalen nasjonalpark og landskapsverneområde. Møysalen nasjonalpark og Møysalen landskapsvernområde skal til sammen sikre et større, sammenhengende natur- og kulturlandskapsområde.

Det ble valgt ut tre avgrensede områder innenfor Møysalen nasjonalpark for Sametingets feltarbeid, der det ble registrert 23 kulturminnelokaliteter. Disse består av kulturminner knyttet til den eldre samiske reindriften, slik som árran/teltboplasser, gammetufter og hellere; kulturminner knyttet til den eldre samiske gårdsbosetningen og kulturminner knyttet til skjerpe-/gruvedriften fra begynnelsen av 1900- tallet. Årets kulturminneregistrering har vært verdifull og viktig når det gjelder å synliggjøre eldre samisk tilstedeværelse og samiske kulturminner i denne delen av Sápmi.

Det største registreringsprosjektet på sørsamisk område i 2014 har blitt gjort i forbindelse med den planlagte 420 kV-kraftlinja på Fosen. Det ble registrert fem automatisk fredete samiske kulturminnelokaliteter, herunder to gåetie-sijjeh/gammetufter, én gaelmie/urgrav, én aernie/ildsted og én tsiegle/merkestein. Registreringene er en viktig dokumentasjon av eldre tiders samisk bruk og bosetning på Fosenhalvøya. Sametinget har også, etter avtaler med Statnett, fått endret kraftlinjetiltakene slik at ingen av disse kulturminnene vil bli skadet eller ødelagt i forbindelse med byggingen av kraftlinja.

9.2.2 Registrering og identifisering av samiske bygninger

I forbindelse med prosjektet, identifisering og registrering av samiske bygninger, har det i 2014 vært gjennomført befaringer i kommunene Kautokeino, Lenvik, Tranøy, Berg, Målselv, Sørreisa, Dyrøy, Ibestad, Salangen og Lavangen. Det ble befart 180 bygninger i løpet av feltsesongen.

Totalt ble 180 bygninger befart, av disse ble 107 konkludert som samiske. Av de resterende bygningene er det noe tidlig å konkludere, men trolig vil om lag halvparten av disse være å regne som samiske. Til sammen dreier det seg om ca. 51 hus/hytter, de øvrige er aiti, fjøs/stall/låver, samt andre mindre uthus og gammer. For 42 av de 145 bygningene er det nødvendig med store utbedringer og strakstiltak for å bevare disse. Et stort antall av de bygningene som regnes som samiske, rundt regnet 40 har tilstandsgrad TG3, som betyr at dette er bygninger som trenger strakstiltak og store utbedringer.

9.2.3 Kulturmiljøet Skoltebyen

Skjøtselen i Skoltebyen for 2014 er gjennomført etter planene og sluttresultatet er bra. Det er arbeidet med vegetasjonspleie, hogd kratt og brukt beitepusser for å få bukt med gjenstridige tuer. Svanhovd miljøsenter har vært engasjert for å få dyrket fram stedegent frø som er spredt på gravhaugen.

Videre har Sametinget sørget for at St. Georgs kapell er bedre brannsikret. Dette er gjort ved å legge et grusbelt rundt bygningen som en hindring mot gressbranner i området. Det

er også engasjert rørlegger til å reparere vannanlegget i Hallonen-huset.

Sametingets dialog med Statens vegvesen og med Sør-Varanger kommune har avklart at et trespråklig stedsnavneskilt for Skoltebyen skal settes opp.

Planen for anlegg av universell adkomst ned til fiskeplassen ved Skoltefossen er ferdig utarbeidet og vil bli lagt ut på anbud.

9.3 Synliggjøring av kulturminner

9.3.1 Samiske kulturminner brukes for å dokumentere kunnskap om tilpassing til ressurser og landskap

Både Sametinget og Riksantikvaren har innvilget tilskudd til Árran julevsáme guovdásj/lulesamisk senter for videreføring av prosjektet, Krigsminner i Nord-Salten som ledd i verdiskaping på kulturminneområdet. Resultatene fra prosjektet formidles blant annet gjennom bloggen, krigsminner.blogspot.no. Temaet har vært spesielt aktuell i forbindelse med den oppmerksomheten som har vært på andre verdenskrig i 2014.

9.3.2 Sametinget er hovedaktør i formidlingen av den samiske kulturarven

Prosjektet for registrering av samiske kulturminner langs 420kV-kraftledning Balsfjord – Hammerfest er avsluttet. Det er utarbeidet en sluttrapport for registreringsprosjektet. Registreringsprosjektet pågikk i perioden 2010-2012, og det ble registrert om lag 1000 samiske kulturminner. Sluttrapporten synliggjør eldre samisk bruk og bosetning i de aktuelle områdene fra kyst til fjell og bidrar dermed til økt kunnskap om kulturhistorien i Sápmi.

Som et resultat av den sentrale kulturminnepolitikken har Riksantikvaren satt i gang flere bevaringsprogrammer for kulturminner. Et av disse er bevaringsprogrammet for utvalgte arkeologiske kulturminner 2010-2020 (BARK). Sametinget har mottatt tilsagn fra Riksantikvaren til arbeid med BARK, og vi har laget en langsiktig plan for skjøtsel av samiske kulturminner.

Sametinget har i 2014 arbeidet med sikring, tilrettelegging og skilting av samiske kulturminner på Spildra og på kirkegårdene i Nordstraumen og på Skorpa i Kvænangen kommune, Sarinatangen i Røyrvik kommune samt sikring av og informasjon om samiske kulturminner ved Klubben i Nesseby kommune. Alle prosjektene har lokal forankring og er viktige når det gjelder tilrettelegging og formidling av samiske kulturminner og kulturmiljø på lokalt nivå.

10 Næring

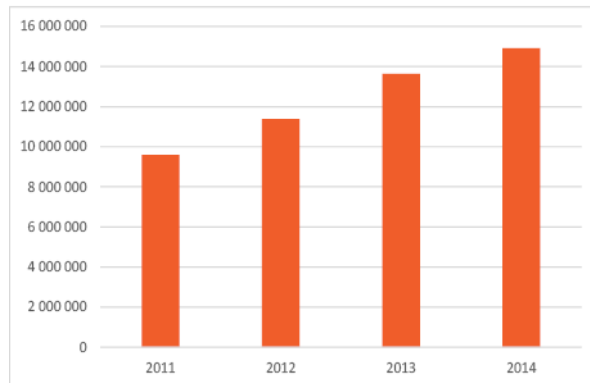
Hovedmål:

- Et sterkt og allsidig næringsliv som bygger på og tar hensyn til samisk kultur, natur og miljø, og danner grunnlaget for livskraftige lokalsamfunn

der mennesker ønsker å bo.

10.1 Rammebetingelser i primærnæringer

Forbruk - tilskudd til primærnæringer

10.1.1 Marine næringer

Sametinget har i 2014 hatt stor fokus på sjøsamiske utfordringer. Det er blant annet avholdt flere folkemøter i sjøsamiske bygder. Møtene har vært gode bidrag til en kontinuerlig politikktutvikling på dette feltet. Sametinget har merket seg at antall saker, høringer, proposisjoner og lignende fra Nærings- og fiskeridepartementet har vært uvanlig høyt i 2014. Sametinget har på best mulig måte gitt gode og konstruktive innspill på sentrale politikkområder innenfor den marine sektoren i 2014.

10.1.1.1 Fiskerireguleringer

Sametinget har deltatt i fiskerireguleringene og gitt innspill i saker som angår kyst- og fjordområdene, både gjennom reguleringsmøtene med fiskeridirektøren og gjennom norsk-russisk fiskerikommisjon. Fjordfiskerinemnda ble etablert i 2014 og har påbegynt sitt arbeid i 2014. Sametinget har store forventninger til nemndas bidrag i fiskeriforvaltningen og er oppmerksom på nemndas utfordringer framover.

Sametinget og Nærings- og fiskeridepartementet gjennomfører hver høst en politisk konsultasjon om neste års fiskerireguleringer. Det hadde i forkant av den politiske konsultasjonen også vært avholdt administrative konsultasjoner om ny stortingsmelding om kongekrabbeforvaltningen. Konsultasjon om kongekrabbemeldingen vil fortsette i 2015. Sametinget mener at alle fartøyer under 15 meter som er utstyrt og rigget for kongekrabbefisket skal kunne få delta i dette fiskeriet. Sametinget er ikke fornøyd med at konsultasjoner om dette ikke førte fram og ble avvist av Nærings- og fiskeridepartementet.

Regjeringen ønsket i 2014 å endre deltakerloven. Sametinget går ikke inn for disse endringene, og har bedt om konsultasjoner med regjeringen, uten å nå fram.

10.1.1.2 Laksefiske

Sametinget har i 2014 foreslått at Finnmarkseiendommen (FEFO) og Finnmark fylkeskommune sammen utvikler en rekrutteringsordning i sjølaksefisket gjennom lakseplasser avsatt til ungdom og at sjølaksefiske blir satt på timeplanen i den videregående skolen. Dette er fulgt opp i FEFOs regler for tildeling av lakseplasser.

Sametinget er representert i den norske forhandlingsdelegasjonen om ny overenskomst på grensetrekket i Tanavassdraget. Delegasjonen har ikke lyktes med å bli enig om reguleringer i turistfisket og med å bedre tilgangen til de tradisjonelle fiskeplasser på grensetrekket for lokalbefolkningen.

Sametinget i Norge har observatørstatus i The North Atlantic Salmon Conservation Organization (NASCO). Sametinget var til stede på NASCO-årsmøtet 2014. Årets sesjon ble avholdt i Saint-Malo, Frankrike 3.-6. juni. Sametinget hadde et eget åpningsinnlegg.

10.1.1.3 Økonomiske virkemidler til marine næringer

Som tidligere år har det vært stor søkerpågang om investeringsstøtte både på sjø- og landsiden, til fartøyinvesteringer og til utbygging av mottaksanlegg. Mange vil fortsatt etablere seg som fiskere både med eget fartøy gjennom førstegangsinvesteringer i tillegg til utskifting av fartøy for å effektivisere og styrke sin fangst- og fiskeriaktivitet. Blant disse er mange unge fiskere som gjennom investeringsstøtte fra Sametinget har bidratt til å utløse støtte fra andre finansieringsinstanser for å kunne etablere seg med egne fartøy i næringen.

Sametinget har bidratt med støtte til felles serviceanlegg for fiskere for å tilrettelegge for effektiv drift og samtidig bidra til et fellesskap i lokale fiskerimiljø. Sametinget vil som et tilretteleggende tiltak trekke fram sitt bidrag til å bygge opp mottaksanlegget i Seglvik i Kvæningen kommune. Oppstart av mottaksanlegget er viktig for leveranser av fjord- og den kystnære flåten i regionen Nord-Troms. Den lokale flåtegruppen er av en slik størrelse at det vil være lite gunstig å gjøre leveranser til anlegg langt utenfor lokalområdet, og vel 50 % av landet kvantum i Kvæningen kommune er blitt levert på anlegget.

10.1.2 Jordbruk

10.1.2.1 Arktisk landbruk

2014 var det siste året programmet Arktisk landbruk kunne finansiere nye prosjekter. Sametinget har deltatt både i forvaltningen av midlene og i styringsgruppa for programmet. Forvaltningsgruppa består av fylkeslandbruksdirektørene, bondeorganisasjonene, Norske reindriftssamers landsforbund (NRL) og Sametinget. Av de større prosjektene som gruppa finansierte var blant annet å følge opp det nye klassifiseringssystemet for reinkjøtt, arktiske grønnsaksproduksjon, grovforproduksjon og hagebær i arktisk.

10.1.2.2 Virkemidler til jordbruk

I jordbruksavtalen for 2015 ble virkemidler til Sametinget på totalt kr. 4 mill.

avviklet som ordning. Dette vil få konsekvenser for jordbruket i samiske områder og Sametinget er svært lite tilfreds med at mulighetene for å støtte bruksutbygginger i samiske områder fra og med 2015 er falt bort.

I likhet med 2013 har det vært en stor pågang av søkere som vil investere i jordbruksnæringen. Flere av de geitebrukene som har måttet slakte sine besetninger og sanere driftsbygg for å bli kvitt sykdommer, har fått tilskudd til bygg. Sametinget fikk 2 millioner kroner til arktisk landbruk. 1 million kroner ble overført til forvaltningsgruppa for arktisk landbruk, og 1 million kroner ble brukt til ulike prosjekter som Sametinget selv finansierte. Blant annet bevilget Sametinget midler til videreføring av Ávjovárri-prosjektet der kommunene Porsanger, Karasjok og Kautokeino er med.

10.1.3 Reindrift

10.1.3.1 Reintilpasningen i Finnmark

Sametinget registrerer at det er stor usikkerhet i reindriftnæringa når det gjelder konsekvenser og videre oppfølging etter endt reduksjonsperiode. Sametinget har derfor bedt om at prosessen med reintallstilpasning evalueres, og at det settes i gang et arbeid snarest for å etablere forutsigbare løsninger for eventuelle fremtidige reintallsreduksjoner, som har legitimitet blant utøverne. Sametinget har også påpekt at reintallsfastsettelsen skal ta utgangspunkt i alle årstidsbeiter, og at rettighetssituasjonen på vinterbeitene i de berørte områdene ikke er avklart. Dette må gjøres slik at man makter å få til stabile og forutsigbare rammer for reindrifta.

10.1.3.2 Dialogmøter med reinbeitedistriktene

Sametinget gjennomførte fra januar 2014 til mars 2014 dialogmøter med reinbeitedistrikter i alle reinbeiteområder. Formålet var å etablere kontakt og dialog med reinbeitedistriktene. Hovedtema i alle dialogmøtene har vært sikring av reindriftas arealgrunnlag. Mange av reinbeitedistriktene er bekymret for ivaretagelsen av reindriftas arealgrunnlag i den nye regionale forvaltninga og med utviklingen av områdestyrene. Reinbeitedistriktene er særlig bekymret for at innsigelsesinstituttet ikke vil bli brukt i stor nok grad av fylkesmennene. Alle reinbeitedistriktene har påpekt at det er ressursmessig utfordrende for distriktene å følge alle planprosesser, og at dette gjør at reindriftas rettsikkerhet svekkes.

10.1.3.3 Norske Reindriftssamers Landsforbund (NRL)

Sametinget har sammen med Norske reindriftsamers landsforbund (NRL), Landbruks- og matdepartementet (LMD), fylkesmennene og Reindriftsforvaltningen deltatt i en prosess om utvikling av rammer for samisk og reindriftsfaglig medvirkning i regional forvaltning av reindrift. Arbeidsgruppa avleverte rapport til LMD 1. juni 2014. For Sametingets og NRLs representanter i arbeidsgruppa var det viktig at man etablerer gode rutiner for kontakt med og involvering av reindriftnæringa i forvaltninga.

Norske Reindriftssamers Landsforbund har satt i gang arbeid med organisasjonsutvikling, og Sametinget har bevilget midler for å støtte opp om dette arbeidet. Sametinget har også bevilget midler til Gáldu for arrangering av seminar om reindriftsloven og folkeretten. Dette er et viktig bidrag for å høyne

kompetansen blant reindriftsutøverne om egne rettigheter.

10.1.3.4 Avvikling av bevilgningen over reindriftsavtalen

Under reindriftsforhandlingene i 2014 valgte avtalepartene å avvikle bevilgningen fra 2015. Sametinget ser med bekymring på at regjeringens effektivisering av offentlig forvaltning, fra 2015 vil gå utover Sametingets muligheter for å jobbe for verdiskaping i samisk tradisjonell næring.

10.1.3.5 Norsk-svensk reinbeitekonvensjon

Sametinget har koordinert og deltatt i den samiske arbeidsgruppa som har levert forslag til endringer i norsk-svensk reinbeitekonvensjon. Arbeidsgruppa overleverte sitt forslag til regjeringene i Norge og Sverige i mars 2014.

I sin overleveringstale understreket arbeidsgruppa behovet for de foreslåtte endringer i konvensjonsteksten, samt betydningen av å igangsette prosesser om rettighetsavklaring i konvensjonsområdet. Vern mot arealinngrep og god rovviltpolitikk er også avgjørende for den fremtidige grenseoverskridende reindrift. Sametinget deltok på overleveringa og understreket behovet for oppfølging av arbeidsgruppas forslag hos de respektive regjeringer. Sametinget forventer å bli konsultert av regjeringen videre i prosessen med norsk-svensk reinbeitekonvensjon.

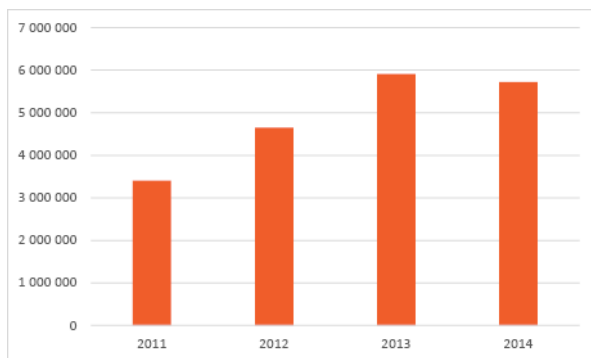
10.1.4 Rovvilt

Sametinget har avholdt et seminar for sine oppnevnte medlemmer i de regionale rovviltnemndene. Hensikten var å få en enhetlig oppfatning om hva Sametingets rovviltpolitikk er.

Sametinget er misfornøyd med statens rovviltpolitikk som ikke i tilstrekkelig grad tar hensyn til næringsinteressene i rovviltpolitikken. Klima og miljødepartementet har satt i gang et arbeid med å vurdere ulvesonen. Et av forslagene er å utvide denne sonen i østlandsområdet, og Sametinget har uttrykt skepsis til denne utvidelsen.

10.2 Attraktive lokalsamfunn

Forbruk - tilskudd til næringsliv og bedriftsutvikling

Sametinget har bidratt med finansiering av utviklingstiltak og investeringer som bidrar til en betydelig grad av bedriftsutvikling. Blant annet er det en etterspørsel etter tilskudd til investeringer innenfor fisketurisme. Sametinget mener at disse tilskuddene bidrar til å redusere risikoen for den enkelte bedrift, og på den måten bidrar til et levende lokalsamfunn i samiske områder.

Sametinget har deltatt med finansiering av en rekke gode prosjekter, både på bedriftsnivå og mer tilretteleggende prosjekter. Sametinget får mange gode tilbakemeldinger. Mange mindre bedriftsutviklingsprosjekter ville ikke blitt realisert uten Sametingets medvirkning. Sametinget er også i svært mange tilfeller en utløsende faktor for at prosjekter og bedrifter får annen privat og offentlig finansiering.

10.3 Kulturnæringer

I 2014 har Sametinget satset spesielt på kompetanseheving, nettverksbygging og lønnsomhet i utvikling av kulturnæringen. Som en del av denne satsingen har bedriftsutviklingsprogrammet Dáhttu blitt igangsatt. Dette programmet er utviklet spesielt for kulturnæringsbransjen. I 2014 startet Sametinget opp 3 ulike program. Dáhttu1 Finnmark, Dáhttu2 Troms og ett program spesielt for duodjiutøvere fra hele landet, Dáhttu Duodji. Til sammen er 36 samiske kulturnæringsaktører nå i ferd med å utvikle sin bedrift gjennom dette programmet. Hvert program går over ett år og inneholder 3 samlinger som tar for seg temaene forretningsidé, etableringshjelp og strategiutvikling.

I tillegg får hver deltager 50 rådgivningstimer hver. Programmet samler utøverne som til daglig jobber alene og geografisk spredt, og styrker deres mulighet for å bli gode næringsaktører.

Sametinget arrangerte samisk kulturnæringskonferanse i Kautokeino og har støttet etableringen av Kultursiida, nettverk for samisk kulturnæring i Nord-Troms.

Sametinget igangsatte i 2014 et samarbeid med Senter for samiske studier ved Norges arktiske universitet (UIT) for å lage en statusrapport på samisk kulturnæring.

10.3.1 Duodji

Sametinget sendte ut på høring en sak om hvordan forbedre støtteordningene i

duodji. Sametinget holdt også et seminar om det samme temaet. I notatet ble det vurdert ulike alternativer for en driftsstøtteordning. Et av alternativene var å overføre hele ordningen til duodjiorganisasjonene. Dette alternativet er blitt fulgt opp og en arbeidsgruppe skal vurdere om dette er gjennomførbart.

Sametingsrådet utarbeidet en redegjørelse om duodji. I redegjørelsen ble eksisterende mål for duodjinæringen videreført. Målet er å utvikle en næringsrettet duodji med økt lønnsomhet og omsetning av egenproduserte varer.

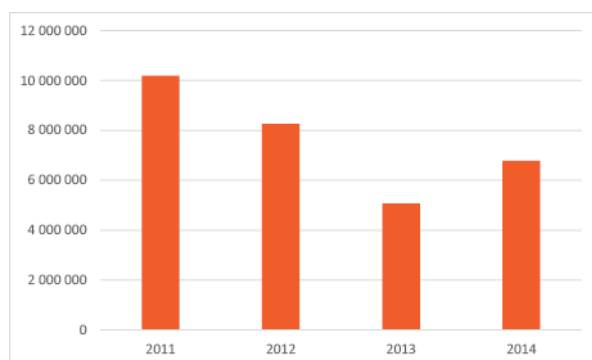
Sametinget inngikk en næringsavtale for duodji med Sámiid duodji og Duojáriid ealáhussearvi for 2014. Målet for næringsavtalen er å utvikle en næringsrettet duodji med økt lønnsomhet og omsetning av egenproduserte varer. Rammen var på 9,4 millioner kroner for 2014.

I likhet med 2013 var etterspørselen etter investeringsmidler lavere enn det som var satt av i avtalen. Forbruket var nær 3 millioner kroner. Det største tilskuddet var på 1 millioner kroner til videreføring av to veilederprosjekter i Midt- og Øst-Finnmark. Merkevarerprosjektet for duodji, som ble satt i gang i 2013, er foreløpig stoppet opp, men organisasjonene har en intensjon om å ta opp igjen arbeidet.

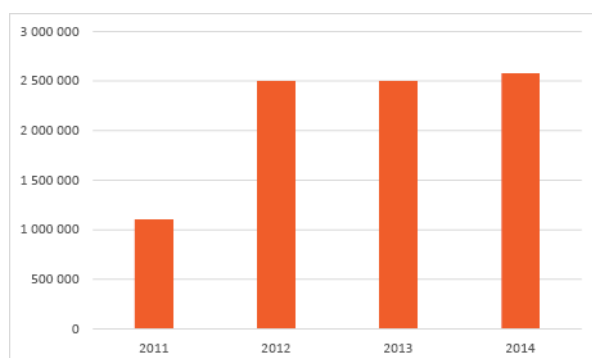
I 2014 ble flere kulturelle duodjikurs finansiert over næringskapitlet. Kursene er korte og lite relatert til næringsutvikling.

I 2014 ble 10 søkere til driftstilskuddsordningen kontrollert av et regnskapsfirma. For 6 av disse anbefalte regnskapsfirmaet bokettersyn.

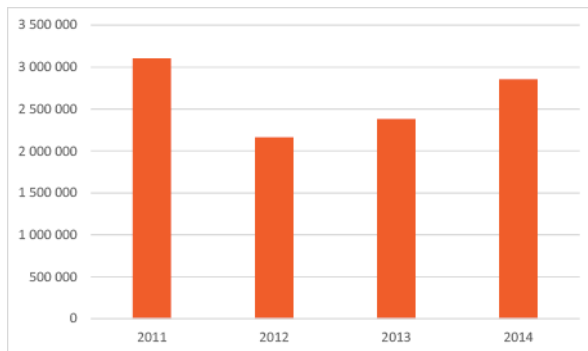
Forbruk - næringsavtalen for duodji

Forbruk - tilskudd til utvikling og rekruttering i duodjinæringen

Forbruk - tilskudd til Duodjeinstituhtta

10.4 Verdiskaping og nyetableringer

I utviklingsprosjektet Samisk Reiseliv i Nord-Norge er 36 bedrifter med, 7 fra Nordland, 7 fra Troms og 22 fra Finnmark. Dette viser at det er stor interesse fra næringen for å utvikle det samiske reiselivet. I 2014 innvilget Sametinget et tilskudd på kr 867 000 til gjennomføring av tredje og siste år av hovedprosjektet Samisk reiseliv.

I oktober 2014 ble Samisk reiselivskonferanse avholdt. Konferansen ble arrangert av Samisk Reiseliv i Nord – Norge i regi av Kunnskapsparken Origo. Konferansen var fullt egnet med 71 deltagere. Konferansen gikk over to dager og besto av innledere fra både forskningsmiljø og reiselivsbedrifter.

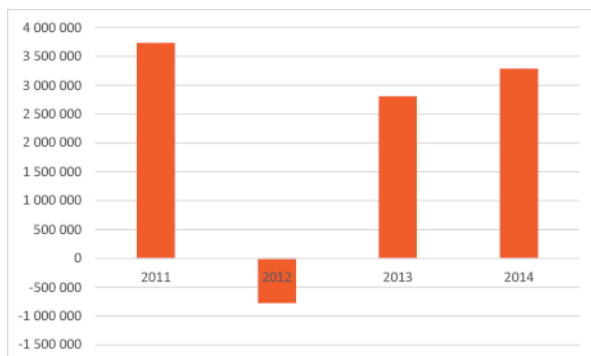
Sametinget har gitt kr 350 000 i tilskudd til Matfestivalen Márkomeannu HERSKO. Dette var en matfestival med fokus på samisk mat og samiske mattradisjoner i Nordre Nordland og Sør- Troms. Slike arrangementer er svært viktig for å utvikle reiselivsnæringen og satsingen på samisk mat i de samiske områdene i denne regionen.

Sametinget har innvilget etablererstipend og tilskudd til oppstart og utvikling av samiske reiselivsbedrifter, kombinasjonsnæringer og tiltak som gir videreforedling av råvarer fra samiske områder.

Det ble igangsatt etablereroppløring og opplæring i Karasjok og indre Finnmark i 2014. Sametinget har inngått rammeavtale med ekstern konsulent, som gjennomførte programmet for Sametinget. Etablereroppløring og oppfølging ble også forsøkt igangsatt i Sør-Troms, men Sametinget fikk dessverre ikke nok påmeldte til samlingen.

Sametinget har fokus på utmarksnæring og videreforedling av mat i samiske områder, og ga i 2014 tilskudd til flere prosjekter knyttet til utmarksnæring, reindriftsbasert turisme og samisk reiseliv. Sametinget registrerer at aktører som vil satse på utmarksnæring, først og fremst gjør det i sammenheng med reiseliv.

Forbruk - tilskudd til verdiskaping og nyetableringer

Det har vært tilbaketreknings på kr 1 544 067 på denne tilskuddsordningen i 2012

11 Regionalutvikling

Hovedmål:

Et aktivt og målrettet samarbeid med regionale og lokale myndigheter for å styrke og utvikle samisk kultur, språk og samfunnsliv.

I møter med kommuner og fylkeskommuner har Sametinget påpekt manglende lokal og regional finansiering av en rekke samiske institusjoner og organisasjoner, spesielt på museumssiden. Nordnorsk kulturavtale er et godt eksempel på at samarbeid mellom de tre nordligste fylkeskommunene og Sametinget har gitt gode resultater.

11.1 Samarbeidsavtalene med fylkeskommunene

Sametinget har igangsatt en prosess med å gjennomgå de regionale samarbeidsavtalene for å foreta nødvendige justeringer dersom dette er nødvendig. Sametinget og Troms fylkeskommune har hatt et møte på politisk nivå i november 2014. Partene er fornøyd med avtalen hittil og ønsker å rullere avtalen i løpet av 2015.

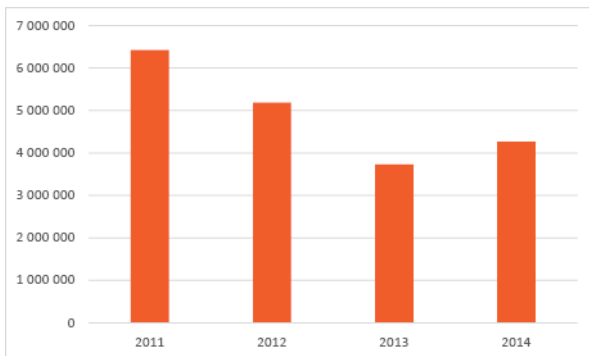
Sametinget og Finnmark fylkeskommune hadde et oppfølgingsmøte på politisk nivå i april om avtalen der man ble enige om handlingsplan for 2014.

Det er mange spennende prosjekter som er finansiert over samarbeidsavtalene med Finnmark, Troms, Nordland og den sørsamiske avtalen, blant annet

- Merking og gradering av stier og turløyper i Finnmark i regi av Finnmark fylkeskommune
- Lara & Leisa II Sørsamisk barne-Tv i regi av TMM Produksjon AS
- Samisk institusjonsutvikling på Røros i regi av Sør-Trøndelag fylkeskommune
- Aajege samisk kultur på Youtube i regi av Várdobáiki

Prosjekt arktisk kjøtt i regi av Senja vgs og utvikling av det samiske reiselivet i regi av Árran.

Forbruk - tilskudd av regionalutviklingsprosjekter

11.2 Samarbeidsavtalene med kommunene

Sametinget og Tromsø kommune gjennomførte et folkemøte i august der samarbeidsavtalen var tema.

Det ble gitt gode tilbakemeldinger på erfaringene med avtalen og gode innspill til oppfølgingen av avtalen. Blant annet er det stor interesse for å få etablert en møteplass i Tromsø, og det er satt i gang et arbeid for å følge dette opp.

Sametinget har innledet samtaler med mål om å oppnå enighet om samarbeid, med bykommunene Alta og Bodø. Samarbeidsavtalene skal styrke og ivareta samisk språk og kultur i de nevnte bykommuner. Vi har også faste halvårige møter med Oslo kommune.

Sametinget har også i 2014 brukt betydelig kapasitet til å følge opp at samiske brukere i kommunene får gjennomført de rettigheter de har i henhold til ulike lover. Eksempler på dette er rett til opplæring eller barnehageplass som ivaretar samiske barns behov for et tilpasset språktilbud og barnas kulturbakgrunn.

Sametinget ser utvilsomt at svak kommuneøkonomi kan føre til at presset på det kommunale tjenestetilbudet til samiske brukere blir større, og det allerede marginaliserte kommunale tjenestetilbudet til samiske brukere blir utsatt for reduksjoner. Skolestruktursaker er blant disse sakene. I de tilfeller Sametinget har samarbeidsavtaler med kommunene er det en inngangsport til en tett dialog med de kommuner dette gjelder. Også med kommuner innenfor forvaltningsområdet er det god anledning til at Sametinget viser engasjement i slike type saker. Slike saker kan komme frem også utenfor forvaltningsområdet for samisk språk og i kommuner Sametinget ikke har samarbeidsavtaler med, men hvor Sametinget blir engasjert av forskjellige grunner.

Dette er noen av de utfordringer som Sametinget mener også kan ses i lys av den pågående kommunereformen. Sametinget forventer at det offentlig oppnevnte språkutvalget vil drøfte disse utfordringene og komme med løsningsforslag på i sin NOU som skal leveres innen 15. februar 2016.

11.3 Kommunereformen

Sametinget har i kommunereformprosessen understreket at arbeidet må ivareta og videreutvikle det samiske tjenestetilbudet og at målet må være å sikre utvikling av samisk språk, kultur og samfunnsliv i samsvar med statens samepolitikk fastslått i folkeretten og

Grunnloven § 108.

Sametingets plenum behandlet sin første sak om kommunereformen i desember 2014. Her vedtok plenum Sametingets prinsipper for prosessen videre med kommunereformen. Prinsippene går ut på at forvaltningsområdet for samisk språk ikke skal innskrenkes, de samiske rettighetene må ivaretas, og det må tas sikte på å bedre lovverket, slik at den samiske befolkningen får enda bedre tilbud når det gjelder samisk. Samiske pasienter har rett til en helse- og omsorgstjeneste som tar utgangspunkt i samisk språk og kultur. Mange kommuner har varierende bevissthet og kunnskap om samiske pasienters rettigheter og behov. Dette må det tas hensyn til i nasjonale føringer og lovverk i forbindelse med en fremtidig kommuneorganisering.

Det understrekes i vedtaket at Sametinget skal ha en aktiv rolle videre i prosessen med kommunereformen og at Sametinget skal konsulteres før eventuelle vedtak blir gjort i Stortinget eller kommunene. Det ble også vedtatt at Sametinget skal gjøre en utredning om samiske spørsmål knyttet til kommunereformen.

11.4 Interreg 2014 - 2020

En arbeidsgruppe, med Sametingets deltakelse, har utarbeidet et programutkast for en eget samisk delprogram innenfor rammen av det nye programmet Interreg V-A Nord 2014 – 2020.

De tematiske målområdene for både Nord- og Sápmi-programmet er følgende:

- Forskning, teknologiutvikling og innovasjon.
- Utvikling av næringslivet/entreprenørskap.
- Kultur og miljøvern.
- Fremme felles arbeidsmarked over landegrensene.

12 Samisk samarbeid og internasjonalt arbeid

Hovedmål:

- Urfolk bestemmer over sin egen utvikling og har mulighet til å ivareta egne interesser internasjonalt.

12.1 Internasjonalt arbeid

12.1.1 FNs verdenskonferanse om urfolk

Sametingets internasjonale arbeid i 2014 har vært konsentrert om prosessen fram mot FNs verdenskonferanse om urfolk. Sametinget har hatt en svært aktiv rolle i denne prosessen siden 2011.

Under FNs permanente forum for urfolkssaker i mai 2014 var den viktigste saken å finne en akseptabel løsning for urfolks deltakelse i prosessen fram mot verdenskonferansen og i

forhandlingene om sluttokumentet fra verdenskonferansen.

Dette arbeidet ga resultater. Under forumet oppnevnte presidenten for FNs generalforsamling 2 urfolksrådgivere for verdenskonferanseprosessen, som i samarbeid med de 2 oppnevnte statlige rådgivere skulle koordinere verdenskonferanseprosessen og forhandlingene om innhold til sluttokumentet. Kort tid etter forumets avslutning fikk man igjen fremgang i verdenskonferanseprosessen.

FNs verdenskonferanse om urfolk ble arrangert i september 2014. Sametinget deltok i verdenskonferansen gjennom Samisk parlamentarisk råd. I tillegg var russiske samer, samisk ungdom og representanter fra Samerådet representert. Sametingspresidenten holdt et av åpningsinnleggene under verdenskonferansen.

12.1.2 Verdenskonferansens sluttokument

Resultatet av den 3 år lange prosessen er verdenskonferansens sluttokument. Sluttokumentet inneholder handlingsorienterte nasjonale og internasjonale tiltak som Sametinget vil bidra til å få realisert. FNs generalsekretær oppnevnte en urfolkskoordinator i FN-systemet. Urfolkskoordinatoren skal foreslå en handlingsplan for bedre gjennomføring av FNs erklæring om urfolks rettigheter, og rapportere om fremdriften i dens gjennomføring.

Gjennom sluttokumentet har medlemsstatene forpliktet seg til å utarbeide og gjennomføre nasjonale handlingsplaner, strategier og tiltak for å sikre bedre gjennomføring av FN erklæringen om urfolks rettigheter. Dette skal gjøres i samarbeid med urfolk. Sluttokumentet åpner i tillegg for at mandatet til FNs ekspertmekanisme for urfolksrettigheter endres, slik at den kan utvikles til et overvåkingsorgan, hvor stater kan rapportere om sin gjennomføring av FN erklæringen om urfolks rettigheter.

Verdenskonferansen vedtok et sluttokument med konsensus.

12.1.3 Rapportering på ILO konvensjonen nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater

Sametinget har i 2014 hatt dialog med ILO om rapporteringer som omfattet Sametingets rapport til ILO for perioden fra 1. juni 2008 til og med 31. mai 2013.

Sametingets rapport er bygd opp slik at den, i likhet med regjeringens rapport, følger hovedstrukturen til ILO-169, der konsultasjoner vektlegges under alminnelige retningslinjer. I denne delen rapporteres det også om sametingsvalg, barnevern, samt kriminalitet og straff. Land- og ressursrettigheter følger i delen etterpå, sammen med deltakelse i forvaltningen av bruk og bevaring av naturressurser. Så følger henholdsvis helse, opplæring og utdanning, språk og til slutt kontakt og samarbeid over statsgrenser der arbeidet med Nordisk samekonvensjon redegjøres for.

12.2 Samisk samarbeid

12.2.1 Samisk parlamentarisk råd

Den fjerde sameparlamentarikerkonferanse ble avholdt i februar 2014 i Umeå i Sverige. Tema for konferansen var utnytting av naturressurser i samiske områder. I uttalelsen fra konferansen slås det fast at samenes selvbestemmelsesrett gir samene rett til selv å beslutte hvilken utvikling som ønskes for samiske samfunn og hvordan man ønsker å forvalte og bruke naturressursene i samiske områder på grunnlag av internasjonal folkerett og med grunnlag i samenes rettigheter. Erklæringene fra de tidligere parlamentarikerkonferansene er grunnlaget for uttalelsen.

Sameparlamentarikerkonferansen ga også en felles uttalelse om forhandlingene om en nordisk samekonvensjon. Uttalelsen slår fast at sametingene krever enighet om en løsning innen 2016 og at sametingene ikke godtar at forhandlingene forsinkes eller at fremdriften i arbeidet hindres.

Samisk parlamentarisk råd har vært representert på seminarer, konferanser og møter hvor urfolkspolitiske spørsmål har vært på dagsordenen. Slike møteplasser er viktige arenaer i realisering av samarbeid over landegrensene og i ivaretagelsen av samenes interesser internasjonalt. Dette gjelder både i FN og EU.

Det nordiske samarbeidet gjennom Nordisk råd er viktig. Samene er ikke tatt opp som fullverdige medlemmer i Nordisk råd, men har observatørstatus med talerett under generaldebatten i Nordisk Råds årlige sesjon. Samisk parlamentarisk råd har i 2014 på nytt søkt om fast medlemskap i Nordisk råd.

12.2.2 Barentssamarbeidet

Sametinget har uttrykt bekymring om at vi ser en utvikling i Russland som reverserer grunnleggende sivile og politiske rettigheter. Vi ser nå eksempler på at russiske myndigheter overtar styringen av regionale urfolksorganisasjoner. Det skjer i organisasjoner og foreninger som er tilknyttet RAIPON, som er paraplyorganisasjonen for de nordlige urfolkene i Russland.

Det har vært grunn til å rope varsko når vi ser at samiske representanter fra Kola Sámi Sobbar og fra samiske foreninger i Lovozero ble forsøkt hindret av russiske myndigheter til å delta på verdenskonferansen for urfolk. Sametinget har tatt til orde for at det er viktigere enn noen gang å fortsette folk-til-folk-samarbeid, kulturtiltak og næringslivssamarbeid i Barentsregionen. Sametinget vil legge enda mer til rette for å skaffe tilstrekkelig kapasitet og økonomiske ressurser til at samer fra russisk side kan delta politisk på en effektiv og konstruktiv måte i Samisk parlamentarisk råd.

12.2.3 Nordisk samekonvensjon

Det har i 2014 blitt oppnådd enighet mellom Sametinget og Kommunal- og moderniseringsdepartementet om endret mandat for Norges forhandlingsdelegasjon til forhandlingene om Nordisk samekonvensjon. Det ble avholdt ett forhandlingsmøte i 2014.

12.2.4 Arktisk Råd

12.2.4.1 Den arktiske parlamentarikerkomiteen

Samisk parlamentarisk råd har ikke deltakerstatus i Arktisk råd, men har så langt deltatt på

Arktisk råds møter i de statlige delegasjonene. Samisk parlamentarisk råd har i 2014 søkt om særskilt status i Arktisk råd. Sámiráđđi/Samerådet er permanent deltaker i Arktisk Råd.

12.2.4.2 Arktisk næringslivsforum (Arctic Economic Council, AEC)

I 2014 ble arktisk næringslivsforum (Arctic Economic Council, AEC) etablert av næringslivsrepresentanter fra alle de arktiske statene og fra urfolksorganisasjonene representert i Arktisk råd. Målet med det økonomiske rådet er å fremme økonomisk utvikling, samtidig som man legger til rette for sosial utvikling og beskytte miljøet i Arktis.

12.2.5 Nordområdepolitikk

Sametinget har vært aktiv på mange arenaer som omhandler nordområdepolitikk i 2014, blant annet på Arctic Frontiers, Kirkeneskonferansen, Agenda Nord-Norge og Nordisk forum for sikkerhetspolitikk. Sametinget har tatt til ordet for at ny næringsvirksomhet i tradisjonelle urfolksområder må være til gagn for og direkte styrke og utvikle urfolks kultur og lokalsamfunn. Sametinget har anbefalt at det gjennomføres prosesser mellom statlige myndigheter, industri og urfolk som har til formål om å oppnå forhåndsinformert samtykke til lover og tiltak fra berørte urfolks samfunn og deres representative organer.

13 Likestilling

Sametinget arbeider for et likestilt samisk samfunn med like rettigheter, plikter og muligheter for alle, uavhengig av kjønn.

Sametinget arbeider med likestilling på ulike områder. Både ved å være til stede på arenaer der likestillingsspørsmål tas opp, å ha fokus på likestillingspolitiske saker og ved å gi penger til andre som arbeider med likestilling.

13.1.1 Samiske likestillingsorganisasjoner

Likestillingsspørsmål må forankres i det sivile samiske samfunn. Sametinget gir derfor tilskudd til to likestillingsorganisasjoner, Sámi NissonForum og Sáráhkka. Organisasjonene fremmer likestillingspolitiske saker i det samiske samfunnet og de utfordrer og gir verdifulle innspill til Sametinget på likestillingsspørsmål. Fra og med budsjettåret 2014 har tilskuddet til organisasjonen blitt en direkte bevilgning. Dette gir større forutsigbarhet for organisasjonene og det vil bli kompensert for prisstigning ved nytt budsjettår.

13.1.2 Vold i nære relasjoner

Sametinget har null-toleranse for vold i nære relasjoner i samiske samfunn. I anledning kvinnedagen i 2014 hadde Sametinget en markering mot vold i nære relasjoner under plenum. Markeringen var et samarbeid med politiet i Finnmark og var en del av deres kampanje "Leker med ilden". Sametinget har gitt støtte til denne kampanjen. I sin åpningstale trakk sametingsrådet fram viktigheten av å tørre å snakke om vold i nære relasjoner. Nettopp tausheten om temaet er det største hinderet for å bekjempe volden.

Også mangel på kunnskap om vold i nære relasjoner i samiske samfunn bidrar til å hindre oss i å finne gode tiltak for å bekjempe volden. Sametinget og Justis- og beredskapsdepartementet har lenge prøvd å få til et prosjekt om vold i nære relasjoner i samiske samfunn. I 2014 fikk Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) tildelt prosjektet, og det kom i gang i januar 2015. Med prosjektet ønsker vi å kartlegge hvilke faktorer i samiske samfunn som påvirker forekomst og utøvelse av vold i nære relasjoner. Prosjektet skal også se på hvordan avdekking, forebyggende tiltak og hjelpetiltak kan tilrettelegges best mulig for den samiske befolkningen.

13.1.3 Deltakelse på FNs kvinnekommisjon

Sametinget deltok på den årlige sesjonen av FNs Kvinnekommisjon i 2014. Kommisjonen har som mandat å følge opp handlingsplanen fra FNs kvinnekonferanse i Beijing (1995). Temaet var status for oppnåelse av FNs tusenårsmål for kvinner og jenter. Tusenårsmålene er åtte konkrete mål for bekjempelse av fattigdom, som skal nåes innen 2015.

Sametinget hadde to plasser i den norske delegasjonen og hadde anledning til å gi innspill til sluttdokumentet gjennom Norges forhandlere. Da tusenårsmålene ble formulert, ble ikke hensynet til urfolk og andre marginaliserte grupper inkludert. For Sametinget var det derfor viktig at de spesielle behovene og de rettighetene urfolkskvinner har, ble synliggjort i slutterklæringen for sesjonen og i det videre arbeidet med nye utviklingsmål. Vi opplevde imidlertid at Norge i liten grad ivaretok urfolkshensyn i forhandlingene.

13.1.4 Lesbiske, homofile, bifile og transpersoner i samiske samfunn

Sametinget har i 2014 startet arbeidet med å sette utfordringene til lesbiske, homofile, bifile og transpersoner i samiske samfunn på den politiske dagsorden. Sametinget ønsker en større bevissthet og åpenhet om de utfordringene lesbiske, homofile, bifile og transpersoner i samiske samfunn har. Vi har deltatt på ulike pride-arrangement, vi har sendt ut pressemeldinger og vi har flagget med regnbueflagget utenfor sametingsbygningen. Sametinget er glad for at det er etablert en ny organisasjon for lesbiske, homofile, bifile og transpersoner i samiske samfunn, og har signalisert til dem at vi ønsker å bidra til at organisasjonen har rammebetingelser for å kunne fungere.

14 Avkastning av Samefolkets fond

Samefolkets fond ble i 2000 opprettet som en kollektiv erstatning for de skadene og den uretten som fornorskingspolitikken har påført det samiske folket. Fondet hadde en fast grunnkapital på 75 millioner kroner, hvor avkastningen av fondet ble fastsatt lik renten på langsiktige statsobligasjoner med 10 års løpetid. Den årlige avkastningen av fondet ble bevilget til Sametinget.

Fra og med 2014 ble Samefolkets fond avsluttet. Den årlige avkastningen ble erstattet med ordinære årlige bevilgninger. Bevilgningen i 2014 var på kr 5 000 000.

Formålet med bevilgningen er uendret og Sametingets plenum skal fortsatt være styre for bevilgningen. Bevilgningen skal gå til ulike tiltak for å styrke samisk språk og samisk kultur.

Prioriteringer fastsettes av Sametinget i de årlige budsjettvedtakene.

For 2014 er det avsatt kr 5 000 000 av den årlige bevilgningen og kr 2 800 000 av den oppsparte avkastningen, totalt kr 7 800 000.

Det er totalt et overforbruk på kr 366 199 sammenlignet med budsjettet. Forklaringen til avvikene finner man under hvert fagkapittel.

Opparbeidet avkastning pr. 31.12.2014 er bevilget i Sametingets budsjett for 2015.

15 Politisk nivå

15.1 Sametingsrådet

Sametingsrådet hadde i 2014 syv møter. I tillegg har rådet telefonmøter hver uke. Rådet har i alt behandlet 614 saker.

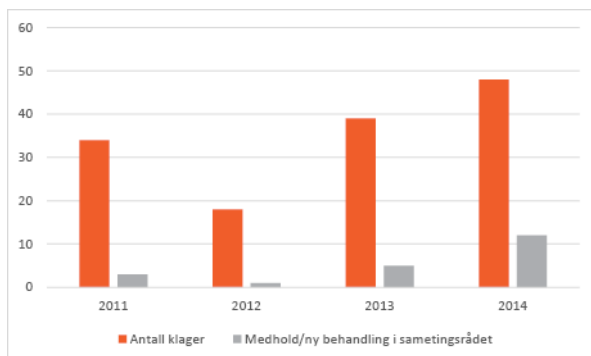
15.2 Sametingets komité- og plenumssamlinger

Sametinget hadde i 2014 fire komité- og plenumssamlinger. På samlingene i mars, oktober og desember ble komitémøtene og plenumsmøtet holdt i samme uke, mens det på den andre samlingen ble holdt komitémøter i mai og plenumsmøte i juni. Det ble fremmet i alt 46 saker for behandling i plenum.

15.3 Sametingets klagenemnd for tilskuddssaker

Sametingets klagenemnd for tilskuddssaker, som Sametinget opprettet i 2011, skal ivareta rettsikkerheten til de som søker tilskudd fra Sametinget. Klagenemnd skal behandle påklagede enkeltvedtak for å oppfylle forvaltningslovens regler om klagebehandling.

Klagenemnda har i årene 2011-2014 behandlet i alt 139 klager, og antallet klager pr år er fordelt som følger:

Tallene viser at antallet klager øker og at antallet som har fått medhold eller der saken er sendt til ny behandling i sametingsrådet øker enda mer.

Grunnen til at antallet klager i 2011 er så høyt er at man i slutten av 2010 ventet med å behandle klagesaker i påvente av opprettelsen av klagenemnda.

15.4 Viktige markeringer i Sametinget

I forbindelse med plenums møtet i juni arrangerte Sametinget sammen med Sámi allaskuvla et seminar for å markere Grunnlovens 200-årsdag. Tema for seminaret var samenes kulturelle og materielle rettigheter etter Grunnloven av 1814.

Sametinget markerte sitt 25-års jubileum for åpningen av det første Sametinget, 9. oktober 1989, med et jubileumsseminar på Sametinget 9. oktober 2014. Tema for seminaret var Sametingets 25-årige historie.

I forbindelse med markeringen ble også de to jubileumbøkene, "Sametinget 25 år" og "Kunsten på Sametinget" lansert.

15.5 Sametingets ungdomspolitiske utvalg, SUPU

Det ble oppnevnt nye medlemmer til Sametingets ungdomspolitiske utvalg (SUPU) for perioden 2014-2015. SUPU har i 2014 hatt fire møter. SUPU fulgte Sametingets plenumsamling i mars, har hatt møte med sametingsrådet, arrangert et treff med samisk ungdom i Oslo, deltatt på konferanser og seminarer, og har ved et par anledninger også hatt innlegg. De har også deltatt på Samisk parlamentarikerkonferanse i Umeå, Raasten rastah – sørsamisk kulturfestival,

Globaliseringskonferansen og Europarådets og Sametinget i Finlands seminar i Enare om samisk kultur og språk. SUPU deltok i Sametingets delegasjon til FNs Verdenskonferansen for urfolk i New York i september.

I det årlige møtet med Barneombudet tok SUPU opp samisk ungdoms psykiske helse, teksting og dubbing av film og program på samisk.

SUPU har gitt innspill til Sametingets nærings- og kulturkomite om mineralvirksomhet i samiske områder, og innspill til sametingsrådet om Sametingets budsjett for 2015. De ga innspill om samisk ungdoms situasjon i Norge til Arctic Focal Point i UN Indigenous Youth Caucus, og innspill til nettsiden Ung.no i forbindelse med deres arbeid med å oppdatere og

kvalitetssikre blant annet sine artikler om samer/samiske tema.

Sammen med ungdomsorganisasjonen Noereh! publiserte SUPU en kronikk om samisk språk, litteraturoversetting og dubbing av film til samisk. De sendte også brev til flere norske og svenske filmutgivere med oppfordring til dubbing av filmer til samisk.

SUPU satt i juryen for Sametingets konkurranse om å lage en plakat for å bekjempe mobbing.

15.6 Sametingets eldreråd

Sametingsrådet har oppnevnt Sametingets eldreråd for perioden 2014-2017. Eldrerådet er et rådgivende organ for sametingsrådet og skal bistå rådet i utformingen av Sametingets eldrepolitikk.

Sametingets eldreråd ønsker samarbeid med eldrerådene for de 5 nordligste fylkene. De har i 2014 hatt møte med eldrerådet i Nord-Trøndelag, der det ble satt fokus på samarbeid mellom eldrerådene og samiske eldre i Nord Trøndelag fylke og samisk representasjon i eldrerådene. Eldrerådet har også hatt møter med samisk befolkning i flere kommuner og med kommuneadministrasjonen. Eldrerådet ønsker å bli informert om ulike utfordringer samiske eldre har, og å bevisstgjøre kommunene på det at det finnes samisk befolkning i kommunene.

Behandlingen av saken ble avsluttet 05.03.15 kl. 11.10

Ášši/Sak 008/15	Sametingets plenum
-----------------	--------------------

Ášši/Sak 001/15	Oppvekst-, omsorg- og utdanningskomite
-----------------	--

Tolking i offentlig sektor - Sametingets strategier

	Arkivsaknr. 14/5710
--	------------------------

Behandlinger

Politisk nivå	Møtedato	Saksnr.
Sametingsrådet	28.01.15	SR 015/15
Oppvekst-, omsorg- og utdanningskomiteen	2. – 3.03.15	OOUK
Sametingets plenum	4. – 6.03.15	SP 008/15

I Vedlegg

II Forslag og merknader

Sametingsrådets forslag til innstilling:

Sametinget er enig med tolkeutvalget om at en egen tolkelov er meget viktig å få på plass, for å sikre rettssikkerhet og likeverd i tolking i offentlig sektor.

Sametinget støtter oppføring av flere tolker i Nasjonalt tolkeregister. Dette vil høyne statusen til de samiske tolkene, og tilgjengeliggjøre kvalifiserte tolker i og med at registeret har kvalifikasjonskrav for oppføring. Nasjonalt tolkeregister bør brukes som grunnlag for bestilling

av samiske tolker, for å sikre kvalifisert tolking.

Sametinget støtter oppbygging av samisk tolketilbud ved Samisk høgskole, men understreker at den samiske tolkeutdanningen ikke bør bli helt avskjært fra utdanningen ved Høgskolen i Oslo og Akershus, både med tanke på faglig tyngde, og kontakten med andre tolker.

Sametinget mener at samiske språk for lengst burde vært tatt inn i den ordinære statsautoriseringsordningen i Norge, i og med at samiske språk er offisielle språk i Norge, og forventer at dette kommer i gang så snart som mulig.

Et eget utviklings- og kompetansesenter for skjermtolking for samiske tolker bør vurderes, og tilsyn av samiske tolker må organiseres i nært samarbeid med Sametinget. Sametinget stiller seg også positiv til eget lønnsregulativ for tolker, men understreker at lang tolkeerfaring også bør kvalifisere for høyere lønn.

Sametinget forventer å bli konsultert om selve innholdet av tolkeloven og oppfølgingen av andre forslag fra tolkeutvalget.

Oppvekst-, omsorg- og utdanningskomite - 001/15

OOUK - vedtak:

Oppvekst- og utdanningskomiteens innstilling

Innledning

Oppvekst-, omsorg- og utdanningskomiteen har behandlet sak 008/15 - Tolkning i offentlig sektor -Sametingets strategier. Komiteens innstilling er følgende:

Merknader

Merknad fra komiteen, medlemmene fra Norske Samers Riksforbund (NSR) Viktor Inge Paulsen, SandraMárjá West, Nanna Thomassen og Inger Elin Kristina Utsi, medlemmene fra Arbeiderpartiet (AP) Johan Vasara, John Kappfjell og Jørn-Are Gaski, medlemmene fra Árja Lars Oddmund Sandvik og Hartvik Hansen, medlemmet fra Nordkalottfolket Kjellrun Wilhelmsen og medlemmet fra Høyre (H) Nils Ante Oskal Eira:

Sametinget ser det som meget viktig at offentlig forvaltning forplikter at helsepersonell og øvrige statlige, fylkeskommunalt og kommunalt ansatte (f.eks. innen barnevern, NAV og skattemyndighet) har grunnleggende kunnskap om samisk kultur, slik at samiske pasienter og brukere får en forsvarlig tjeneste. Det er derfor nødvendig at samisk kulturforståelse blir en del av utdanningsløpet til helsepersonell, og andre som kan tenkes å møte samiske brukere i sin yrkesutøvelse.

Skal tjenestetilbudet være forsvarlig, overfor samiske pasienter og brukere, er det ikke nok at språket tolkes. Det er minst like viktig at også kulturelle aspekter tolkes.

Forslag

Forslag fra Norske Samers Riksforbund (NSR), fra Arbeiderpartiet (AP), fra Árja, fra Nordkalottfolket og fra Høyre (H):

Forslag 1

Avsnitt 3 erstattes med følgende:

Sametinget mener det er avgjørende å få snarest mulig etablert en samisk tolkeutdanning ved Samisk høgskole. Samtidig understreker Sametinget viktigheten at den samiske tolkeutdanningen tilknyttes og samarbeider med utdanningen ved Høgskolen i Oslo og Akershus, både med tanke på faglig tyngde, og kontakten med andre tolker.

Ny siste setning i avsnitt 4:

Sametinget mener IMDi og KMD må ansvarliggjøres og legge til rette for å få flere samiske statsautoriserte tolker.

Nytt avsnitt 6:

I dag finnes det mange gode tolker som ikke har en formell samisk tolkeutdanning. Sametinget mener det må etableres en grunnleggende utdanning slik at disse og kan få en formell autorisasjon, da de som faller inn i denne kategorien ofte innehar kjennskap og kunnskap om kulturell tolkning i samiske samfunn.

Nytt avsnitt 7:

Liten tilgang til statsautoriserte tolker og til tolketjenester utgjør ikke bare en trussel mot de rettigheter samer har til å bli betjent på eget språk. Dette sannsynliggjør også faren for at samer ikke oppnår likeverdighet i forhold til de generelle rettighetene man har som norsk statsborger og medlem av det norske samfunnet. Gjensidig kommunikasjon og forståelse er avgjørende for at tjenesteyter og tjenestemottaker skal kunne nyttiggjøre seg av eksisterende velferdsgoder.

Komiteens tilrådning

Komiteen har ikke flere merknader eller forslag og råder Sametinget til å vedta følgende:

Sametinget støtter for øvrig Sametingsrådets forslag til innstilling.

Sametingets plenum - 008/15

III Votering

Saken påbegynt 05.03.15 kl. 11.10

Av 39 representanter var 35 til stede. Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

- Oppvekst-, omsorg- og utdanningskomitees forslag 1 ble enstemmig vedtatt.
- Oppvekst-, omsorg- og utdanningskomitees tilråding ble enstemmig vedtatt.

IV Protokolltilførsler

Det ble ikke fremmet noen protokolltilførsler i saken.

V Taleliste og replikkordskifte

	Innlegg	Replikk
1	Lars Oddmund Sandvik, saksordfører	
2	Nanna Thomassen	
3	Johan vasara	
4	Kjellrun Wilhelmsen	
5	Sandra Marja West	Lars Oddmund Sandvik
		Johan Vasara
		Nils Ante Oskal Eira
	Sandra Marja West	
6	John Kappfjell	Sandra Marja West
7	Viktor Inge Paulsen	Jørn Are Gaski
	Viktor Inge Paulsen	
8	Nils Ante Oskal Eira	
9	Per A. Bæhr	Kirsti Guvsam
10	Aili Keskitalo	
11	Jovna Zakarias Dunfjell	
12	Hans Hatle	
13	Hartvik Hansen	
	Hartvik Hansen, til forr. orden	
	Lars Oddmund Sandvik	

SP - vedtak:

VI Sametingets vedtak

Sametinget er enig med tolkeutvalget om at en egen tolkelov er meget viktig å få på plass, for å sikre rettssikkerhet og likeverd i tolking i offentlig sektor.

Sametinget støtter oppføring av flere tolker i Nasjonalt tolkeregister. Dette vil høyne statusen til de samiske tolkene, og tilgjengeliggjøre kvalifiserte tolker i og med at registeret har kvalifikasjonskrav for oppføring. Nasjonalt tolkeregister bør brukes som grunnlag for bestilling av samiske tolker, for å sikre kvalifisert tolking.

Sametinget mener det er avgjørende å få snarest mulig etablert en samisk tolkeutdanning ved Samisk høgskole. Samtidig understreker Sametinget viktigheten at den samiske tolkeutdanningen tilknyttes og samarbeider med utdanningen ved Høgskolen i Oslo og Akershus, både med tanke på faglig tyngde, og kontakten med andre tolker.

Sametinget mener at samiske språk for lengst burde vært tatt inn i den ordinære statsautoreringsordningen i Norge, i og med at samiske språk er offisielle språk i Norge, og forventer at dette kommer i gang så snart som mulig. Sametinget mener IMDi og KMD må

ansvarliggjøres og legge til rette for å få flere samiske statsautoriserte tolker.

Et eget utviklings- og kompetansesenter for skjermtolking for samiske tolker bør vurderes, og tilsyn av samiske tolker må organiseres i nært samarbeid med Sametinget. Sametinget stiller seg også positiv til eget lønnsregulativ for tolker, men understreker at lang tolkeerfaring også bør kvalifisere for høyere lønn.

I dag finnes det mange gode tolker som ikke har en formell samisk tolkeutdanning. Sametinget mener det må etableres en grunnleggende utdanning slik at disse og kan få en formell autorisasjon, da de som faller inn i denne kategorien ofte innehar kjennskap og kunnskap om kulturell tolkning i samiske samfunn.

Liten tilgang til statsautoriserte tolker og til tolketjenester utgjør ikke bare en trussel mot de rettigheter samer har til å bli betjent på eget språk. Dette sannsynliggjør også faren for at samer ikke oppnår likeverdighet i forhold til de generelle rettighetene man har som norsk statsborger og medlem av det norske samfunnet. Gjensidig kommunikasjon og forståelse er avgjørende for at tjenesteyter og tjenestemottaker skal kunne nyttiggjøre seg av eksisterende velferdsgoder.

Sametinget forventer å bli konsultert om selve innholdet av tolkeloven og oppfølgingen av andre forslag fra tolkeutvalget.

Behandlingen av saken ble avsluttet 05.03.15 kl. 12.05

Ášši/Sak 009/15	Sametingets plenum
-----------------	--------------------

Ášši/Sak	Sametingets plenum
----------	--------------------

Ášši/Sak 002/15	Oppvekst-, omsorg- og utdanningskomite
-----------------	--

Sametingets handlingsplan for samisk barnehagetilbud 2015-2018

	Arkivsaknr. 15/793
--	-----------------------

Behandlinger

Politisk nivå	Møtedato	Saksnr.
Sametingsrådet	02.02.15	SR 019/15
Oppvekst-, omsorg og utdanningskomiteen	2. – 3.03.15	OOUK
Sametingets plenum	4. – 6.03.15	SP 009/15

I Vedlegg

SP - vedtak:

Saken utsettes

Ášši/Sak 001/15	Nærings- og kulturkomiteen
-----------------	----------------------------

Ášši/Sak 010/15	Sametingets plenum
-----------------	--------------------

Sametingets fangst- og forvaltningsprinsipper innen marine næringer

	Arkivsaknr. 14/6823
--	------------------------

Behandlinger

Politisk nivå	Møtedato	Saksnr.
Sametingsrådet	28.01.15	SR 018/15
Nærings- og kulturkomiteen	2. – 3.03.15	NKK
Sametingets plenum	4. – 6.03.15	SP 010/15

I Vedlegg

II Forslag og merknader

Sametingsrådets forslag til innstilling:

En lovfesting og anerkjennelse av både samenes rettigheter og den øvrige befolkningen i nord sin tilgang til de villlevende marine ressurser har vært en viktig sak for Sametinget helt siden Sametinget ble opprettet.

Sametinget fremhever, som vi siden etableringen av Sametinget har hevdet og fremholdt, at nærhet til naturressursene gir høstingsrett i et historisk sedvaneperspektiv. Nærhets- og avhengighetsprinsippet er innført som et førende prinsipp innenfor Sametingets satsing på marine næringer. Sametinget jobber for å sikre retten til fiske for befolkningen i de sjøsamiske områdene, samt utvikle og øke sysselsettingen innenfor marine næringer.

Til tross for at man har måttet konstatere at det er grunnleggende uenighet mellom statlige myndigheter og Sametinget om hvor langt folkeretten strekker seg og hvilken rett historisk bruk gir til fiske, er det likevel enighet om at staten Norge har en resultatforpliktelse for en fortsatt

levedyktig sjøsamisk kultur.

Dette har medført lovmessige grep i både deltakerloven og havressursloven som for det første medfører at den sentrale fiskerilovgivning gjelder med de begrensninger som følger av folkerettens regler om urfolk og minoriteter og at samenes materielle kulturvern også gir grunnlag for positive særtiltak for å vitalisere sjøsamisk kultur.

Sametinget holder fast ved at samene har etablert rettigheter til fiske og andre marine ressurser i kystnære samiske områder. Samer og andre bosatt ved kysten har derfor rett til fiske på grunnlag av alders tids bruk og lokal sedvane. Folkerettens regler om urfolk og minoriteter gir i tillegg grunnlag for retten til fiske. Sametinget er derfor av den formening at strukturendringstiltak av fisket ikke kan skje slik at det kan forstås å frata samer retten til fiske for opprettholdelse av kultur med språk, næringsutøvelse og samfunnsliv.

Sametinget registrerer at Sjømatindustriens rapport - NOU 2014:16, nå foreligger. Sametinget konstaterer så langt at forslagene er svakt begrunnet og at utvalget ikke har sett nærmere på samfunnsøkonomiske aspekter av fortsatt levedyktige kystkulturer i distriktene, eller forholdet til en fortsatt levedyktig sjøsamisk kultur, slik Norge er forpliktet til etter folkeretten.

Sametinget legger derfor til grunn at disse forhold må utredes før noen av utvalgets forslag kan vurderes nærmere av Sametinget. Sametinget ser frem til konsultasjoner med statlige myndigheter om hva en slik tilleggsutredning bør inneholde.

Sametinget viser for øvrig til at Sametinget har alltid vært prinsipielt mot kjøp og salg av kvoter. Endringene av Deltakerloven og liberalisering av kjøp og salg av kvoter representerer privatisering av kollektive naturressurser. Sametinget viser til Kystfiskeutvalgets utredning i NOU 2008:5 'Retten til fisket i havet utenfor Finnmark' og påpeker at en rett til fiske er rettigheter folk bosatt ved fjordene og langs kysten innehar ved lokal sedvane, hevd og alders tids bruk.

Sametinget mener at utvalgets forslag om endring av deltakerlovens § 6 der det åpnes for at sjømatindustrien kan inneha tillatelse til fartøy og kvoter, vil kunne føre til en svekkelse av grunnlaget for samisk kultur i kyst- og fjordområdene, noe som ikke er forenelig med havressurslova § 7 bokstav g, om at forvaltningstiltak skal være med å sikre det materielle grunnlaget for samisk kultur og § 11 6. ledd om at det skal legges vesentlig vekt på samisk bruk og hva bruken har å si for samiske lokalsamfunn. Sametinget vil i denne sak også vise til den retten til fiske som befolkningen i sjøsamiske område har, og at forvaltningen ikke gjennomfører tiltak som kan svekke denne retten (jf. deltakerloven §21).

Hvis andre aktører enn fiskere kan være majoritetseier i fiskefartøy, frikoblet aktivitetskravet, vil dette kunne bidra til negative konsekvenser for sjøsamiske lokalsamfunn ved at kjøp og salg av kvoter fører til svekket lokalt eierskap i flåteleddet. Dette er av grunnleggende prinsipiell karakter med store og langsiktige virkninger for samiske kyst- og fjordsamfunn. Dette medfører i prinsippet at kvotene kan kjøpes ut av samiske områder og undergrave lokalt eierskap og tilgang. Over tid vil dette føre til ytterligere utarming og svekkelse av bosetting og sysselsetting i samiske kyst og fjordområdene, noe som klart vil bryte med formålsparagrafen i Havressursloven.

Sametinget vil i forbindelse med inndeling, utarbeidelse og etablering av produksjonsområder vise til Sametingets planveileder for sikring av naturgrunnlaget for samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsliv, slik at endret arealbruk i samiske kyst- og fjordområder ikke medfører irreversibel skade eller ødeleggelse av lokalt fiske som har vesentlig betydning for lokalbefolkningen.

Dagens eierskap i havbruksnæringen er konsentrert på få aktører, og Sametinget har gitt

uttrykk for at forskriften om eierbegrensning ikke må fjernes, slik fagdepartementet har foreslått. Samtidig har Sametinget stilt seg negativ til økt biomasse i anlegg for å øke produksjonsvolumet. De store utfordringene knyttet til lus- og rømmingsproblematikk i anlegg nær lakseførende vassdrag representerer en fare for villaksens eksistens. Et scenario hvor villaksen forsvinner fra våre vassdrag og i sjøen, vil påføre samisk kultur og næringsvirksomhet uopprettelig skade. Sametinget vil vise til utviklingen i arbeidet med lukkede oppdrettsanlegg som er kommet langt, og at nyetableringer av oppdrettsanlegg bør basere seg på denne teknologien fremover. Friere tilgang til å drive matfiskoppdrett i landbaserte eller i lukkede sjøbaserte anlegg er positivt, så fremt disse anleggene ikke legges på lokaliteter hvor villfisk gyter eller hindrer tradisjonell bruk av området.

Sametinget vil konsultere med regjeringen i arbeidet med melding om vekst i norsk lakse- og ørretoppdrett.

Sametinget understreker at når en skal drøfte fiskerinæringens fremtid, så må det etter Sametingets syn ligge klare forutsetninger til grunn. Det er at prinsipper nedfelt i fiskesalgslagsloven, deltakerloven og havressursloven som er grunnlaget i fiskeripolitikken. I norsk fiskeripolitikk er det fortsatt grunnleggende at ressursene skal komme kystdistriktene til gode i form av sysselsetting og bosetting og en fiskereid flåte med en kombinasjon av både små og større fiskefartøy, altså tilførsel av råstoff til landindustrien ligger i en differensiert flåte. Fiskeripolitikken har således et bredere samfunnsformål som ligger utover rent økonomiske hensyn. De distriktspolitiske fordelingselementene må stå sterkt også i en fremtidig fiskerinæring.

Nærings- og kulturkomiteen - 001/15

NKK - vedtak:

Nærings- og kulturkomiteens innstilling

Innledning

Sametingets nærings- og kulturkomité har behandlet sak 010/15 Sametingets fangst- og forvaltningsprinsipper innen marine næringer.

Merknader

Merknad fra medlemmene i Norske samers riksforbund (NSR) Mathis Nilsen Eira, Ole Mathis Hetta og Nora Marie Bransfjell, medlemmet fra Norske samers riksforbund/Samefolkets parti (NSR/SáB) Christina Henriksen, medlemmet fra Flyttsamelista Per A. Bæhr, og medlemmet fra Fastboendes liste Nils Anders Rasmus:

Komiteens flertall viser til Kystfiskeutvalgets anbefaling (NOU 2008: 5) angående overføring av fiskeriforvaltningen til fylkesnivå, omtalt som Finnmark fiskeriforvaltning. En regional forvaltning må vurderes som alternativ løsning for å sikre historiske sjøsamiske fiskerirettigheter. Kystfiskeutvalget beskriver saken som følger:

Folk bosatt ved fjordene og langs kysten i Finnmark har på grunnlag av historisk bruk og folkerettens regler om urfolk og minoriteter rett til fiske i havet utenfor Finnmark. Denne retten gjelder for alle folkegrupper. Retten omfatter:

- a. en rett til å fiske til eget forbruk;
- b. en rett til å kunne begynne som yrkesfisker;
- c. en rett som yrkesfisker til å fiske en mengde som gir økonomisk grunnlag for en husholdning, enten som levevei alene eller sammen med annen næring.

Fiskeriforvaltningen skal skje med sikte på å gjennomføre retten til fiske ifølge § 2 innenfor rammen av de samlede nasjonale fiskeressurser.

Denne retten kan om nødvendig bli gjennomført ved egne kvoter og tillatelser for fiskere og fiskefartøy i Finnmark. Ved fastsettelsen av slike kvoter og tillatelser skal det legges vekt på at det materielle grunnlag for sjøsamisk kultur og annen kystkultur i Finnmark blir sikret. For gjennomføring av retten til fiske skal fiskerimyndighetene om det er nødvendig, endre fordelingen av kvoter mellom de ulike flåtegrupper, fartøygrupper eller distrikter.

Staten skal tilføre Finnmark fiskeriforvaltning ressurser, i form av kapital, kvoter eller fisketillatelser, slik at det materielle grunnlag for sjøsamisk kultur og annen kystkultur i Finnmark sikres. Regjeringen skal i sine meldinger til Stortinget om samepolitikken redegjøre for dette.

Forslag

Forslag 1

Forslag fra Arbeiderpartiet (AP) Árja, Nordkalottfolket, Flyttsamelisten, Fastboendes liste og Samer sørpå:

2. avsnitt, siste setning:

Erstatte «sysselsetting» med «antall arbeidsplasser».

3. avsnitt, siste setning:

Etter «sjøsamisk kultur» settes inn «og samfunnsliv».

I 4. avsnitt tilføyes som siste setning:

Videre er det slik at forpliktelsen til ivaretagelse av det materielle grunnlaget for samisk kultur også gir grunnlag for positive særtiltak for å vitalisere sjøsamisk kultur.

5. avsnitt, 1. setning endres til:

Sametinget holder fast ved at samene har etablerte rettigheter til fiske og andre marine ressurser i kystnære samiske områder, jf. konklusjonen av Kystfiskeutvalget i NOU 2008:5 'Retten til fisket i havet utenfor Finnmark'. Sametinget er kritisk til at Kystfiskeutvalgets innstilling ikke er fulgt opp i større grad.

Nytt avsnitt foran nåværende 6. avsnitt:

Ved oppnevningen av Tveterås-utvalget i mars 2013 la regjeringen til grunn at fiskeriressursene er fellesskapets eiendom. Mandatet var at det er verdiskapingen fra kaikanten/merdene til sluttbruker/videreforedler som skulle utredes. Forståelsen og tolkningen av mandatet for Tveterås-utvalget ble imidlertid endret av utvalget selv, noe Sametinget er kritisk til. Delrapportene har allerede medført forslag til flere endringer i lovgivningen.

Nåværende 6 og 7. avsnitt erstattes med:

Sametinget registrerer at Sjømatindustriens rapport NOU 2014:16 nå foreligger. Sametinget konstaterer for det første at utvalget ikke har hensyntatt rettighetsgrunnlaget som må ligge til grunn for fortsatt levedyktig sjøsamisk kultur og samfunnsliv, slik Norge er forpliktet til

etter folkeretten og Grunnloven § 108. For det annet har utvalget ikke sett nærmere på hvilke samfunnsøkonomiske konsekvenser utvalgets forslag vil ha på kystsamfunnene i distriktene, herunder også de sjøsamiske samfunn.

En slik omfattende omlegging av norsk fiskeripolitikk som Sjømatindustriens rapport legger opp til forutsetter en bred konsekvensutredning med særlig vekt på sjøsamiske forhold. Sametinget ser behov for konsultasjoner med statlige myndigheter om hva en slik konsekvensutredning skal inneholde.

9. avsnitt erstattes med:

Sametinget er forøvrig av det synet at utvalgets forslag synes å være svakt begrunnet. Sametinget mener at en endring av deltakerloven § 6 der det åpnes for at sjømatindustrien kan inneha tillatelse til fartøy og kvoter, vil kunne føre til en svekkelse av grunnlaget for samisk kultur i kyst- og fjordområdene. Dette strider for det første mot havressurslova § 7 bokstav g om at forvaltningstiltak skal bidra til å sikre det materielle grunnlaget for samisk kultur. For det annet er dette uforenelig med havressurslova § 11 6. ledd om at det skal legges vesentlig vekt på samisk bruk og hva bruken har å si for samiske lokalsamfunn. Sametinget vil i denne saken også vise til retten til fiske som befolkningen i Norge på regionalt nivå og spesielt lokalbefolkningen i sjøsamiske områder har. Forvaltningen kan derfor ikke gjennomføre tiltak som kan svekke denne retten, jf. deltakerloven § 21. I forarbeidene til denne lovendringen (Prop.70L, 2011-2012) ble dette prinsippet innført i områder med sjøsamisk innslag over en viss tid.

Ny setning etter 3. setning i 12. avsnitt:

I Finnmark er det allerede tillatt med høyere biomasse, begrunnet i naturgitte forhold som lavere temperatur i sjø.

Tillegg etter siste setning i 12. avsnitt:

Videre må dette også sees i sammenheng med oppdrettsnæringas behov for fiskefôr og avfall under oppdrettslokalitetene. Fiskefôr som utvikles av fiskestammer og avfall fra oppdrettsanlegg påvirker økosystemet i havet. Det er derfor behov for forskning på forholdene mellom uttak av fisk til fôr, avfall fra oppdrett og påvirkningen på de naturlige fiskebestandene i havet. Sametinget mener det bør settes krav om tette flytende anlegg ved tildeling av konsesjoner, herunder også "grønne" konsesjoner. Ved utvidelse av konsesjon utover 3000 m³ må det være et absolutt krav om konsekvensutredning, spesielt i regioner med nasjonale laksefjorder.

Også de økende innskrenkingene i sjølaksefisket representerer en trussel mot det tradisjonelle sjølaksefisket. Med kravet fra Russland om redusert fangst av laks som gyter på Kolahalvøya, er spesielt sjølaksefiskerne i Varangerfjorden utsatt for å miste rettighetene til å drive sjølaksefiske.

Siste avsnitt flyttes foran nåværende 6. avsnitt og endres til:

Sametinget understreker at det må ligge klare forutsetninger til grunn ved en drøfting av fiskerinæringens fremtid. Prinsipper nedfelt i fiskesalgslagsloven, deltakerloven og havressursloven er grunnlaget for norsk fiskeripolitikk. Utgangspunktet er for det første at ressursene skal komme kystdistriktene til gode i form av antall arbeidsplasser og bosetting. For det annet skal fiskeflåten være fiskereid og bestå av både små og større fiskefartøy. Tilførsel av råstoff til landindustrien må ligge i en differensiert flåte. Fiskeripolitikken har således et bredere samfunnsformål som favner videre enn rent økonomiske hensyn. De distriktpolitiske fordelingselementene må stå sterkt også i en fremtidig fiskerinæring.

Når det gjelder havbruksnæringen må miljøkravene i dagens lovverk videreføres og skjerpes for å redusere de negative virkninger næringen har på marint miljø. Samtidig må det sikres at havbruksnæringen ikke fortrenge tradisjonell fiskerinæring.

Komiteens tilrådning

Komiteen har ikke flere merknader eller forslag og råder Sametinget å vedta følgende:

Sametinget støtter for øvrig sametingsrådets forslag til innstilling.

Merknad Arbeiderpartiet, representant Ronny Wilhelmsen

Sametingets fangst- og forvaltningsprinsipper innen marine næringer

Tveteråsutvalget

Sametinget minner om at grunnlaget for bosettingen langs kysten og i fjordene er fisken i havet. I tidlige tider ga fisken mat slik at befolkningen kunne overleve. I moderne tid skaper fisken verdier for fiskerne og samfunnene langs kystlinjen, det er blant annet menneskene og fisken som skaper grunnlaget for bosetting.

I Tveteråsutvalgets mandat gitt av forrige regjering framkommer det tydelig at sjømatindustrien omfatter den delen av verdikjeden som begynner når råstoffet kommer på kaikanten/opp fra merd og frem til videreforedler eller sluttforbruker. Utvalget har derfor gått ut over sitt mandat og gjort vurderinger innen fiskeri og forvaltning.

Sametinget forholder seg derfor retten til også å komme med forslag som omfatter fiskeri og forvaltning.

1. Ressursrente på all fisk som sendes ubearbeid og/eller fryst ut av det enkelte fylke, gjelder oppdrett- og fisken som fanges utenfor fylket. Ressursrenten betales til staten og overføres de enkelte fylker.
2. Trålstigen reduseres og overføres kystflåten med 2 % pr. år i 10 år. Vi støtter utvalgets forslag om å etablere en kommisjon som skal se på ordninger for endringer innen trålkonsesjoner.
3. Innføre en kvotebonus til fartøyskvoter hvor fiskeren er bosatt i Finnmark. Økning med 10 % -20 % på fartøyskvoten for å sikre rekruttering og fartøyskvoter i fylket.
4. Støtter utvalgets forslag på å styrke innovasjon og utvikling, særlig det om økt satsing på kunnskapsgrunnlaget om fiskebestander. Dette må også sees i sammenheng- og opp mot oppdrett—produksjon av fiskefor—avfall, hele økosystemet og balansen i havet.
5. Beholde dagens kvotetak på fartøyskvoter ved strukturering. Videre må strukturingsordningen evalueres og vurderes, sett opp mot lønnsomhet, rekruttering og kapitalbindinger innen fiskeriene.

Sametinget ønsker ikke at det lovfestes en tillatelse til kjøp/salg av kvoter uten at fartøy følger med.

Dette etablerer et lovfestet prinsipp om privat eiendomsrett i fellesskapets ressurs, endrer Deltakerloven, som igjen bryter med formålsparagrafen i

Havressursloven.

Dessuten vil dette binde mere kapital til hvert fartøy/fisker som må betjenes. Dette øker utgiftene og svekker lønnsomheten. Det vil også øke investeringene som kreves for å komme seg inn i fiskeriene, noe som blant annet svekker rekrutteringen. Til slutt vil kapital og kapitaltilgangen styre kvotene og fiskeriene.

- Sametinget fastslår at trålnes leverings-, bearbeidings- og tilbudsplikt ikke blir overholdt slik intensjonen var. Denne ordningen avvikles over tid til fordel for reduksjoner i trålstigen (punkt 2) og ressursrente (punkt 1) på fisk som sendes ubearbeidd eller fryst ut av fylket. Trålerne har ikke oppfylt sin plikt som forutsatt ved etableringen av trålkvotene, plikt ovenfor industrien på land og samfunnet, derfor overføres kvotene til noen som kan og må overholde plikten.
- Sametinget viser til at utvalget selv konkluderer med at trålnes leverings-, bearbeidings- og tilbudsplikt ikke har oppfylt sin intensjon og ønsker derfor å avvikle det. Samtidig foreslår utvalget at sjømatindustrien skal ha mulighet til å eie fartøykvoter.
Utgangspunktet for trålkvotene og senere leverings-, bearbeidings- og tilbudsplikt var nettopp at sjømatindustrien eide disse kvotene for å kunne levere fisk til produksjonen. Ved igjen å gi sjømatindustrien muligheten til å eie kvoter, står vi i fare for at det samme kan skje en gang til. Kvotene kan nok en gang bli løsrevet fra landindustrien og overført egne rederi som betjener kvotene og fartøy, på en slik måte overføres kvotene fra samfunnet til de med mest kapital. Dette er en utvikling som Sametinget ikke ønsker.
- Konsekvensene for samisk språk, kultur og samfunnsliv er ikke utredet gjennom utvalgets arbeid, selv om det foreslås store endringer i overordnede lover og prinsipper.
Grunnlovens § 108 pålegger staten å legge forholdene til rette for at den samiske folkegruppe kan sikre og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv.
I NOU' en på side 33 står det noe om det samiske, men ikke noe om hvilke konsekvenser forslagene til utvalget vil ha ovenfor den samiske folkegruppe sett opp mot Grunnlovens §108.
Utvalget konkluderer med at det samiske eksplisitt er behandlet og ivarett gjennom ulike virkemidler, men de viser ikke til hvilke virkemidler.
Er det gjennom NOU 2008:5- Retten til fiske i havet utenfor Finnmark og oppfølgingen Prop.70L (2011-2012) Endringer i Deltakerloven, Havressurslova og Finnmarksloven (Kystfiskeutvalget)?
De forslagene utvalget kommer med vil påvirke resultatet etter behandlingen av Kystfiskeutvalgets innstilling.
I tillegg er ikke Grunnlovens §108 fulgt, verken av regjering eller fiskeriministeren hvis det ikke blir foretatt en egen konsekvensutredning.
- *Nærhet gir rett.*
Gjennom statens bevisførsel i Haag domstolen i «Fiskerigrensesaken mellom Norge og Storbritannia» vant Norge fram ved å legge fram bevis for fiskerienes betydning for kystbefolkningen i Norge (Kilde: NOU 2008:5 Retten til fiske i havet utenfor Finnmark- kapittel 17). I tillegg bekrefter denne dommen at nærhetsprinsippet ligger til grunn (Nærhet gir rett) og at rettighetene både gjelder kollektive rettigheter for bygder og fiskevær langs kystlinjen, men også enkeltpersoners rettigheter.
Jordutvisningsresolusjonen av 27. mai 1775 punkt 6 sier også noe om

fiskerettigheter:

«De Herligheder som hidindtil have været tilfælles for hele Bygder eller Almuen i Almindelighed, være sig Fiskerie i Havet og de store Elver samt Landings-Steder og deslige, forblive fremdeles til saadan almindelig Brug.»

Dette sier noe om nærhetsprinsippet til bygder, at disse rettighetene eksisterer i et fellesskap og at befolkningen i Finnmark (som resolusjonen gjelder) kan utnytte blant annet fisken som ressurs.

Gjennom oppfølging av kystfiskeutvalgets innstilling fikk personer i definerte geografiske områder en lovfestet rett til fiske. Denne retten gjelder i områder med sjøsamisk innslag over en viss tid.

Sametinget mener at menneskene er den viktigste ressursen i ethvert samfunn, det er vi som skaper, deler og lever. Vi er den viktigste ressursen og for mange er fisken kapitalen, det er blant annet gjennom denne kapitalen vi kan skape samfunn og bosetting. Samfunnsøkonomisk er det derfor viktig å sikre bosettingen for å kunne høste av kapitalen.

Forslag 2, representant Arthur Tørfoss, Fremskrittspartiet

Sametingets fangst og forvaltningsprinsipper innen marine næringer

Fiskeri og andre ressurser som det er mulig å høste av i havet, er nasjonale ressurser og skal forvaltes deretter. Dette skal gjøres ut fra et kunnskapsbasert reguleringsregime som sikrer et optimalt uttak av biomasse knyttet til de enkelte bestander. Deltakerloven og Råfiskloven må gjennomgås og moderniseres. Salgslagenes monopol på førstehåndsomsetning av fisk og bostedskravet ved generasjonsskifte i fiskebåtredier er blant de ting som vil måtte endres.

Det må derfor fastsettes totalkvoter for de ulike fiskeriene slik at ressursene forvaltes med sikte på langsiktig og bærekraftig avkastning. Sametinget ønsker å sikre en optimal utnyttelse av fiskebestander. Dette kan blant annet gjøres gjennom omsettelige kvoter og tilrettelegging for et tett samspill mellom bedrifter, bransjer, forskningsmiljøer og andre aktører. Tillatelser til å utnytte deler av ressursene i havet skal tildeles av staten. Disse tillatelsene skal kunne omsettes mellom aktørene i næringen. Det er også viktig å sikre ordninger som ivaretar rekruttering innenfor fiskerinæringen.

Sametinget mener det er viktig å stimulere til ytterligere brukerstyrt forskning på utnyttelse av fiskeressursene. Herunder potensial for mottak og foredling av levende fisk. Dette kan sikre en bedre og mer forutsigbar råvaretilgang. Det bør også vurderes om kvoteåret bør periodiseres for å sikre en bedre råvaretilgang for den landbaserte industrien. Prinsipielt er Sametinget imot leveringsplikten for fiskerinæringen. Tidligere inngåtte avtaler skal imidlertid respekteres. Man kan imidlertid vurdere om disse avtalene skal knyttes til regioner fremfor spesifikke kommuner eller havner.

Det er viktig at det satses på forskning og utvikling innen fiskeindustrien for å bli mer konkurransedyktig overfor lavkostland. Norge vil ikke kunne konkurrere når det gjelder lønnskostnader og må derfor være i forkant når det gjelder teknologiske løsninger. Det må igangsettes økt forskning innenfor sjømatnæringen for å utnytte potensialet som biprodukter har, herunder for eksempel helsekost/medisin.

Bærekraftig beskatning av ressursene forutsetter internasjonalt samarbeid og avtaler. Norge må derfor bidra til å sikre avtaler og effektiv kontroll mot ulovlig, urapportert og uregulert fiske. Omsetning av ulovlig fangst må etterforskes som grov økonomisk kriminalitet. Det må reageres strengt på overtredelser og andre former for juks med kvotene.

Kystvakten og fiskerikontrollen må tilføres tilstrekkelige midler til å øke innsatsen mot ulovlig fiske.

Det er nødvendig med visse reguleringer av fiskeriene og det er behov for en revidering av dagens reguleringsmodeller, med sikte på bedre fastsettelse av totalkvoter, utnyttelse og mest mulig forutsigbarhet. Dette vil gi stabilitet og danne grunnlaget for en bedre planlegging innen næringen. En slik stabilitet vil oppmuntre til langsiktige investeringer for industrien, fiskerne og fiskebåteierne.

Sametinget ser nytten av å ha en variert fiskeflåte og anser mangfold, nærhet, fleksibilitet, finansielle ressurser og stabile rammebetingelser som positivt for konkurransen og mener det bør legges til rette for dette. Det er viktig å sette i gang tiltak for å redusere byråkratiet og forenkle regelverket.

Sametinget vil be Stortinget:

Gjennomgå Råfiskloven/Fiskesalslova og Deltakerloven

Ha økt forskning innen næringen

Utvikle et system med omsettelige kvoter

Sikre at årlige totalkvoter bestemmes av et beregningsutvalg

Sikre en optimal og bærekraftig utnyttelse av fiskebestander

Sikre effektiv kontroll mot ulovlig, urapportert og uregulert fiske

Utrydde kongekrabbe utenfor kommersiell sone

Arbeide for et internasjonalt regelverk mot dumping av fisk

Norges lange og til dels beskyttede kystlinje med ren sjø og et desentralisert bosetningsmønster, samt arbeidskraft med høy kompetanse innen akvakultur, ligger til rette for å styrke nasjonens posisjon som ledende innen oppdrett av sjømat. Nærheten til markedet for fersk sjømat, samt kunnskap fra landbasert foredling av fisk, gjør at det ligger til rette for en større grad av videreforedling innen landets grenser. Sametinget mener at oppdrettsnæringen har store muligheter for økt ekspansjon og verdiskaping gjennom oppdrett av nye arter og større grad av videreforedling. Det er i dag for strenge vilkår for tildeling av konsesjon for havbruk/oppdrett, noe som virker negativt for næringen. Konsesjonsvilkårene må liberaliseres og forvaltes etter bærekraftprinsippet der konsesjonsmyndigheten overføres til den enkelte kommune.

Sametinget vil be Stortinget:

Bedre vilkårene for havbruk

Liberalisere konsesjonsvilkårene og overføre konsesjonsmyndigheten til den enkelte kommune

Avvikle det offentlige eierskapet i oppdrettsnæringen

Ha en gjennomgang av særavgiftene som næringen betaler

Sikre at eksportavgiften og FoU-avgiften må styres av næringen

Stille strenge, men objektive veterinærfaglige og miljømessige krav til næringen

Legge til rette for produksjonsøkning

Stimulere kommuner til å stille egnede arealer til rådighet for akvakulturnæringen

Sametinget ser viktigheten av sjøpattedyrenes rolle i havets økosystem, men som andre ressurser, må disse bestandene beskattes ut ifra en helhetlig og bærekraftig forvaltning. Det må arbeides internasjonalt for å få på plass løsninger som sikrer muligheten for eksport av sjøpattedyr.

Til tross for de ovenstående innspill til Stortinget, ser ikke Sametinget på generelt grunnlag noen grunn at Sametinget som institusjon skal ha noen rolle i forhold til fiskerier og marine næringer. Disse næringene og yrkesgruppene, og de samfunnsmessige konsekvenser for lokalsamfunn, håndteres best direkte av fiskeridepartementet, de berørte næringene selv, og kommunene.

Forslag 3, representant Ronny Wilhelmsen, Arbeiderpartiet

Tilleggsforslag til - Sametingets fangst- og forvaltningsprinsipper innen marine næringer

Tveteråsutvalget

Sametinget minner om at grunnlaget for bosettingen langs kysten og i fjordene er fisken i havet. I tidlige tider ga fisken mat slik at befolkningen kunne overleve. I moderne tid skaper fisken verdier for fiskerne og samfunnene langs kystlinjen, det er blant annet menneskene og fisken som skaper grunnlaget for bosetting.

I Tveteråsutvalgets mandat gitt av forrige regjering framkommer det tydelig at sjømatindustrien omfatter den delen av verdikjeden som begynner når råstoffet kommer på kaikanten/opp fra merd og frem til videreforedler eller sluttforbruker. Utvalget har derfor gått ut over sitt mandat og gjort vurderinger innen fiskeri og forvaltning.

Sametinget forholder seg derfor retten til også å komme med forslag som omfatter fiskeri og forvaltning.

1. Ressursrente på all fisk som sendes ubearbeid og/eller fryst ut av det enkelte fylke, gjelder oppdrett- og fisken som fanges utenfor fylket. Ressursrenten betales til staten og overføres de enkelte fylker.
 2. Trålstigen reduseres og overføres kystflåten med 2 % pr. år i 10 år. Vi støtter utvalgets forslag om å etablere en kommisjon som skal se på ordninger for endringer innen trålkonsesjoner.
 3. Innføre en kvotebonus til fartøyskvoter hvor fiskeren er bosatt i Finnmark. Økning med 10 % -20% på fartøyskvoten for å sikre rekruttering og fartøyskvoter i fylket.
 4. Støtter utvalgets forslag på å styrke innovasjon og utvikling, særlig det om økt satsing på kunnskapsgrunnlaget om fiskebestander. Dette må også sees i sammenheng- og opp mot oppdrett—produksjon av fiskefor—avfall, hele økosystemet og balansen i havet.
 5. Beholde dagens kvotetak på fartøyskvoter ved strukturering. Videre må strukturingsordningen evalueres og vurderes, sett opp mot lønnsomhet, rekruttering og kapitalbindinger innen fiskeriene.
- Sametinget ønsker ikke at det lovfestes en tillatelse til kjøp/salg av kvoter uten at fartøy følger med.
Dette etablerer et lovfestet prinsipp om privat eiendomsrett i fellesskapets ressurs, endrer Deltakerloven, som igjen bryter med formålsparagrafen i Havressursloven.
Dessuten vil dette binde mere kapital til hvert fartøy/fisker som må betjenes. Dette øker utgiftene og svekker lønnsomheten. Det vil også øke investeringene som kreves for å komme seg inn i fiskeriene, noe som blant annet svekker rekrutteringen. Til slutt vil kapital og kapitaltilgangen styre kvotene og fiskeriene.
 - Sametinget fastslår at trålernes leverings, bearbeidings- og tilbudspliktplik ikke

blir overholdt slik intensjonen var. Denne ordningen avvikles over tid til fordel for reduksjoner i trålstigen (punkt 2) og ressursrente (punkt 1) påfisk som sendes ubearbeiddeller fryst ut av fylket. Trålerne har ikke oppfylt sin plikt som forutsatt ved etableringen av trålkvotene, plikt ovenfor industrien på land og samfunnet, derfor overføres kvotene til noen som kan og må overholde plikten.

- Sametinget viser til at utvalget selv konkluderer med at trålerne leverings-, bearbeidings- og tilbudsplikt ikke har oppfylt sin intensjon og ønsker derfor å avvikle det. Samtidig foreslår utvalget at sjømatindustrien skal ha mulighet til å eie fartøyskvoter. Utgangspunktet for trålkvotene og senere leverings-, bearbeidings- og tilbudsplikt var nettopp at sjømatindustrien eide disse kvotene for å kunne levere fisk til produksjonen. Ved igjen å gi sjømatindustrien muligheten til å eie kvoter, står vi i fare for at det samme kan skje en gang til. Kvotene kan nok en gang blir løsrevet fra landindustrien og overført egne rederi som betjener kvotene og fartøy, på en slik måte overføres kvotene fra samfunnet til de med mestkapital. Dette er en utvikling som Sametinget ikke ønsker.
- Konsekvensene for samisk språk, kultur og samfunnsliv er ikke utredet gjennom utvalgets arbeid, selv om det foreslås store endringer i overordnede lover og prinsipper. Grunnlovens §108 pålegger staten å legge forholdene til rette for at den samiske folkegruppe kan sikre og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv. I NOU' en på side 33 står det noe om det samiske, men ikke noe om hvilke konsekvenser forslagene til utvalget vil ha ovenfor den samiske folkegruppe sett opp mot Grunnlovens §108. Utvalget konkluderer med at det samiske eksplisitt er behandlet og ivarettatt gjennom ulike virkemidler, men de viser ikke til hvilke virkemidler. Er det gjennom *NOU 2008:5- Retten til fiske i havet utenfor Finnmark og oppfølgingen Prop.70L (2011-2012) Endringer i Deltakerloven, Havressurslova og Finnmarksloven (Kystfiskeutvalget)*? De forslagene utvalget kommer med vil påvirke resultatet etter behandlingen av Kystfiskeutvalgets innstilling. I tillegg er ikke Grunnlovens §108 fulgt, verken av regjering eller fiskeriministeren hvis det ikke blir foretatt en egen konsekvensutredning.
- *Nærhet gir rett.*
Gjennom statens bevisførsel i Haag domstolen i «Fiskerigransesaken mellom Norge og Storbritannia» vant Norge fram ved å legge fram bevis for fiskerienes betydning for kystbefolkningen i Norge (Kilde: NOU 2008:5 Retten til fiske i havet utenfor Finnmark- kapittel 17). I tillegg bekrefter denne dommen at nærhetsprinsippet ligger til grunn (Nærhet gir rett) og at rettighetene både gjelder kollektive rettigheter for bygder og fiskevær langs kystlinjen, men også enkeltpersoners rettigheter.
Jordutvisningsresolusjonen av 27. mai 1775 punkt 6 sier også noe om fiskerettigheter:
«De Hørligheder som hidindtil have været tilfælles for hele Bygder eller Almuen i Almindelighed, være sig Fiskerie i Havet og de store Elver samt Landings-Steder og deslige, forblive fremdeles til saadan almindelig Brug.»
Dette sier noe om nærhetsprinsippet til bygder, at disse rettighetene eksisterer i et fellesskap og at befolkningen i Finnmark (som resolusjonen gjelder) kan utnytte

blant annet fisken som ressurs.

Gjennom oppfølging av kystfiskeutvalgets innstilling fikk personer i definerte geografiske områder en lovfestet rett til fiske. Denne retten gjelder i områder med sjøsamisk innslag over en viss tid.

Sametinget mener at menneskene er den viktigste ressursen i ethvert samfunn, det er vi som skaper, deler og lever. Vi er den viktigste ressursen og for mange er fisken kapitalen, det er blant annet gjennom denne kapitalen vi kan skape samfunn og bosetting. Samfunnsøkonomisk er det derfor viktig å sikre bosettingen for å kunne høste av kapitalen.

Sametingets plenum - 010/15

Saken påbegynt 05.03.15 kl. 15.00

III Votering

Av 39 representanter var 33 til stede. Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

- Forslag 2 ble forkastet med 31 stemmer. 2 stemte for.
- Forslag 3 ble forkastet med 21 stemmer. 12 stemte for.
- Nærings- og kulturkomiteens forslag 1 ble vedtatt med 31 stemmer mot 2 stemmer.
- Komiteens tilrådning ble vedtatt med 30 stemmer. 3 stemte mot.

IV Protokolltilførsler

Protokolltilførsel fra Kirsti Guvsam, Norske Samers Riksforbund/SAB og Laila Susanne Vars, Árja sametingsgruppe:

NSR-NSR/SAB stemte ikke for forslaget fra AP v/ Ronny Wilhelmsen i sak 010/15 fordi det var lite tid til å sette seg inn i saken. Siden forslaget ikke ble delt opp, stemte vi imot selv om det inneholder flere gode tiltak.

V Taleliste og replikkordskifte

	Innlegg	Replikk
1	Inger Eline Eriksen, saksordfører	Christina Henriksen
2	Mariann Wollmann Magga	Inger Eline Eriksen
	Mariann Wollmann Magga	
3	Ronny Wilhelmsen	Inger Eline Eriksen
		Beaska Niillas
		Laila Susanne Vars
	Ronny Wilhelmsen	
4	Christina Henriksen	Mariann Wollmann Magga
		Ronny Wilhelmsen
		Inger Eline Eriksen
	Christina Henriksen	
5	Arthur Johan Tørfoss	Tor Gunnar Nystad
		Ronny Wilhelmsen
		Hartvik Hansen
	Arthur Johan Tørfoss	

6	Per A. Bæhr	Beaska Niillas
7	Silje Katrine Muotka	Mariann Wollmann Magga
		Ronny Wilhelmsen
	Silje Katrine Muotka	
8	Kjetil Romsdal	
9	Beaska Niillas	Inger Eline Eriksen
	Beaska Niillas	
0	Tor Johnny Josefsen	
11	Inger Eline Eriksen	
12	Mariann Wollmann Magga	
13	Ronny Wilhelmsen	
14	Inger Eline Eriksen, saksordfører	
15	Mariann Wollmann Magga, til forr. Orden	
16	Kirsti Guvsam, til forr. orden	

SP - vedtak:

VI Sametingets vedtak

En lovfesting og anerkjennelse av både samenes rettigheter og den øvrige befolkningen i nord sin tilgang til de villlevende marine ressurser har vært en viktig sak for Sametinget helt siden Sametinget ble opprettet.

Sametinget fremhever, som vi siden etableringen av Sametinget har hevdet og fremholdt, at nærhet til naturressursene gir høstingsrett i et historisk sedvaneperspektiv. Nærhets- og avhengighetsprinsippet er innført som et førende prinsipp innenfor Sametingets satsing på marine næringer. Sametinget jobber for å sikre retten til fiske for befolkningen i de sjøsamiske områdene, samt utvikle og øke antall arbeidsplasser innenfor marine næringer.

Til tross for at man har måttet konstatere at det er grunnleggende uenighet mellom statlige myndigheter og Sametinget om hvor langt folkeretten strekker seg og hvilken rett historisk bruk gir til fiske, er det likevel enighet om at staten Norge har en resultatforpliktelse for en fortsatt levedyktig sjøsamisk kultur og samfunnsliv.

Dette har medført lovmessige grep i både deltakerloven og havressursloven som for det første medfører at den sentrale fiskerilovgivningen gjelder med de begrensninger som følger av folkerettens regler om urfolk og minoriteter. Videre er det slik at forpliktelsen til ivaretagelse av det materielle grunnlaget for samisk kultur også gir grunnlag for positive særtiltak for å vitalisere sjøsamisk kultur.

Sametinget holder fast ved at samene har etablert rettigheter til fiske og andre marine ressurser i kystnære samiske områder, jf. konklusjonen av Kystfiskeutvalget i NOU 2008:5 'Retten til fisket i havet utenfor Finnmark'. Sametinget er kritisk til at Kystfiskeutvalgets innstilling ikke er fulgt opp i større grad. Samer og andre bosatt ved kysten har derfor rett til fiske på grunnlag av alders tids bruk og lokal sedvane. Folkerettens regler om urfolk og minoriteter gir i tillegg grunnlag for retten til fiske. Sametinget er derfor av den formening at strukturendringstiltak av fisket ikke kan skje slik at det kan forstås å frata samer retten til fiske for opprettholdelse av kultur med språk, næringsutøvelse og samfunnsliv.

Sametinget understreker at når en skal drøfte fiskerinæringens fremtid, så må det etter Sametingets syn ligge klare forutsetninger til grunn. Det er at prinsipper nedfelt i fiskesalgslagsloven, deltakerloven og havressursloven som er grunnlaget i fiskeripolitikken. I norsk fiskeripolitikk er det fortsatt grunnleggende at ressursene skal komme kystdistriktene til gode i form av sysselsetting og bosetting og en fiskereid flåte med en kombinasjon av både små og større fiskefartøy, altså tilførsel av råstoff til landindustrien ligger i en differensiert flåte. Fiskeripolitikken har således et bredere samfunnsformål som ligger utover rent økonomiske hensyn. De distriktpolitiske fordelingselementene må stå sterkt også i en fremtidig fiskerinæring.

Når det gjelder havbruksnæringen må miljøkravene i dagens lovverk videreføres og skjerpes for å redusere de negative virkninger næringen har på marint miljø. Samtidig må det sikres at havbruksnæringen ikke fortrenger tradisjonell fiskerinæring.

Ved oppnevningen av Tveterås-utvalget i mars 2013 la regjeringen til grunn at fiskeriresursene er fellesskapets eiendom. Mandatet var at det er verdiskapingen fra kaikanten/merdene til sluttbruker/videreforedler som skulle utredes. Forståelsen og tolkningen av mandatet for Tveterås-utvalget ble imidlertid endret av utvalget selv, noe Sametinget er kritisk til. Delrapportene har allerede medført forslag til flere endringer i lovgivningen.

Sametinget registrerer at Sjømatindustriens rapport NOU 2014:16 nå foreligger. Sametinget konstaterer for det første at utvalget ikke har hensyntatt rettighetsgrunnlaget som må ligge til grunn for fortsatt levedyktig sjøsamisk kultur og samfunnsliv, slik Norge er forpliktet til etter folkeretten og Grunnloven § 108. For det annet har utvalget ikke sett nærmere på hvilke samfunnsøkonomiske konsekvenser utvalgets forslag vil ha på kystsamfunnene i distriktene, herunder også de sjøsamiske samfunn.

En slik omfattende omlegging av norsk fiskeripolitikk som Sjømatindustriens rapport legger opp til forutsetter en bred konsekvensutredning med særlig vekt på sjøsamiske forhold. Sametinget ser behov for konsultasjoner med statlige myndigheter om hva en slik konsekvensutredning skal inneholde.

Sametinget viser for øvrig til at Sametinget har alltid vært prinsipielt mot kjøp og salg av kvoter. Endringene av Deltakerloven og liberalisering av kjøp og salg av kvoter representerer privatisering av kollektive naturressurser. Sametinget viser til Kystfiskeutvalgets utredning i NOU 2008:5 'Retten til fisket i havet utenfor Finnmark' og påpeker at en rett til fiske er rettigheter folk bosatt ved fjordene og langs kysten innehar ved lokal sedvane, hevd og alders tids bruk.

Sametinget er forøvrig av det synet at utvalgets forslag synes å være svakt begrunnet. Sametinget mener at en endring av deltakerloven § 6 der det åpnes for at sjømatindustrien kan inneha tillatelse til fartøy og kvoter, vil kunne føre til en svekkelse av grunnlaget for samisk kultur i kyst- og fjordområdene. Dette strider for det første mot havressurslova § 7 bokstav g om at forvaltningstiltak skal bidra til å sikre det materielle grunnlaget for samisk kultur. For det annet er dette uforenelig med havressurslova § 11 6. ledd om at det skal legges vesentlig vekt på samisk bruk og hva bruken har å si for samiske lokalsamfunn. Sametinget vil i denne saken også vise til retten til fiske som befolkningen i Norge på regionalt nivå og spesielt lokalbefolkningen i sjøsamiske områder har. Forvaltningen kan derfor ikke gjennomføre tiltak som kan svekke denne retten, jf. deltakerloven § 21. I forarbeidene til denne lovendringen (Prop.70L, 2011-2012) ble dette prinsippet innført i områder med sjøsamisk innslag over en viss tid.

Hvis andre aktører enn fiskere kan være majoritetseier i fiskefartøy, frikoblet aktivitetskravet, vil dette kunne bidra til negative konsekvenser for sjøsamiske

lokalsamfunn ved at kjøp og salg av kvoter fører til svekket lokalt eierskap i flåteleddet. Dette er av grunnleggende prinsipiell karakter med store og langsiktige virkninger for samiske kyst- og fjordsamfunn. Dette medfører i prinsippet at kvotene kan kjøpes ut av samiske områder og undergrave lokalt eierskap og tilgang. Over tid vil dette føre til ytterligere utarming og svekkelse av bosetting og sysselsetting i samiske kyst og fjordområdene, noe som klart vil bryte med formålsparagrafen i Havressursloven.

Sametinget vil i forbindelse med inndeling, utarbeidelse og etablering av produksjonsområder vise til Sametingets planveileder for sikring av naturgrunnet for samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsliv, slik at endret arealbruk i samiske kyst- og fjordområder ikke medfører irreversibel skade eller ødeleggelse av lokalt fiske som har vesentlig betydning for lokalbefolkningen.

Dagens eierskap i havbruksnæringen er konsentrert på få aktører, og Sametinget har gitt uttrykk for at forskriften om eierbegrensning ikke må fjernes, slik fagdepartementet har foreslått. Samtidig har Sametinget stilt seg negativ til økt biomasse i anlegg for å øke produksjonsvolumet. De store utfordringene knyttet til lus- og rømmingsproblematikk i anlegg nær lakseførende vassdrag representerer en fare for villaksens eksistens. I Finnmark er det allerede tillatt med høyere biomasse, begrunnet i naturgitte forhold som lavere temperatur i sjø. Et scenario hvor villaksen forsvinner fra våre vassdrag og i sjøen, vil påføre samisk kultur og næringsvirksomhet uopprettelig skade. Sametinget vil vise til utviklingen i arbeidet med lukkede oppdrettsanlegg som er kommet langt, og at nyetableringer av oppdrettsanlegg bør basere seg på denne teknologien fremover. Friere tilgang til å drive matfiskoppdrett i landbaserte eller i lukkede sjøbaserte anlegg er positivt, så fremt disse anleggene ikke legges på lokaliteter hvor villfisk gyter eller hindrer tradisjonell bruk av området. Videre må dette også sees i sammenheng med oppdrettsnæringas behov for fiskefôr og avfall under oppdrettslokalitetene. Fiskefôr som utvikles av fiskestammer og avfall fra oppdrettsanlegg påvirker økosystemet i havet. Det er derfor behov for forskning på forholdene mellom uttak av fisk til fôr, avfall fra oppdrett og påvirkningen på de naturlige fiskebestandene i havet. Sametinget mener det bør settes krav om tette flytende anlegg ved tildeling av konsesjoner, herunder også "grønne" konsesjoner. Ved utvidelse av konsesjon utover 3000 m³ må det være et absolutt krav om konsekvensutredning, spesielt i regioner med nasjonale laksefjorder.

Også de økende innskrenkingene i sjølaksefisket representerer en trussel mot det tradisjonelle sjølaksefisket. Med kravet fra Russland om redusert fangst av laks som gyter på Kolahalvøya, er spesielt sjølaksefiskerne i Varangerfjorden utsatt for å miste rettighetene til å drive sjølaksefiske.

Sametinget vil konsultere med regjeringen i arbeidet med melding om vekst i norsk lakse- og ørretoppdrett.

Saken ble avsluttet 05.03.15 kl. 16.30

Ášši/Sak 011/15	Sametingets plenum
-----------------	--------------------

Ášši/Sak 002/15	Nærings- og kulturkomiteen
-----------------	----------------------------

Sametingets innspill til jordbruksforhandlingene 2015

	Arkivsaknr. 14/6541
--	------------------------

Behandlinger

Politisk nivå	Møtedato	Saksnr.
Sametingsrådet	22.01.15	SR 014/15
Nærings- og kulturkomiteen	2. – 3.03.15	
Sametingets plenum	4. – 6.03.15	SP 011/15

I Vedlegg

Nr.	Dok. dato	Avsender/Mottaker	Tittel
-----	-----------	-------------------	--------

II Forslag og merknader

Sametingsrådets forslag til innstilling:

Jordbruket spiller en betydelig rolle som grunnlag for sysselsetting, verdiskaping, produksjon av matvarer og som grunnlag for bosetting i samiske områder. Jordbruket spiller også en viktig rolle i å videreføre samisk språk og kulturtradisjon. Sametinget er opptatt av at jordbruksnæringen har gode rammebetingelser for sin drift og utvikling.

Levende bygder er den beste garantien for at samisk kultur og språk får en sikker fremtid. Å sikre dagens bruksstruktur og opprettholde sysselsettingen i næringen og øke lønnsomheten er avgjørende for å opprettholde levende bygder. Derfor er det viktig for Sametinget å jobbe for et styrket driftsgrunnlag i det samiske jordbruket. Sametinget har som langsiktig mål å øke

syssetningen og produksjonen i næringen.

Jordbruket i samiske områder har et potensial til å utvikle seg. I enkelte kommuner ligger det store dyrkede arealer som ikke er i bruk, men som med enkle grep kan settes i produksjon igjen. Dagens anlegg - meierier, slakterier etc - har kapasitet til å øke produksjonen. Et annet fortrinn er det arktiske klimaet og arktiske produkter.

Det har de siste årene vært en svært bekymringsfull utvikling for jordbruksnæringen i de samiske områdene. I Finnmark fylke er det en markant nedgang i antall bruk fra 2004 til 2014 fra 421 jordbruksbedrifter til 326 jordbruksbedrifter. Det er en nedgang på 23 %. I Finnmark er det rundt 109 melkeprodusenter igjen. I Troms er nedgangen enda større fra 1397 bruk i 2004 til 964 bruk i 2014, som utgjør 31 %. Nedgangen i antall bruk er ekstra bekymringsfull ettersom jordbruksmiljøene allerede er små sammenliknet med jordbruket på landsbasis. I flere kommuner i samiske områder er jordbruket sterkt svekket ved at det er få produsenter igjen. Nedgangen vil også få negative konsekvenser for matproduksjonen, meierier, slakterier, videreførelingsanlegg og for handelsstanden i de samiske bosetningsområdene. En ytterligere nedgang i jordbruket vil derfor utfordre det samiske næringslivet og true næringen som en betydningsfull kultur- og språkarena.

En viktig forutsetning for å lykkes i å snu den negative trenden i jordbruket i samiske områder er at det etableres samarbeid på tvers av sektorer. Et godt eksempel i den sammenheng er samarbeidsprosjektet mellom kommunene Kautokeino, Karasjok og Porsanger, Innovasjon Norge Finnmark, Sametinget og Fylkesmannens landbruksavdeling. Målsetningen har vært at jordbruket i disse tre kommunene skal sikres økt rekruttering, bedre utnyttelse av bygninger, forbedret økonomi og effektivitet og økt aktivitet innen tilleggsnæringer. Sametinget ser viktigheten av å ta lærdom av slike prosjekter og at det bør vurderes å etablere statlige støtteordninger for gjøre det mulig å innføre liknende tiltak i andre samiske områder.

For Sametinget er det viktig å videreføre de virkemidlene som er i jordbruksavtalen i dag. Landbrukspolitikken må være forutsigbar siden de investeringer som gjøres i jordbruket gjelder for flere tiår framover. Foruten de punktene som er nevnt nedenfor må markedsordningen, fraktordningen og ferie- og fritidsordningen videreføres og satsene økes. Det er også viktig å opprettholde tollvernet slik det er i dag. Det er dyrere å produsere mat i nord enn ellers i Europa. Importvern er en av forutsetningene for å opprettholde det jordbruket vi har i samiske områder. Sametinget er skeptisk til å endre melkekvoteordningene og sonene for melk. Sametinget frykter for at en sammenslåing av soner og ordninger vil gå ut over utkantområder og områder som ikke har så gode vilkår å drive jordbruk i.

Sametinget vil at landbruksmyndighetene bedrer jordbruksnæringens rammebetingelser, og på den måten bidra til levende samiske miljøer og levende bygder. En god landbrukspolitikk er også en god distriktspolitikk i samiske områder. Landbruksmyndighetene må sette i verk flere tiltak som særlig sikrer mot å styrke mulighetene for jordbruk i de samiske områdene. Jordbruket har stor betydning for å opprettholde og utvikle samisk kultur. Dette innspillet til tiltak i jordbruksforhandlingene vurderes derfor som svært viktige for det samiske samfunnet både i samfunnspolitisk og næringspolitisk forstand.

Sametinget fremmer følgende innspill til jordbruksavtaleforhandlingene for 2015:

1. Produksjonsmål for jordbruk i samiske områder

Stortingets mål om å øke jordbruksproduksjonen i landet med 1 % må også gjelde for jordbruk i samiske områder. Produksjonsmålet må gi økning både i storfenæringen og småfenæringen i samiske områder. En økning i verdiskapingen i jordbruksnæringen vil også gi positive utslag innenfor samvirkevirksomhetene og i næringslivet som helhet.

Det gjelder å sikre jordbruket i samiske områder og øke verdiskapingen i jordbruket. Det grovforbaserte husdyrholdet må være grunnlaget for jordbruk i samiske områder.

2. Lønnsomhet

I jordbruksforhandlingene for 2015 må produksjonstilleggene videreføres med samme profil som i dag. En grunnleggende forutsetning for jordbrukets eksistens og utvikling er at lønnsomheten i jordbruket er god og at den i størst mulig grad er konkurransedyktig i forhold til andre yrkesgrupper. Slik er det dessverre ikke i dag. Næringen bærer av den grunn preg av stadige bruksnedleggelse og manglende rekruttering. For at bondeyrket skal anses attraktivt og interessant å satse på er det en forutsetning at det regnes som økonomisk lønnsomt. Den store inntektsforskjellen mellom jordbruket og andre næringer må derfor reduseres. Økt avløsertilskudd må prioriteres høyt i årets jordbruksforhandlinger. Inntektsgrunnlaget må styrkes slik at det er mulig å ha bondeyrke som eneyrke med en akseptabel inntekt. Dette vil gjøre næringen attraktiv for unge mennesker og vil være avgjørende for rekruttering av ungdom til bondeyrket.

Lønnsomhet på småbruk sikres med blant annet produksjonsstøtte. Strukturrasjonaliseringen er nå kommet så langt at det i mange områder ikke lenger er mulig å øke produksjonen med basis i gårdens ressurser. Det vil derfor være riktig med økt produksjonsstøtte for å sikre lønnsomhetsutviklingen på de minste brukene.

Det skal være mulig å kombinere jordbruk med andre næringer, eksempelvis fiske, utmarksbruk eller turistvirksomhet ettersom denne typen kombinasjonsnæring har sitt grunnlag i tradisjonell samisk jordbruk. Derfor må det også vurderes hvordan lønnsomhet skal økes for de som ikke ønsker å satse på bondeyrket som eneyrke. Denne driftsformen er en viktig del næringstilpasningen i samiske områder.

Sametinget ser på det som svært viktig å opprettholde samvirkeforetakene for å opprettholde et desentralisert jordbruk. Bøndene får mer makt til å påvirke markedet, og mer stabile og forutsigbare rammevilkår. Samvirkeorganisering fører til at bøndene får bedre pris for varene de leverer. Det sikrer også lik pris for lik kvalitet for alle produsenter uavhengig av størrelse og avstand til slakterier og meierier.

Den grovfor baserte produksjonen må prioriteres. Melkeproduksjonen og saueholdet er bærebjelken for jordbruket i samiske områder. Saueholdet utnytter utmarka på en optimal måte, og må sikres en positiv økonomisk utvikling. Produksjonstilskudd er avgjørende for lønnsomheten. Selv om områdene i Troms og Finnmark har høyere satser enn resten av landet legges det ned flere og flere bruk. God lønnsomhet vil gjøre jordbruksnæringen mer attraktiv. Tilskuddssatsene for areal, melk og kjøtt må heves i Troms og Finnmark.

Videre bør det vurderes å innføre særskilte støtteordninger for arktisk landbruk. Dette må gjøres samtidig som det innføres tiltak for å øke markedsføringen av produkter fra arktisk jordbruk. Det arktiske klimaet er en styrke fordi mat dyrket i slike omgivelser har mindre behov for sprøytemidler, og er av den grunn forbundet med kvalitet, renhet og sikkerhet.

3. Investeringer

En spesiell utfordring i Troms og Finnmark er at byggekostnadene synes å være høyere enn i resten av landet. Det foreligger ikke noen statistikk over det, men sammenlikningergjort i 2011 viser at sammenliknbare byggeprosjekt i Troms og Trøndelag viser en prisforskjell på mellom 20 og 35 %.

Mange av driftsbygningene har behov for større vedlikeholdsarbeid, og det er dermed behov

for økt investeringsstøtte. Et annet forhold er at det fra 2024 ikke lenger vil være tillatt å ha båsfjøs. Fortsatt er det flest båsfjøs i Troms og Finnmark og derfor haster det med omlegging fra båsfjøs til løsdriftsfjøs. Det tilsier at prosentsetsatsen for investeringsstøtte må endres. Dette gjelder spesielt unge etablerere som ofte ikke har klart å bygge opp egenkapital. Andelen tilskudd til unge må løftes slik at den er 10 % høyere i samiske områder enn tilfellet er i dag.

Jordbruket har behov for nye dyrkningsarealer, og investeringstilskudd til nydyrking og grøfting må prioriteres.

Jordbruksnæringen har i tidligere tider hatt muligheter for fondsavsetning i jordbruket som skulle brukes til fremtidige investeringer i bygg. Dette må innføres på nytt igjen. Fondsavsetning vil gjøre det mulig å planlegge fremtidige investeringer på en bedre måte. Samtidig ville det ha gitt forutsigbarhet i skatteplanleggingen.

4. Rekruttering av unge

En fjerdedel av bøndene i Troms og Finnmark er over 60 år. Det vil derfor være stort behov for nyrekruttering til landbruket for å forhindre ytterligere nedgang i antall bruk.. Det må være et mål å få gjennomsnittsalderen ned, men en forutsetning for dette er at lønnsomheten i jordbruket må heves. En etableringspakke for unge kan være en vei å gå. En slik pakke kan inneholde kompetanse, etableringskvote for melk og gunstige investeringsordninger. Rekruttering til næringa krever dessuten gode kompetanse- og utdanningstilbud.

Det må etableres en ordning med gratis etableringskvote for melk for unge som vil starte med gård. De må ofte investere i produksjonsarealer, besetning, redskaper og bygninger. Når disse i tillegg må kjøpe melkekvote er det vanskelig å få det til å gå økonomisk.

I Finnmark er det gjennomført en trainee-ordning i jordbruket der unge fikk blant annet opplæring på foreldrenes gård. En av hensiktene var å stimulere yngre generasjoner til å overta gård. I følge en evaluering utført av Nordlandsforskningen i 2014 viser den at denne opplæringsmodellen har fungert godt for deltakerne i prosjektet. Sametinget mener at en slik ordning må kunne etableres som en fast ordning innenfor jordbruksavtalen.

5. Melkeproduksjon

Utfordringen for melkeproduksjonen er å sikre at inntektene holder tritt med kostnadsøkningen. Inntektsøkningen har sakkett akterut i flere år og det må til et stort løft i tilskuddssatsene for melk. En inntektsøkning vil kunne forhindre at flere melkebruk legges ned. Ordningen med fylkesvise melkekvoter må videreføres.

Gjennomsnittsstørrelsen på melkebrukene har økt hvert år. Økningen har i hovedsak skjedd ved at mer leiejord er tatt i bruk. I Troms utgjør leiejord nærmere 60 % av brukets driftsgrunnlag. Det skaper usikre driftsforhold og noe uforutsigbare leieforhold.

Sanering av sykdommer på geit er på det nærmeste gjennomført. For geitenæringen er det avgjørende med høyere pris på melk for å sikre god økonomi i produksjonen av geitmelk.

6. Sauenæringen

Sauenæringen er en arealkrevende næring hvor utnyttelsen av utmarka har vært avgjørende for det økonomiske resultatet. Samisk sauedrift møter en rekke utfordringer i dag. Ved siden av manglende lønnsomhet, er tap på grunn av rovdyr de største utfordringer for samisk sauedrift. I landbruket er det nødvendig å ha langsiktige og forutsigbare støtteordninger som sikrer at

husdyr kan gå på utmarksbeite.

Villsauproduksjonen har de senere årene tatt seg kraftig opp, og i enkelte områder har man lagt stor innsats i videreforedling av villsau. For mange har dette betydd å gå tilbake til de sauerasene som "naturlig" hørte til i ens eget område. Denne sauerasen synes å være godt tilpasset til kaldere klima. Villsau på beite står noe bedre i mot rovvilt enn vanlig sau, men den gir lavere vekt pr dyr. En tilpasning av beitedyr er viktig i et fremtidig landbruk, og det bør settes i gang tiltak for å gjøre villsau til et reelt og lønnsomt alternativ i områder som denne sauerasen passer spesielt bra.

7. Sametingets tilskuddsordninger til næringsutvikling.

Regjeringen avviklet overføringen til Sametinget med virkning fra 2015. Foruten de ordinære investeringsmidlene på 2,0 millioner kroner ble også støtten på 2,0 millioner kroner til prosjektet Arktisk landbruk kuttet. Overføringen på 2,0 millioner kroner må innføres på nytt igjen for å utvikle det samiske jordbruket og for å kunne jobbe videre med arktisk landbruk. Produkter fra arktisk landbruk har et stort potensial både med tanke på kvalitet og som en merkevare fra arktiske områder. Det gjelder å legge til rette for å profilere og markedsføre arktisk landbruk. Sametingets midler er i mange saker avgjørende for at bøndene velger å bygge ut. Det samme forholdet gjør seg gjeldende når Innovasjon Norge skal avgjøre saker der Sametinget også står som finansør.

Midlene til arktisk landbruk fram til 2014 gjorde det mulig å sette i gang større prosesser innen jordbruksnæringen i nord. Et av disse var arbeidet med å få i stand en merkevare for arktiske landbruksprodukter. Et slikt arbeid er avgjørende for å lykkes med å profilere arktiske produkter. Et av målene for denne satsningen er at arktisk kvalitet skal bli et konkurransefortrinn for landbruket i landsdelen. Et annet mål er å øke verdiskapingen i landbruket. Sametinget vil at avtalepartene setter av midler til oppfølging av satsningen på arktisk landbruk.

8. Sametingets rolle i landbrukspolitikken

I stortingsmelding om landbruks- og matpolitikk, St.meld. nr. 9 Velkommen til bords (2011-2012) er de overordnede målsetninger bl.a. matvaresikkerhet, landbruk over hele landet, økt verdiskaping og bærekraftig landbruk. Stortingets behandling av meldingen danner grunnlaget for landbrukspolitikken, og Sametinget ønsker å være en viktig premissgiver for å sikre og styrke jordbruksnæringens rammebetingelser i samiske områder.

Sametingets finner det naturlig at i oppfølgingen av meldingen styrkes Sametingets rolle i landbrukspolitikken.

Sametinget må få utvidede roller innen ulike samiske fagområder, samt utvikle konsultasjonsavtalen for landbrukssektoren. Sametinget ønsker å få mulighet til å bidra til at jordbruksnæringens rammebetingelser sikres og styrkes, og på den måten følge opp våre forpliktelser overfor næringen, blant annet ansvaret Sametinget har for levende samiske bygder.

Statens landbrukspolitik overfor samene samsvarer ikke etter Sametingets syn med de folkerettslige forpliktelsene som Norge har påtatt seg ovenfor samene som urfolk.

Forhold som ikke er direkte forhandlingssak

9. Rovdyr som trussel for saueneæringen

Det høye tallet på rovdyr er til hinder for å sikre en positiv utvikling i saueneæringen. Norsk rovdyrpolitikk har direkte virkning på det økonomiske resultatet i sauholdet. Rovviltforliket innebærer at det skal være både beitedyr og rovvilt i utmarka. Etter Sametingets syn er denne målsetningen vanskelig forenelig med en bærekraftig sauedrift.

Sametinget mener derfor at tallet på rovdyr må reduseres hvor dette er nødvendig av hensyn til jordbruksinteresser. Samtidig ser Sametinget behov for at fellingstillatelser skal gis raskere enn tilfellet er i dag og at skadedyr skal tas ut fortere.

Nærings- og kulturkomiteen - 002/15

NKK - vedtak:

Nærings- og kulturkomiteens innstilling

Innledning

Sametingets nærings- og kulturkomité har behandlet sak 11/15 Sametingets innspill til jordbruksforhandlingene 2015.

Merknader

Merknad fra medlemmene fra Arbeiderpartiet (AP) Mariann Wollmann Magga, Marit Kirsten A. Gaup og Per Mathis Oskal, medlemmene i Norske samers riksforbund (NSR) Mathis Nilsen Eira, Ole Mathis Hetta og Nora Marie Bransfjell, medlemmet fra Norske samers riksforbund/Samefolkets parti (NSR/SÁB) Christina Henriksen, medlemmet fra Árja Inger Eline Eriksen, medlemmet fra Nordkalottfolket Kjetil Romsdal, medlemmet fra Flyttsamelista Per A. Bæhr, medlemmet fra Samer sørpå Marie Therese N. Aslaksen og medlemmet fra Fastboendes liste Nils Anders Rasmus:

Komiteen, med unntak av medlemmet fra Fremskrittspartiet, beklager på det sterkeste at overføringer i jordbruksforhandlingene for tiltaket arktisk landbruk til de tre nordligste fylkene og Sametinget ble tatt ut av jordbruksavtalen 2014

Regjeringen la i sin politiske plattform vekt på nettopp arktisk landbruk, og det er dermed høyst beklagelig at tiltaket ikke lenger støttes med overføringer over jordbruksavtalen.

Forslag

Forslag 1

Forslag fra Arbeiderpartiet (AP), NSR, NSR/SÁB, Árja, Nordkalottfolket, Samer sørpå:

Nye avsnitt etter 5. avsnitt:

Sametinget ser at det foreligger behov for at det på forvaltningsnivå etableres mekanismer som muliggjør samarbeid mellom de ulike næringene jordbruk, reindrift og utmarknæring og -høsting . Disse næringene har felles utfordringer med hensyn til arealbruk/beiteområder, rovdyr og motorferdsel.

Bo- og driveplikten anses som viktig for å opprettholde bosetning i samiske områder. Bo- og driveplikten forplikter de som erverver jordbrukseiendom om å bosette seg på eiendommen og drive denne over en angitt periode. Dette forhindrer spekulasjoner i kjøp av eiendom for videresalg. Bo- og driveplikten er med på å opprettholde kulturlandskapet og er med på å bevare bosettingen. Av den grunn må intensjonene i gjeldende lovverk om bo- og driveplikt videreføres.

Siste setning i 2. punkt erstattes med nytt 3. punkt (tilleggsforslag):

Arktisk landbruk

Det arktiske landbruket må vies større plass i avtalesammenheng. Det er forbundet med større kostnader å dyrke matvarer i arktiske områder, grunnet kortere vekstsesong og lengre transport av varene til markedet. Dette må kompenseres i jordbruksavtalen.

Fordelen med matvaredyrking i arktiske områder er bedre kvalitet på produktene grunnet at området er mindre utsatt for globale forurensninger. Bedre kvalitet skulle tilsi mulighet for en annen prisfastsetting av varene.

Det arktiske klimaet er en styrke i landbruket fordi mat dyrket i slike omgivelser har mindre behov for sprøytemidler, og er av den grunn forbundet med kvalitet, renhet og sikkerhet. Økologisk mat og lokale råvarer blir stadig mer etterspurt av dagens forbruker. Av den grunn er det viktig å fremme arktisk landbruk som et særlig varemerke.

Det er nødvendig å innføre særskilte støtteordninger for å videreutvikle arktisk landbruk. Dette må gjøres samtidig som det innføres tiltak for å øke markedsføringen av produkter fra arktisk landbruk.

Overskrift i 4. punkt endres til: Rekruttering av kvinner og unge

Første avsnitt i punkt 4 erstattes med:

På landsbasis utgjør 14,8 % av bøndene kvinner (SSB 2013). Samme tall for Troms og Finnmark forteller at henholdsvis 18,7 % og 24,1 % av bøndene er kvinner. Samtidig viser tall at gjennomsnittsalderen på bøndene er økende og at en fjerdedel av bøndene i Troms og Finnmark er over 60 år. Sametinget ser derfor et tydelig behov for å iverksette aktive tiltak som får kvinner og unge til å satse på landbruk. En etableringspakke for kvinner og unge kan være en vei å gå for å heve lønnsomheten i yrket. En slik pakke kan inneholde kompetanse, etableringskvote for melk og gunstige investeringsordninger. Rekruttering til næringa krever dessuten gode kompetanse- og utdanningstilbud.

Stimuleringstiltak for etablering av mindre moderne fjøs og økologisk drift vil kunne gjøre det mer attraktivt for kvinner og unge til å jobbe som bonde.

Nye avsnitt etter siste setning i punkt 9:

Sametinget er bekymret over myndighetenes krav med hensyn til avbøtende tiltak for å redusere rovdyrangrep, der det kreves ytterligere gjeting av beitedyr, inngjerding av beitedyr og tidligere nedhenting av dyr fra utmarksbeitene. Dette gir betydelig merarbeid i beitenæringen. Samtidig svekkes inntektsgrunnlaget i og med at mer av arealgrunnlaget må brukes til innmarksbeiter. Beitedyr blir i tillegg mer utsatt for parasittangrep dersom de over lengre tid må oppholde seg på begrensede områder, noe som inngjerdene beiter utgjør.

Beitedyr utgjør et viktig grunnlag for en allsidig matproduksjon i bygdene, og beitedyr skal ikke utgjøre ernæringsgrunnlaget for fredete rovdyr.

Komiteens tilrådning

Komiteen har ikke flere merknader eller forslag og råder Sametinget å vedta følgende:

Sametinget støtter for øvrig sametingsrådets forslag til innstilling.

Sametingets plenum - 011/15

Forslag 2, representant Arthur Tørfoss, Fremskrittspartiet

Sametingets innspill til jordbruksforhandlingene 2015

Ordningen med jordbruksforhandlinger har eksistert siden 1950 tallet.

Jordbruksavtalen regulerer blant annet

- målpris på råvarer som korn, melk, egg og kjøtt fra svin og lam
- soneinndeling for produksjonstilskudd
- bøndernes inntekt
- samt produksjonsmål

2.desember 2011 ble det lagt frem en ny stortingsmelding for landbruket.

Da hadde det gått nærmere 10 år siden forrige melding om landbrukspolitikken hadde vært behandlet. Og i denne perioden har det vært store endringer i norsk landbruk

Hvert år legges det ned nærmere 1.000 gårdsbruk (nesten 2-3 gårdsbruk daglig), og over 36.000 gårdsbruk står tomme.

Litt over 44.000 gårdsbruk søkte om produksjonstilskudd i 2011; dette representerer om lag 53.000 ansatte i primærproduksjonen. Imidlertid er det knappe 13-14 prosent av disse som faktisk driver med landbruk på heltid, over 2/3 henter hovedinntekten sin utenfor næringen.

Dette gir et bilde av at vi produserer mat i Norge på dugnad.

Vi opererer i dag med et system som sikrer oss en selvforsyningsgrad på knappe 41-44 prosent for basisråvarer fra norsk landbasert landbruk. Og det samtidig som vi overfører over

17 milliarder årlig til landbruket. Ca 61 prosent av bondens årsinntekt anses for å være offentlige overføringer.

Samtidig eksporterer vi fra en annen primærnæring; nemlig fiskeri og havbruk for nærmere 55 milliarder kroner årlig, noe som utgjør om lag 38 millioner fiskemåltid hver dag.

Dette regnes ikke med i selvforsyningsgraden, men Sametinget er av den formening at fisk også er mat.

Frem til 2005 hadde også fiskeri mye av det rigide reguleringsystemet som landbruket har, men etter dereguleringen har næringen selv sett sitt potensiale gjennom lønnsomhetsvurderinger og forsøker hele tiden å være innovative og ekspandere produksjonen

Vi har i dag en handelslekkasje til Sverige på nærmere 11 milliarder årlig ifølge SSB, hvorav ca ½ kan relateres til matvarer. Dette rammer spesielt landbruks- og næringsmiddelindustrien på Østlandet.

Sametinget mener at dagens landbrukspolitikk er overmoden for endringer og vil i størst mulig grad fokusere på å legge til rette for at den som ønsker å være næringsutøver innen landbruket på heltid skal ha de beste rammevilkår for å kunne klare dette.

Sametinget mener at det viktigste må være å legge til rette for lønnsomhet i landbruket og heller nedtone distriktpolitiske hensyn for å sikre bosettingen rundt omkring.

Sametinget mener at for å nå disse målene må en foreta en deregulering av landbruket for å sikre næringsutøverne faktisk og juridisk rådighet over egen eiendom samt fjerne restriksjoner på produksjonen slik som dagens kvotetak representerer.

Skal vi i Norge kunne ha et landbruk som er lønnsomt og som kan konkurrere opp imot våre nærmeste naboland så må kursen på landbrukspolitikken endres drastisk og det må skje nå.

Det er mye bedre at vi selv starter denne prosessen enn at vi blir oss fortalt å gjøre det av andre når en ser utviklingen i EU og med tanke på WTO forhandlingene.

Med dette som bakgrunn fremmer sametinget følgende innspill til jordbruksforhandlingene 2015:

- Justere periodiseringen av jordbruksoppgjøret til å følge kalenderåret, og at forhandlingene kommer inn som en del av budsjettprosessen.
- Bedre rammevilkårene for bønder som ønsker å satse som selvstendig næringsdrivende på heltid
- Fremme forslag om nødvendige lovendringer slik at bo- og driveplikten og prisreguleringen av landbrukseiendom kan oppheves.
- Endring av jordlovens bestemmelser om delingsforbud.
- Utvide muligheten for valgfrie organisasjonsformer innen landbruket (jordbruk og skogbruket) med hensyn til drift
- Endre innretning av produksjonstilskudd for husdyr fra dagens

nivådifferensiering til lik produksjonsstøtte pr dyr

- Endre regelverket for samdrifter, slik at fleksibiliteten blir større og at mulighetene for en variert og allsidig bruksstruktur blir bedre.
- Oppheve de geografiske begrensningene og antall deltakere for deltakelse i samdrifter.
- Oppheve kvotetak innen produksjon
- Tillate demonstrasjonssalg og servering ved besøk i produksjonslokaler eller i tilknytning til disse.
- Bidra til at arbeidet med utvikling av nisje- og spesialprodukter i landbruket samt markedsføring av disse, intensiveres.
- Økt satsing på bioenergi innen landbruket

Sametinget ønsker et rikt plante- og dyreliv i Norge. Det bør søkes opprettholdt en bestand av ørn, jerv, bjørn og gaupe. Forvaltningen av denne må skje lokalt der en har forutsetning for å vurdere situasjonen, og derfor må prioriterte rovdyrsoner avvikles.

Nødvergeretten som nå gjelder for angrep på hund, bør i tillegg gjelde når rovdyr kommer inn på innmark og ikke lar seg skremme bort. Det bør legges samme tolkning til grunn for benyttelse av nødvergeretten overfor bjørn som det er for andre rovdyr.

Sametinget vil be Stortinget:

- Oppheve kjerneområdet for rovdyr
- Opprettholde lokal forvaltning av vilt
- La lokale myndigheter ha ansvaret for rovdyrforvaltningen
- Sørge for at grensekryssende rovdyr regnes med i den norske bestandsmålsettingen
- Sørge for at det skal gis full erstatning til grunneiere, næringsdrivende eller andre som lider tap som følge av statens overordnede rovdyrforvaltning

Sørge for at det innføres kvotejakt der hvor dette ikke truer den totale bestandens overlevelse

Saken påbegynt 05.03.15 kl. 16.30

III Votering

Av 39 representanter var 33 til stede. Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

- Forslag 2 ble forkastet med 31 stemmer. 2 stemte for.
- Nærings- og kulturkomiteens forslag 1 ble vedtatt med 31 stemmer mot 2 stemmer.
- Komiteens tilråding ble vedtatt med 31 stemmer. 2 stemte for.

IV Protokolltilførsler

Det ble ikke fremmet noen protokolltilførsler i saken.

V Taleliste og replikkordskifte

	Innlegg	Replikk
1	Nora Marie Bransfjell, saksordfører	
2	Inger Eline Eriksen	
3	Marit Kirsten A. Gaup	
4	Knut Inge Store	
5	Arthur Johan Tørfoss	Hartvik Hansen
		Vibeke Larsen
		Mariann Wollmann Magga
	Arthur Johan Tørfoss	
6	Vibeke Larsen	
7	Per A. Bæhr	Mariann Wollmann Magga
		Inger Eline Eriksen
		Marit Kirsten A. Gaup
	Per A. Bæhr	
8	Christina Henriksen	
9	Silje Katrine Muotka	Inger Eline Eriksen
		Mariann Wollmann Magga
	Silje Katrine Muotka	
10	Beaska Niillas	
11	Kjetil Romsdal	
12	Mathis Nilsen Eira	
13	Tor Gunnar Nystad	
14	Hartvik Hansen	Marit Kirsten A. Gaup
	Hartvik Hansen	
15	Jovna Zakarias Dunfjell	
16	Mariann Wollmann Magga	
17	Nora Marie Bransfjell, saksordfører	

SP - vedtak:

VI Sametingets vedtak

Jordbruket spiller en betydelig rolle som grunnlag for sysselsetting, verdiskaping, produksjon av matvarer og som grunnlag for bosetting i samiske områder. Jordbruket spiller også en viktig rolle i å videreføre samisk språk og kulturtradisjon. Sametinget er opptatt av at jordbruksnæringen har gode rammebetingelser for sin drift og utvikling.

Levende bygder er den beste garantien for at samisk kultur og språk får en sikker fremtid.

Å sikre dagens bruksstruktur og opprettholde sysselsettingen i næringen og øke lønnsomheten er avgjørende for å opprettholde levende bygder. Derfor er det viktig for Sametinget å jobbe for et styrket driftsgrunnlag i det samiske jordbruket. Sametinget har som langsiktig mål å øke sysselsettingen og produksjonen i næringen.

Jordbruket i samiske områder har et potensial til å utvikle seg. I enkelte kommuner ligger det store dyrkede arealer som ikke er i bruk, men som med enkle grep kan settes i produksjon igjen. Dagens anlegg - meierier, slakterier etc - har kapasitet til å øke produksjonen. Et annet fortrinn er det arktiske klimaet og arktiske produkter.

Det har de siste årene vært en svært bekymringsfull utvikling for jordbruksnæringen i de samiske områdene. I Finnmark fylke er det en markant nedgang i antall bruk fra 2004 til 2014 fra 421 jordbruksbedrifter til 326 jordbruksbedrifter. Det er en nedgang på 23 %. I Finnmark er det rundt 109 melkeprodusenter igjen. I Troms er nedgangen enda større fra 1397 bruk i 2004 til 964 bruk i 2014, som utgjør 31 %. Nedgangen i antall bruk er ekstra bekymringsfull ettersom jordbruksmiljøene allerede er små sammenliknet med jordbruket på landsbasis. I flere kommuner i samiske områder er jordbruket sterkt svekket ved at det er få produsenter igjen. Nedgangen vil også få negative konsekvenser for matproduksjonen, meierier, slakterier, videreforedlingsanlegg og for handelsstanden i de samiske bosetningsområdene. En ytterligere nedgang i jordbruket vil derfor utfordre det samiske næringslivet og true næringen som en betydningsfull kultur- og språkarena.

En viktig forutsetning for å lykkes i å snu den negative trenden i jordbruket i samiske områder er at det etableres samarbeid på tvers av sektorer. Et godt eksempel i den sammenheng er samarbeidsprosjektet mellom kommunene Kautokeino, Karasjok og Porsanger, Innovasjon Norge Finnmark, Sametinget og Fylkesmannens landbruksavdeling. Målsetningen har vært at jordbruket i disse tre kommunene skal sikres økt rekruttering, bedre utnyttelse av bygninger, forbedret økonomi og effektivitet og økt aktivitet innen tilleggsnæringer. Sametinget ser viktigheten av å ta lærdom av slike prosjekter og at det bør vurderes å etablere statlige støtteordninger for gjøre det mulig å innføre liknende tiltak i andre samiske områder.

Sametinget ser at det foreligger behov for at det på forvaltningsnivå etableres mekanismer som muliggjør samarbeid mellom de ulike næringene jordbruk, reindrift og utmarknæring og -høsting . Disse næringene har felles utfordringer med hensyn til arealbruk/beiteområder, rovdyr og motorferdsel.

Bo- og driveplikten anses som viktig for å opprettholde bosetning i samiske områder. Bo- og driveplikten forplikter de som erverver jordbrukseiendom om å bosette seg på eiendommen og drive denne over en angitt periode. Dette forhindrer spekulasjoner i kjøp av eiendom for videresalg. Bo- og driveplikten er med på å opprettholde kulturlandskapet og er med på å bevare bosettingen. Av den grunn må intensjonene i gjeldende lovverk om bo- og driveplikt videreføres.

For Sametinget er det viktig å videreføre de virkemidlene som er i jordbruksavtalen i dag. Landbrukspolitikken må være forutsigbar siden de investeringer som gjøres i jordbruket gjelder for flere tiår framover. Foruten de punktene som er nevnt nedenfor må markedsordningen, fraktordningen og ferie- og fritidsordningen videreføres og satsene økes. Det er også viktig å opprettholde tollvernet slik det er i dag. Det er dyrere å produsere mat i nord enn ellers i Europa. Importvern er en av forutsetningene for å opprettholde det jordbruket vi har i samiske områder. Sametinget er skeptisk til å endre melkekvoteordningene og sonene for melk. Sametinget frykter for at en sammenslåing av soner og ordninger vil gå ut over utkantområder og områder som ikke har så gode vilkår å drive jordbruk i.

Sametinget vil at landbruksmyndighetene bedrer jordbruksnæringens rammebetingelser, og på den måten bidra til levende samiske miljøer og levende bygder. En god landbrukspolitikk er også en god distriktspolitikk i samiske områder.

Landbruksmyndighetene må sette i verk flere tiltak som særlig sikter mot å styrke mulighetene for jordbruk i de samiske områdene. Jordbruket har stor betydning for å opprettholde og utvikle samisk kultur. Dette innspillet til tiltak i jordbruksforhandlingene vurderes derfor som svært viktige for det samiske samfunnet både i samfunnspolitisk og næringspolitisk forstand.

Sametinget fremmer følgende innspill til jordbruksavtaleforhandlingene for 2015:

1. Produksjonsmål for jordbruk i samiske områder

Stortingets mål om å øke jordbruksproduksjonen i landet med 1 % må også gjelde for jordbruk i samiske områder. Produksjonsmålet må gi økning både i storfenæringen og småfenæringen i samiske områder. En økning i verdiskapingen i jordbruksnæringen vil også gi positive utslag innenfor samvirkevirksomhetene og i næringslivet som helhet.

Det gjelder å sikre jordbruket i samiske områder og øke verdiskapingen i jordbruket. Det grovforbaserte husdyrholdet må være grunnlaget for jordbruk i samiske områder.

2. Lønnsomhet

I jordbruksforhandlingene for 2015 må produksjonstilleggene videreføres med samme profil som i dag. En grunnleggende forutsetning for jordbrukets eksistens og utvikling er at lønnsomheten i jordbruket er god og at den i størst mulig grad er konkurransedyktig i forhold til andre yrkesgrupper. Slik er det dessverre ikke i dag. Næringen bærer av den grunn preg av stadige bruksnedleggelse og manglende rekruttering. For at bondeyrket skal anses attraktivt og interessant å satse på er det en forutsetning at det regnes som økonomisk lønnsomt. Den store inntektsforskjellen mellom jordbruket og andre næringer må derfor reduseres. Økt avløsertilskudd må prioriteres høyt i årets jordbruksforhandlinger. Inntektsgrunnlaget må styrkes slik at det er mulig å ha bondeyrke som eneyrke med en akseptabel inntekt. Dette vil gjøre næringen attraktiv for unge mennesker og vil være avgjørende for rekruttering av ungdom til bondeyrket.

Lønnsomhet på småbruk sikres med blant annet produksjonsstøtte.

Strukturrasjonaliseringen er nå kommet så langt at det i mange områder ikke lenger er mulig å øke produksjonen med basis i gårdens ressurser. Det vil derfor være riktig med økt produksjonsstøtte for å sikre lønnsomhetsutviklingen på de minste brukene.

Det skal være mulig å kombinere jordbruk med andre næringer, eksempelvis fiske, utmarksbruk eller turistvirksomhet ettersom denne typen kombinasjonsnæring har sitt grunnlag i tradisjonell samisk jordbruk. Derfor må det også vurderes hvordan lønnsomhet skal økes for de som ikke ønsker å satse på bondeyrket som eneyrke. Denne driftsformen er en viktig del næringstilpasningen i samiske områder.

Sametinget ser på det som svært viktig å opprettholde samvirkeforetakene for å opprettholde et desentralisert jordbruk. Bøndene får mer makt til å påvirke markedet, og mer stabile og forutsigbare rammevilkår. Samvirkeorganisering fører til at bøndene får bedre pris for varene de leverer. Det sikrer også lik pris for lik kvalitet for alle produsenter uavhengig av størrelse og avstand til slakterier og meierier.

Den grovfor baserte produksjonen må prioriteres. Melkeproduksjonen og saueholdet er bærebjelken for jordbruket i samiske områder. Saueholdet utnytter utmarka på en optimal måte, og må sikres en positiv økonomisk utvikling. Produksjonstilskudd er avgjørende for lønnsomheten. Selv om områdene i Troms og Finnmark har høyere satser enn resten av landet legges det ned flere og flere bruk. God lønnsomhet vil gjøre jordbruksnæringen mer

attraktiv. Tilskuddssatsene for areal, melk og kjøtt må heves i Troms og Finnmark.

Videre bør det vurderes å innføre særskilte støtteordninger for arktisk landbruk. Dette må gjøres samtidig som det innføres tiltak for å øke markedsføringen av produkter fra arktisk jordbruk.

3. Arktisk landbruk

Det arktiske landbruket må vies større plass i avtalesammenheng. Det er forbundet med større kostnader å dyrke matvarer i arktiske områder, grunnet kortere vekstsesong og lengre transport av varene til markedet. Dette må kompenseres i jordbruksavtalen.

Fordelen med matvaredyrking i arktiske områder er bedre kvalitet på produktene grunnet at området er mindre utsatt for globale forurensninger. Bedre kvalitet skulle tilsi mulighet for en annen prisfastsetting av varene.

Det arktiske klimaet er en styrke i landbruket fordi mat dyrket i slike omgivelser har mindre behov for sprøytemidler, og er av den grunn forbundet med kvalitet, renhet og sikkerhet. Økologisk mat og lokale råvarer blir stadig mer etterspurt av dagens forbruker. Av den grunn er det viktig å fremme arktisk landbruk som et særlig varemerke.

Det er nødvendig å innføre særskilte støtteordninger for å videreutvikle arktisk landbruk. Dette må gjøres samtidig som det innføres tiltak for å øke markedsføringen av produkter fra arktisk landbruk.

4. Investeringer

En spesiell utfordring i Troms og Finnmark er at byggekostnadene synes å være høyere enn i resten av landet. Det foreligger ikke noen statistikk over det, men sammenlikningergjort i 2011 viser at sammenliknbare byggeprosjekt i Troms og Trøndelag viser en prisforskjell på mellom 20 og 35 %.

Mange av driftsbygningene har behov for større vedlikeholdsarbeid, og det er dermed behov for økt investeringsstøtte. Et annet forhold er at det fra 2024 ikke lenger vil være tillatt å ha båsfjøs. Fortsatt er det flest båsfjøs i Troms og Finnmark og derfor haster det med omlegging fra båsfjøs til løsdriftsfjøs. Det tilsier at prosentsatsen for investeringsstøtte må endres. Dette gjelder spesielt unge etablerere som ofte ikke har klart å bygge opp egenkapital. Andelen tilskudd til unge må løftes slik at den er 10 % høyere i samiske områder enn tilfellet er i dag.

Jordbruket har behov for nye dyrkningsarealer, og investeringstilskudd til nydyrking og grøfting må prioriteres.

Jordbruksnæringen har i tidligere tider hatt muligheter for fondsavsetning i jordbruket som skulle brukes til fremtidige investeringer i bygg. Dette må innføres på nytt igjen. Fondsavsetning vil gjøre det mulig å planlegge fremtidige investeringer på en bedre måte. Samtidig ville det ha gitt forutsigbarhet i skatteplanleggingen.

5. Rekruttering av unge og kvinner

På landsbasis utgjør 14,8 % av bøndene kvinner (SSB 2013). Samme tall for Troms og Finnmark forteller at henholdsvis 18,7 % og 24,1 % av bøndene er kvinner. Samtidig viser tall at gjennomsnittsalderen på bøndene er økende og at en fjerdedel av bøndene i Troms og Finnmark er over 60 år. Sametinget ser derfor et tydelig behov for å iverksette aktive tiltak som får kvinner og unge til å satse på landbruk. En etableringspakke for kvinner og unge kan være en vei å gå for å heve lønnsomheten i yrket. En slik pakke kan inneholde kompetanse, etableringskvote for melk og gunstige investeringsordninger. Rekruttering til næringa krever dessuten gode kompetanse- og utdanningstilbud.

Stimuleringstiltak for etablering av mindre og moderne fjøs og økologisk drift vil kunne gjøre det mer attraktivt for kvinner og unge til å jobbe som bonde.

Det må etableres en ordning med gratis etableringskvote for melk for unge som vil starte med gård. De må ofte investere i produksjonsarealer, besetning, redskaper og bygninger. Når disse i tillegg må kjøpe melkekvote er det vanskelig å få det til å gå økonomisk.

I Finnmark er det gjennomført en trainee-ordning i jordbruket der unge fikk blant annet opplæring på foreldrenes gård. En av hensiktene var å stimulere yngre generasjoner til å overta gård. I følge en evaluering utført av Nordlandsforskningen i 2014 viser den at denne opplæringsmodellen har fungert godt for deltakerne i prosjektet. Sametinget mener at en slik ordning må kunne etableres som en fast ordning innenfor jordbruksavtalen.

6. Melkeproduksjon

Utfordringen for melkeproduksjonen er å sikre at inntektene holder tritt med kostnadsøkningen. Inntektsøkningen har sakkert akterut i flere år og det må til et stort løft i tilskuddssatsene for melk. En inntektsøkning vil kunne forhindre at flere melkebruk legges ned. Ordningen med fylkesvise melkekvote må videreføres.

Gjennomsnittsstørrelsen på melkebrukene har økt hvert år. Økningen har i hovedsak skjedd ved at mer leiejord er tatt i bruk. I Troms utgjør leiejord nærmere 60 % av brukets driftsgrunnlag. Det skaper usikre driftsforhold og noe uforutsigbare leieforhold.

Sanering av sykdommer på geit er på det nærmeste gjennomført. For geitenæringen er det avgjørende med høyere pris på melk for å sikre god økonomi i produksjonen av geitmelk.

7. Sauenæringen

Sauenæringen er en arealkrevende næring hvor utnyttelsen av utmarka har vært avgjørende for det økonomiske resultatet. Samisk sauedrift møter en rekke utfordringer i dag. Ved siden av manglende lønnsomhet, er tap på grunn av rovdyr de største utfordringer for samisk sauedrift. I landbruket er det nødvendig å ha langsiktige og forutsigbare støtteordninger som sikrer at husdyr kan gå på utmarksbeite.

Villsauproduksjonen har de senere årene tatt seg kraftig opp, og i enkelte områder har man lagt stor innsats i videreføring av villsau. For mange har dette betydd å gå tilbake til de sauerasene som "naturlig" hørte til i ens eget område. Denne sauerasen synes å være godt tilpasset til kaldere klima. Villsau på beite står noe bedre i mot rovvilt enn vanlig sau, men den gir lavere vekt pr dyr. En tilpasning av beitedyr er viktig i et fremtidig landbruk, og det bør settes i gang tiltak for å gjøre villsau til et reelt og lønnsomt alternativ i områder som denne sauerasen passer spesielt bra.

8. Sametingets tilskuddsordninger til næringsutvikling.

Regjeringen avviklet overføringen til Sametinget med virkning fra 2015. Foruten de ordinære investeringsmidlene på 2,0 millioner kroner ble også støtten på 2,0 millioner kroner til prosjektet Arktisk landbruk kuttet. Overføringen på 2,0 millioner kroner må innføres på nytt igjen for å utvikle det samiske jordbruket og for å kunne jobbe videre med arktisk landbruk. Produkter fra arktisk landbruk har et stort potensial både med tanke på kvalitet og som en merkevare fra arktiske områder. Det gjelder å legge til rette for å profilere og markedsføre arktisk landbruk. Sametingets midler er i mange saker avgjørende for at bøndene velger å bygge ut. Det samme forholdet gjør seg gjeldende når Innovasjon Norge skal avgjøre saker der Sametinget også står som finansør.

Midlene til arktisk landbruk fram til 2014 gjorde det mulig å sette i gang større prosesser innen jordbruksnæringen i nord. Et av disse var arbeidet med å få i stand en merkevare for

arktiske landbruksprodukter. Et slikt arbeid er avgjørende for å lykkes med å profilere arktiske produkter. Et av målene for denne satsningen er at arktisk kvalitet skal bli et konkurransefortrinn for landbruket i landsdelen. Et annet mål er å øke verdiskapingen i landbruket. Sametinget vil at avtalepartene setter av midler til oppfølging av satsningen på arktisk landbruk.

9. Sametingets rolle i landbrukspolitikken

I stortingsmelding om landbruks- og matpolitikk, St.meld. nr. 9 Velkommen til bords (2011-2012) er de overordnede målsetninger bl.a. matvaresikkerhet, landbruk over hele landet, økt verdiskaping og bærekraftig landbruk. Stortingets behandling av meldingen danner grunnlaget for landbrukspolitikken, og Sametinget ønsker å være en viktig premisgiver for å sikre og styrke jordbruksnæringens rammebetingelser i samiske områder.

Sametingets finner det naturlig at i oppfølgingen av meldingen styrkes Sametingets rolle i landbrukspolitikken.

Sametinget må få utvidede roller innen ulike samiske fagområder, samt utvikle konsultasjonsavtalen for landbrukssektoren. Sametinget ønsker å få mulighet til å bidra til at jordbruksnæringens rammebetingelser sikres og styrkes, og på den måten følge opp våre forpliktelser overfor næringen, blant annet ansvaret Sametinget har for levende samiske bygder.

Statens landbrukspolitikk overfor samene samsvarer ikke etter Sametingets syn med de folkerettslige forpliktelsene som Norge har påtatt seg overfor samene som urfolk.

Forhold som ikke er direkte forhandlingssak

10. Rovdyr som trussel for sauenæringen

Det høye tallet på rovdyr er til hinder for å sikre en positiv utvikling i sauenæringen. Norsk rovdyrpolitikk har direkte virkning på det økonomiske resultatet i saueholdet. Rovviltforliket innebærer at det skal være både beitedyr og rovvilt i utmarka. Etter Sametingets syn er denne målsetningen vanskelig forenelig med en bærekraftig sauedrift.

Sametinget mener derfor at tallet på rovdyr må reduseres hvor dette er nødvendig av hensyn til jordbruksinteresser. Samtidig ser Sametinget behov for at fellingstillatelser skal gis raskere enn tilfellet er i dag og at skadedyr skal tas ut fortere.

Sametinget er bekymret over myndighetenes krav med hensyn til avbøtende tiltak for å redusere rovdyrangrep, der det kreves ytterligere gjeting av beitedyr, inngjerding av beitedyr og tidligere nedhenting av dyr fra utmarksbeitene. Dette gir betydelig merarbeid i beitenæringen. Samtidig som svekkes inntektsgrunnlaget i og med at mer av arealgrunnlaget må brukes til innmarksbeiter. Beitedyr blir i tillegg mer utsatt for parasittangrep dersom de over lengre tid må oppholde seg på begrensede områder, noe som inngjerdene beiter utgjør.

Beitedyr utgjør et viktig grunnlag for en allsidig matproduksjon i bygdene, og beitedyr skal ikke utgjøre ernæringsgrunnlaget for fredete rovdyr.

Saken ble avsluttet 05.03.15 kl. 18.10

Ášši/Sak 012/15	Sametingets plenum
-----------------	--------------------

Ášši/Sak 002/15	Plan- og finanskomiteen
-----------------	-------------------------

420 kv kraftlinje Balsfjord - Skaidi

	Arkivsaknr. 14/597
--	-----------------------

Behandlinger

Politisk nivå	Møtedato	Saksnr.
Sametingsrådet	17.02.15	SR
Plan- og finanskomiteen	2. – 3.03.15	PFK
Sametingets plenum	4. – 6.03.15	SP 012/15

I Vedlegg

II Forslag og merknader

Sametingsrådets forslag til innstilling:

Sametinget gir sin tilslutning til Olje- og energidepartementets forslag med de avbøtende tiltak og vilkår som ligger i det.

420 kV kraftlinja er omfattende inngrep med store følger for berørte samiske interesser. En realisering av linja kommer på toppen av tidligere inngrep. Tilslutningen fra Sametinget forutsetter derfor at man er mer restriktiv med å gi tillatelse til andre tiltak som vil virke ytterligere belastende for de berørte interessene.

PFK - vedtak:

Innledning

Sametingets plan- og finanskomite har behandlet sak 12/15 om 420 kv. kraftlinje Balsfjord – Hammerfest.

Forslag

Forslag fra Norske samers riksforbund (NSR) Kirsti Guvsám, Anita P. Ravna, Áile Javo, Piera, Heika Muotka og Beaska Niillas, medlemmene fra Arbeiderpartiets sametingsgruppe (Ap) Vibeke Larsen, Knut Store og Ronny Wilhelmsen, medlemmet fra Árja Laila Susanne Vars, medlemmet fra Nordkalottfolket Åse Dahl, medlemmet fra Høyre (H) Hans Hatle, medlemmet fra Áarjel-Saemiej Giel Jovna Z. Dunfjell og medlemmet fra Fremskrittspartiet (FrP) Aud Marthinsen

Forslag 1

Forslaget erstatter sametingsrådets forslag til innstilling:

Sametinget viser til Statnetts planer om å bygge kraftlinje fra Balsfjord til Skaidi, og til Olje- og energidepartementets (OED) forslag i saken. Saken reiser etter Sametingets oppfatning mange prinsipielle rettslige spørsmål som det er av grunnleggende betydning at departementet og andre myndigheter i sin videre behandling av denne saken tar tilstrekkelig hensyn til. Kraftlinja representerer et meget stort arealinngrep i det samiske området med store konsekvenser for berørte samiske interesser. En realisering av linja kommer på toppen av tidligere inngrep og har betydning for også eventuelle fremtidige inngrep.

Sametinget er prinsipielt kritisk til inngrep som vil ha negativ effekt på samisk kultur, næring og samfunnsliv, og vi kan heller ikke stille oss bak alle vurderingene av samiske forhold foretatt av Olje- og energidepartementet i denne saken. Sametinget ser derfor at de foreliggende planene vil medføre betydelige naturinngrep, inngrep som utvilsomt vil ha negativ innvirkning for tradisjonell samisk næringsvirksomhet og utmarksbruk. Sametinget har et ansvar for å ivareta de samiske interessene, særlig gjelder dette hensynet til tradisjonelle samiske næringer slik som reindrift og annen utmarksnæring som vil bli direkte berørt av inngrepene i forbindelse med utbyggingen av kraftlinjen.

Sametinget forutsetter at kraftlinjen mellom Balsfjord og Skaidi utbygges av hensyn til en forbedring av forsyningssikkerheten i de aktuelle områdene, og at realiseringen av linja innebærer en prioritering av inngrepet framfor andre arealinngrep i samme områder.

Sametinget vil understreke at det i noen av områdene som berøres av forslaget om utbygging av kraftlinjen, allerede er gjennomført så mange typer naturinngrep at tålegrensen for hva som er folkerettslig akseptabelt allerede er overskredet. Nytt beiteland og kalvingsland må vurderes som avbøtende tiltak der kraftlinjen kommer i konflikt med reindrift.

Bekymringen til beboere i bygder som får kraftlinjen tett opp til boligområdet må høres. Sametinget anmoder Olje- og energidepartementet om å vurdere alternative traseer i områder der særlige hensyn tilsier dette. Veiutbygginger i forbindelse med kraftutbyggingen må i minst mulig grad forekomme, og hvis midlertidige eller unntaksvis permanente veier etableres skal dette gjøres i konsultasjon med reindriften og andre samiske rettighetshavere.

Sametinget viser til at folkeretten oppstiller et vern for nåtidig og fremtidig utøvelse av samisk kultur. I forbindelse med planene om utbygging av kraftlinjen fra Balsfjord til Skaidi er det ikke gjort tilstrekkelige vurderinger av om inngrepene er i strid med folkeretten. Sametinget mener at det må gjøres grundige juridiske vurderinger av om etableringen av kraftlinjen strider mot folkeretten i de enkelte områdene, og ikke kun en overordnet vurdering av de folkerettslige prinsippene. Det er særlig behov for å vurdere alle tidligere inngrep som har innskrenket mulighetene for tradisjonell samisk næringsutøvelse og kultur i områdene som berøres av planene om utbygging av kraftlinjen. Nåtidige inngrepsprosesser og planlagte utviklingsprosjekter må også tas hensyn til ved en slik konkret folkerettslig vurdering.

Sametinget legger til grunn at alle avbøtende tiltak gjennomføres i konsultasjoner med berørte parter. Ulemper forårsaket av kraftlinjeutbyggingen må søkes redusert. Sametinget ser behov for før- og etterundersøkelser og følgeforskning på enkelte utvalgte strekninger for å heve kunnskapen om kraftlinjas virkninger for reindrift og samiske lokalsamfunn, dette gjelder særlig aktiviteter som vil forstyrre reinen under flytte- og kalvingsperioder. Videre forutsetter Sametinget at regjeringen anerkjenner behovet for fremtidige helhetlige konsekvensutredninger for samisk kultur, næring og samfunnsliv før fremtidige arealinngrep kan vurderes. Sametinget forutsetter videre at det innhentes forhåndsinformert samtykke fra alle samiske rettighetshavere, herunder tradisjonelle samiske næringsutøvere, og samiske lokal- og bygdesamfunn. Det er også etter Sametingets mening påkrevet at disse rettighetshaverne skal få akseptable ordninger, herunder også juridisk bistand, som gjør dem i stand å ivareta sine rettigheter. Berørte reinbeitedistrikters interesser må ivaretas, og akseptable kompensasjons- og erstatningsordninger må etableres for samiske rettighetshavere.

Det forutsettes at samiske rettighetshaveres rettigheter følges opp i henhold til både norsk lov og urfolksretten i den videre prosessen. Sametinget forutsetter at man er mer restriktiv med å gi tillatelse til andre tiltak som kan virke ytterligere belastende for berørte interessene. Sametinget ber videre om at Olje- og energidepartementet og utbygger ivaretar urfolksretten, og at det må synliggjøres hvordan samiske rettighetshavere er blitt konsultert og hvordan deres rettigheter er ivaretatt i prosessen.

Sametinget erkjenner at forsyningssikkerhet er viktig for å sikre viktige samfunnsfunksjoner som sikkerhet og beredsskap i Troms og Finnmark. Med disse forutsetningene motsetter ikke Sametinget seg en utbygging av linja Balsfjord – Skaidi.

Forslag fra Norske samers riksforbund (NSR), Arbeiderparitets sametingsgruppe (AP), Høyre (H), Nordkalottfolket, Fremskrittspartiet (FrP), Árja og Áarjel-Saemiej Giel (ÅaSG)

Forslag 2

Saksnavnet endres til:

Sak 12/15 – 420 kv. kraftlinje Balsfjord - Skaidi

Forslag fra Norske samers riksforbund (NSR), Arbeiderparitets sametingsgruppe (AP), Høyre (H), Árja og Áarjel-Saemiej Giel (ÅaSG)

Forslag 3

Tilleggsforslag til fellesforslaget:

Ny første setning i fjerde avsnitt:

Folkeretten, herunder særlig ILO-konvensjon nr. 169 om urfolks rettigheter og FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter artikkel 1 og 27, som anerkjenner at urfolk har en rett til selvbestemmelse over naturressurser i deres tradisjonelle områder og vern mot inngrep i sin kulturutøvelse, oppstiller skranker for naturinngrep i urfolksområder.

Sametinget forutsetter at etableringen av kraftlinjen derfor vil få konsekvenser for fremtidige avgjørelser om ytterligere inngrep slik som hyttebygging, veier, gruvedrift og vindmøller i de berørte områdene.

Komiteens tilrådning

Komiteen har ikke flere merknader eller forslag og råder Sametinget til å vedta følgende:

Sametinget støtter for øvrig plenumsledelsens forslag til innstilling.

Sametingets plenum - 012/15

Merknad Fremskrittspartiet representant Aud Marthinsen 420 kv kraftlinje Balsfjord - Skaidi Utbygging av kraftlinjer og sikker kraftforsyning er viktig for samfunnet. Lokale interesser vil alltid ha en mening om trasevalg, og på generelt grunnlag er det viktig at storsamfunnet ser hvor slike linjer og utbygginger gir minst belastning for innbyggerne lokalt. FrP støtter at staten i slike tilfeller, der prosjektet er av stor samfunnsmessig betydning, og man ikke kan la lokale avveier trenere eller forsinke prosjekter i årevis, bruker statlig regulering som virkemiddel. Gjennom Kåfjord kommune i Troms er det tre trasevalg som har vært til vurdering. I samtaler med sametinget og reindriften har OED konkludert med 1,5 som trasevalg. Dette er etter Fremskrittspartiets mening et dårlig valg, som tar hensyn til imaginære belastninger for reindriften og samiske kulturminner. I stedet vil denne linja føre til reelle belastninger på mennesker som bor i bygda. Fremskrittspartiet vil heller anbefale trase 2.5, som det minst belastende valget for trase.

Saken påbegynt 05.03.15 kl. 18.10

III Votering

Av 39 representanter var 33 til stede. Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

- Plan- og finanskomiteens forslag 1 ble enstemmig vedtatt.
- Plan- og finanskomiteens forslag 3 ble vedtatt med 28 stemmer. 5 stemte imot.

IV Protokolltilførsler

Det ble ikke fremmet noen protokolltilførsler i saken.

V Taleliste og replikkordskifte

	Innlegg	Replikk
1	Aud Marthinsen, saksordfører	
2	Per A. Bærh	Laila Susanne Vars
		Marit Kirsten A. Gaup
		Hartvik Hansen
	Per A. Bærh	
3	Anita Persdatter Ravna	
4	Aud Marthinsen	Kirsti Guvsam
		Vibeke Larsen

	Aud Marthinsen	
5	Áile Javo	
6	Vibeke Larsen	
7	Laila Susanne Vars	
8	Beaska Niillas	
9	Johan Vasara	
10	Kjetil Romsdal	
11	Kirsti Guvsam	Mariann Wollmann Magga
		Laila Susanne Vars
	Kirsti Guvsam	
12	Nora Marie Bransfjell	Aud Marthinsen
	Nora Marie Bransfjell	
13	Aili Keskitalo	
14	Thomas Åhren	
15	Nils Ante O. Eira	Aud Marthinsen
	Nils Ante O. Eira	
16	Mariann Wollmann Magga	
	Per A. Bæhr, til forr. orden	
17	Aud Marthinsen, saksordfører	
18	Vibeke Larsen, til forr. orden	

SP - vedtak:

VI Sametingets vedtak

Sametinget viser til Statnetts planer om å bygge kraftlinje fra Balsfjord til Skaidi, og til Olje- og energidepartementets (OED) forslag i saken. Saken reiser etter Sametingets oppfatning mange prinsipielle rettslige spørsmål som det er av grunnleggende betydning at departementet og andre myndigheter i sin videre behandling av denne saken tar tilstrekkelig hensyn til. Kraftlinja representerer et meget stort arealinngrep i det samiske området med store konsekvenser for berørte samiske interesser. En realisering av linja kommer på toppen av tidligere inngrep og har betydning for også eventuelle fremtidige inngrep.

Sametinget er prinsipielt kritisk til inngrep som vil ha negativ effekt på samisk kultur, næring og samfunnsliv, og vi kan heller ikke stille oss bak alle vurderingene av samiske forhold foretatt av Olje- og energidepartementet i denne saken. Sametinget ser derfor at de foreliggende planene vil medføre betydelige naturinngrep, inngrep som utvilsomt vil ha negativ innvirkning for tradisjonell samisk næringsvirksomhet og utmarksbruk. Sametinget har et ansvar for å ivareta de samiske interessene, særlig gjelder dette hensynet til tradisjonelle samiske næringer slik som reindrift og annen utmarksnæring som vil bli direkte berørt av inngrepene i forbindelse med utbyggingen av kraftlinjen.

Sametinget forutsetter at kraftlinjen mellom Balsfjord og Skaidi utbygges av hensyn til en forbedring av forsyningssikkerheten i de aktuelle områdene, og at realiseringen av linja innebærer en prioritering av inngrepet framfor andre arealinngrep i samme områder.

Folkeretten, herunder særlig ILO- konvensjon nr. 169 om urfolks rettigheter og FN konvensjonen om sivile og politiske rettigheter artikkel 1 og 27, som anerkjenner at urfolk har en rett til selvbestemmelse over naturressurser i deres tradisjonelle områder og vern

mot inngrep i sin kulturutøvelse, oppstiller skranker for naturinngrep i urfolksområder. Sametinget forutsetter at etableringen av kraftlinjen derfor vil få konsekvenser for fremtidige avgjørelser om ytterligere inngrep slik som hyttebygging, veier, gruvedrift og vindmøller i de berørte områdene. Sametinget vil understreke at det i noen av områdene som berøres av forslaget om utbygging av kraftlinjen, allerede er gjennomført så mange typer naturinngrep at tålegrensen for hva som er folkerettslig akseptabelt allerede er overskredet. Nytt beiteland og kalvingsland må vurderes som avbøtende tiltak der kraftlinjen kommer i konflikt med reindrift.

Bekymringen til beboere i bygder som får kraftlinjen tett opp til boligområdet må høres. Sametinget anmoder Olje- og energidepartementet om å vurdere alternative traseer i områder der særlige hensyn tilsier dette. Veiutbygginger i forbindelse med kraftutbyggingen må i minst mulig grad forekomme, og hvis midlertidige eller unntaksvis permanente veier etableres skal dette gjøres i konsultasjon med reindriften og andre samiske rettighetshavere.

Sametinget viser til at folkeretten oppstiller et vern for nåtidig og fremtidig utøvelse av samisk kultur. I forbindelse med planene om utbygging av kraftlinjen fra Balsfjord til Skaidi er det ikke gjort tilstrekkelige vurderinger av om inngrepene er i strid med folkeretten. Sametinget mener at det må gjøres grundige juridiske vurderinger av om etableringen av kraftlinjen strider mot folkeretten i de enkelte områdene, og ikke kun en overordnet vurdering av de folkerettslige prinsippene. Det er særlig behov for å vurdere alle tidligere inngrep som har innskrenket mulighetene for tradisjonell samisk næringsutøvelse og kultur i områdene som berøres av planene om utbygging av kraftlinjen. Nåtidige inngrepsprosesser og planlagte utviklingsprosjekter må også tas hensyn til ved en slik konkret folkerettslig vurdering.

Sametinget legger til grunn at alle avbøtende tiltak gjennomføres i konsultasjoner med berørte parter. Ulemper forårsaket av kraftlinjeutbyggingen må søkes redusert. Sametinget ser behov for før- og etterundersøkelser og følgeforskning på enkelte utvalgte strekninger for å heve kunnskapen om kraftlinjas virkninger for reindrift og samiske lokalsamfunn, dette gjelder særlig aktiviteter som vil forstyrre reinen under flytte- og kalvingsperioder. Videre forutsetter Sametinget at regjeringen anerkjenner behovet for fremtidige helhetlige konsekvensutredninger for samisk kultur, næring og samfunnsliv før fremtidige arealinngrep kan vurderes. Sametinget forutsetter videre at det innhentes forhåndsinformert samtykke fra alle samiske rettighetshavere, herunder tradisjonelle samiske næringsutøvere, og samiske lokal- og bygdesamfunn. Det er også etter Sametingets mening påkrevet at disse rettighetshaverne skal få akseptable ordninger, herunder også juridisk bistand, som gjør dem i stand å ivareta sine rettigheter. Berørte reinbeitedistrikters interesser må ivaretas, og akseptable kompensasjons- og erstatningsordninger må etableres for samiske rettighetshavere.

Det forutsettes at samiske rettighetshaveres rettigheter følges opp i henhold til både norsk lov og urfolksretten i den videre prosessen. Sametinget forutsetter at man er mer restriktiv med å gi tillatelse til andre tiltak som kan virke ytterligere belastende for berørte interessene. Sametinget ber videre om at Olje- og energidepartementet og utbygger ivaretar urfolksretten, og at det må synliggjøres hvordan samiske rettighetshavere er blitt konsultert og hvordan deres rettigheter er ivaretatt i prosessen.

Sametinget erkjenner at forsyningsikkerhet er viktig for å sikre viktige samfunnsfunksjoner som sikkerhet og beredskap i Troms og Finnmark. Med disse forutsetningene motsetter ikke Sametinget seg en utbygging av linja Balsfjord – Skaidi.

Saken ble avsluttet 05.03.15 kl. 19.25

Undertegnede har lest gjennom protokollen, og finner de bokførte beslutninger å være i overensstemmelse med Sametingets vedtak.

Karášjohka 715.03.2016

Plenumsledelsen

Jørn Are Gaski
leder

Anita Persdatter Ravna

Aud Marthinsen

Mathis Nilsen Eira